

ŒUVRES COMPLÈTES

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

PUBLICATION COMMENCÉE SOUS LA DIRECTION DE

JOSEPH DERENBOURG

MÉMBRE DE L'INSTITUT

CONTINUÉE SOUS LA DIRECTION DE

MM. HARTWIG DERENBOURG ET MAYER LAMBERT

VOLUME CINQUIÈME

VERSION ARABE DU LIVRE DE JOB

PARIS

ERNEST LEROUX, ÉDITEUR

LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE

DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES

28, RUE BONAPARTE, 28

—
1899

VERSION ARABE DU LIVRE DE JOB

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

PUBLIÉE AVEC

DES NOTES HÉBRAÏQUES

PAR

W. BACHER

Accompagnée d'une Traduction française d'après l'arabe

PAR

J. DERENBOURG et H. DERENBOURG

PARIS

ERNEST LEROUX, ÉDITEUR

LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE

DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES

28, RUE BONAPARTE, 28

—
1899

OL 22528.1 (5)

B

AVANT-PROPOS

Saadia fut un initiateur en théologie, en exégèse, en philosophie, en grammaire hébraïque. L'unité de sa vie réside dans son étude constante de l'Ancien Testament qu'il savait par cœur, qu'il traduisit et commenta, dont il s'efforça de démontrer l'accord avec les doctrines rationalistes des philosophes arabes, dont il s'essaya un des premiers à codifier la langue. Né à Fayyoûm, l'ancienne Pitôm, dans la Haute-Égypte, en 892 de notre ère, appelé en 928 par « le Chef de la captivité » David ben Zakkai à la dignité spirituelle de Gaôn pour diriger l'académie juive de Sora en Irâk, contraint à résigner ses fonctions au commencement de l'année 933, retiré à Bagdâd pendant les quatre années suivantes, rappelé ensuite à Sora dans la haute situation qu'il y avait occupée et qu'il conserva jusqu'à sa mort en 942, Saadia n'a point cessé d'être en contact avec le monde musulman en Égypte, en Babylonie et jusqu'au siège même du khalifat abbaside. Ses œuvres n'ont pas été composées seulement pour fortifier les convictions des Juifs Rabbanites et pour combattre les

progrès du Karaïsme ¹, mais, dans sa pensée, elles s'adressaient aussi à l'élite des musulmans en faveur desquels il avait adopté les caractères arabes. Comme, même pour ses ouvrages qui n'ont pas été composés en hébreu, tous les manuscrits qui nous sont parvenus sont en lettres hébraïques, on peut supposer que, même du vivant de l'auteur, il a circulé deux espèces de copies destinées aux deux catégories de lecteurs.

I

La chronologie des œuvres de Saadia n'est pas encore définitivement fixée. Cependant, il paraît hors de doute que sa traduction de « la plupart des livres sacrés des Hébreux ² » appartient à la période de sa préparation scientifique, alors que Saadia n'avait pas encore quitté la terre natale. Ses commentaires, plus ou moins développés, sont-ils contemporains de ses traductions ou ont-ils été ajoutés après coup, comme des compléments destinés à les justifier ? Je pose la question sans oser la résoudre. Ce qui semble établi, c'est que le traducteur s'est conformé à l'ordre du canon biblique et qu'il a commencé par le

1. Voir surtout Samuel Poznanski, *The Anti-Karaite Writings of Saadiah Gaon*, dans *The Jewish quarterly Review*, X (1898), p. 238-276.

2. Bahyâ dans Munk, *Notice sur Rabbi Saadia Gaon* (Paris, 1839), p. 5, n. 1. Salomon Munk (1803-1867) vient d'être l'objet d'une monographie datée de 1900 et conçue dans un excellent esprit. L'auteur, M. Moïse Schwab, ancien secrétaire du maître, a puisé largement dans sa correspondance, en grande partie inédite.

Pentateuque. La version d'Isaïe n'est précédée d'aucune préface et ne fournit aucun renseignement sur la date qui peut lui être assignée. Les Psaumes ont pris rang « après l'interprétation de quelques autres livres de Dieu » et avant « ceux, dit-il, que nous espérons compléter¹ ».

En tête de Job, Saadia croit pouvoir se dispenser de répéter ce qu'il a « indiqué et même largement expliqué dans l'introduction au commentaire de la Thora² ». La traduction authentique de Daniel, conservée à Oxford, prend le texte au commencement et le conduit jusqu'à la fin sans un mot d'introduction³. Si, parmi les traductions de Saadia Gaôn qui me sont connues et dont l'origine n'est pas douteuse, je me suis abstenu de citer les Proverbes ou, comme il les appelle, le Livre de la Sagesse⁴, c'est que l'Introduction, une dissertation psychologique sur le contraste entre les tendances naturelles de l'homme et son intelligence⁵, me porte à en reculer la composition jusqu'à l'époque où l'auteur, imprégné de la philosophie arabe des *moutakallimoûn*, composait à Bagdad en 934 son Livre des croyances et des dogmes⁶. Je ne crois pas

1. Saadia, à la fin de sa traduction du Psautier, dans Graetz, *Geschichte der Juden*, V (2e éd.), p. 480.

2. P. 9 de la partie française, dans ce tome cinquième.

3. Ad. Neubauer, *Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library*, p. 880, n° 2484, 4; Sam. Poznanski, dans *Hag-gorén*, éd. Horodetzky, II (Berditschew, 1900), p. 92-103. Ce sera, s'il plaît à Dieu, le tome VII des *Œuvres de Saadia*.

4. Voir notre tome VI.

5. *Ibid.*, texte arabe, p. 1-12; cf. W. Bacher, *Abraham ibn Esra's Einleitung zu seinem Pentateuch-Commentar* (Wien, 1876), p. 24-28.

6. Landauer, dans l'Avant-propos de son édition du texte arabe, p. v, dit 933, que je rectifie d'après Graetz, *lib. laud.*, V, p. 484.

avec M. Mayer Lambert que le commentaire sur les Proverbes soit antérieur au commentaire sur le Livre de la création, commentaire daté de 931, où est seulement citée l'interprétation de la Genèse¹. Il appartient au même état d'âme et d'esprit, dont l'expression la plus manifeste est dans l'*Amānāt* destiné à prouver l'accord entre les principes immuables du judaïsme révélé et les conclusions réfléchies de la raison humaine.

Quoi qu'il en soit, une même méthode de traduction a été appliquée par Saadia à la série des livres bibliques qu'il a fait passer de l'hébreu en arabe. Il expose son point de vue dans un passage de son Introduction au Pentateuque, dont je vais essayer de donner une idée² : « Je n'ai composé ce livre, dit-il, que pour satisfaire un solliciteur qui m'a demandé de consacrer un ouvrage spécial au texte simple de la Thora, sans que s'y mêlât aucune parole sur la langue, flexions, permutations et inversions de lettres, métaphores ; sans qu'y entrât aucune des questions posées par les hérétiques et des réfutations qui leur sont opposées, non plus que des branches des lois intellectuelles, et des manières d'observer les lois traditionnelles, mais d'y élucider seulement les sens du texte de la Thora. J'ai trouvé dans cette demande des avantages :

1. Mayer Lambert, *Commentaire sur le Séfer Yesira*, partie française, p. viii, 27 et 76. La note 1 de la page 76, appliquée à la composition de l'*Amānāt*, prouve bien qu'il est de 934 ; cf. p. vii, n. 6.

2. *Version arabe du Pentateuque* (éd. J. Derenbourg), p. 4 ; cf. W. Bacher, *Die Jüdische Bibelauslegung vom Anfange des zehnten bis zum Ende des fünfzehnten Jahrhunderts* (Trier, 1892), p. 12-13.

les auditeurs entendront ainsi les idées exprimées dans la Thora sur les faits, les ordres et les rétributions, relatées brièvement dans leur ordre et dans leur succession, et ils ne seront ni retardés, ni embarrassés dans la recherche d'un récit quelconque par l'immixtion des arguments apportés sur chaque point. Quiconque veut ensuite approfondir la codification des lois intellectuelles, l'application des lois traditionnelles et les moyens de repousser les attaques de tout critique contre les récits contenus dans ce livre, devra chercher de telles informations dans l'autre ouvrage ¹, puisque celui-ci, dans sa concision, lui donne de telles aspirations et lui en démontre la nécessité. C'est dans cette pensée que j'ai consacré ce livre exclusivement à un exposé du sens simple ² du texte de la Thora, en précisant grâce à mes connaissances provenant de l'intelligence et de la tradition. Lorsqu'il m'a été possible d'ajouter au texte un mot ou une lettre afin que le sens et l'idée fussent éclaircis par là à qui se contente de la mise en lumière de l'expression, je l'ai fait. C'est à Dieu que je demande son appui pour tout bien que je rechercherai dans les choses religieuses et mondaines. »

L'intelligence et la tradition, voici les deux auxiliaires dont Saadia réclame le concours pour mener à bien sa

1. L'autre ouvrage est le Commentaire sur le Pentateuque, dont M. Harkavy annonce des fragments considérables pour notre tome deuxième.

2. L'arabe **בסימ** est ici l'équivalent du néo-hébraïque **פשוט** *pescht*, qui désigne l'explication « simple » et naturelle, ainsi que le mot arabe **תפסיר** qui l'accompagne ici, tandis que l'interprétation allégorique (en arabe **תאویل**) est appelée en néo-hébraïque **דרש** *derásch*, « sens recherché ».

traduction arabe des Écritures. Il aurait pu en ajouter un troisième auquel il a accordé la prééminence sur les autres : sa foi dans l'origine divine de tous les livres, de tous les mots de l'Ancien Testament¹. Son rationalisme et sa science talmudique s'inclinent en esclaves respectueux devant l'autorité de la parole révélée dont sa mémoire lui fournit sans cesse pour chaque passage l'appoint intégral et le contrôle vigilant. Sa traduction risquait de représenter un compromis entre les suggestions de ses trois conseillers. Celui qui n'est jamais sacrifié, qui résout les conflits, auquel l'auteur soumet son esprit et son érudition, c'est le texte biblique considéré comme un ensemble de même volée, un bloc indivisible, sans contradiction réelle ni de fond ni de forme, reflet de la perfection divine non moins brillant dans l'Ecclésiaste et les Chroniques que dans la Genèse et Isaïe.

Ce n'est point ce côté poétique qui entraîne l'enthousiasme de Saadia : il se préoccupe avant tout d'élucider les obscurités du texte et de resserrer le lien flottant des versets. La clarté, voilà le but auquel il tend, sans nul

1. Seconde préface de Saadia au Psautier, traduite en allemand par John Cohn, *Saadia's Einleitung zu seinem Psalmenkommentar*, dans Berliner und Hoffmann, *Magazin für die Wissenschaft des Judenthums*, VIII (1881), p. 91 (cf. la première préface, *ibid.*, p. 68). Voici le texte arabe, tel qu'il m'a été communiqué d'après le manuscrit arabe 236 de Munich (J. Aumer, *Die arabischen Handschriften*, p. 76), fol. 17re, par le Rabbín de cette ville, le Dr Werner et par mon ami, le Professeur à l'Université de Munich, D^r Fr. Hommel :

בל יגב אן נעלם אן גבויע דלך מן ענד אללה אגראת (אגראת =) עלוי הדה אלערויב
 מן אלכלאם אלמסתעמל בין כלקה..... אלכל כלאם אללה לים פיה מן כלאם
 אלנאם שי

souci de l'esthétique. Il déclare une guerre acharnée aux sous-entendus et ajoute impitoyablement des conjonctions et des pronoms relatifs qui alourdissent la marche des phrases. La période avance d'un pas embarrassé, avec les entraves de ses incises et avec ses enchevêtrements là où l'hébreu déroulait ses propositions courtes dans un parallélisme harmonieux. Quant aux mots, lorsque leur signification se dérobe aux trois modes d'investigation adoptés par Saadia, il reproduit le mot hébreu sans changement, non point pour ajouter une goutte d'eau à l'océan du vocabulaire arabe, mais, à mon sens, pour éviter des hypothèses hasardeuses et pour avouer publiquement l'insuccès de ses efforts.

Les traductions de Saadia, sans être ni des paraphrases, ni des commentaires, sont comme un acheminement vers les unes et les autres. Leur probité ne s'accommodait pas d'un calque qui aurait reproduit la lettre de l'original sans en faire saisir l'esprit, sans en montrer l'enchaînement logique. Il fallait donc justifier les dissemblances avec le texte révélé et les additions de l'interprète, qui auraient pu être considérées comme des irrévérences. Saadia est allé au devant de reproches qui auraient pu devenir des armes entre les mains de ses adversaires, et a ajouté aux traductions des commentaires plus ou moins étendus, où il s'est efforcé d'accumuler les citations bibliques, en se montrant très sobre dans le reste de ses explications. Les commentaires des Proverbes et de Job ont bien ce double caractère. L'auteur y multiplie les comparaisons avec

l'Ancien Testament, considéré dans son unité sacrée, et il fournit ainsi une riche contribution à l'étude du vocabulaire hébreu. Plus rarement il appelle à son secours des expressions détachées de la Mischna et du Talmud.

Si la grammaire et la mention ou la discussion des opinions antérieures sont presque absolument bannies des commentaires dont Saadia est l'auteur, c'est qu'il exige de ses lecteurs des études préparatoires en ces matières. Il s'est expliqué à ce sujet dans une sorte d'avertissement placé en tête du Psautier¹ : « Selon moi, il est indispensable à quiconque veut étudier le commentaire renfermé dans ce livre qu'il ait au préalable beaucoup appris de la science de la langue et aussi des règles de la recherche, afin qu'elles lui soient comme le flambeau grâce auquel il soit bien dirigé vers ce que je traduirai et ce que j'interpréterai, puis vers ce que je rectifierai, de sorte que ce flambeau soit allumé de manière à faire jaillir la lumière pour lui sur ce que d'autres se sont proposé pour commenter ce livre, ainsi que sur tout ce que je lui ai présenté de neuf. Et c'est de l'Unique, de l'Éternel que j'implore le secours en vue de tout bien. »

1. Voici le texte arabe complété et restitué jusqu'à un certain point de ce passage emprunté à la première préface (cf. Cohn, *ibid.*, p. 75-76) :
 מקול
 מִמָּא לֹא בִדִּי לְלִנְאִי תַפְסִיר הָיָא אֲלִכְתָּאב אֵן יִכּוֹן קִד וְקִפּ עָלֵי גְבוּלָהּ מִן עֵלָם
 אֲלִלְגָהּ וְגְבוּלָהּ מִן אֲלִנְטִיר חֲתִי יִכּוֹן לֵה כְּאַלְסִרָאגְ יִתְהַדִּי בֵּה אֵלֵי מֵא אַעֲבִיר וְאַחֲרָג
 תֵּם (?) מֵא אַעֲלֵח לֵה אֵן יִכּוֹן קִד אֲשַׁתְעַל עָלֵי מֵא קִד אֲמַתָּה גִירִי מִן תַּפְסִיר הָיָא
 אֲלִכְתָּאב חֲתִי יוּרִי לֵה כֻּלִּי מֵא קִדְמַת לֵה וּבְאַלּוֹאֲחִד אֲלִקְדִים אֲסַתְעִין (?) עָלֵי כֻלִּי
 חֲסִנָּה. Sur cet emploi de la préposition *עלי* après *אסתעין*, voir Saadia, *Pentateuque* (éd. J. Derenbourg), p. 4; cf. plus haut, p. ix. Texte et traduction m'inspirent de bien vives inquiétudes.

On peut se demander quels sont ces grammairiens et ces exégètes, précurseurs de Saadia. C'est à eux qu'il fait allusion, lorsqu'il prétend s'appuyer sur la tradition ¹. Elle était alors représentée par l'interprétation des *Targoumim*, par des embryons de conceptions et de terminologies grammaticales dans la Mischna, dans le Talmud et dans le Midrasch, par la vocalisation, la ponctuation et la critique du texte tel que la Massore l'avait établi d'après des règles grammaticales non énoncées, mais implicitement contenues dans ses notations, par la phonétique du *Séfer Yesirah*, par les enseignements du massorète Aaron ben Mosché ben Ascher, un disciple des grammairiens arabes ². Saadia, bien que, à ma connaissance, il ne nomme nulle part Khalil et Sibawaihi, de deux siècles plus anciens que lui, devait les connaître et avoir étudié à leur école, soit qu'il leur ait emprunté directement, soit qu'il ait pris de seconde main chez leurs continuateurs les matériaux qu'il a mis en œuvre pour réaliser sa réforme, je dirais plus justement, sa création de la grammaire hébraïque ³.

1. Plus haut, p. ix.

2. Voir l'exposition magistrale de M. W. Bacher, *Die Anfänge der hebräischen Grammatik* (Leipzig, 1895), p. 1-38.

3. Grande a été l'influence de la langue et de la littérature arabes sur plusieurs parmi les premiers législateurs de l'hébreu : cf. Jastrow j^r, préface à son édition de Hayyoudj (Leide, 1897), p. xii et suiv. ; W. Bacher, *Die hebräisch-arabische Sprachvergleichung des Abulwalid Merwân ibn Gandh* (Wien, 1884) ; Joseph et Hartwig Derenbourg, *Opuscules et traités d'Abou 'l-Walid* (Paris, 1880), *Introduction*, p. lxxvi-lxxix. Dans un passage d'Ibn Djanâh, cité *ibid.*, p. lxxvii, « leur Sibawaihi » est expressément nommé.

II

La traduction arabe du Livre de Job par Saadia ou, comme celui-ci l'appelle, du « Livre de la Justification, qui est attribué à Job », et le commentaire dont il l'a accompagnée ont été dès 1844 l'objet d'une publication considérable, bien que partielle, d'après le manuscrit d'Oxford Hunter 511 (Neubauer, *Catalogue*, n° 125). Ce fut mon illustre professeur, Heinrich Ewald, qui, après les travaux préparatoires de Salomon Muuk, introduisit ce nouvel élément dans l'histoire de l'exégèse biblique. Son essai¹, pour imparfait qu'il soit, représente une étape. Ne disposant que d'un manuscrit, Ewald n'a pas toujours discerné la part qui revenait à chacun des auteurs dont les commentaires y sont entremêlés².

Un progrès sérieux a été réalisé par John Cohn qui, pour son édition, complète au moins en ce qui concerne la traduction, a pu disposer de trois manuscrits³. Au manuscrit utilisé par Ewald étaient venus s'en ajouter deux autres : l'un également conservé à la Bibliothèque Bodléienne d'Oxford, où il est coté Opp. Add. 4° 154, fol. 95-

1. H. Ewald, *Das Buch Ijob nach Saadia, Ben Gegaïlia und einem ungenannten Uebersetzer*, dans Ewald und Dukes, *Beiträge zur Geschichte der Aeltesten Auslegung und Spracherklärung des Alten Testaments*, I (1844), p. 75-115.

2. A ce sujet, il faut consulter surtout le remarquable livre de Samuel Poznanski, *Mose B. Samuel Hakkohen Ibn Chiquitilla* (Leipzig, 1895), p. 14-17.

3. Dr John Cohn, *Das Buch Hiob übersetzt und erklärt vom Gaon Saadia*. Altona, 1889.

133 (n° 2484 de Neubauer, *Catalogue*), l'autre appartenant à la Bibliothèque Royale de Berlin, où il est coté n° 1203 dans le Catalogue des manuscrits hébreux, par Steinschneider.

Si John Cohn est sévère pour son prédécesseur, celui-ci a été vengé par M. Wilhelm Bacher, auquel mon père avait confié le mandat de rééditer Job. Ai-je besoin de dire combien ce choix était heureux? La présente édition en fournit la démonstration évidente. Un pas décisif en avant a été fait avec des ressources plus abondantes et une science mieux assurée. M. Bacher a eu conscience de sa supériorité et peut-être ne s'est-il pas exprimé avec assez de ménagements sur l'effort loyal précédemment tenté vers le mieux par un savant modeste dans des conditions moins favorables. L'omission voulue de l'Introduction est en tout cas une lacune regrettable dans la publication de John Cohn. Une copie de l'Introduction faite par Salomon Fuchs à Oxford et la comparaison d'un fragment qui en contient la fin ont mis M. Bacher en mesure de combler cette lacune.

Depuis qu'il y a plus d'un an M. Bacher a terminé sa tâche, un troisième fragment de l'Introduction est apparu parmi les débris de la *Genizâh* du Caire parvenus à Paris et acquis par M. le Baron Edmond de Rothschild. Voici quelques extraits d'après une copie de M. Mayer Lambert, que j'ai collationnée avec lui sur l'original. Avant אב, dernier mot dans ce volume de la page 4, l. 8, le premier des deux feuillets qui constituent ce fragment porte, sans

que nous sachions ce qui précède¹ : לרהבתה אִתָּהּ פִּיפֶעַל מוֹחֵל דֹּלֶךְ : וּרְבֹּא אֵלֶּעֱלָמִין תַּסְבָּח וְתַקְדָּם פֶּהוּ אֱלֹהִים לֹא יִגִּידָהּ שִׁי וְהוּ גִיר מוֹחֲתָאגְ פִּירְגֵב וְגִיר מִגְלוֹב פִּירְהֵב בֵּל הוּ גֵאלֵב אֵלֶּכְל וְקֶאֱהֲרָה וְחֶאֱגָה אֵלֶּכְל אֵלִיה אֲגִמְעִין — L. 10 : *ועָלֵל* est remplacé par le plus simple *ועֵל*. — L. 12 : A *אֱלֹהִי אֲרִידָה* en tête du fol. 1 v° est substitué *אֱלִמְאֲרָה*. — L. 14 : L'imprimé porte *וְנֶאֱכַד* et notre ms. *וְנֶחֱמַד*. — L. 16 : *כֶּבֶר* précède *מַעַ* ; sans la copule *ו*. — L. 17 : *נִסְבָּה* corrige *נִסְבַּ* ajouté par M. Bacher. Le fol. 1 est terminé par le mot *שִׁי*, tandis que le fol. 2 r° commence par le mot *עֲלִי כְתִיר* (p. 7, l. 6). — L. 7 : le ms. donne les leçons justes *וְאֵלִמְנִיבָא* et à la fin de la ligne *וְהַשִּׁי*. — L. 8 : Après *הוּ*, on lit dans le ms. *אֶלְקֶדַד אֱלִמְקֶעֶד וְאֵלִמְנִיבָא* : — L. 9 : Après *וְהַעֲלִי*, notre nouveau manuscrit vient à notre secours par le passage suivant : *וּמֹא אֲלֻעֲלָהּ בִּינְהָא וּבִין גֵּוֹאֵב אִיּוֹב בִּין יְדֵי רַבָּה פִּלְמָא רֵאִית אֱלֹהִי (אֱלִמְסִסָּה) צִרִיב מִן אֱלִמְעֲנִי אֶעֱתֹצֵת עֲלִי כְתִיר מִן אֱלִנָּא חֲתִי נִסְבַּ כְּתִיר מִנְהֻם אִיּוֹב וְגִירָה אֵלִי פִּנּוֹן אֶלְךָ*. Au verso du feuillet 2, je signale par rapport à la page 7, l. 12, *וְהוּ* au lieu de *וְהוּ* ; l. 14, *אֲרִידָב* au lieu de *אֲרִידָה* ; l. 15, *פֶּאֱקוֹל* au lieu de *וְאֶקוֹל* ; l'insertion de *אֵלֶּעֱלֵל* entre *אֵלֶּה* et *אֱלִמְפֶּסֶר* ; l. 16, celle de *עֲנֵד אֱהֵלָהּ* entre *אֱלִמְפֶּסֶר* et *אֵן* ; après *אֵן* la leçon *אֱלִמְשִׁהוּ* ; l. 17, *יַחֲוִל אֶלְעֶקֶל דֹּלֶךְ* ; enfin à la l. 17, *וְאֱלִמְסִתְעֵמֵל* au lieu de *אֱלִמְסִתְעֵמֵל*. Le dernier mot du fragment est *אֵלִיה* à la l. 18. Cette trouvaille permet d'en espérer et d'en présager d'autres. La préface de Saadia paraît avoir été sans cesse remaniée, soit par son auteur, soit par les copistes lettrés qui en prenaient à leur aise avec un texte profane en lui infligeant leurs retouches.

1. Excepté le point sur le ה suffixe dans *לרהבתה* et dans *קֶאֱהֲרָה*, tous les autres signes ont été ajoutés par moi.

En dehors des trois manuscrits dont John Cohn n'avait peut-être pas tiré parti autant que le réclamait une édition critique, M. W. Bacher a eu à sa disposition un manuscrit copié dans le Yémen, que Joseph Derenbourg avait reçu de Jérusalem par l'entremise de M. Nissîm Béhâr et qui contenait, presque en entier, le texte hébraïque de Job, avec la version arabe de Saadia. De plus, à l'instigation de mon père, M. Ad. Neubauer avait envoyé à son confrère les photographies de neuf feuillets isolés provenant de la *Genizâh* du Caire et acquis par la Bibliothèque Bodléienne. On peut lire dans l'introduction hébraïque de M. Bacher une description détaillée des feuillets qui lui ont été ainsi communiqués.

Une surprise nous était réservée, non point par ces nouveaux venus dans la mise au point du texte, mais par leur ancêtre, le manuscrit Hunter 511 d'Oxford, celui dont les ressources paraissaient épuisées par les examens successifs d'Ewald, de Cohn, de Bacher. On se rappelle qu'au moins trois commentaires sur Job y sont enchevêtrés et que, dans ce fouillis, il n'est pas toujours facile de rendre à chacun ce qui est à chacun. Or, M. Bacher, alors que son enquête était close, y retrouva, en octobre 1899, deux morceaux inédits du commentaire de Saadia sur Job, morceaux qu'il avait attribués d'abord à Ibn Schiquitilla. Nous les reproduisons ici, avec une version hébraïque due à M. Bacher auquel nous en laissons tout l'honneur :

אלמברז מן הדה אלקצ'ה חת'י יציר גואבא לאיוב הו קול
 אליפו כל ימי רשע הוא מתחולל אלי אכר אלפעל. ודלך
 אן איוב זעם אן גמיע אלנאם קד שאהד כאפרא מנעמא
 עליה פאכדבה אליפו פי הדא אלקול וקאל הדא מחאל לא
 תדעי אנך שאהדת מא לם נשאהדה נחן הו קו' מה
 ידעת ולא נדע. וליס וחדנא בל גמיע אלחכמא יקולון אן
 הדא לא יכון הו קולה אשר חכמים יגידו. פאלדי שאהדנא
 נחן וסאיר אלחכמא הו בעכס מא קלתה אנת והו אן
 אלכאפר לא יזאל טול דהרה מתכופא מתעוסא מנצרעא
 מן סכט אללה לקולה כל ימי רשע הוא מתחולל ומצירה אלי
 אלנאר לקולה אש אכלה אהלי שחד פי אכר אלקצ'ה.

היוצא מהפרשה הזאת עד שתהיה תשובה לאיוב הוא מאמר אליפו כל
 ימי רשע הוא מתחולל עד סוף הפרק וזה שאיוב חשב שכל אדם ראה
 כופר וטוב לו והכיבוזו אליפו במאמר זה ואמר זה בטל הוא אל תאמר
 שראית מה שלא ראינו אנחנו הוא אמרו מה ידעת ולא נדע. ולא אנחנו
 לבדנו כי אם כל החכמים כולם יאמרו שזה אינו הוא אמרו אשר החכמים
 יגידו. ואם כן מה שראינו אנחנו ושאר החכמים הוא בהפך מה שאמרת
 אתה והוא שהכופר כל ימי חייו לא יחדל מהיות מתירא בעצמו ומתחולל
 מחרון האל כפי מה שאמר כל ימי רשע הוא מתחולל ומבזא לגיהנם
 כפי מה שאמר אש אכלה אהלי שחד בסוף הפרשה.

אלמכרג מן מקאלה איוב הדה הו קולה על לא חמס
 בכפי ודלך אנה למא ראהם קד אחאלוה עלי עלם אללה
 חין אחתג בבליי אלמומן תם כדבוה חין אחתג בנעמה
 אלכאפר קאל פי נפסה אנמא אמכנהם הדא חית אן אחתגגת
 בגירי פקאלו לי הדא לא תעלמה פאחתג חניכד בנפסה קאל
 הודא אנא תקי נקי וקד נאלני מא תשאהדונה פלולא אן אללה
 יפעל מא שא וליס דלך גור[א] לם יצבני הדא אלבלא.

היוצא ממאמר איוב זה הוא אמרו על לא חמס בכפי וזה שאחרי
 שראה אותם שהשיבוהו בידיעת האל כאשר הביא ראייה מרעת המאמין
 ואחרי כן הכזיבוהו כאשר הביא ראייה מסובת הכופר אמר בנפשו זה לא
 אפשר להם רק לפי שהבאתי ראייה מזולתי ועל כן אמרו לי לא תדע את
 זה לפיכך הביא ראייה מעצמו אמר הגה אנכי תם ונקי וכבר בא עלי מה
 שתראו ולולא שהאל יעשה מה שירצה ואין זה עול לא היתה מוצאת
 אותי הרעה הזאת.

III

Le présent volume, consacré au Job de Saadia, est le dernier ouvrage qui émane directement de mon vénéré père, qui porte sa signature comme une garantie dont nous nous prévalons. Sa cécité, de plus en plus implacable à mesure qu'il avançait en âge, l'avait contraint, pour la satisfaction de ses besoins intellectuels, de plus en plus impérieux chez l'octogénaire, à recruter un véritable corps de secrétaires. Le doyen de ces collaborateurs était notre excellent ami Louis Bank qui prêtait à mon père, en s'effaçant derrière lui avec pleine abnégation de soi-même, son concours de talmudiste consommé ¹. Les études judéo-arabes étaient représentées dans cet état-major d'élite par deux jeunes, MM. Mayer Lambert, professeur au Séminaire israélite de Paris, un fervent de Saadia ², et Isaac Broydé qui consacre son activité scientifique aux œuvres philosophiques de Bahyâh ³.

Ces trois auxiliaires précieux, renforcés de volontaires zélés et de lecteurs non orientalistes, ne suffisaient pas à

1. La *Revue des Études juives* de 1899 contient de L. Bank, maintenant émancipé, mais vieilli et malade, deux excellents articles : *Rabbi Zeira et Rab Zeira* (XXXVIII, p. 47-63) et *Les gens subtils de Pumbedita* (XXXIX, p. 191-198).

2. Voir plus haut, p. viii, note 1. M. Lambert partage avec moi la direction de la publication entreprise par mon père. Pour l'achèvement du volume actuel, il m'a puissamment aidé de sa bonne volonté et de sa compétence.

3. *Les réflexions sur l'âme, par Bahya ben Joseph ibn Pakouda*, traduites de l'arabe en hébreu, précédées d'un résumé et accompagnées de notes par Isaac Broydé. Paris, 1896. Voir aussi l'Introduction à mon édition du *Fakhrî* (Paris, 1895), p. 38.

remplir les longues journées de Joseph Derenbourg. Jusqu'en 1889, ses yeux, épuisés par le travail, avaient encore des lueurs. Nous remplissions alors ensemble les intervalles inoccupés de son temps par l'étude en commun des inscriptions himyarites et sabéennes destinées au *Corpus inscriptionum semiticarum*. Pour le premier fascicule tout entier¹, mon père a pu encore relire les épreuves, contrôler les traductions et les commentaires par l'examen personnel des estampages et des photographies, s'associer à tous les travaux préparatoires, grâce auxquels cette vaste publication a pu être inaugurée².

Mais, les ténèbres devenant chaque jour plus profondes, il fallut chercher un nouvel emploi pour ces heures de loisir que mon père désirait consacrer avec moi à ce qu'il appelait un délassement studieux. C'est ainsi que nous fûmes amenés à entreprendre la version française du Livre d'Isaïe, non pas d'après le texte hébraïque, mais d'après la paraphrase arabe de Saadia. Quelle déception nous avons souvent éprouvée, lorsque la poésie des plus beaux passages était, de propos délibéré, soumise à la torture par un système d'explications trop logiques et trop raisonnées! L'original a eu bien de la peine à défendre quelques restes de ses couleurs affaiblies ou disparues sous la couche uniformément grise qui lui a été appliquée par Saadia. Tout en unissant nos protestations contre ces prophéties si différentes de celles que nous admirions,

1. Paris, 1889.

2. Le fascicule troisième a paru en janvier 1900.

nous avons mené à bien la tâche que nous nous étions imposée et, si notre tome troisième n'a paru qu'en janvier 1896, quelques mois après que mon père s'était éteint à Ems, le 29 juillet 1895, il ne faut pas imputer ce retard à la rédaction achevée depuis longtemps, mais aux tâtonnements et aux hésitations des survivants.

Non seulement la traduction française d'Isaïe était terminée à cette époque, mais celle de Job, qui devait continuer la même collaboration entre le père et le fils, avait atteint la fin du chapitre xxxi. Je me suis efforcé de la compléter dans l'esprit dans lequel elle avait été conçue. Notre objectif était, comme pour Isaïe, la fidélité à la conception et à la rédaction de Saadia, sans aucune préoccupation de les mettre d'accord avec notre intelligence du texte hébraïque. C'est son interprétation et non la nôtre que nous avons essayé de rendre accessible à ceux qui, sans savoir l'arabe, ne veulent cependant pas ignorer complètement un chapitre important dans l'histoire de l'exégèse juive de l'Ancien Testament.

Si les circonstances permettent de mettre sur le métier d'autres tomes après les volumes I, III, V, VI et IX de la collection, c'est encore la mémoire de Joseph Derenbourg que nous nous efforcerons d'honorer, en nous inspirant de ses intentions, de sa méthode, du plan qu'il avait tracé. En dehors de sa collaboration si féconde et si variée à la *Revue des Études juives*, mon père, dans ses dernières années, avait concentré sur Saadia toute la vigueur de son esprit resté jusqu'au bout sans défaillance et sans

•

usure. Il avait rompu définitivement avec les sciences musulmanes ¹, mais, sur le terrain des études juives, il espérait bâtir encore, comme si un avenir lointain lui permettait les projets de longue haleine. La révision et le développement de son article *Talmud* dans l'*Encyclopédie des Sciences religieuses* de Lichtenberger ² étaient destinés à remplir le tome cinquième de l'*Annuaire de la Société des Études juives*. Le tome n'a jamais paru, mais je me rappelle qu'il y a eu un commencement d'exécution et même d'impression. A la fin de 1892, une reproduction par le procédé anastatique de l'*Essai sur l'histoire et la géographie de la Palestine* (Paris, 1867) avait été résolue, le nouveau tirage devant être accompagné d'additions, de corrections et d'un index réclamé par tous ceux qui ont à consulter ce beau livre. Je possède les travaux préparatoires poussés fort avant ³ et le manuscrit de l'index rédigé par mon collègue et ami, M. Israël Lévi. C'est à lui que je voudrais confier ce travail pour lequel ses apti-

1. Mon père se demandait parfois en quelles mains tomberaient son annotation et son commentaire du Livre des définitions (*Kitāb at-ta'rifāt*), par Al-Djurdjānī. L'édition de Flügel (Leipzig, 1845) l'avait fait renoncer à l'édition critique qu'il préparait avec une traduction française, dont les premières pages ont été imprimées (j'ai sous les yeux une épreuve des p. 1-8). Les matériaux considérables que Joseph Derenbourg avait rassemblés ne seront pas perdus, je l'espère, pour nos études et je les offre à qui saura les employer. Sur ces vieilles histoires, voir J. Mohl, *Vingt-sept ans d'histoire des études orientales* (Paris, 1879-1880), I, p. 16-17, 217-218.

2. XII, p. 1007-1036. Je signale à cette occasion un petit manuel bien commode : M. Mielziner, *Introduction to the Talmud* (Cincinnati and Chicago, 1894).

3. Jusqu'à la page 421 sur 486 dont se compose le volume, plus quelques notes marginales dans l'exemplaire de travail que je conserve pieusement.

tudes le désignent et auquel profiterait maintenant la version hébraïque publiée à Saint-Pétersbourg en 1896-1897, avec des notes érudites d'Albert Harkavy ¹.

Enfin, si la « première partie », relative à l'*Histoire de la Palestine*, a seule paru, Joseph Derenbourg avait réuni sur des fiches couvertes d'une écriture microscopique, les résultats géographiques qu'il avait recueillis par une lecture attentive et un dépouillement soigneux des deux Talmuds. Je puis assurer que bien des identifications inédites, bien des faits inconnus solidement établis dorment sur ces cartons, dont la teneur mériterait d'être rendue publique, même après les travaux sur le même sujet de MM. Neubauer ² et Hildesheimer ³. Il y a eu un petit nombre de fiches égarées et, je le déplore, parmi les plus développées. Les autres appartiennent maintenant à la Bibliothèque de l'Université de Paris, où elles sont mises à la disposition des travailleurs. Ce serait un des vœux les plus chers au cœur de mon père que réaliserait la mise en œuvre de ces matériaux abandonnés dans une Géographie de la Palestine d'après les Talmuds et les autres sources rabbiniques.

Paris, ce 29 juillet 1900, 5e anniversaire de la mort de mon père.

HARTWIG DERENBOURG.

1. Les notes finales XII-XV (p. 475-484) ont été omises, je ne sais pour-quoi, dans la version hébraïque.

2. *La Géographie du Talmud*, Paris, 1868.

3. *Beiträge zur Geographie Palästinas*, Berlin, 1886.

TRADUCTION DU LIVRE DE JOB

En ton nom, ô Miséricordieux ! Ceci est la traduction du Livre de la Justification, qui est attribué à Job, tel que l'a traduit le chef de l'Académie, notre guide et maître Saadia, le chef de l'École de Mahasia — que l'esprit de Dieu lui donne le repos !

INTRODUCTION DU LIVRE

L'auteur commence en disant : Béni soit Dieu, le dieu d'Israël, qui a précédé tous les commencements, qui restera après toutes les fins, qui crée et forme, qui ramène et ressuscite, qui mérite la louange et la reconnaissance pour sa grâce générale et pour sa bienfaisance universelle.

Après cela, je dirai : Bien que l'idée de la bonté et de la bienfaisance ne puisse pas être divisée en elle-même, c'est-à-dire que, rare ou fréquente, la bonté mérite d'être considérée comme telle, d'une manière absolue, elle se divise néanmoins sous les rapports de la quantité et de la qualité. Ainsi, la bonté des créatures a une mesure, qui atteint son terme lorsque les créatures disparaissent, comme Celui à qui appartient la gloire a dit dans son livre : « Une voix dit : Proclame ! et je dis : Que dois-je proclamer ? Toute la chair est comme de l'herbe, toute sa bonté est comme la fleur des champs (*Is.*, XL, 6) ». Mais la bonté de l'Éternel — qu'il soit glorifié et exalté ! — est infinie, puisqu'elle lui est inhérente, et la bonté et la bienfaisance divines n'ont ni limite ni terme. En voulant marquer avec toute la force possible la

limite extrême de ce que peuvent atteindre les sens des êtres raisonnables, Dieu dit : « Comme les cieux sont élevés au-dessus de la terre, ainsi mes voies sont élevées au-dessus des vôtres et mes pensées au-dessus de vos pensées (*Is.*, XLV, 9) ». Car, bien que les sens aperçoivent le ciel et la terre comme étant rapprochés l'un de l'autre, la raison prouve qu'il y a entre eux une grande distance. Ceux qui ont examiné et calculé (cette distance) ont assuré que la partie de la sphère la plus rapprochée de la terre est à plus de seize fois la totalité du diamètre de la terre, c'est-à-dire de la ligne qui en coupe la circonférence en deux moitiés; mais la partie extrême de la sphère que le sens peut percevoir (est à une distance qui) dépasse plusieurs milliers de fois la mesure mentionnée. Or, si le Sage — qu'il soit béni et exalté! — a dit que sa voie, en ce qui concerne la bonté et la grâce, est plus élevée et plus haute que la générosité et la bienfaisance des créatures, autant que les cieux sont élevés au-dessus de la terre, ce n'est pas qu'il soit allé jusqu'au bout en arrivant à cette limite, mais il n'a fait cette comparaison que parce que les sens des hommes ne parviennent pas à saisir une hauteur plus grande que celle-là. Il a dit de la même manière : « Comme les cieux sont élevés au-dessus de la terre, etc., comme l'orient est éloigné de l'occident, etc. » (*Ps.*, CIII, 11-12). Ce qui confirme cette (explication) de la manière la plus claire, c'est la parole du prophète : « Car ta bonté est plus grande en élévation que les cieux et ta grâce l'est plus que les nuées (*Ib.*, CVIII, 5) ». Le prophète nous enseigne que la mesure de la bienfaisance et de la bonté du Créateur est plus élevée que les cieux et plus haute que les nuées, dans une proportion qui ne peut être atteinte ni comprise. Louange donc au Tout-Puissant qui n'a nulles limites à son autorité, dont la bonté et la grâce sont plus élevées que les sphères, plus étendues que le monde et qui est infini!

Ce qui est évident, c'est que le fait d'avoir donné l'existence aux créatures après qu'elles n'avaient pas été constituées la grâce la plus forte, puisque (Dieu) a créé le monde entier et y a fait

habiter les êtres raisonnables pour leur être utile. A ce sujet le prophète dit : « Car je sais que ta bonté est établie éternellement et que ta fidélité durera aussi longtemps que subsisteront les cieux (*Ps.*, LXXXIX, 3) ». De même, la vie qu'il accorde aux créatures et toute la bonne direction qu'il leur imprime et par laquelle il les conduit sont entièrement une grâce et un bienfait, comme a dit le prophète : « Tu m'as accordé la vie et la grâce; ta sollicitude a conservé mon souffle (*Job*, x, 12) ». De même, les ordres et les défenses que Dieu a donnés aux hommes, soit en accordant à leur intelligence la faculté d'approuver ou de désapprouver, soit en leur faisant des communications et des révélations, tout cela est grâce et bienfait, comme il est dit : « Il aime l'équité et la justice, et sa bonté embrasse le monde (*Ps.*, XXXIII, 5) », parole qui se rapporte au témoignage de l'intelligence. Puis il est dit : « O Dieu! comme ta bonté embrasse le monde, enseigne-moi tes prescriptions (*ib.*, XIX, 64) », (parole) qui s'applique à ce qu'on apprend par la révélation véridique. Tout cela est appelé *bonté*. Même arriver à chanter, à glorifier et à louer Dieu de ce qu'il a créé et à le remercier de ses bienfaits, tout cela est nommé *bonté*, comme il est dit : « Ils remercient Dieu de sa bonté et de ses merveilles à l'égard des hommes (*ibid.*, CII, 8) ». Les douleurs, les maladies et les souffrances que Dieu a fait exister dans le monde sont encore un bienfait et un avantage pour les hommes, (car ils les amènent) à craindre son châtiment et à redouter sa vengeance, comme il est dit : « Et Dieu a agi de manière à ce qu'on le craigne (*Eccl.*, III, 15) ». Donc Dieu — qu'il soit élevé! — leur a fait ressentir les douleurs pour que, une fois qu'ils en sont délivrés, ils reconnaissent sa bonté et sa grâce, comme le prophète a dit : « Car ta bonté a été grande envers moi, et tu as sauvé mon âme de la tombe qui est en bas (*ibid.*, LXXXVI, 13) ». Ce qui est vrai des douleurs que l'on ressent sans qu'elles affectent le corps, l'est également des douleurs qui le touchent, à savoir que le Créateur n'en afflige son serviteur que pour son amélioration et pour son bien. Celui-ci alors passe par

trois degrés. Dans le premier on instruit et on exerce la raison, car bien que ces actes soient douloureux pour les êtres intelligents à cause de la peine, de la fatigue et de l'application de la pensée, ce n'en est pas moins un bien pour eux. Là-dessus l'Écriture dit : « Ne dédaigne pas, ô mon fils, les leçons de Dieu, et ne sois pas lassé de ses avertissements (*Proverbes*, III, 11) ». L'Écriture compare Dieu au père qui éduque son fils en le grondant, en le frappant et en lui infligeant beaucoup de souffrances, afin de le former à l'obéissance et à la sagesse, comme il est dit plus loin : « Car Dieu avertit celui qu'il aime, agissant à son égard comme le père trouve bon d'agir envers son fils (*ibid.*, III, 12) ». De même, l'expérience montre que le sage se fatigue par des veilles, par la peine qu'il se donne de lire des livres et par l'emploi des réflexions et du discernement pour parvenir à les comprendre, sans se laisser rebuter par rien, comme le prophète a dit : « Par suite de ses souffrances il verra (la récompense) et en sera rassasié; et par son intelligence il proclamera l'innocence du juste. Tel est le rôle de mon prophète à l'égard de la foule (*Isaïe*, LIII, 11) ». Dans le deuxième degré l'homme subit la punition. Lorsque le serviteur a commis une faute pour laquelle il mérite d'être puni, c'est un effet de la bonté du Miséricordieux — qu'il soit glorifié et exalté! — et de sa sollicitude pour son serviteur de lui causer une douleur quelconque qui efface ses mauvaises actions en entier ou en partie. Alors cette douleur est nommée épuration et, tout en étant une punition, elle doit être considérée comme un bienfait, puisqu'elle détourne le serviteur de la récidive et fait disparaître son passé; c'est à ce sujet qu'il est dit : « J'ai châtié avec la verge leur péché et par des tourments leurs fautes, mais je ne détournerai pas de lui ma bonté (*Ps.*, LXXXIX, 33, 34) ». L'expérience montre que le père fait parfois absorber à son fils les boissons les plus amères et les remèdes les plus désagréables pour le délivrer de ses maladies et pour améliorer la qualité de son tempérament. Au sujet de cette comparaison, Dieu dit : « Tu sauras dans ton cœur que, de même que l'homme corrige son fils, ainsi l'Éternel ton dieu te corrige

(*Deut.*, VIII, 5) ». Le sage d'entre les hommes agit parfois de la même manière. Le troisième degré, c'est l'état d'épreuve et d'examen. Lorsque Dieu sait que son serviteur pieux supportera avec résignation la souffrance qu'il lui envoie et persévéra dans sa piété, il la lui impose afin de le récompenser et de le favoriser pour sa résignation. Ce genre est encore de la bonté et de la bienfaisance, puisque Dieu fait obtenir à son serviteur un bonheur durable, comme il est dit : « Heureux l'homme que tu châties, ô Dieu, et que tu instruis par ta loi, afin de le reposer des jours de malheur, jusqu'à ce qu'un abîme se creuse pour le méchant (*Ps.*, xciv, 12, 13) ».

Cette souffrance peut atteindre la fortune, le corps ou l'âme. Dieu nous a donc retracé l'histoire d'un homme pieux qu'il a mis à l'épreuve, qui a supporté cette épreuve avec résignation et qui a remercié Dieu. Aussi Dieu lui a-t-il promis un bonheur durable dans l'autre monde et s'est-il empressé de lui accorder dans ce monde ce qui devait lui confirmer cette espérance. C'est l'histoire de Job, le prophète, que la paix soit sur lui !

Ensuite, Dieu sachant que les réflexions qui se présentent à l'esprit des hommes, lorsque des souffrances leur arrivent, ont été, dans le cours du temps, de quatre sortes, comme cela eut lieu à l'époque de Job, il a trouvé nécessaire de nous mettre (l'histoire de Job) par écrit, afin que nous en tirions une leçon et que nous choissions parmi ces réflexions le point de vue préférable, que nous le déclarions obligatoire et que nous écartions tous les autres. Dieu nous a donc fait connaître l'histoire des malheurs et des épreuves de Job, ses discours et les discours de ses amis, les allégations de chacun d'eux et la réfutation que leur opposa Elihou. Il s'est proposé de nous révéler ce qui se passe dans le cœur des hommes, lorsqu'ils sont peu résignés à l'épreuve. Aucune de ces cinq personnes ne prétend imputer une injustice au Créateur, et tous lui dénie tout genre d'injustice. Ainsi Job dit : « Certes, je sais qu'il en est ainsi et comment l'homme pourrait-il avoir raison contre le Tout-Puissant ? (ix, 2) » ;

Eliphaz dit : « L'homme sera-t-il plus juste que Dieu ? (iv, 17) » ; Bildad dit : « Est-ce que Dieu fausse la justice et le Tout-Puisant fausse-t-il l'équité ? (viii, 3) » ; Sophar dit : « Car il connaît les hommes pervers (ii, 11) » ; enfin Elihou dit : « C'est pour-quoi vous, hommes de cœur, écoutez-moi ; loin du Tout-Puisant, toute injustice ! (xxxiv, 10) ». Mais la discussion entre ces hommes ne porte que sur les trois autres opinions. Job disait : Le Sage peut faire souffrir son serviteur, bien que celui-ci n'ait commis aucun péché, il le fait selon sa volonté puisqu'il est son maître et cela ne peut être nommé une injustice, comme il l'exprime clairement en disant : « Voici qu'il décide une chose. Qui lui résisterait et qui lui dirait : Que fais-tu ? (ix, 12) ». Ce qui portait Job à émettre cette opinion, c'est qu'il avait conscience d'être vertueux et que pourtant il avait été affligé de ces souffrances. Il se pourrait à l'inverse que Dieu fît du bien à l'infidèle, et que la cause en fût également dans sa volonté, comme il dit : « Les tentes des pillards sont en sécurité (xii, 6) » ; Eliphaz, Bildad et Sophar disaient tous : Dieu ne fait souffrir que l'infidèle, c'est-à-dire celui qui refuse de le servir, ou bien le pervers, c'est-à-dire celui qui commet des péchés graves qui lui ont été défendus, ou bien le pécheur, c'est-à-dire celui qui se rend coupable de péchés légers. Dans ce sens, Eliphaz dit : « Rappelle-nous donc si jamais un innocent a péri, etc., comme j'ai vu périr ceux qui préparent l'iniquité, etc. Ils périssent par le souffle de sa colère, etc. (iv, 7-9) ». Bildad dit : « Le papyrus grandit-il sans borbier ? etc. Pendant qu'il est dans sa saison, on ne le coupe pas, etc. Tel est le sort de tous ceux qui oublient Dieu (viii, 11-13) ». Sophar dit : « Les yeux des méchants regarderont fixement (xi, 20) ». Mais aucun d'eux n'admet de quelque manière que ce soit que Dieu envoie des souffrances à un serviteur pieux et tous disent à Job : S'il n'y avait pas de péchés que tu eusses commis, Dieu ne t'aurait pas frappé de ces malheurs, comme (Eliphaz) lui dit : « Ta méchanceté n'est-elle pas grande, etc. Ainsi tu prenais gratuitement un gage

de tes frères, etc. Tu ne donnais point à boire à l'homme épuisé, etc. Voilà pourquoi des pièges t'entourent, etc. Ou bien tu seras dans l'obscurité où tu ne verras pas, etc. (xxii, 5-11) », et des passages semblables en grand nombre. Ce qui les porta à cette opinion, c'est que leur intelligence estimait que le Créateur — que ses noms soient sanctifiés! — est équitable et ne fait pas d'injustice. En voyant ensuite Job affligé de douleurs, ils déclarèrent que Job ne l'aurait pas été s'il ne l'avait mérité par un péché antérieur. De notre temps, il y a des hommes qui tiennent de tels discours, qui adoptent ces opinions et qui ignorent l'opinion préférable, la troisième, celle d'Elihou, savoir que Dieu — qu'il soit célébré et exalté! — fait parvenir parfois son serviteur au bonheur par l'un de trois moyens. Le premier, c'est le repentir qui suit un péché commis auparavant, ainsi qu'Elihou a dit : « Pour éloigner l'homme d'une mauvaise action, etc. En faisant cela, il sauve son âme de la perdition, etc. (xxxiii, 17) ». Le second moyen, ce sont les bonnes actions accomplies par le serviteur, fussent-elles même en petit nombre, comme Elihou a dit : « S'il a à son compte une bonne action sur mille, elle est pour lui comme un ange qui plaide pour lui, etc. », et ensuite : « En faisant cela, il sauve déjà son âme de la perdition et sa vie verra la lumière (xxxiii, 23 et 28) ». Le troisième moyen, ce sont les épreuves et les afflictions que Dieu lui a imposées et qu'il a supportées avec résignation, comme Elihou a dit : « Par là il détourne son âme de la perdition et pour l'éclairer par la lumière de la vie (xxxiii, 30) ».

J'expliquerai d'une manière complète ces idées dans ce livre, et je n'ai fait ici que les mentionner par avance. Cette opinion d'Elihou est imposée par la saine raison et par la démonstration juste. C'est pourquoi Dieu a donné tort à Job en disant : « Est-ce que tu voudrais casser mon jugement? (xl, 8) », et à Eliphaz, Bildad et Sophar, en disant à Eliphaz : « Ma colère est enflammée contre toi et tes deux amis, car vous n'avez jamais rien dit de juste sur moi en ce qui concerne mon serviteur

Job (XLII, 7) ». Mais Dieu n'a pas blâmé Elihou ; au contraire, il a conclu son discours à Job dans le même sens que Elihou, ce qui était donner raison à celui-ci. En outre, Elihou avait commencé son discours en disant qu'il réfuterait tout le monde, comme il avait dit à Job : « Je te répondrai par un discours à toi et à tes amis avec toi (xxxv, 4) » ; puis il a prononcé quatre discours sans que personne pût répliquer. La conclusion fut donc telle qu'il l'avait voulue.

Le Sage, — qu'il soit glorifié! — nous a écrit l'histoire de Job et de ses amis et nous l'a proposée comme exemple pour nous fournir un enseignement et nous disposer à la piété, en sorte que nous sachions que, lorsque les douleurs et les malheurs nous atteignent, ils rentrent dans l'un des deux cas suivants : ou bien ils ont pour cause des péchés antérieurs, et alors ils sont nommés punition ; dans ce cas il convient que nous recherchions ces péchés, que nous corrigions nos actes et que nous cessions d'être négligents, comme il est dit : « Scrutons nos voies et examinons-les et retournons vers Dieu (*Eccl.*, III, 40) » ; ou bien les malheurs sont une épreuve que le Sage nous envoie afin que nous la supportions avec résignation et qu'il nous en récompense. Nous ne devons attribuer, dans les deux cas, aucune injustice au Créateur, mais nous devons reconnaître la vérité de l'attribut qu'il s'est appliqué à lui-même dans son livre : « Dieu au milieu de cette ville est juste, Il ne commet pas d'injustice (*Soph.*, III, 5) ». Pour cette raison ce livre a été nommé « Livre de la Justification ».

L'auteur du commentaire dit : J'ai trouvé beaucoup de gens de la nation qui regardent ce livre d'un œil clos, et qui, en beaucoup de points, éprouvent de la difficulté à le traduire et à l'interpréter. Premièrement : qui était le Satan, que disait-il et comment se conduisait-il ? Deuxièmement : (pourquoi) des souffrances ont-elles été infligées à Job, le prophète, bien qu'il fût attesté qu'il était parfait et droit ? Troisièmement : comment se passa la discussion entre Job, ses amis et Elihou ? que prétendait chacun d'eux, et de quelle manière se répondaient-ils et se répliquaient-ils les uns aux autres ? Quatrièmement : la déter-

mination des versets qui sont le but spécial de chaque discours a échappé à beaucoup de monde, parce que les paroles ont été multipliées et délayées, au point que les phrases accessoires qui doivent embellir le début (d'un morceau), en étendre la fin et en remplir le milieu couvrent les phrases qui forment l'objet même de ce morceau. Cinquièmement : quels sont les enseignements renfermés dans le discours de Dieu — qu'il soit béni et exalté ! — et quel en est l'enchaînement. On a été tellement troublé par ce livre qu'il a entraîné beaucoup de gens à nombre d'erreurs diverses. Ce livre donc, qui avait été destiné par le Sage à améliorer ses serviteurs, a failli les perdre. J'en ai été inquiet, et je me suis imposé d'interpréter ce livre, en suivant les trois principes à l'aide desquels on interprète tous les livres de Dieu, à savoir : les données de l'argumentation rationnelle ; l'usage de la langue des gens parmi lesquels le livre a été écrit, et les traditions qui ont été garanties à nos docteurs par leurs anciens, les prophètes de Dieu — qu'il soit exalté ! — (Ces principes) doivent être appliqués d'après une gradation fixe et je dirai : Dans toute traduction vient en première ligne le sens courant des mots du livre interprété, à moins que ce sens courant ne soit impossible rationnellement ou qu'il soit repoussé par les traditions. Ce qui vient en second ordre, c'est le sens figuré usité dans la nation. Il convient que l'interprète y ramène certains mots exprimant une idée contraire à la raison ou à la tradition ou à l'une des deux. L'explication métaphorique devra être judicieuse, de sorte qu'on la trouve admissible et qu'on ne la rejette pas, comme je l'ai indiqué et même largement expliqué dans l'Introduction au commentaire de la Thora.

C'est d'après ces prémisses que je traiterai les paroles (du livre) : je ferai ressortir dans chaque discours de Job et de ses amis les versets [essentiels au milieu de ceux] qui ne sont que remplissage dans le morceau et qui enveloppent une thèse, soit pour embellir le début, soit pour en étendre la fin. J'expliquerai toutes les réponses de chacun des interlocuteurs [con-

formément à la réponse] de l'ami qui l'a précédé. Ainsi, lorsque Job prononce un discours et qu'il entend ensuite la réponse d'Eliphaz, il ne se peut pas que ses allégations dans son second discours soient tout à fait les mêmes qu'il avait formulées dans son premier discours, puisque ces premières allégations il les avait formulées avant d'avoir entendu le discours d'Eliphaz ; il convient donc que ces secondes allégations, formulées après qu'il a entendu le discours d'Eliphaz, ajoutent quelque chose à ce qu'a dit Eliphaz. Il est de même impossible que la pensée exprimée par Bildad dans son discours soit la même qui a été exprimée par Eliphaz dans le sien, parce que la réponse d'Eliphaz doit se rapporter au premier discours de Job, tandis que celle de Bildad doit correspondre au second discours de Job. Je coordonnerai les autres discours d'après cette règle. Pareillement pour les trois discours que Job a prononcés et auxquels n'ont pas répliqué ses amis, Sophar, qui s'est arrêté le premier, Eliphaz et Bildad, discours qui ont été suivis des quatre d'Elihou : j'ai été obligé de signaler, dans chaque discours prononcé par Job, les trois versets qui en constituent le but, et de les mettre en face d'un ou de plusieurs versets tirés des paroles d'Elihou, qui forment ainsi une réponse parfaite. De la sorte, le premier discours d'Elihou est une réponse au premier discours de Job, le second (d'Elihou) au second (de Job) et le troisième au troisième. Et le quatrième (discours d'Elihou) reste en plus, sans qu'aucun des quatre personnages ait pu le réfuter. De même j'expliquerai le sens des trois [discours de Dieu]...

Tu verras dans cet ouvrage la solution des obscurités de ce livre, l'éclaircissement du discours de chacun des personnages, en sorte que chacun d'eux réponde à l'orateur précédent, et l'exposé des cas où il faudra avoir recours aux exemples de métaphores dans le langage, ou d'arguments rationnels ou d'autres textes clairs ou de traditions authentiques des prophètes, tout cela brièvement pour qu'il n'y ait pas de longueurs fatigantes, et c'est à Dieu que je demande secours.

VERSION FRANÇAISE DE JOB

I

1. Il y avait dans le pays d'Ous un homme dont le nom était Job. Cet homme était intègre, droit, craignant Dieu, s'éloignant du mal. — 2. Il lui naquit sept fils et trois filles. — 3. Son bétail comprenait sept mille têtes de moutons, trois mille chameaux, cinq cents paires de bœufs, cinq cents ânesses, avec un très grand nombre de serviteurs, et cet homme était plus puissant que tous les fils de l'Orient. — 4. Ses fils allaient et organisaient un festin chaque jour chez l'un d'eux; et ils envoyaient inviter leurs trois sœurs à manger et à boire avec eux. — 5. Chaque fois que les jours des festins étaient terminés, Job envoyait purifier ses fils : il se levait de bon matin et offrait des holocaustes selon leur nombre à tous, car il disait : « Peut-être que mes fils ont péché et ont blasphémé contre Dieu dans leurs âmes. » Ainsi faisait Job de tout temps. — 6. Un jour que les amis de Dieu étaient venus se placer devant lui, l'adversaire de Job se présenta avec eux. — 7. Dieu lui dit alors pour entrer en matière : « D'où viens-tu ? » Il répondit et dit : « De faire une tournée dans ce pays et de m'y promener. » — 8. Et Dieu lui dit : « As-tu porté ton attention sur mon serviteur Job, car il n'y a pas dans le pays d'homme comme lui, intègre, droit, craignant Dieu, s'éloignant du mal. » — 9. Il répondit : « Est-ce gratuitement que Job craint son Maître ? »

— 10. Ne l'as-tu pas protégé, lui, sa famille et tout ce qui lui appartient ? N'as-tu pas veillé sur lui et ne l'as-tu pas béni dans l'œuvre de ses mains ? Ne s'est-il pas enrichi dans le pays par son bétail ? — 11. Mais étends ta main et touche à l'un de ses biens, (et vois) s'il ne te fera pas de reproches et s'il ne te reniera pas. » — 12. Dieu lui répondit : « Voici tout ce qui lui appartient livré à ta volonté, seulement n'exerce pas ta volonté contre lui-même. Ensuite l'adversaire sortit de devant Dieu. — 13. Or, un jour que ses fils et ses filles mangeaient de la nourriture et buvaient du vin dans la demeure de leur frère aîné, — 14. voici qu'un messager vint trouver Job et lui dit : « Les bœufs étaient occupés à labourer et les ânesses paissaient à côté d'eux, — 15. quand des Sabéens fondirent sur eux, les enlevèrent, tuèrent les gardiens par l'épée. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 16. Il parlait encore, lorsqu'un autre arriva et dit : « Un feu est tombé du ciel, a incendié les troupeaux et les gardiens et les a consumés. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 17. Il parlait encore, qu'un autre arriva et dit : « Les Chaldéens ont formé trois bandes, se sont jetés sur les chameaux et les ont enlevés ; ils ont tué les gardiens par l'épée. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 18. Pendant qu'il parlait, un autre arriva et dit : « Tes fils et tes filles prenaient de la nourriture et buvaient du vin chez leur frère aîné ; — 19. voilà qu'un grand vent est survenu du côté du désert, il a atteint les quatre coins de la maison, qui s'est écroulée sur les jeunes gens et les a tués. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 20. Job se leva, déchira son manteau, coupa des cheveux de sa tête et se jeta à terre en se prosternant. — 21. Puis il dit : « Nu je suis sorti du sein de ma mère, et nu je retournerai au tombeau. Dieu a donné et Dieu a pris ; que le nom de Dieu soit béni ! » — 22. Après tous ces événements, Job ne pécha point et ne proféra aucun blasphème contre son Maître.

II

1. Un jour que les amis de Dieu étaient venus se placer devant lui, l'adversaire se présenta avec eux. — 2. Dieu lui dit alors : « D'où viens-tu ? » Il répondit et dit : « De faire une tournée dans ce pays et de m'y promener. » — 3. Et Dieu lui dit : « As-tu porté ton attention sur mon serviteur Job ? Car il n'y a pas dans le pays d'homme comme lui, intègre, droit, craignant Dieu et s'éloignant du mal. Il persévère toujours dans sa piété, et tu m'as demandé de consentir à le ruiner sans raison. » — 4. L'adversaire répondit : « De même que pour l'homme un membre vaut un membre, de même il donne tout son bien pour sa propre personne ; — 5. mais étends ta main et touche à une partie de ses os ou de sa chair, (et vois) s'il ne te fera pas de reproches et ne te reniera pas. » — 6. Dieu lui dit : « Le voici livré à ta volonté ; mais quant à sa vie, respecte-la. — 7. Lorsque l'adversaire sortit de devant Dieu, Dieu frappa Job d'une lèpre maligne depuis la plante des pieds jusqu'au sommet de la tête. — 8. Et Job se prit un tesson pour s'en gratter, tandis qu'il était assis sur la cendre. — 9. Alors sa femme lui dit : « Tu persévères dans ta piété ! Renie Dieu et meurs ! » — 10. Il lui dit : « Eh quoi ! tu parles comme une femme sotte. Devons-nous accepter le bien de notre Maître et ne pas accepter le mal ? » En toutes ces affaires Job ne pécha point, même en paroles. — 11. Lorsque les trois amis de Job apprirent que cette épreuve l'avait atteint, chacun d'eux partit de l'endroit où il était, Eliphaz le Témánite, Bildad le Schouhite, Sophar le Naamatite, et ils convinrent tous trois de venir s'affliger sur lui et le consoler. — 12. Ayant dirigé les yeux de loin vers lui et ne l'ayant pas reconnu, ils élevèrent la voix et pleurèrent. Chacun déchira son manteau et ils jetèrent la poussière sur leurs têtes, en la lançant en l'air. — 13. Ils s'assirent avec lui par terre pendant sept jours

et sept nuits, et aucun d'eux ne lui adressa une seule parole, parce qu'ils avaient vu que sa souffrance était très grande.

III

1. Ensuite Job ouvrit la bouche et maudit sa destinée. — 2. Job commença donc et dit : — 3. Que le jour où je suis né disparaisse du souvenir par mon anéantissement, ainsi que la nuit où il fut dit : Il est né un homme. — 4. Que ce jour soit ténèbres, que Dieu ne le recherche pas d'en haut; que l'astre lumineux ne paraisse pas sur lui ! — 5. Que les ténèbres et l'obscurité le revendiquent, qu'un nuage y demeure et qu'une sorte de vent brûlant l'atteigne ! — 6. Que cette nuit reste sombre, qu'elle ne soit pas réunie aux jours de l'année et qu'elle n'entre pas dans le compte des mois ! — 7. Parce que c'était une nuit sinistre, qu'il n'y arrive aucun chant ! — 8. Elle sera insultée par ceux qui maudissent leur destinée, qui sont préparés à exhaler leur tristesse. — 9. Que les étoiles de son matin soient obscurcies, qu'on y espère la lumière sans qu'elle vienne et qu'on n'y voie pas les lueurs de l'aurore ! — 10. Car si les battants du sein maternel avaient été fermés sur moi, l'affliction m'aurait été épargnée. — 11. Plût à Dieu que je fusse mort dans le sein de ~~ma~~ mère ou que j'eusse expiré au moment où j'en sortis ! — 12. A quoi a servi que les genoux m'aient reçu et que j'aie été allaité par les mamelles ? — 13. Si maintenant j'étais mort, je serais tranquille et si j'avais expiré, je serais en repos, — 14. avec les rois et les ministres de la terre qui y ont rebâti bien des ruines, — 15. avec des chefs qui possédaient l'or, et qui ont rempli d'argent leurs maisons ; — 16. ou plût à Dieu que j'eusse été comme un avorton enseveli ou comme des enfants qui n'ont pas vu la lumière ! — 17. Là, les méchants ont cessé leurs méfaits et là reposent les hommes fatigués. — 18. Là, tous les captifs ont trouvé

la tranquillité et n'ont plus entendu la voix d'un geôlier. — 19. Le petit et le grand sont là, et l'esclave y est affranchi de son maître. — 20. Pourquoi (Dieu) donne-t-il la lumière aux malheureux et la vie à ceux dont les âmes sont pleines d'amertume, — 21. qui attendent la mort sans qu'elle vienne et qui creusent pour elle des fosses, — 22. qui, dans leur tristesse, se réjouissent et jubilent lorsqu'ils trouvent la tombe? — 23. (Qu'il les donne) à l'homme dont les affaires sont fermées (au malheur) et entourées par Dieu comme d'une haie! — 24. Certes, avant de manger viennent mes soupirs, et lorsque je bois, mon rugissement éclate. — 25. Ce que j'avais redouté m'est arrivé et ce dont je m'étais gardé m'a atteint. — 26. Il me semble n'avoir eu ni consolation, ni repos, ni tranquillité, lorsque le malheur est arrivé.

IV

1. Alors Eliphaz le Thémânite répondit en disant : — 2. Es-tu impuissant devant l'épreuve au point de dire : « Qui pourrait retenir ses paroles ? » — 3. Voici que tu corrigeais bien des hommes et que tu fortifiais les mains relâchées ; — 4. ta parole relevait celui qui chancelait et tu raffermissais les genoux vacillants ; — 5. et maintenant, lorsque des événements semblables te surviennent, tu faiblis et, lorsqu'ils t'atteignent, tu restes stupéfait. — 6. Ta piété ne fait-elle pas ta confiance ? Ton espérance n'est-elle pas dans l'intégrité de ta conduite ? — 7. Rappelle-nous donc maintenant si jamais un innocent a péri, si des justes ont été exterminés, — 8. comme nous avons vu ceux qui préparent l'iniquité et qui sèment l'erreur en recueillir la moisson. — 9. Par le courroux de Dieu ils périssent et par le souffle de sa colère ils sont anéantis, — 10. ou bien par le rugissement d'un lion et la voix d'un lionceau, par les dents des lions qui les mordent, — 11. par (l'attaque) d'un lion mourant faute de

proie et des petits de la lionne qui se répandent contre eux. — 12. Chez moi une parole a été recueillie, et mon ouïe en a perçu quelque chose, — 13. un fantôme m'étant apparu dans une vision nocturne, au moment où le sommeil profond tombe sur les hommes. — 14. Alors une terreur et un tremblement me saisirent et la plupart de mes os en furent affaiblis. — 15. Un souffle passait sur ma face et faisait dresser le poil de mon corps. — 16. Le fantôme s'arrêtait et je ne reconnaissais pas ses traits; c'était une image devant mes yeux, je gardais le silence et j'entendais sa voix : — 17. « L'homme serait-il plus juste que Dieu? Le mortel serait-il plus pur que son Créateur? » — 18. Certes, Dieu n'accorde pas sa confiance à ceux qu'il approche de lui, et à ses anges il ne donne pas d'éclat. — 19. A plus forte raison les habitants de maisons d'argile, eux qui ont leurs fondations dans la poussière, seront-ils broyés devant les constellations, — 20. eux qui entre leur matin et leur soir sont brisés et qui périssent sans arriver jusqu'au bout. — 21. Leur supériorité a été emportée avec eux et parfois ils meurent autrement que par la sagesse de la nature.

V

1. O toi! appelle! trouveras-tu quelqu'un qui réponde à ta parole? A quels élus t'adresseras-tu pour cela? — 2. Mais c'est le sot que tue la douleur et c'est l'homme déçu que le châtiment fait mourir. — 3. Et moi j'ai vu un sot pousser des racines, et, soudain, j'ai pénétré dans sa demeure; — 4. et voici que sa destinée était que ses enfants fussent écartés du salut et abaissés dans les cités sans que personne les sauvât. — 5. Quant à lui, il mange son blé, étant affamé, et le prend d'entre les ronces, la soif ayant épuisé sa force. — 6. Car rien ne sort de la terre par iniquité et rien ne germe du sol par tromperie, — 7. parce que l'homme est né

pour pratiquer la piété. Or, tu vois ceux qui méritent le châ-
timent du feu élever haut leur vol ; — 8. mais moi, j'implorerai
le Tout-Puissant et j'adresserai ma parole à Dieu, — 9. qui fait
de grandes choses sans fin et des merveilles sans nombre, — 10.
qui fait descendre la pluie sur la face de la terre et qui envoie
l'eau sur la face des plaines ; — 11. qui relève ainsi les abaissés
et protège les faibles par son secours ; — 12. qui rompt les des-
seins des perfides, afin que leurs mains n'atteignent pas ce à
quoi ils appliquent leur doctrine ; — 13. qui enlace dans leur
perfidie ceux qui se donnent pour sages, le conseil des astu-
cieux étant devenu insensé. — 14. Alors, pendant le jour, ils
rencontrent des ténèbres et ils tâtonnent en plein midi comme
dans la nuit. — 15. Dieu a protégé les faibles contre leurs bouches
qui ressemblent au glaive et a sauvé le pauvre de la main du
puissant. — 16. Alors l'espérance est revenue aux malheureux
et les gens d'iniquité ont eu la bouche fermée. — 17. Heureux
donc tout homme que Dieu avertit ! Aussi ne dédaigne pas la
leçon de Celui qui se suffit — 18. Car il blesse et panse la
blessure ; parfois il frappe et ses mains guérissent. — 19. Dans
bien des malheurs, il te délivrera et, dans le plus grave, aucun
mal ne te touchera. — 20. Dans la famine, il te sauvera de la mort
et dans la guerre, du glaive. — 21. Lorsque les peuples déborde-
ront, tu en seras à l'abri, et tu ne craindras pas le pillage lorsqu'il
arrivera ; — 22. Bien plus tu riras du pillage et de la famine et tu
ne redouteras point les bêtes sauvages de la terre ; — 23. tu auras
un pacte même avec les pierres de la plaine et les animaux de la
terre vivront en paix avec toi. — 24. Lorsque tu t'informerás des
nouvelles de ta demeure, elle sera en paix et lorsque tu cherche-
ras les gens de ton habitation, pas un seul ne te manquera. — 25.
Tu sauras que ta postérité est nombreuse, que tes rejetons sont
comme l'herbe de la terre. — 26. Et tu entreras dans le tombeau
usé par l'âge, comme entrent les gerbes en leur temps. — 27.
Ce sont là des choses que nous avons éprouvées. Elles sont
ainsi : donc écoute-les et tu les sauras.

VI

1. Job répondit en disant : — 2. Si ma douleur était pesée, et que mon malheur fût mis dans une balance qui le porterait avec son équivalent, — 3. le poids serait maintenant plus lourd que les sables de la mer; voilà pourquoi ma parole est déprimée. — 4. Car les flèches de Celui qui se suffit sont sur moi; mon esprit en boit le venin et les terreurs de Dieu sont rangées en bataille contre moi. — 5. Est-ce que l'âne sauvage brait en présence de l'herbe? Est-ce que le bœuf mugit lorsqu'il a du fourrage? — 6. Mange-t-on un mets cru sans sel, ou bien l'albumine des œufs a-t-elle du goût? — 7. Ainsi mon âme s'est refusée à toucher à ma nourriture, car ces deux choses-là valent autant. — 8. Puisse quelqu'un exaucer ma demande et Dieu m'accorder ce que j'espère, — 9. soit que Dieu persiste à me faire souffrir et déchaîne son malheur sur moi pour me transpercer, — 10. ou bien que j'obtienne de quoi me consoler, afin que je le loue en l'invoquant, sans réserve; car je n'ai jamais renié les paroles du Saint. — 11. Quelle est donc ma force pour que je patiente et quel est mon terme pour que je montre de la longanimité, — 12. ma force fût-elle comme la force des pierres ou mon corps comme l'airain? — 13. Penses-tu que je ne trouve pas d'aide en moi et que la doctrine m'ait délaissé — 14. pour aller vers celui qui refuse à son prochain la grâce et abandonne la crainte de Celui qui se suffit? — 15. Ce sont mes frères qui m'ont trahi comme un torrent qui s'est précipité, comme un débordement de fleuves qui ont passé, — 16. noircis par les glaçons, disparaissant sous la neige, — 17. qui au temps où ils se refroidissent se congèlent et lorsqu'ils s'échauffent se déplacent de leur endroit. — 18. Ils se détournent en suivant leurs chemins, entrent dans le désert et se perdent. — 20. C'est ainsi que mes frères se sont détournés vers les routes de Témân et ont espéré en les chemins de Saba; — 21. ils ont

été déçus dans l'objet de leur confiance et, lorsqu'ils l'ont atteint, ils ont été confondus. — 21. Certes, maintenant vous qui étiez sans crainte vous en êtes venus à trembler et à craindre. — 22. Ai-je semblé vous dire : « Donnez-moi quelque chose, assistez-moi de votre fortune; — 23. sauvez-moi de la main de l'ennemi, rachetez-moi de la main des scélérats? » — 24. Montrez-moi que je vous l'aie dit, pour que je cesse de vous blâmer; expliquez-moi en quoi j'ai erré. — 25. Combien sont éloquentes les paroles justes ! Mais quel est l'avertissement de ce genre que l'un de vous m'adresse? — 26. Considérez-vous toute parole comme un avertissement et comme un avis les discours désespérants? — 27. Ou vous accorderez-vous contre un orphelin et vous repaltrez-vous de votre ami? — 28. Maintenant appliquez-vous, examinez mes paroles, et, si j'ai menti en votre présence, — 29. opposez-moi une réfutation qui ne soit pas inique, ou revenez à ma parole, si elle est vraie. — 30. Se trouve-t-il de l'iniquité dans mon langage, ou ma parole n'a-t-elle pas fait comprendre mes malheurs?

VII

1. L'homme sur la terre n'est-il pas comme une armée en expédition et sa vie n'est-elle pas comme les jours du mercenaire, — 2. ou n'est-il pas comme un esclave qui aspire après l'ombre et comme un mercenaire qui attend son salaire? — 3. Ainsi me sont échus des mois perdus et des nuits de misère m'ont été assignées. — 4. Quand je suis couché, je dis : « Quand me lèverai-je? » et la nuit se prolongeant, je suis excédé d'insomnie jusqu'au matin. — 5. Mon corps s'est revêtu de pourriture et une croûte terreuse s'y est attachée au point que ma peau a été endolorie et a fondu. — 6. Mes jours s'en sont allés plus vite que la navette du tisserand, et la plus grande partie en a disparu vide d'espé-

rance. — 7. Souviens-toi (ô Dieu!) que ma vie est perdue et que mon œil ne reverra plus de bonheur. — 8. L'œil de celui qui me regardera ne m'apercevra plus et, tandis qu'où il me regardera, j'aurai disparu. — 9. Et comme le nuage disparaît et passe, ainsi celui qui descend dans la tombe ne remonte pas; — 10. Il ne retourne plus à sa maison, sa demeure ne le reconnaît plus. — 11. Pour moi, je ne retiendrai pas ma parole, je parlerai dans l'angoisse de mon esprit et je me plaindrai dans l'amertume de mon âme. — 12. Suis-je une mer ou un monstre marin pour que tu m'imposes une surveillance? — 13. Quand je me dis : Mon lit va me soulager, ma couche me fera supporter ma plainte, — 14. tu m'épouvantes par les songes et tu m'effraies par les visions, — 15. au point que mon âme préfère l'étouffement et que je souhaite la mort de plein gré. — 16. Je suis dégoûté et je ne voudrais pas vivre toujours; finis-en avec moi. Certes mes jours sont comme des atomes de poussière. — 17. Qu'est-ce que l'homme, pour que tu l'honores et que tu portes sur lui ton attention, — 18. pour que tu l'éprouves chaque matin et pour que tu l'examines à chaque moment? — 19. Combien de temps te refuseras-tu à écarter de moi la souffrance et à me laisser le loisir d'avaler ma salive? — 20. Et, si j'ai péché, que te fais-je à toi, ô gardien de l'homme? Ne fais donc pas de moi ta cible; car je me deviendrais un fardeau à moi-même. — 21. Pourquoi ne remets-tu pas mon péché et ne pardonnes-tu pas ma faute? Car maintenant je serais couché dans la terre, on me chercherait et on ne me trouverait pas.

VIII

1. Bildad le Schouhite répondit en disant : — 2. Jusqu'à quand prononceras-tu ces paroles, et ta bouche proférera-t-elle de graves erreurs? — 3. Est-ce que le Tout-Puissant fausse la justice? ou bien Celui qui se suffit trouble-t-il l'équité? — 4. Si

tes fils ont péché contre lui, il les a livrés aux mains de leurs fautes. — 5. Mais si tu as recours au Tout-Puissant, et que tu supplies Celui qui se suffit; — 6. si tu es pur et intègre, il le proclamera maintenant en ta faveur et te récompensera pour l'excellence de ta vertu; — 7. tu seras petit à ton début et à ta fin tu t'accroîtras beaucoup, — 8. Bien plus, toi, informe-toi des générations premières et examine à fond l'histoire de leurs pères; — 9. car nous sommes nés d'hier, nous ne les connaissons pas et nos jours sont comme l'ombre sur la terre. — 10. Ne sont-ce pas eux qui t'instruiront et te parleront, qui tireront de leurs intelligences les discours? — 11. Le papyrus grandit-il sans borbier? le poirier croît-il sans eau? — 12. Tant qu'il est dans sa saison, on ne le cueille pas; mais avant toutes les herbes il se dessèche. — 13. Tel est le sort de tous ceux qui oublient le Tout-Puissant et l'espérance de l'hypocrite périra, — 14. lui dont la confiance est une traînée de poussière au soleil et dont l'assurance est une toile d'araignée. — 15. S'il s'appuie sur sa maison, elle ne tient pas; s'il la saisit, elle ne reste pas debout. — 16. Mais l'homme pieux est comme un rameau qui reste frais en face du soleil, et, dans ses jardins, ses rejetons s'étendent. — 17. Sur l'amas de pierres ses racines s'entrelacent et elles pénètrent jusqu'à l'intérieur du roc. — 18. Lui, rien ne le ferait disparaître de sa place, pour qu'elle semblât le renier et lui dire : Je ne t'ai jamais vu. — 19. Lui, il se réjouit de son sort et du sol lui pousse une autre génération. — 20. Ainsi le Tout-Puissant ne rejette pas l'homme pieux et ne soutient pas la main des méchants. — 21. Aie donc patience jusqu'à ce qu'il remplisse ta bouche d'allégresse et tes lèvres de jubilation, — 22. que tes ennemis soient couverts de honte et que les tentes des pervers disparaissent.

IX

1. Job répondit en disant : — 2. En vérité, je sais qu'il en est ainsi et quels arguments l'homme peut-il apporter devant le Tout-Puissant? — 3. S'il se décide à lutter contre Dieu, il ne pourra pas lui répondre une fois sur mille. — 4. Car Dieu est sage par la science et puissant par la force; qui donc l'aura bravé et aura été épargné par lui? — 5. C'est lui qui transporte les gens des montagnes à leur insu, en sorte qu'il les bouleverse dans sa colère, — 6. qui fait bondir hors de sa place la terre, dont les colonnes sont ébranlées; — 7. qui donne ordre au disque du soleil, pour qu'il ne se lève pas, qui met un sceau sur les étoiles, — 8. qui, à lui seul, étend le ciel et dompte les vagues de la mer, — 9. qui a créé les constellations de l'Ourse, de l'Orion, des Pléiades et des régions cachées du midi, — 10. qui fait les choses grandes à l'infini, les merveilles sans nombre. — 11. Voici que sa puissance dirigeante passe devant moi et je ne la vois pas entièrement; elle disparaît sans que je la comprenne. — 12. Voici qu'il décide une chose. Qui lui résisterait et qui lui dirait : « Que fais-tu ? » — 13. Il est Dieu; rien ne peut repousser sa colère, sous lui se sont courbés les fauteurs de troubles. — 14. Et comment moi, lui répondrais-je, comment me déciderais-je à lui adresser la parole, — 15. moi qui, si j'avais raison, ne le dirais pas, qui, plutôt, implorerais la grâce de mon juge! — 16. Si je l'invoquais et qu'il me répondît, je ne serais pas encore sûr qu'il eût écouté ma voix parce que je le mérite. — 17. C'est lui qui dans l'ouragan me fait souffrir et qui a multiplié mes douleurs gratuitement; — 18. qui ne me laisse pas reprendre haleine, car il multiplie pour moi les amertumes. — 19. S'agit-il de force et de puissance : les voilà! s'agit-il de droit, qui m'assignera? — 20. Car si j'emploie quelque argument, ma parole me condamnera; même si je suis innocent, elle me sera pénible. — 21. Si je suis innocent, je

n'en ai pas conscience, tant je suis dégoûté de la vie. — 22. Et je dis : « C'est tout un ! » C'est pourquoi j'ai affirmé : « L'innocent et le méchant, il appartient à Dieu de les faire périr, — 23. soit qu'il amène un fléau qui tue soudain en sorte que la récompense des justes devient une dérision ; — 24 ou bien qu'un pays soit livré aux mains d'un tyran qui y couvre la face des juges ; si ce n'est point par ces moyens, par quoi serait-ce ? — 25. Mes jours ont été plus rapides qu'un courrier ; ils sont terminés, et il semble que je n'y aie jamais vu de bonheur. — 26. Ils ont passé ainsi que les vaisseaux dans leur temps, ou comme l'aigle qui s'abat sur sa nourriture. — 27. Si je dis : Je veux oublier mes plaintes, laisser mon ressentiment et me réjouir, — 28. je crains toutes mes douleurs et je sais que tu ne m'absoudras pas. — 29. Si moi j'ai renié (Dieu), pourquoi donc me fatiguerais-je en vain ? — 30. Si même je me lavais avec l'eau de neige ou que je nettoyassey mes mains par une lessive, — 31. alors encore tu me plongerais dans le châtimeht, au point que mes vêtements sembleraient me prendre en dégoût. — 32. Car Dieu n'est pas un homme comme moi pour que je lui réponde ou pour que nous comparaissons ensemble en justice. — 33. Il n'existe pas entre nous d'arbitre qui pose sa main à la fois sur nous deux, — 34. pour que Dieu détourne sa verge de moi et que ses terreurs ne m'épouvantent plus. — 35. Alors je parlerais sans le craindre, puisque je ne suis pas tel devant moi-même.

X

1. Mon âme s'est dégoûtée de la vie ; je vais donc me renouveler ma plainte et l'exhaler dans l'amertume de mon âme. — 2. Et je dirai à Dieu : Ne me place pas parmi les coupables, fais-moi savoir pourquoi tu es mon adversaire, — 3. puisqu'il convient à ta bonté de ne pas opprimer, de ne pas repousser ta créature et

de ne pas te montrer comme faisant réussir le dessein des coupables. — 4. Ta vue est-elle donc comme celle des mortels ou bien regardes-tu comme regardent les hommes? — 5. Ou bien ton existence est-elle comme les jours des mortels, ou ta durée est-elle comme la vie de l'homme, — 6. pour que tu recherches ma faute à la hâte et que tu t'enquières de mon péché, — 7. bien que tu saches que je n'ai pas renié ma foi et que personne ne peut être sauvé de ta main? — 8. Tes coups m'ont affligé et pressé, ils m'ont entouré, puis ils m'ont perdu. — 9. Souviens-toi, ô mon maître, que tu m'as façonné comme de l'argile et que tu me ramèneras à la poussière. — 10. Ne me couleras-tu pas comme le lait et ne me coaguleras-tu pas comme le fromage? — 11. Tu me revêtiras de peau et de chair, tu me couvriras d'os et de nerfs. — 12. Tu m'as prodigué la vie et la grâce, et ta providence a conservé mon souffle. — 13. Mais ces choses-là, tu les as réservées dans ta science : et je sais qu'elles sont chez toi. — 14. Si je commets des péchés, tu les gardes contre moi et tu ne m'absous pas de mes fautes. — 15. Malheur à moi, si j'ai été mécréant! et si je suis innocent, je n'oserai pas encore lever la tête, car je suis plein de honte et je contemple ma misère. — 16. Avec puissance, tu me pourchasses comme le lionceau, et tu me demandes encore des comptes. — 17. Tu renouvelles tes témoins en face de moi et tu redoubles mes souffrances passagères ou durables. — 18. Dans quel intérêt m'as-tu fait sortir du sein maternel? Je serais mort et aucun œil ne m'aurait vu. — 19. Je serais comme si je n'eusse jamais été, ou j'aurais été porté du sein au tombeau. — 20. Mes jours ne sont-ils pas peu nombreux et limités? Laisse-moi donc pour que je me réjouisse un peu, — 21. avant que je parte sans retour vers une terre sombre et ténébreuse, — 22. une terre perdue, pareille aux ténèbres, obscure et sans ordre, où le plein jour ressemble à la nuit.

XI

1. Sôphar le Naamatite répondit en disant : — 2. Est-ce que celui qui prodigue les paroles restera sans réponse, ou bien l'homme de faconde triomphera-t-il pour cela? — 3. Est-ce que les humains se tairont devant toi, au point que tu te moques d'eux, sans que personne te confonde, — 4. et que tu dises : « Mon discours est pur et pour toi je suis innocent ? » — 5. Mais je voudrais que Dieu te parlât, et commençât à discourir avec toi. — 6. Alors il te communiquerait les secrets de la sagesse ; car la doctrine en est bien des fois supérieure à celle que tu exposes, et alors tu saurais que Dieu ne fait que te demander le compte de ta faute. — 7. Trouveras-tu le fond de la sagesse de Dieu, ou bien atteindras-tu l'extrémité de la puissance de Celui qui se suffit? — 8. Et ce qui est plus haut que le ciel, qu'y feras-tu? Ce qui est plus profond que la tombe, qu'en sais-tu, — 9. ce dont la mesure est plus longue que la terre et plus large que la mer? — 10. Et Lui, s'il fait passer ou s'il arrête, ou s'il rassemble, qui l'en empêchera? — 11. Car il connaît les hommes pervers, et voit les gens iniques, qui ne sont pas soupçonnés. — 12. Tel homme se pare de la sagesse, et ce même homme est semblable à un ânon sauvage, lorsqu'il vient au monde. — 13. Mais, si tu améliores ton cœur et que tu étendes tes mains vers lui, — 14. si tu éloignes de ta main toute iniquité, et que tu ne laisses habiter dans ta tente aucune injustice. — 15. alors tu lèveras une face sans tache et si tu es dans la gêne, tu ne craindras pas ; — 16. tu arriveras à oublier tes souffrances, tu t'en souviendras comme d'une eau qui a passé devant toi. — 17. Ta vie durera plus que la lumière du midi, ou plutôt après avoir lui, tu deviendras comme l'aurore. — 18. Et tu auras confiance, parce qu'il y aura de l'espoir pour toi, et, lorsque tu te construiras une maison, tu y coucheras en sécurité.

— 19. Tu t'y reposeras, et nul ne te troublera, bien des personnes te solliciteront. — 20. Et les yeux des méchants regarderont fixement, tout refuge étant perdu pour eux, leur espoir étant une déception de l'âme.

XII

1. Job répondit en disant : — 2. En vérité vous êtes tout un peuple, et avec vous se perdra la science. — 3. Cependant, j'ai autant de savoir que vous, et rien de ce que vous avez ne m'a fait défaut, et, d'ailleurs, à qui n'arrive-t-il pas aussi bien — 4. de voir que celui qui mérite d'être exaucé par Dieu lorsqu'il l'invoque, est tourné en dérision par son prochain, que l'on se moque de l'homme pieux et intègre, — 5. que la torche (de la piété) est méprisée par les gens puissants et sûrs d'eux-mêmes, quand ils voient ceux dont le pied est destiné à glisser dans une situation inverse. — 6. En effet, les tentes des pillards sont en sécurité, et il y a des lieux sûrs pour ceux qui excitent la colère du Tout-Puissant, pour ceux qui apportent leurs idoles dans leurs mains. — 7. S'il était possible d'interroger les animaux, ils t'instruiraient, et les oiseaux du ciel, ils te renseigneraient, — 8. ou bien, si tu pouvais t'entretenir avec les bêtes féroces de la terre, elles t'instruiraient; avec les poissons de la mer, ils te le raconteraient; — 9. car, parmi eux tous, qui ne sait que la puissance de Dieu a fait ces choses, — 10. lui dans la main duquel est l'âme de tout vivant et le souffle du corps de tout homme? — 11. Certes, comme l'ouïe examine la parole et comme le palais goûte la nourriture, — 12. ainsi la sagesse se trouve chez les vieillards, et la raison chez ceux dont la vie était longue. — 13. Ils savent que Dieu a la sagesse et la force, qu'il a la prudence et la raison. — 14. Parfois il démolit une chose et elle n'est pas reconstruite, il enferme un homme et on ne lui ouvre pas. — 15.

Parfois il arrête les eaux et elles tarissent, parfois il les lâche et elles bouleversent la terre. — 16. Il a la force et la doctrine, il connaît celui qui erre et se trompe. — 17. Par son arrêt, il fait marcher les conseillers dépouillés et se moque des juges. — 18. Il a délié les liens dont se servaient les rois et a attaché en place une corde à leurs reins. — 19. Il fait marcher les prêtres dépouillés et altère (la situation) des puissants. — 20. Il ôte la parole aux plus exercés et enlève la sagesse aux vieillards. — 21. Il déverse le mépris sur les nobles et il a relâché les ceintures des forts. — 22. Il révèle des choses plus profondes que les ténèbres et produit à la lumière les abîmes sombres. — 23. Il grandit les nations et les perd ensuite; il développe les peuples, puis les dirige. — 24. Il ôte la science aux chefs des habitants du pays, au point qu'il les égare dans un désert sans chemin, — 25. et qu'ils tâtonnent dans l'obscurité sans lumière; il les fait errer comme l'homme ivre.

XIII

1. Eh bien! mon œil a vu tout cela, mon oreille l'a entendu et compris. — 2. Ce que vous savez, moi aussi je le savais, et rien ne m'a manqué de ce que vous possédez. — 3. Mais j'interrogerai Celui qui se suffit, et je veux me mettre en face du Tout-Puissant. — 4. Quant à vous, vous êtes les interprètes du mensonge, vous êtes tous les médecins de l'absurdité. — 5. Que n'avez-vous gardé le silence? Cela eût passé pour de la sagesse de votre part! — 6. Écoutez, ô gens, ma réprimande, et soyez attentifs à la discussion que j'engage contre vous. — 7. Voulez-vous attribuer au Tout-Puissant l'iniquité, ou lui parler avec ruse? — 8. Ou a-t-il besoin que vous le favorisiez ou que vous preniez parti pour lui? — 9. Seriez-vous rassurés s'il vous examinait et qu'il trouvât que vous vous jouez de lui comme on

se joue des hommes; — 10. ou qu'il vous blâmât de ce qu'en secret vous montrez de la partialité? — 11. Est-ce que son attaque ne vous effraiera pas et sa terreur ne tombera-t-elle pas sur vous? — 12. au point que votre souvenir ressemblera à la cendre et que vos dos seront comme des dos d'argile. — 13. Laissez-moi pour que je parle moi-même! M'advienne que pourra! — 14. Pourquoi donc mordrais-je (ainsi) ma chair de mes dents tant je souffre, et mettrais-je de frayeur mon âme dans ma main? — 15. Quand même il me tuerait, j'espérerais en lui, et en toute affaire, c'est à lui que je m'adresserais, — 16. et il serait encore pour moi un sauveur, puisque l'hypocrite n'est pas admis en sa présence. — 17. Écoutez bien ma parole et que mon discours pénètre dans vos oreilles. — 18. Certes maintenant, si je plaiderais devant la justice, je sais que je serais innocenté. — 19. Mais si c'était lui qui me combattait, ou bien alors je me tairais et je mourrais, — 20. ou bien je dirais : Deux choses, ne me les impose pas en cette affaire, afin que je ne sois pas privé de ta miséricorde : — 21. Éloigne de moi tes coups et que tes terreurs ne m'épouvantent plus. — 22. Puis invite-moi à t'obéir, et je te répondrai, ou je t'invoquerai et tu me répondras. — 23. Combien de fautes et de péchés ai-je à mon compte? Fais-moi connaître mon crime et mon péché, pour que je me soumette. — 24. Ne me voile pas ta miséricorde et ne me considère pas comme ton ennemi. — 25. Veux-tu effrayer celui qui est comme une feuille emportée ou poursuivre celui qui ressemble à une paille desséchée, — 25. puisque tu inscris contre moi ma désobéissance, que tu me châties pour les fautes de ma jeunesse, — 27. que tu places mes pieds dans les ceps, que tu observes toutes mes démarches et que tu marques les pas de mes pieds. — 28. Il est semblable à la pourriture qui consume ou à un vêtement qu'a rongé la teigne,

XIV

1. l'homme, né de la femme, qui vit peu et est souvent troublé ;
— 2. ou il ressemble à une fleur qui est éclosée et a été brisée ; ou il fuit comme l'ombre et ne s'arrête pas. — 3. Et à un tel être tu as appliqué ton attention ou c'est mon pareil que tu amènes en justice avec toi ! — 4. Soit qu'il meure, alors qu'il place le pur à côté de l'impur sans les distinguer, — 5. ou que sa vie soit tranchée, ou bien enfin qu'il termine le nombre des mois que tu lui avais assignés, tu lui as posé des bornes qu'il ne peut pas dépasser. — 6. Détourne-toi de lui pour qu'il arrive à son terme et qu'il finisse, comme le mercenaire, sa journée — 7. Car l'arbre a encore de l'espérance ; parfois il est coupé, puis il reverdit et ses rejetons ne s'arrêtent pas. — 8. Si même sa racine a vieilli dans la terre et que sa tige est presque morte dans le sol, — 9. dès qu'il sent l'eau, il repousse, et ses branches s'étendent comme un plant nouveau. — 10. Mais l'homme, lorsqu'il meurt, est engourdi ; quand l'homme expire, où en est-il ? — 11. De même que l'eau disparaît de la mer et que le fleuve se tarit et se dessèche, — 12. de même l'homme, une fois couché dans la tombe, est hors d'état de se relever, et jusqu'à ce que le ciel soit usé, nul ne pourra se réveiller et sortir de son sommeil. — 13. Oh ! si je pouvais être enfermé dans la tombe, pour qu'elle me cachât jusqu'à ce que ta colère se fût retirée de moi, et que tu me fixasses un terme où tu te souviendrais de moi ? — 14. Bien que je m'étonne que l'homme après sa mort puisse revivre, moi, pendant la durée des jours de ma faction, je patiente en attendant mon départ. — 15. Lorsque tu m'appelleras, je te répondrai, tu accorderas à celui qui est ton ouvrage ce qu'il désire ardemment. — 16. Pourquoi donc comptes-tu maintenant mes pas et ne réserves-tu pas un moment pour ma faute, — 17. comme si mes péchés étaient scellés dans une bourse et comme si tu t'attachais à rechercher ma faute ?

— 18. Mais la montagne branlante s'écroule, et le rocher est transporté hors de sa place, — 19. en sorte que les eaux en broient les pierres, submergent les plantes qui s'y trouvaient et la poussière de son terrain; ainsi tu détruis l'espérance de l'homme, — 20. parce que tu le fais parvenir au terme et il disparaît, puis tu altères son visage et tu le rejettes. — 21. Si ses enfants sont nombreux, il ne le sait pas, s'ils sont peu nombreux, il ne s'en aperçoit pas; — 22. seulement son corps le fait souffrir, et c'est sur lui-même que s'attriste son âme.

XV

1. Eliphaz le Thémánite répondit en disant : — 2. Un sage débite-t-il une science qui est fausse ou remplit-il son cœur de ce qui ressemble au vent de l'est? — 3. Ou bien réprimande-t-il par un langage qui ne profite pas et par des paroles qui n'ont pas d'utilité? — 4. Toi aussi, tu détruis la piété et tu diminues l'effusion devant le Tout-Puissant. — 5. Puisque ton langage révèle ton iniquité et que tu choisis le parler des méchants, — 6. c'est ta parole, et non moi, qui te condamne, ton propre langage témoigne contre toi. — 7. Es-tu donc né le premier des hommes? As-tu été enfanté avant les collines? — 8. Est-ce que tu perçois les secrets de Dieu? Et retranches-tu de la sagesse pour la tirer à toi? — 9. Que sais-tu que nous ne sachions, que comprends-tu que nous ne possédions? — 10. Nous avons aussi parmi nous des hommes aux cheveux blancs, des vieillards et des gens plus riches en années que ton père. — 11. Fais-tu donc peu de cas de la menace du Tout-Puissant? ou est-ce une chose qui t'est cachée, — 12. pour que ton cœur ne s'émeuve pas, et que tes yeux ne s'en occupent pas, — 13. alors que tu tournes ta colère contre le Tout-Puissant et que tu fais sortir de ta bouche un discours blâmable. — 14. Qu'est-ce que l'homme pour qu'il soit pur, pour que le fils de la femme soit juste? — 15. Voici que

Dieu ne se fie pour ainsi dire pas en ses saints et que les habitants du ciel ne sont pas purs devant lui. — 16. A plus forte raison l'être abominable, le révolté, un homme qui boit l'iniquité comme de l'eau! — 17. Écoute-moi, car je veux t'instruire et raconter ce que j'ai vu, — 18. ce que les sages rapportent, ne cachant pas ce que leurs pères leur ont transmis. — 19. A ceux-là seuls doit être remis le pays, et nul étranger ne doit passer parmi eux. — 20. L'impie est abattu durant toute sa vie, et pendant le nombre d'années réservées au tyran — 21. le bruit de la terreur est à ses oreilles et, au moment de la paix, le pillage le surprend. — 22. Il croit à peine avoir échappé aux ténèbres que déjà le glaive se montre à lui. — 23. Il erre pour chercher où est le pain, jusqu'à ce qu'il sache que dans sa demeure des jours sombres lui ont été préparés. — 24. La misère et la détresse l'atteignent, puis l'entourent comme la sphère éthérée entoure le globe. — 25. Car il a étendu la main contre les amis du Tout-Puissant et il s'enorgueillit contre Celui qui se suffit, — 26. en courant contre lui avec un cou puissant, avec les dos épais de ses boucliers. — 27. Il a couvert son visage de sa graisse et son embonpoint a formé des plis sur ses flancs. — 28. C'est pourquoi il habitera des villes détruites, des demeures qui n'ont pas été peuplées, parce qu'elles étaient destinées à devenir des tas de pierres, — 29. Lui, il ne s'enrichira pas, ou bien sa fortune ne durera pas, ou bien sa parole ne descendra pas sur la terre. — 30. Il ne sortira pas des ténèbres et ses rejetons seront desséchés par la flamme, de sorte qu'elle emportera rapidement le souffle de sa bouche. — 31. On voit que l'homme égaré ne se fie pas à ce qui est juste, mais que la fausseté lui en tient lieu. — 32. C'est pourquoi il sera abattu avant son temps, et la branche de son palmier ne sera pas abreuvée. — 33. Pareil à la vigne, il laissera tomber son verjus, et jettera sa fleur comme l'olivier. — 34. Car la bande des hypocrites est maudite, et le feu consume les hommes corrompus, — 35. qui méditaient le mal et engendraient l'iniquité, et dont le cœur préparait la tromperie.

XVI

1. Job répondit en disant : — 2. J'ai entendu bien des discours semblables; vous êtes tous de faux consolateurs. — 3. Ce discours vain aura-t-il une fin? quel résultat en tires-tu pour qu'il te serve de réponse? — 4. Moi, certes, je pourrais parler comme vous; mais si vos personnes étaient dans cet état à ma place, je composerais sur vous des discours vrais, je hocherais la tête sur votre sort en signe de tristesse; — 5. je vous soutiendrais par ma parole jusqu'à ce que mon langage fût presque épuisé. — 6. J'en suis arrivé au point que, lorsque je parle, ma douleur ne diminue pas, et si je m'arrête, elle ne me quitte pas. — 7. Mais maintenant (mon adversaire) m'a épuisé, il a affligé toute ma société. — 8. Il m'a brisé comme s'il était un témoin à charge et, quand je niais, il s'est levé contre moi pour témoigner à ma face. — 9. Dans sa colère, il m'a déchiré et anéanti, il a serré les dents contre moi; mon ennemi s'est mis à aiguïser son regard vers moi. — 10. On a ouvert la bouche contre moi, ignominieusement on m'a frappé les joues, tous me traitent insolemment, — 11. puisque le Tout-Puissant me livre aux désirs de l'injuste et me précipite sous la domination des méchants. — 12. Je vivais en paix et il m'a brisé; il m'a pris par la nuque et m'a mis en pièces; il s'est servi de moi comme d'une cible. — 13. Ses flèches m'entourent, il perce mes reins sans pitié, il répand mon fiel à terre. — 14. Il fait en moi brèche sur brèche, il me court sus comme un guerrier, — 15. au point que j'ai cousu un cilice sur ma peau, que j'ai enfoncé dans la poussière ma tête. — 16. Mon visage a jauni de pleurs et l'obscurité a voilé mes pupilles, — 17. bien qu'il n'y ait eu aucune iniquité dans mes mains et que ma prière ait été pure. — 18. Mais, si cela était, ô ma terre, ne couvre pas mes méfaits et que mon cri de douleur n'arrive nulle part, — 19. maintenant surtout que j'ai mon témoin au ciel et mon garant là-

haut! — 20. O mes juges et mes compagnons, mon œil a été éclairé par l'espoir en Dieu. — 21. Comment l'homme se mettrait-il en face de Dieu pour discuter comme il se met à discuter avec son prochain? — 22. Voici que des années peu nombreuses viendront et que je marcherai sur un chemin où je ne reviendrai pas.

XVII

1. Ma vie a été détruite, mes jours ont été écrémés, les tombes sont devenues mon désir, — 2. car des gens moqueurs sont avec moi, et je passe ma nuit à réfuter leurs paroles. — 3. Et lorsque je dis à l'un d'eux : Porte-toi garant pour moi, il ne s'en trouve pas un seul qui me frappe dans la main. — 4. C'est comme si tu avais fermé leurs cœurs à la raison; aussi n'élèveras-tu pas — 5. celui qui hypocritement adresse à ses amis des paroles artificieuses, et tu affaibliras les yeux de ses enfants; — 6. car il a fait de moi la fable des nations et je suis devenu pour les différentes contrées comme le tambourin. — 7. Mes yeux mêmes se sont éteints par la douleur et mes membres sont tous devenus comme l'ombre. — 8. Les justes s'indignent des actes que ceux-là commettent et l'innocent attaque l'hypocrite; — 9. le juste persévère dans sa voie, et celui dont les mains sont pures redouble de vaillance. — 10. Mais, parce que vous êtes allés et venus et que je n'ai pas trouvé parmi vous un sage, — 11. mes jours ont passé; mes projets se sont brisés, et même les liens de mon cœur, — 12. parce que (mes adversaires) transforment la nuit en jour par l'insomnie et que (chez eux) la lumière se rapproche de l'obscurité par le vertige. — 13. Si j'espère une demeure, la tombe est ma maison, et dans les ténèbres j'ai étendu ma couche. — 14. J'ai dit au néant : Tu es mon père; ou bien à la vermine : Tu es ma mère ou ma sœur. — 15. Où est donc celui qui voit mon espérance ou qui entrevoit mon espérance? — 16. Ou bien elle est

déjà descendue dans la tombe, ou bien elle est allée se fixer (quelque part) sur la terre.

XVIII

1. Bildad le Schouhite répondit en disant : — 2. Quand donc mettez-vous fin aux discours, quand réfléchirez-vous, pour que nous parlions? — 3. Pourquoi avons-nous été considérés comme des bêtes et avons-nous été bouchés à vos yeux? — 4. O toi qui te déchires toi-même dans ta colère, faut-il qu'à cause de toi la terre soit abandonnée et que le rocher soit transporté hors de son endroit? — 5. Oui, la lumière des méchants s'éteindra et les étincelles de son feu ne brilleront plus. — 6. De même que la lumière s'obscurcira dans sa tente, de même sa lampe s'éteindra pour lui. — 7. Ses pas se rétréciront parce que les forces lui manqueront, et ses desseins le pousseront à sa perte, — 8. comme si ses pieds étaient pris dans des rêts ou bien comme s'il marchait sur un filet, — 9. comme si le piège l'avait saisi au talon et l'avait arrêté avec son réseau, — 10. avec ses cordes enfouies dans la terre et ses liens cachés sur la route. — 11. Tout autour de lui les épouvantes lui surviendront, au point qu'elles le feront chanceler sur ses pieds. — 12. Son enfant souffrira la faim. La perdition établie sur son flanc — 13. mangera les membres de son corps et les prodromes de la mort consumeront ses membres. — 14. L'objet de sa confiance sera arraché de sa tente, et on le conduira vers le chef des terreurs. — 15. Celles-ci demeureront dans sa tente en place de la nourriture qui lui est due et le soufre sera répandu sur sa demeure. — 16. En bas, ses racines se dessècheront ; en haut, ses produits seront coupés. — 17. Sa mémoire disparaîtra de la terre, il n'aura plus de nom sur les places publiques. — 18. On le poussera de la lumière aux ténèbres et on le bannira du monde. — 19. Il n'aura ni lignée ni

postérité dans son peuple, ni survivant dans sa demeure. — 20. Les générations dernières ont été stupéfaites de son malheur et les premières en ont frémi. — 21. Certes, tel est l'état des demeures des méchants, et telle est la destinée de celui qui n'a pas connu le Tout-Puissant.

XIX

1. Job répondit en disant : — 2. Jusqu'à quand chagrinez-vous mon âme, et m'affligerez-vous par vos discours ? — 3. Voici dix fois que vous m'insultez et que vous n'avez pas honte de me calomnier. — 4. Si vraiment j'avais erré, mon erreur demeurerait auprès de moi seul. — 5. De quel droit me traitez-vous avec insolence et me reprochez-vous mon indignité ? — 6. Sachez donc maintenant que Dieu m'a détourné de ma voie, enveloppé dans un de ses filets, — 7. comme si je criais injustement, en sorte qu'on n'eût pas à me répondre, ou comme si je demandais du secours, sans y avoir droit. — 8. (Dieu) m'a barré le chemin pour m'empêcher de passer, il a couvert mes sentiers de ténèbres. — 9. Il m'a dépouillé de mon honneur, et a enlevé la couronne de ma tête. — 10. Il a démoli ce qui m'entourait, jusqu'à ce que je fusse parti, et a arraché comme le bois mon espérance. — 11. Sa colère s'est enflammée contre moi, et il semble m'avoir mis au rang de ses ennemis. — 12. Ses escadrons réunis viennent, déblayent leurs chemins contre moi, et cernent de tous côtés ma tente. — 13. Il a éloigné de moi mes frères ; mes connaissances m'ont évité. — 14. Mes proches se sont retirés, et mes compagnons m'ont oublié. — 15. Même mes clients et mes servantes m'ont considéré comme un étranger ; j'ai été un inconnu pour eux. — 16. J'appelle mon serviteur, et il ne me répond pas jusqu'à ce que je le supplie de ma bouche. — 17. Ma personne est devenue étrangère à ma femme, et les fils de mes entrailles ne m'ont plus affectionné. — 18. Les jeunes gens mêmes me dédaignent et, lorsque je les quitte, ils parlent de moi. — 19. Tous mes intimes

m'ont pris en horreur, et ceux que j'aimais se sont tournés contre moi. — 20. Mes os se sont attachés à ma peau, même la chair de mes dents s'est échappée de moi. — 21. Ayez pitié de moi, soyez miséricordieux, ô mes compagnons ! car le malheur envoyé par Dieu m'a envahi. — 22. Pourquoi me poursuivez-vous comme ces gens-là et êtes-vous insatiables de ma chair ? — 23. Si dès maintenant mes paroles étaient écrites ! Si seulement elles étaient tracées dans le livre ! — 24. Si, avec un stylet de fer ou de plomb, elles étaient gravées dans le roc pour toujours, — 25. afin que je sache que mes amis subsisteront, et qu'une génération postérieure apparaîtra après eux sur la terre ! — 26. Après que ma peau sera pourrie, mon histoire sera transmise et, par les maladies de mon corps, je montrerai la puissance de Dieu, — 27. comme je me vois moi-même et comme mes yeux me contemplent, non ceux d'un autre, au point que mes regards perçants pénétrant dans mon sein. — 28. Mais si vous dites : Que convient-il de poursuivre pour toi ? Quel principe de discours avons-nous trouvé chez toi, pour que nous l'enregistrions ? — 29. Prenez garde du glaive, car la colère qu'attirent les péchés, c'est le glaive de Dieu, afin que vous sachiez que le jugement de Dieu est juste.

XX

1. Alors Sophar le Naamatite répondit en disant : — 2. Certes, mes réflexions m'apprennent que c'est à cause de mon silence — 3. que j'ai dû entendre une remontrance qui est une honte pour moi, et ma raison me fournit un avis — 4. en ces termes : Ce que tu as su de tout temps, depuis que l'homme a été placé sur la terre, — 5. c'est que le cri de joie des scélérats ne va pas loin, et que la gaieté de l'hypocrite ne dure qu'un clin d'œil. — 6. Si même sa puissance peut monter jusqu'au ciel, et sa tête atteindre les nuages, — 7. lorsqu'il disparaîtra, il périra pour tou-

jours, de sorte que celui qui le regardait dira : Où est-il? — 8. Il s'envole comme le rêve, et on ne le trouve plus, il est agité comme de visions nocturnes. — 9. Et lorsqu'un œil se porte vers lui, il ne le retrouve plus, et ne l'aperçoit plus à son endroit. — 10. De même que ses enfants opprimaient les pauvres, et que ses mains ramassaient ses rapines, — 11. ainsi, pendant que ses membres sont pleins de la force de sa jeunesse, elle sera couchée avec lui dans la poussière. — 12. Et puisque, le mal étant agréable à sa bouche, il le cache sous sa langue pour le posséder exclusivement, — 13. qu'il le ménage et ne l'abandonne pas, qu'il le retient à son palais pour ne pas en parler, — 14. c'est pourquoi cette nourriture se transformera dans ses entrailles, comme si le fiel des serpents tachetés était dans son corps. — 15. Et comme il a avalé du bien défendu, ainsi il le vomira, Dieu même l'arrachera de son ventre, — 16. comme s'il suçait le venin des vipères, ou comme si la langue des aspics le tuait. — 17. Et il ne verra ni courants, ni fleuves, ni ruisseaux de ce qui est agréable comme le miel et le beurre. — 18. Et, comme il amassait le gain défendu, il ne l'avalera pas et, de même qu'il s'empressait à prendre le bien d'autrui, il n'en jouira pas. — 19. De même qu'il a opprimé ses semblables de manière à les laisser pauvres, de même il ne construira pas la maison qu'il a ravie. — 20. Et, de même que les pauvres n'ont pas connu la tranquillité dans leurs seins à cause de lui, de même ils ne se sauveront pas, en dépit de leurs espérances. — 21. Et, parce qu'il ne leur sera pas resté un débris de nourriture, son bien à lui ne durera pas, — 22. et, lorsque sa portion sera remplie, il sera dans la détresse et subira la peine de tous les malheureux qu'il a réduits à la misère. — 23. De même qu'il s'était proposé de se remplir le ventre de choses défendues, de même (Dieu) enverra contre lui la violence de sa colère, comme s'il faisait pleuvoir sur lui son attaque. — 24. S'il s'enfuit devant l'arme de fer, l'arc d'airain à son tour le frappera, — 25. et une flèche sera retirée et sortira de son dos, une matière jaune s'échappera de sa bile, et la

terreur tombera sur lui. — 26. Et, parce qu'il pillait dans l'obscurité tout trésor pour l'enfouir dans ses magasins, c'est pourquoi il sera dévoré par le feu (de la géhenne) que personne n'attise; et, parce qu'il maltraitait l'homme qui se réfugiait dans sa tente, — 27. c'est pourquoi ceux qui habitent les cieux révéleront son péché et les habitants de la terre se lèveront contre lui. — 28. Les produits de sa demeure seront précipités comme (les biens) qui furent entraînés au jour de la colère (divine). — 29. Telle est la part que Dieu réserve à l'homme méchant; c'est là l'héritage qui lui est assigné par le Tout-Puissant.

XXI

1. Alors Job commença et dit : — 2. Écoutez, écoutez mes paroles, et que cela soit votre manière de me consoler. — 2. Permettez-moi de vous parler et, quand j'aurai parlé, vous vous moquerez de moi, si je le mérite. — 3. Est-ce que ma plainte s'adresse à un autre homme qui soit avec moi? Pourquoi ma patience ne serait-elle pas à bout? — 4. Tournez-vous vers moi et soyez stupéfaits; mettez la main sur votre bouche. — 5. Et avec cela, quand je me rappelle une chose, je m'en effraie, et un tremblement saisit mon corps. — 7. Pourquoi les méchants vivent-ils, deviennent-ils gros et gras et leur richesse augmente-t-elle? — 8. Leur race subsiste devant eux, en même temps qu'eux, et leurs rejetons restent sous leurs yeux. — 9. Leurs maisons sont à l'abri de la crainte, et la verge de Dieu ne leur inflige pas de maladies. — 10. Leur taureau dans la saillie ne glisse pas, leur vache n'avorte pas en vélant. — 11. Ils laissent aller leurs garçons comme les troupeaux, et bondir leurs enfants. — 12. Ils portent le tambourin et le luth et se réjouissent au son de la flûte. — 13. Ils passent leurs jours dans une vie de plaisirs, en un clin d'œil ils descendent dans la tombe sans maladie. — 14. Pourtant ils ont dit au Tout-Puissant : Laisse-nous! nous ne voulons pas connaître

tes voies. — 15. Qu'est-ce que Celui qui se suffit, pour que nous le servions? Quel profit aurons-nous en nous adressant à lui? — 16. Et voici que les justes n'ont pas leur bonheur entre leurs mains et son décret contre les méchants est éloigné d'eux. — 17. Car ils disent: Quand s'éteindra la lampe des méchants? Quand la ruine les atteindra-t-elle et recevront-ils une part de la colère divine, ainsi qu'on répartit les lots? — 18. Quand deviendront-ils semblables à la paille chassée par le vent, au chaume emporté par le tourbillon? — 19. Dieu réserve-t-il aux enfants du méchant sa vengeance? C'est lui que Dieu doit punir pour qu'il sache, — 20. pour que ses yeux voient sa ruine et qu'il boive la colère de Celui qui se suffit. — 21. Mais que peut-il désirer pour sa maison après lui, alors que le nombre de ses mois lui a été dévolu? — 22. L'homme enseignera-t-il la science à Dieu qui décide d'en haut? — 23. Qu'un tel meure dans la force de sa santé après avoir passé toute sa vie en parfaite tranquillité, — 24. ses baquets étant remplis de lait, et ses membres trempés de moelle; — 25. et que tel autre meure dans l'amertume de son âme, et sans avoir goûté aucun bien; — 26. tous deux sont couchés ensemble dans la poussière, et la pourriture les couvre tous deux. — 27. Il semble que je connaisse vos pensées et les opinions par lesquelles vous m'accablez, — 28. à savoir que vous dites: Où est la maison de l'homme généreux et où sont les demeures des méchants? Tu les as rendues égales entre elles. — 29. N'avez-vous pas interrogé ceux qui passent sur la route et n'avez-vous pas reconnu comme vraies leurs indications? — 30. Certes, jusqu'au jour de la ruine le méchant est épargné, et on le pourvoit jusqu'au jour de la résurrection. — 31. Maintenant, qui lui exposera en face sa conduite, qui le rétribuera pour ce qu'il a fait? — 32. Car lui, il est amené, pourvu de tout, vers les tombeaux et l'on veille sur leurs mausolées, — 33. comme si les mottes de la vallée lui étaient douces; tout le monde est entraîné après lui et ceux qui l'ont précédé sont innombrables. — 34. Comment donc m'offrez-vous des consolations vaines, quand vos réponses sont parentes de la mauvaise foi.

XXII

1. Alors Éliphas le Témnite prit la parole, et dit : — 2. Est-ce que l'homme peut se tenir en face du Tout-Puissant pour qu'un (juge) intelligent se dresse devant tous deux? — 3. Celui qui se suffit désire-t-il que tu sois juste, ou a-t-il intérêt à ce que tu perfectionnes ta conduite? — 4. Est-ce qu'il te réprimandera pour ta piété ou te citera pour elle en justice? — 5. Certes ta méchanceté était grande et tes méfaits étaient innombrables. — 6. Par exemple, tu demandais sans raison un gage à ton frère et tu dépouillais de leurs vêtements les gens en sorte qu'ils restaient nus. — 7. Tu ne donnais point à boire à l'homme épuisé; à l'affamé tu refusais la nourriture. — 8. A l'homme au bras puissant tu abandonnais la terre, et tu y soutenais par injustice l'homme considérable. — 9. Jadis tu renvoyais les veuves les mains vides, et tu rendais plus faibles les bras des orphelins. — 10. Voilà pourquoi les pièges t'entourent, et des terreurs subites t'épouvantent. — 11. Ou bien tu seras dans l'obscurité sans rien voir, ou bien l'averse d'eau te couvrira. — 12. Dieu n'est-il pas dans les hauteurs du ciel? Regarde la situation des astres, combien elle est élevée! — 13. Comment donc peux-tu dire : Que saura le Tout-Puissant? Comment t'étonnes-tu qu'il juge à travers les ténèbres, — 14. parce que les nuées le couvrent et qu'il ne voit pas, et que le rideau du ciel se meut au-dessous de lui? — 15. Gardes-tu les opinions des partisans de l'éternité (du monde), qu'ont suivies les hommes d'iniquité? — 16. Ils furent emportés avant le temps, et leurs fondements s'écoulèrent comme le torrent. — 17. Ils disaient au Tout-Puissant : Laisse-nous! et dédaignaient les bienfaits de Celui qui se suffit. — 18. C'est cependant lui qui avait rempli leurs maisons de biens et, leur accordant un répit, avait éloigné d'eux le décret lancé contre les méchants. — 19. Les justes les verront et se réjouiront

et l'innocent se moquera d'eux, — 20. à moins que leurs personnes n'aient disparu, et que le feu n'ait consumé leur postérité. — 21. Donc, appuie-toi sur Dieu, et tu seras sauvé, par là te viendra le bonheur. — 22. Accepte les prescriptions qu'il te fait, et place ses paroles dans ton cœur. — 23. Si tu reviens à Celui qui se suffit, tu seras rétabli, en éloignant l'iniquité de ta demeure. — 24. Mets au niveau du sol la forteresse, et compte comme les cailloux des torrents l'or d'Ophir. — 25. Par contre, que Celui qui se suffit soita forteresse et ta fortune visible ; — 26. car alors tu te délecteras en lui et tu lèveras ta face vers lui pour l'implorer. — 27. Tu l'imploreras et il t'exaucera, et tu t'acquitteras de tes vœux. — 28. Tu décideras une chose, et elle te réussira ; sur tes chemins brillera la lumière. — 29. Et tu sauras que (tes amis) se sont abaissés devant toi, eux dont tu as dit : Voici de l'orgueil ! (Dieu) secourt celui qui a les yeux baissés, — 30. et il sauve l'innocent ; toi de même, tu seras sauvé par la pureté de tes mains.

XXIII

1. Alors Job prit la parole et dit : — 2. Aujourd'hui aussi ma plainte est en révolte et le coup qui me frappe s'est aggravé avec mon gémissment. — 3. Si seulement je pouvais trouver celui que je connais et arriver à son séjour ! — 4. Alors j'exposerais devant lui ma cause et je remplirais ma bouche d'arguments, — 5. en sorte que je susse quelle sera sa réponse, et que je compris ce qu'il me dira. — 6. Est-ce par la grandeur de sa force qu'il lutte avec moi ? Ce n'est pas lui seul qui s'acharne contre moi. — 7. Là, je me poserais devant lui en homme juste, de manière à échapper pour toujours à mon adversaire. — 8. Mais voici que je vais à l'orient et il n'y est point, à l'occident et je ne l'aperçois pas ; — 9. s'il occupe le nord, je ne le vois pas, et s'il se tourne vers le sud, je ne le découvre pas ; — 10.

car il sait que la voie de la justice est de mon côté, et que de l'épreuve qu'il m'a fait subir, je suis sorti pur comme l'or. — 11. Mon pied s'est attaché au pas de son prophète; je me suis maintenu dans sa voie sans dévier. — 12. Je ne me suis point écarté de l'ordre qu'il a donné; plus que de mes propres desseins, je me suis souvenu de ses paroles. — 13. Lui, il est unique; qui peut lui résister? Ce que son âme a voulu, il le fait, — 14. et certes, il accomplira ses décisions à mon égard; il en a pris beaucoup de semblables. — 15. C'est pourquoi je suis effrayé devant lui et, toutes les fois que je réfléchis, c'est par lui que je suis saisi de terreur. — 16. Et le Tout-Puissant a amolli mon cœur, et Celui qui se suffit m'a consterné, — 17. alors que je n'ai pas péri devant les ténèbres, et que l'obscurité n'a pas tout effacé devant moi.

XXIV

1. Je dirai : Pourquoi n'a-t-on pas aperçu les heures assignées par Celui qui se suffit, et pourquoi ceux qui le connaissent n'ont-ils pas vu les jours annoncés — 2. pour les gens qui déplacent les bornes, et font paître le troupeau qu'ils ont enlevé, — 3. qui poussent devant eux l'âne des orphelins, et prennent en gage le bœuf de la veuve, — 4. qui détournent les pauvres de leur chemin, et obligent les faibles du pays à se cacher devant eux, — 5. comme s'ils étaient dans le désert des bêtes sauvages, sorties pour leur œuvre en cherchant une proie et à qui la steppe est aussi familière que le pain aux enfants, — 6. qui moissonnent dans les champs leur fourrage et s'attachent aux vergers des scélérats? — 7. Leurs victimes passent la nuit sans vêtements et sans couverture pendant le froid, — 8. sont trempées par le torrent des montagnes et ont fréquenté le rocher faute d'abri. — 9. Ceux qui sont accoutumés au pillage violentent l'orphelin, et prennent des gages aux pauvres, — 10. qui marchent nus sans vêtements, portent leurs gerbes en restant affa-

més, — 11. passent l'heure de midi entre leurs murs, foulent leurs pressoirs tout en souffrant de la soif. — 12. On entend constamment dans les villes les habitants gémir, et les victimes appeler au secours. Or, Dieu n'amène pas la sottise. — 13. Et ces gens sont de ceux qui, lorsque la lumière (du jour) baisse, ne semblent ni connaître les voies de Dieu, ni se reposer dans ses sentiers pour le respecter ; — 14. mais, pendant le jour, l'assassin se lève et tue le faible et le pauvre et, pendant la nuit, il imite le voleur. — 15. L'œil d'un autre, de l'adultère, épie le crépuscule, disant : Nul œil ne m'apercevra, et il s'arrange pour rester caché aux faces. — 16. Un autre, le voleur pénètre pendant l'obscurité dans des maisons qui étaient scellées dans la journée. Ces gens n'ont pas égard à la lumière — 17. et, pour eux tous, le jour est considéré comme les ténèbres ; ils connaîtront tous la punition avec les ténèbres. — 18. Et combien sera-t-elle rapide ! elle semblera courir sur la surface de l'eau, lorsque leur bande sera réprouvée dans le pays, et qu'aucun chemin dans la terre habitée ne les ramènera, — 19. jusqu'à ce qu'ils arrivent à un désert brûlant, où l'eau de la neige leur fera défaut. Combien seront-ils malheureux dans la tombe ! — 20. Les plus proches parents oublieront (le méchant) et la pourriture semblera lui être douce, jamais on ne se souviendra plus de lui et son iniquité sera brisée comme le bois ! — 21. Car il fraie avec la femme stérile qui ne peut enfanter ; il lui fait tort et ne fait pas de bien à la veuve. — 22. Il lutte de force avec les nobles, il se lève sans être sûr de sa vie. — 23. Certes, Celui qui lui donne la confiance, en sorte qu'il soit assuré, a les yeux ouverts sur toutes leurs voies. — 24. Débarrassez-nous donc de vos discours ! Bientôt ceux-là disparaîtront et seront affaiblis comme les autres méchants, et, ainsi que la tête des épis, ils seront coupés. — 25. S'il n'en est pas ainsi, qui me démentira et répondra à ma parole : Ce que tu dis n'est pas ?

XXV

1. Alors Bildad le Schouhite prit la parole, et dit : — 2. L'empire et la terreur lui appartiennent, et il fait la paix dans sa hauteur. — 3. Y a-t-il un nombre à ses bataillons, et sur qui sa lumière ne se fixe-t-elle pas ? — 4. Quelle lutte l'homme peut-il engager avec Dieu ? Comment serait-il pur, lui qui est né d'une femme ? — 5. Voici que la lune même ne brille pas, et que les étoiles ne sont pas claires en sa présence ; — 6. combien plus l'homme qui est pourriture, le fils de l'homme qui est un ver !

XXVI

1. Alors Job prit la parole et dit : — 2. Par ma vie, tu n'as pas secouru celui qui n'a pas de force, et tu n'as pas soutenu un bras qui est sans puissance ; — 3. tu n'as pas conseillé celui qui manque de sagesse, et tu ne lui as pas enseigné la science ; — 4. tu n'as appris à personne à parler, et aucune sagesse n'est sortie de toi. — 5. Voici que les braves sont terrassés dans les îles de la mer et dans le reste du monde habité — 6. par Celui pour qui la tombe est à nu et la mort sans voile ; — 7. qui étend le ciel sur un abîme et qui suspend la terre sur le néant ; — 8. qui renferme les eaux dans ses nuages, sans que les nues se déchirent sous elles ; — 9. qui maintient la face du trône et y assemble sa nuée. — 10. Il a tracé son rideau sur la surface de l'eau jusqu'à la disparition de la lumière ainsi que des ténèbres. — 11. Les colonnes du ciel s'ébranlent et s'étonnent à sa menace. — 12. Par sa puissance il a effrayé la mer, et par sa sagesse il en a affaibli l'agitation. — 13. Par son ordre les cieux se sont embellis et sa main a fait trembler le Dragon circulaire. — 14. Voici quelques-uns de ses attributs. Mais qu'a-t-on entendu de ce qui le concerne et qui comprend la terreur de sa puissance ?

XXVII

1. Job reprit encore sa parabole et dit : — 2. Par la vérité du Tout-Puissant, qui m'a dénié la justice, et de Celui qui se suffit, qui a rempli mon âme d'amertume, — 3. tant que mon âme restera en moi, et que le souffle de Dieu sera dans mes narines, — 4. mes lèvres ne proféreront point d'injustice, et ma langue ne méditera pas de ruse. — 5. Je me garderai bien de vous innocenter, et, jusqu'à ce que j'expire, je ne cesserai pas d'être sincère dans mes paroles. — 6. J'ai tenu ferme dans ma vertu et je ne l'affaiblirai pas, de même que de ma vie mon cœur n'a jamais chancelé. — 7. Comment donc mon ennemi agit-il en méchant ou mon adversaire en criminel? — 8. Et quel est l'espoir de l'homme souillé lorsqu'il a un désir? Dieu consolera-t-il son âme? — 9. Ou bien ses cris, Dieu les entendra-t-il, quand l'angoisse viendra fondre sur lui? — 10. Ou bien se délectera-t-il dans Celui qui se suffit? Ou invoquera-t-il Dieu en tout temps? — 11. Moi, je vous montrerai la force du Tout-Puissant, et je ne vous cacherai pas le plan de Celui qui se suffit. — 12. Vous avez tous vu ce spectacle; pourquoi vous laisser égarer? — 13. Certes, telle est la part que l'homme méchant reçoit de Dieu, et l'héritage que les pervers obtiennent de Celui qui se suffit. — 14. Si ses fils se multiplient, c'est pour le glaive; ses rejetons ne seront pas rassasiés de nourriture. — 15. Les survivants seront enterrés après avoir été assassinés, et ses veuves ne le pleureront pas, étant occupées par d'autres malheurs. — 16. Amasse-t-il de l'argent comme la poussière, fait-il provision de vêtements comme l'argile, — 17. ce dont il a fait provision, le juste s'en revêtira, et son argent, l'homme intègre le partagera. — 18. Il a bâti sa maison comme l'araignée, et il l'a construite en roseaux comme l'abri d'une cabane. — 19. Et, s'il s'étend sur son lit étant riche, il ne sera pas enlevé avant d'avoir ouvert les yeux, et il ne l'était plus. — 20.

Le châtement l'atteindra aussi rapidement que l'eau, comme si le tourbillon l'avait emporté pendant la nuit, — 21. ou bien, comme si le vent d'orient l'avait ravi à l'improviste, il disparaît, entraîné hors de sa place. — 22. On lance contre lui (un ennemi) qui ne lui témoigne point de pitié et devant les coups duquel il fuit, — 23. qui, pour l'insulter, frappe des mains contre lui et qui, pour le menacer, le persifle de sa place.

XXVIII

1. Certes un lieu d'où l'on extrait l'argent et un endroit où l'on épure l'or, — 2. où le fer est pris de son terrain et où l'airain coulait de son minerai — 3. a été mis comme terme pour la pénétration des ténèbres; de même (Dieu) scrute toute chose périssable jusqu'à l'essence de l'obscurité et du brouillard. — 4. Le fleuve a été percé à l'endroit où il doit couler, alors que, négligée par les pieds étrangers, la population était devenue faible et avait émigré. — 5. La terre, dont on tirait jadis la nourriture, a été bouleversée et complètement changée; elle est devenue semblable au feu. — 6. Un endroit, dont les pierres étaient des saphirs et dont le sol fournissait l'or, — 7. un sentier que l'oiseau, en quelque sorte, n'avait pas connu et que jusqu'à l'œil de l'épervier n'avait pas aperçu, — 8. que même les petits des lions n'avaient pas foulé de leurs pieds, et vers lequel le lionceau ne s'était pas dirigé, — 9. (Dieu) a étendu la main vers ce granit, et il a renversé les montagnes de leurs racines, — 10. il a percé des canaux dans ces rochers, et toute chose précieuse, il l'a connue d'avance. — 11. Il a retenu l'écoulement des fleuves et amené à la lumière ce qui y était caché. — 12. Une telle sagesse, où en trouve-t-on l'origine? A quel endroit existe cette intelligence? — 13. L'homme n'en connaît pas la valeur, et on ne la rencontre pas dans la demeure des vivants. — 14. Si l'on pouvait interroger l'abîme, il répondrait : Elle n'est pas chez moi; de même, si la mer pouvait parler, elle dirait : Je ne la possède pas.

— 15. On ne l'achète pas avec l'or pur, et la richesse n'égale pas son prix; — 16. les chatons d'Ophir ne sauraient lui être comparés, ni le béryl précieux, ni le saphir; — 17. il n'y a pas rivalité entre elle et l'or, à plus forte raison entre elle et le verre; on ne l'échange point contre tous les vases de vermeil; — 18. on ne mentionne pas à côté d'elle les coraux et le brocart, et l'extension de la sagesse vaut mieux que les perles; — 19. la topaze d'Éthiopie n'a pas sa valeur, on ne la compare pas avec l'or pur. — 20. Une telle sagesse, où en trouve-t-on l'origine? A quel endroit existe cette intelligence? — 21. Elle a été cachée aux yeux de tous les vivants, elle a été dérobée aux oiseaux du ciel. — 22. Les habitants du gouffre et de la mort semblent dire : De nos oreilles, nous en avons entendu parler, — 23. mais c'est Dieu qui en connaît la voie, et c'est lui qui en sait l'endroit; — 24. car il voit jusqu'aux confins de la terre, il aperçoit tout ce qui est sous le ciel. — 25. Il a fait une balance pour le vent et il a fixé une mesure pour l'eau. — 26. Il a prescrit une règle à la pluie, il a frayé un chemin aux grondements du nuage d'où sort la foudre. — 27. C'est alors qu'il l'a vue et qu'il l'a révélée, qu'il l'a préparée et qu'il l'a scrutée. — 28. Puis il a dit aux hommes : La crainte de Dieu, voilà de la sagesse; fuir le mal est aussi de l'intelligence.

XXIX

1. Job reprit encore sa parabole et dit : — 2. Qui me rendra tel que j'étais dans les mois anciens, comme aux jours où Dieu veillait sur moi, — 3. où il faisait briller sa lampe sur ma tête, et où, à sa lumière, je marchais dans les ténèbres; — 4. tel que j'étais aux jours de mon bonheur, lorsque la protection de Dieu planait sur ma tente; — 5. quand Celui qui se suffit était encore avec moi, et que mes serviteurs m'entouraient; — 6. lorsque mes pas se baignaient pour ainsi dire dans le beurre, et que le rocher semblait faire couler pour moi des ruisseaux

d'huile? — 7. Quand je sortais vers les quartiers voisins de la voûte et que je prenais mon siège sur la place publique, — 8. à ma vue, les jeunes gens se dérobaient, les vieillards se tenaient debout ou se levaient; — 9. les chefs retenaient leurs paroles et posaient leur main sur leur bouche; — 10. la voix des chefs était éteinte et leur langue attachée à leur palais, — 11. car leurs oreilles m'écoutaient et ils me louaient; leurs yeux me voyaient et ils rendaient témoignage en ma faveur, — 12. parce que je sauvais tout pauvre qui me suppliait et tout orphelin sans appui; — 13. que l'appel lancé par celui qui allait périr venait à moi et que je réjouissais le cœur de la veuve; — 14. que je m'habillais pour ainsi dire de l'équité devenue mon vêtement, et que la justice m'enveloppait comme un manteau ou un turban; — 15. qu'à l'aveugle je remplaçais les yeux et au perclus les pieds, — 16. que j'étais le père des orphelins, et que j'examinais toute cause que je ne connaissais pas. — 17. Jadis je brisais les canines de l'injuste, et j'arrachais la proie de ses dents. — 18. Je supposais que je n'expirerais que lorsque ma demeure serait usée et que je prolongerais ma vie comme le sable, — 19. que ma racine serait toujours ouverte à l'eau, que la rosée séjournerait éternellement dans ma plantation, — 20. que mon honneur se renouvellerait avec moi et que mon arc se relayerait dans mes mains. — 21. Le peuple m'écoutait et patientait et se taisait dans l'attente de mon conseil. — 22. Lorsque j'avais parlé, il ne répliquait pas et ma parole coulait abondamment sur lui. — 23. Il espérait en moi comme en la pluie, et comme s'il avait la bouche béante dans l'attente de l'averse d'automne; — 24. lorsque je souriais devant eux, ils n'y croyaient pas, et n'en respectaient pas moins la lumière de ma face; — 25. je choisissais parmi leurs voies celle où je pouvais me mettre en avant, je trônais comme un roi à la tête de ses troupes, et ils étaient devant moi comme devant celui qui console les affligés.

XXX

1. Et maintenant je suis la risée d'hommes plus jeunes que moi, dont je dédaignais de placer les pères avec les chiens de mon troupeau. — 2. Puis je disais : A quoi m'aurait servi la force de leurs mains, puisque chez eux l'extrême vieillesse est inutile ? — 3. Et ils sont dans le besoin, la faim et l'adversité comme s'ils s'étaient échappés d'un désert sombre, vide ou ruiné, — 4. cueillant l'herbe salée et des feuilles d'arbres, se nourrissant de racines de genêt. — 5. Ils sont chassés de l'intérieur des pays, on crie après eux comme après le voleur ; — 6. ils demeurent alors dans les vallées les plus effrayantes, dans les trous du sol et les rochers ; — 7. ils ressemblent aux animaux qui braient entre les arbres et parmi les ronces, avançant d'un pas incertain ; — 8. ils sont des insensés, puis des gens sans nom, trop misérables pour avoir un pays. — 9. Maintenant je suis devenu comme leur chanson et je leur suis un sujet de discours. — 10. Ils m'ont en horreur et s'éloignent de moi, et ils n'épargnent pas les crachats à mon visage. — 11. Lorsque Dieu a dénoué mon lien et m'a châtié, et qu'il a retiré le frein de devant moi, — 12. ils se sont levés à ma droite comme des épines, et ils y ont fait entrer mes pieds ; ils ont tracé contre moi les lignes de leurs chemins de ruine. — 13. Ils ont mis le désordre dans mon sentier, sans que mon dommage leur profitât, leur fût utile. — 14. Comme une large brèche pour l'eau, ainsi ils viennent, ils se précipitent ainsi que l'ouragan des déserts. — 15. C'est ainsi que les châtiments se sont renversés sur moi, et c'est ainsi que toute ma noblesse a été chassée comme par un coup de vent, et que mon salut a passé comme un nuage. — 16. Et maintenant mon âme se répand en plaintes, puisque les jours de malheur m'ont saisi. — 17. Pendant la nuit mes os sont arrachés, et mes nerfs ne trouvent point de repos. — 18. Par un effort suprême, j'endosse mon

vêtement et il me serre de même que ma tunique. — 19. Dieu m'a lancé dans la boue, au point que je ressemble à la poussière et à la cendre. — 20. Si je te demande du secours, tu ne me réponds pas et, si je reste debout et que tu me comprennes, — 21. c'est comme si tu te tournais contre moi dans une colère violente, comme si tu me menaçais de la puissance de ta main, — 22. que tu me portais et me faisais monter sur le vent et me ballottais par une doctrine — 23. telle que j'ai su que tu me ramènes à la mort, au rendez-vous de tout vivant. — 24. Et certes, ce rendez-vous est une terre inculte où personne n'étend la main pour aider, et c'est un lieu de calamité où personne ne peut secourir. — 25. Je jure que je pleurais sur ceux dont le sort était dur et que mon âme était émue pour le pauvre. — 26. Alors que j'espérais le bien, le malheur m'est échu ; j'attendais la lumière, les ténèbres sont venues. — 27. Mes entrailles bouillonnent sans se reposer, parce que les jours de malheur m'ont atteint. — 28. J'ai marché dans une obscurité sans soleil, je me suis levé dans l'assemblée pour demander du secours. — 29. Comme si j'étais devenu un frère de la vipère et un compagnon de l'autruche, — 30. ma peau s'est noircie par dessus ma chair, et mes os se sont cariés par suite du vent brûlant. — 31. Ma guitare s'est changée en deuil, et à la place de mon luth on a entendu des sons de pleurs.

XXXI

1. J'avais conclu un pacte avec mes yeux : je ne regarderai plus une jeune fille. — 2. Quelle part Dieu donne-t-il d'en haut, et quel sort Celui qui se suffit accorde-t-il du haut du ciel? — 3. La calamité n'est-elle pas pour l'injuste et la ruine pour ceux qui commettent l'iniquité? — 4. Ne regarde-t-il pas mes voies, et ne compte-t-il pas mes pas? — 5. Si j'ai marché avec les menteurs et hâté mes pieds vers la fraude, — 6. je demande à Dieu qu'il me pèse dans une balance juste, et il reconnaîtra mon

intégrité. — 7. Si mon pied s'est détourné de la bonne voie, si mon cœur a suivi mes yeux, si quelque chose est resté attaché à mes mains, — 8. qu'un autre mange ce que j'ai semé, que mes rejets soient déracinés! — 9. Si mon cœur s'est laissé séduire par une femme ou bien si à cause d'elle je me suis mis en embuscade à la porte de mon prochain, — 10. que ma femme s'abandonne à un autre et qu'un autre s'accroupisse sur elle! — 11. Car, ce serait une abomination, de même que c'est là le péché des insensés. — 12. Ce serait un feu qui dévorerait jusqu'à l'anéantissement et qui déracinerait tous mes revenus. — 13. Si je dédaigne de me présenter en justice avec mon esclave et ma servante dans leurs contestations avec moi, — 14. que ferai-je, alors que Celui qui se suffit se lèvera pour me demander des comptes et, s'il m'interroge, que lui répondrai-je? — 15. Celui qui m'a fait dans le sein de ma mère n'a-t-il pas fait l'esclave aussi? N'est-ce pas le même qui nous a formés? — 16. Je le jure; si j'ai refusé aux pauvres ce qu'ils désiraient ou si j'ai fait languir les yeux de la veuve; — 17. si j'ai mangé seul mon morceau de pain, sans que l'orphelin en eût sa part, — 18. car, dès ma jeunesse, les souffrances d'autrui ont fait mon éducation, et je les ai pour ainsi dire vécues dès le sein de ma mère; — 19. je le jure; si j'ai vu un malheureux sans vêtement, un pauvre sans couverture, — 20. sans qu'il me bénît pour avoir réchauffé ses reins, sans qu'il se réchauffât par les toisons de mes agneaux; — 21. et si j'ai levé la main contre l'orphelin, en trouvant de l'appui dans les cités, — 22. qu'alors mon épaule tombe de l'omoplate, que mon avant-bras soit arraché de l'humérus. — 23. Car le châtiment de Dieu m'aurait effrayé, et je n'aurais pas pu le supporter. — 24. (Je le jure); si j'ai fait de l'or mon appui, si j'ai appelé les pierres précieuses l'objet de ma confiance; — 25. si je me suis réjoui lorsque mon argent s'est augmenté, et que ma main avait acquis une grande fortune; — 26. si j'ai vu un soleil briller où une lune passer avec majesté; — 27. si mon cœur s'est laissé séduire en secret et si ma bouche a baisé ma main pour les honorer, — 28. que le

châtiment réservé au péché des insensés m'atteigne, puisque j'aurai renié la suprématie de Dieu. — 29. Je le jure; je ne me suis pas réjoui du dommage de mon ennemi, je n'ai pas non plus triomphé de lui lorsqu'un malheur l'a frappé; — 30. bien plus, je n'ai pas laissé ma langue pécher et demander le blâme contre sa personne. — 31. Certes, les gens de ma tente et mes voisins disaient : Qui nous donnera de sa chair pour que nous la dévorions sans en être rassasiés? — 32. tandis que moi je disais : Aucun étranger ne passera la nuit sur la place publique, et j'ouvrirai à l'hôte les battants de ma porte. — 33. Je n'ai pas, comme les autres hommes, dissimulé mes fautes ni enfoui mes péchés dans mes cachettes. — 34. Je ne m'effrayais pas de la grande foule, je ne redoutais pas le mépris des tribus au point de garder le silence et je ne sortais pas vers la porte par peur. — 35. Mais qui me donnera quelqu'un qui m'entende? Puisse Celui qui se suffit me répondre dans les limites que j'ai tracées, tandis que mon adversaire aura rédigé sa cédule! — 36. (Je jure) que je la porterai sur mes épaules, que je m'en ornerai comme d'une couronne; — 37. que je la prendrai pour diriger le nombre de mes pas, que je l'approcherai de moi, comme l'un de mes chefs. — 38. Si la terre crie contre moi, si tous les gens qui en creusent les sillons pleurent; — 39. si j'en ai mangé les produits sans en payer le prix, et si j'ai frustré le désir de ses possesseurs, — 40. qu'au lieu de froment naissent pour moi des épines, au lieu d'orge l'ivraie.

Ici finissent les discours de Job.

XXXII

1. Et ces trois hommes cessèrent de répondre à Job, puisqu'il était juste à ses propres yeux. — 2. Alors la colère d'Elihou, fils de Barakel, le Bouzite, de la tribu de Ram, s'enflamma contre eux : contre Job sa colère s'enflamma, parce qu'il se croyait plus juste

que son Maître; — 3. contre ses trois amis, parce qu'ils n'avaient pas trouvé de réponse et parce qu'ils avaient déclaré Job coupable. — 4. Elihou avait attendu pour parler à Job, les autres étant plus âgés que lui. — 5. Mais, voyant que des paroles de ces trois hommes il n'était pas sorti de réponse, Elihou fut saisi de colère. — 6. Alors Elihou, fils de Barakel, le Bouzite commença et dit : Je suis jeune d'années, et vous êtes dans l'extrême vieillesse; c'est pourquoi j'ai tremblé et j'ai craint de vous exposer ma science. — 7. Je supposais que les hommes âgés parleraient, et que ceux qui ont des années nombreuses feraient connaître la sagesse. — 8. Mais elle est un esprit mis dans l'homme, c'est-à-dire que l'ordre de Dieu lui donne l'intelligence; — 9. donc ce ne sont pas toujours ceux qui ont longtemps vécu qui se montrent sages, ce ne sont pas toujours les vieillards qui comprennent la justice. — 10. C'est pourquoi je dis : Écoutez-moi pour que j'expose ma manière de voir. — 11. Eh bien, j'ai été attentif à vos discours, j'ai prêté l'oreille à vos raisonnements, jusqu'à ce que vous eussiez terminé vos discours. — 12. Auprès de vous je voulais m'instruire, mais nul de vous n'a su combattre Job, nul de vous n'a répondu à ses paroles, — 13. à moins que vous ne disiez : Nous avons trouvé de la sagesse en lui; le Tout-Puissant pourra le repousser, mais non les hommes. — 14. Job ne m'ayant pas adressé de discours, je ne pouvais pas lui répondre tant que vous parliez, — 15. jusqu'à ce que les gens eussent été abattus et n'eussent plus répondu, que la parole leur eût été enlevée. — 16. Comme j'ai patienté jusqu'à ce que personne ne parlât plus, jusqu'à ce qu'on s'arrêtât et qu'on ne fournît plus de nouvelle réponse, — 17. je commencerai, moi aussi, pour ma part; je vais exposer ce que je sais. — 18. Car, étant rempli de ce que j'ai à dire, mon opinion m'opprime dans mon sein, — 19. et mon sein est ainsi devenu en quelque sorte comme du vin qu'on n'a pas ouvert et qui déborde, ou comme des outres nouvelles qui se fendent. — 20. Je veux donc parler pour me soulager, ouvrir mes lèvres et vous répondre.

— 21. Je ne veux avoir égard à personne, ni flatter qui que ce soit pour lui faire honneur ; — 22. car je n'ai jamais eu l'habitude de flatter et, pour peu que je le fasse, mon créateur me ferait comparaître devant lui.

XXXIII

1. Mais entends, ô Job, mes paroles, et écoute-les toutes. — 2. Voici que j'ai déjà ouvert ma bouche, et que ma langue a parlé dans mon palais. — 3. Mes discours rendent la droiture de mon cœur, mes lèvres expriment une science pure. — 4. Le souffle de la sagesse de Dieu m'a créé, de même Celui qui se suffit me fera vivre par son ordre. — 5. Donc, si tu le peux, réfute-moi ou oppose-moi tes arguments ou dresse-toi devant moi. — 6. Me voici ton égal pour la force, puisque moi aussi j'ai été pétri de l'argile. — 7. La peur de moi ne saurait donc t'effrayer, ni ma puissance peser sur toi. — 8. Quant à ce que tu as dit en ma présence et à tes paroles dont j'ai entendu le son, — 9. à savoir : Je suis pur, exempt de faute, innocent, sans iniquité ; — 10. seulement Dieu invente contre moi des péchés et me considère comme son ennemi ; — 11. il a mis mes pieds dans les ceps, il observe tous mes pas, — 12. en cela, tu n'as pas eu raison, car la puissance de Dieu est plus grande que celle de l'homme. — 13. Pourquoi es-tu entré en lutte avec lui en disant : Dieu ne répond pas à son serviteur, quoi qu'il dise ? — 14. Sache que le Tout-Puissant ne parle qu'une fois, et qu'il n'a pas besoin de se révéler une seconde fois. — 15. Dans un songe ou dans une vision nocturne, lorsqu'un profond sommeil tombe sur les hommes, et qu'ils dorment sur leurs couches, — 16. c'est alors qu'il se présente à certaines personnes et scelle ses liens avec elles, — 17. pour éloigner l'homme des mauvaises actions et pour étouffer l'orgueil chez tous. — 18. Car, en se soumettant ainsi, l'homme sauve son âme de la perdition et épargne à sa vie de se passer

dans l'abandon. — 19. Parfois aussi Dieu avertit l'homme sur sa couche par des souffrances et par l'enflure dans la plupart de ses os, — 20. au point qu'il ne digère plus la nourriture, ni les mets appétissants, — 21. et que la graisse de sa chair disparaît aux regards, que ses os sont limés et cessent d'être visibles. — 22. Mais, lorsqu'il est près de périr et que sa vie est sur le point d'être livrée au trépas, — 23. s'il y a en sa faveur une seule bonne action entre mille, elle est comme un ange qui plaide pour lui et proclame la droiture de l'être humain; — 24. car Dieu le prend en pitié et prononce l'arrêt suivant : Empêche-le de descendre dans la tombe, dans cette action j'ai trouvé sa rançon. — 25. Son corps devient plus souple que celui de l'adolescent, comme s'il revenait aux jours de sa jeunesse. — 26. Quelquefois enfin l'homme implore Dieu, qui lui accorde sa grâce et regarde sa face avec faveur au milieu du tumulte du monde, et le rétribue pour sa vertu. — 27. Cet homme; de son côté, se tourne vers les assistants et dit : J'ai péché et j'ai dérangé ce qui était droit; et c'est ce que je n'aurais pas dû faire. — 28. En parlant ainsi, il a racheté sa personne de la tombe, et sa vie est arrivée à voir la lumière. — 29. Voici les deux manières dont agit le Tout-Puissant, et la troisième dont il se sert également avec l'homme, — 30. pour le ramener de la perdition et l'éclairer de la lumière de la vie. — 31. Sois attentif, Job; écoute-moi, garde le silence afin que je parle. — 32. Si tu trouves des paroles, donne-moi la réplique, prononce-les, car je voudrais te savoir juste; — 33. autrement, écoute-moi, tais-toi pour que je t'enseigne la sagesse.

XXXIV

1. Elihou reprit et dit : — 2. Sages, écoutez mes paroles; sava-
vants, prêtez-moi l'oreille; — 3. car l'oreille discerne les paroles,
comme le palais goûte les mets. — 4. Choisissons-nous un tribu-
nal qui nous fera savoir lequel de nos discours est le meilleur. — 5.

En effet, Job a dit : Je suis innocent, et le Tout-Puissant m'a dénié la justice ; — 6. et, en même temps qu'il m'a dénié la justice, je suis frustré d'une compensation et ma flèche me blesse sans que j'aie péché. — 7. Mais quel est l'homme qui, comme Job, boit en quelque sorte la raillerie, comme on boit l'eau ; — 8. qui s'est mis en route pour s'associer aux malfaiteurs et marcher avec les criminels, — 9. puisqu'il a dit : L'homme ne gagne pas de compensation avec Dieu ? — 10. Écoutez-moi donc, ô hommes de science ; le Tout-Puissant est un refuge contre l'iniquité, Celui qui se suffit contre l'injustice. — 11. Il rétribue chacun selon ses œuvres, et il donne à l'homme selon la route qu'il a suivie. — 12. Il est également vrai que le Tout-Puissant ne commet point d'injustice et que Celui qui se suffit ne fausse pas le bon droit. — 13. Qui l'a chargé du gouvernement de la terre et qui a été la cause pour laquelle il a fait exister l'univers tout entier ? — 14. Comment alors tournerait-il contre l'homme son attention, afin de recueillir son âme et son souffle, — 15. de sorte que tous les êtres de chair mourussent, et que l'être humain retournât à la poussière ? — 16. Si tu as de la raison, entends ceci, prête l'oreille au son de ma parole : — 17. Comment un ennemi de la justice pourrait-il faire prévaloir ses ordres, ou bien vaincras-tu le Juste, le Puissant ? — 18. Peut-on nommer le roi : scélérat, ou celui qui est généreux : méchant ? — 19. Lui, il ne flatte pas les grands, n'affermir pas le riche en présence du pauvre ; car eux tous sont son œuvre. — 20. Tel d'entre eux meurt subitement ; au milieu de la nuit, des gens s'agitent tumultueusement, puis ils passent ; ils font disparaître les nobles, sans que ce soit par leur propre force. — 21. Car Dieu connaît le chemin de tout homme, il observe tous ses pas. — 22. Il n'y a ni obscurité, ni ténèbres où puissent se cacher les malfaiteurs. — 23. De même qu'il n'accorde à l'homme rien qui lui rende possible de se présenter en justice avec le Tout-Puissant, — 24. il inspire une terreur sans fin aux plus considérables et il établit d'autres à leur place. — 25. Ainsi, connaissant bien leurs actions, il bouleverse leur sort et ils

sont abaissés; — 26. il les frappe à l'endroit où se trouvent les méchants, au lieu où sont les diffamateurs, — 27. parce qu'ils ont cessé de lui obéir et qu'ils n'ont rien compris de ses voies, — 28. et que le cri du pauvre lui est parvenu et qu'il a entendu le cri des malheureux. — 29. Lorsqu'il accorde la tranquillité à des hommes, qui les troublera? Et lorsqu'il leur cache sa miséricorde, qui la verra? Ceci pour un homme seul aussi bien que pour une nation, — 30. contrairement à la royauté hypocrite de l'homme, et aux embûches des nations. — 31. Dieu peut dire : J'ai supporté mes créatures et je ne les ai pas fait périr. — 32. Donc, pour ce que j'ignore, dirige-moi toi-même; si j'ai commis une injustice, je ne la renouvellerai plus. — 33. Ensuite, est-ce d'après ton avis que Dieu en finira, alors que tu dédaignes une chose et que tu prétends que c'est à toi et non pas à moi? Dis donc ce que tu sais. — 34. Moi, je suis assuré que les hommes sensés diront de moi : Il a dit vrai, et que les gens sages m'écouteront. — 35. Mais Job ne parle pas ainsi en connaissance de cause et ses discours en cela ne sont pas conformes à la raison. — 36. Et, si Celui qui veut voulait éprouver Job jusqu'au fond, en lui imposant de répondre aux pervers, — 37. Job ajouterait à ses péchés une faute — ce qui se passe entre nous ne te suffit-il pas à cet égard? — et il multiplierait encore ses paroles contre le Tout-Puissant.

XXXV

1. Elihou prit encore la parole et dit : — 2. Est-ce là une parole que tu considères comme légitime, quand tu dis : Je suis plus juste que le Tout-Puissant; — 3. et quand tu dis : Quel profit ai-je de ma vertu et à quoi me sert de renoncer à mon péché? — 4. Moi, je vais te répondre et à tes amis en même temps. — 5. Je dis : Tourne-toi vers le ciel et regarde-le; contemple les nuées, à quel point elles sont plus hautes que toi. — 6. Si tu

pêches, qu'est-ce que tu lui fais? Si tes crimes se multiplient, quel dommage lui causes-tu? — 7. Et de même, si tu es juste, qu'est-ce que tu lui donnes, ou bien, en tout cas, que recevra-t-il de ta main? — 8. Ta méchanceté ne peut nuire qu'à un homme comme toi, et ta vertu ne saurait être utile qu'à un mortel comme toi. — 9. Sache que bien souvent les opprimés crient et implorent du secours contre le bras de ceux qui sont plus nombreux qu'eux, — 10. et qu'ils n'ont pas dit : Où est Dieu notre créateur qui nous oblige à chanter ses louanges durant la nuit, — 11. qui nous rend plus instruits que les animaux de la terre et plus sages que les oiseaux du ciel? — 12. Ils crient ainsi là-bas à cause de la tyrannie de ceux qui sont encore plus méchants qu'eux et Dieu ne les exauce pas. — 13. La fausseté, le Tout-Puissant ne l'écoute pas pour l'approuver, et Celui qui se suffit ne la voit pas d'un regard qui l'autorise. — 14. Si tu dis que tu ne vois pas cela, cite-moi devant lui et attends sa réponse. — 15. Et maintenant, si Job ne voit pas cela, c'est qu'il a énuméré ses malheurs, sans savoir que le soulagement en sera très abondant. — 16. Donc, c'est à cause de ses malheurs que la bouche de Job prononçait des paroles vaines, et multipliait ses discours ignorants.

XXXVI

1. Elihou dit encore : — 2. Patiente encore un peu, pour que je t'informe qu'il est resté à Dieu quelque chose à dire contre toi. — 3. J'élèverai ma pensée au loin et je rendrai justice à mon Créateur par ma déclaration. — 4. En vérité, mes paroles ne sont pas vaines, et je te montrerai une science sûre. — 5. Sache que le Tout-Puissant est grand et ne dédaigne pas ses créatures, et qu'étendue est la force de sa science. — 6. Il ne laisse vivre aucun méchant par tolérance pour sa conduite, il accorde la justice aux faibles. — 7. Il ne diminue pas sa sollicitude pour les justes, ni pour les rois sur leurs trônes; mais il les y asseoit pour

l'éternité et ils sont élevés. — 8. Et, s'ils méritent d'être chargés de chaînes et d'être liés avec les cordes du châtiment, — 9. il leur fait connaître leurs actes et les péchés qu'ils ont commis par orgueil; — 10. il leur adresse une réprimande et leur dit de renoncer à leur iniquité. — 11. S'ils écoutent et se soumettent, ils finiront leurs jours dans le bonheur, et leurs années dans les délices. — 12. S'ils n'écoutent pas, ils passeront par l'insomnie et succomberont sans en avoir conscience. — 13. Ceux qui ont le cœur souillé provoquent la colère de Dieu et n'implorent pas son secours contre les chaînes que cette souillure leur a rivées; — 14. leurs âmes meurent au temps de la jeunesse et leur vie se consume dans la frivolité. — 15. Comme il a coutume de délivrer le malheureux de son malheur, c'est pourquoi il vient aux affligés. — 16. Toi aussi, il t'aura retiré de la détresse pour t'amener à l'aisance dans laquelle il n'y a pas place pour la détresse et aura laissé ta table remplie de mets succulents. — 17. Et pourtant, tu avais suivi jusqu'au bout les opinions des méchants, leur jugement et leur décision qui leur servent d'appui. — 18. La colère divine se manifeste en t'entraînant à une rétribution dont aucune rançon ne pourra te libérer. — 19. Est-ce que ta générosité entrera en ligne avec Dieu au moment du malheur? Non, ni aucun déploiement de puissance. — 20. Ne souhaite pas durant la nuit que Dieu fasse entrer une tribu à ta place dans ta douleur. — 21. Prends garde, ne te tourne pas vers la haine, car tu préfères ce châtiment d'autrui au tien. — 22. Sache que le Tout-Puissant est inattaquable dans sa force. Qui, comme lui, enseigne le bien? — 23. Qui a-t-il chargé d'examiner ses actes, et qui lui a dit : Tu as commis une injustice? — 24. Songe donc à nous exalter son œuvre, telle que les hommes l'ont décrite, — 25. telle que tous les humains l'ont vue et que les mortels l'ont observée depuis un temps lointain. — 26. Ils savent que le Tout-Puissant a bien des attributs supérieurs à ce que nous connaissons, et que ses années ne peuvent être comptées, ni scrutées. — 27. Parmi ses miracles, il retire à certaines gens la goutte d'eau, dont la

vapeur purifie la pluie, — 28. que les nuages élevés versent en torrents et répandent sur les hommes nombreux. — 29. Et aussi, lorsque Dieu fait paraître l'étendue des nuages, il rend leur ombre vide d'eau ; — 30. et, lorsqu'il fait couler largement leur seau plein, il couvre, en quelque sorte, les profondeurs de la mer. — 31. Car c'est par là qu'il juge les nations et qu'il leur fournit de la nourriture en abondance. — 32. C'est à cause de leurs actions qu'il a retenu loin d'eux les seaux pleins et qu'il a commandé contre eux un agresseur qui tire subitement l'épée. — 33. Ceux qui manient les épées leur en donnent des nouvelles, ainsi qu'à leurs bestiaux, ainsi qu'à celles de leurs plantes qui montent.

XXXVII

1. C'est au point que leurs cœurs en tremblent, comme s'ils étaient tirés violemment hors de leurs places. — 2. Elihou leur dit : Écoutez attentivement le fracas de sa voix, et de sa parole sortira un enseignement. — 3. On le voit sous tout le ciel, et sa lumière brille sur les régions de la terre. — 4. Et ensuite une autre voix gronde, il les effraie par sa voix puissante, mais sans que les méchants soient impressionnés, alors que sa voix se fait entendre. — 5. Ils sauront que le Tout-Puissant fait trembler par sa voix au milieu de merveilles ; il accomplit de grandes œuvres au-dessus de ce que nous savons. — 6. Par exemple, il dit à la neige : Va dans le pays de tel et tel peuple, ainsi que les ondées de la pluie déversée. Puis tombent les ondées de ses pluies bien-faisantes. — 7. Il met le sceau sur la main de chacun d'entre eux ; et chacun reconnaît ses actions. — 8. Il ordonne, et les bêtes sauvages se retirent loin d'eux pour rentrer dans leurs gîtes, et demeurent dans leurs tanières ; — 9. les tourbillons arrivent de leurs séjours et le froid de leurs torrents. — 10. Il produit la glace par sa volonté, l'étendue des eaux étant resserrée. — 11.

C'est lui aussi qui allège le poids des nuages, quand les nuées dispersent le trop-plein de leurs seaux, — 12. et que, par sa grâce, elles se meuvent dans tous les sens, afin d'accomplir tous les ordres qu'il leur donne sur la surface habitée de la terre, — 13. soit pour châtier, soit pour accorder à un pays ce qu'il mérite, soit pour favoriser certains hommes. — 14. Écoute cela, ô Job, arrête-toi et tu comprendras les merveilles du Tout-Puissant. — 15. Sais-tu comment Dieu réserve ce bienfait à quelques-uns et leur fait apparaître le seau rempli de son nuage? — 16. Ou sais-tu comment les nuages sont disposés en voûte, connais-tu comme lui les merveilles de Celui qui a la science parfaite, — 17. ainsi que tu sais que tes vêtements sont chauds quand la terre est délivrée du vent du sud? — 18. Sais-tu comme lui comment l'enveloppe du ciel ressemble à des miroirs de métal fondu? — 19. Fais-nous donc savoir ce que nous pourrions lui dire, de telle sorte que nous n'entrions pas en lutte avec lui, étant dans les ténèbres? — 20. Ce qu'on rapporte de Dieu sera-t-il épuisé, quand j'aurai parlé? Celui d'entre les hommes qui dit que sa louange peut prendre fin — 21. ressemble à celui qui ne voit pas une lumière briller dans les nuages, après que les vents ont passé et l'ont éclaircie. — 22. De même que l'on tire l'or des mines, de même on extrait la notion que c'est Dieu qui est redoutable dans sa splendeur. — 23. Celui qui se suffit, nous ne pouvons décrire les effets nombreux de sa puissance; et, de plus, il n'affaiblit pas le droit, tant sa justice est grande! — 24. C'est pourquoi les hommes le craindront, c'est pourquoi aucun des sages ne le verra.

XXXVIII

1. Ensuite Dieu répondit à Job du vent de la tempête et lui dit : — 2. Qui donc comme toi obscurcit la sagesse par une parole dénuée de savoir? — 3. Si tu peux ceindre tes reins, apprenons-le quand je t'interrogerai. — 4. Où étais-tu quand j'ai fondé

la terre? Informe-nous-en, si tu le sais et si tu le comprends. — 5. Qui donc en a réglé la mesure comme moi, si tu le sais? ou qui, me ressemblant, a étendu sur elle le cordeau? — 6. Sais-tu peut-être sur quoi ses bases ont été établies, ou qui a jeté sa pierre angulaire? — 7. Es-tu capable, comme les astres du temps, de connaître les voix de tous les anges lorsqu'ils les font retentir? — 8. Ou qui a mis à la mer une barrière, comme des battants de porte, lorsqu'elle s'avance pour sortir de son lit, — 9. de même que je lui ai donné les nuages pour vêtements et les brumes pour langes, — 10. que j'ai rompu contre elle mes conditions et que je lui ai imposé des verroux et des battants, — 11. en lui disant : Tu iras jusqu'ici et pas plus loin, et ici s'affaiblira la puissance de tes vagues? — 12. T'es-tu vu, dans ta vie, donner un ordre à la lumière et faire connaître à l'obscurité son endroit? — 13. Ou comprends-tu le pouvoir de saisir les coins de la terre, de manière à en secouer les méchants, — 14. alors qu'elle se transforme comme l'argile du sceau, qu'ils s'y dressent comme s'ils lui étaient une parure? — 15. Et comment leur lumière est-elle refusée aux méchants, comment le bras déjà levé est-il brisé? — 16. Es-tu jamais entré jusqu'aux sources de la mer, ou es-tu parvenu à la limite de l'abîme? — 17. Ou bien les portes de la mort se sont-elles découvertes à toi, ou as-tu vu les portes des ténèbres? — 18. As-tu examiné les étendues de la terre? Raconte-le, si tu en sais quelque chose. — 19. Dans quel chemin la lumière réside-t-elle d'une manière stable, et où est l'endroit de l'obscurité continue, — 20. si tu la saisis jusqu'à sa frontière ou si tu comprends les sentiers de ses demeures? — 21. Sais-tu que tu es engendré, et le nombre de tes jours sera-t-il considérable? — 22. Es-tu jamais entré dans les trésors de la neige, ou as-tu vu les trésors de la grêle, — 23. que j'ai réservée pour un temps de malheur, pour un jour de guerre et de lutte? — 24. Dans quel chemin la lumière se divise-t-elle, ou le lever de soleil se répand-il sur la terre? — 25. Qui donc, en dehors de moi, a distribué des rigoles pour l'inondation et a frayé la voie aux grondements du

nuage d'où sort la foudre? — 26. Parfois il pleut sur une terre sans hommes, dans un désert vide de mortels, — 27. et la solitude ou la terre désolée se sature d'eau, et les herbes du furrage y poussent. — 28. La pluie a-t-elle un père, ou qui a engendré les gouttes de la rosée? — 29. Du sein de qui la glace est-elle sortie et les rafales du ciel, qui les a engendrées? — 30. Comment l'eau est-elle devenue épaisse comme la pierre et la face de l'abîme coagulée? — 31. Est-ce toi qui attaches les étoiles des Pléiades ou qui délies les chaînes de l'Orion? — 32. Fais-tu sortir les astres dans leurs temps et conduis-tu ensemble les filles de l'Ourse? — 33. Que peux-tu savoir des lois du ciel, peux-tu régler ses influences sur la terre? — 34. Ou élèves-tu peut-être ta voix vers les nuages, pour que les ondées te couvrent? — 35. Envoies-tu les éclairs pour qu'ils partent et qu'ils te disent : A ta disposition? — 36. Quel autre que moi a établi la confiance dans la sagesse ou qui a donné à l'homme frivole l'intelligence? — 37. Qui énumère ce qui est dans les nuages avec justesse ou verse du ciel de l'humidité? — 38. Où étais-tu, quand la poussière a été coulée dans le mortier, les mottes de terre étant agglutinées? — 39. Est-ce toi qui chasses une proie pour le lion et qui remplis les ventres des lions, — 40. quand ils sont couchés dans leurs tanières et accroupis en embuscade dans les taillis? — 41. Et qui donc préparé au corbeau sa pâture, alors que ses petits semblent demander secours au Tout-Puissant et errent faute de nourriture?

XXXIX

1. Que peux-tu savoir sur l'enfantement des chamois des rochers, ou observer sur la délivrance des biches? — 2. Comptes-tu pour elles les mois, afin qu'elles les accomplissent, en sorte que tu saches le moment où elles mettent bas? — 3. Comment s'agenouillent-elles pour désarticuler leurs petits, après qu'elles ont subi les douleurs de l'enfantement? — 4. Comment guérissent

leurs petits, qui grandissent alors dans la plaine, partent et ne reviennent plus vers elles? — 5. Quel autre que moi a lancé la bête sauvage en liberté, et les liens d'un tel animal, qui les a déliés, — 6. de même que j'ai fait du désert sa maison, et de la terre salée sa demeure? — 7. Elle se rit du peuple de toute ville, et n'entend pas les cris du cornac. — 8. Elle cherche son pâturage dans les montagnes et elle y poursuit tout ce qui est vert. — 9. Le buffle veut-il te servir, ou passe-t-il la nuit près de ton râtelier? — 10. L'attaches-tu au sillon par une corde ou herse-t-il les vallées derrière toi? — 11. Te fies-tu à lui, parce que sa force est grande, et lui abandonnes-tu ton profit? — 12. Comptes-tu sur lui pour qu'il te rapporte ton grain, ou recueille le blé de ton aire? — 13. Sais-tu comment l'aile des oiseaux chanteurs les élève, ou les plumes du milan et du faucon? — 14. Il est des oiseaux qui abandonnent sur la terre leurs œufs et qui chauffent le sable par sottise, — 15. oubliant que les pieds les fouleront et que les bêtes du désert les écraseront. — 16. Ils traitent durement leurs petits comme s'ils n'étaient pas à eux, et ne craignent pas que leur peine soit stérile. — 17. Il semble que Dieu leur ait fait oublier la sagesse, et ne leur ait donné aucune part dans l'intelligence, — 18. et que, du moment où ils s'élèvent dans les hauteurs, ils se rient du cheval et de son cavalier. — 19. Est-ce toi qui donnes au cheval la vigueur ou qui revêts son cou de la terreur? — 20. Le fais-tu bondir comme la sauterelle? Dans son hennissement il y a l'éclat et la majesté. — 21. Il semble creuser les vallées; il se réjouit de sa force et sort à la rencontre des armes. — 22. Il se rit de la crainte et ne tremble pas; il ne recule pas devant l'épée. — 23. Sur lui résonnent le carquois, étincellent la hache d'armes et le javelot. — 24. C'est avec frémissement et agitation qu'il frappe la terre, et il ne croit pas au son de la trompette, tant il en est joyeux! — 25. Il dit à la trompette : Fraternisons. De loin il flaire la guerre, la terreur des chefs et leurs cris. — 26. Est-ce par ton intelligence que le faucon se couvre de plumes, ou qu'il étend ses ailes vers le sud? — 27. Ou bien est-ce par ton ordre que l'aigle prend son

essor, ou élève son nid dans les hauteurs? — 28. Il habite le rocher, il s'appuie sur la dent du rocher et sur sa caverne. — 29. De là, il gagne pour lui-même une nourriture; ses yeux se portent au loin. — 30. Ses petits sucent le sang par nature. Partout où sont les corps gisants, là il est.

XL

1. Puis Dieu répondit à Job en disant : — 2. La dispute avec Celui qui se suffit est-elle chose honnête? Il convient parfois à celui qui est en face de Dieu de répondre à ses questions : — 3. Alors Job répondit à son Maître et dit : — 4. Certes, je suis trop humble pour te répliquer. C'est pourquoi je me suis mis la main sur la bouche. — 5. Tout en ayant parlé une fois, je ne recommencerais pas une seconde. — 6. Puis Dieu répondit à Job du vent de la tempête et lui dit : — 7. Si tu peux ceindre tes deux reins, renseigne-moi quand je t'interrogerai sur un point. — 8. Comment annulerai-je mon jugement par tes insinuations, ou m'accuserais-tu d'injustice pour t'innocenter? — 9. Si tu as une autorité comme celle du Tout-Puissant et si tu as une voix redoutable comme la sienne, — 10. orne-toi de la puissance et de la majesté, revêts-toi de l'éclat et de la magnificence ; — 11. manifeste les accès de ta colère, regarde tout orgueilleux et humilie-le ; — 12. regarde tout orgueilleux et dompte-le, écrase les méchants en leur place ; — 13. enfouis-les tous dans la poussière, et emprisonne leurs faces dans les tombeaux ; — 14. et alors, moi aussi je t'adresserai des actions de grâce, alors que ta droite te secourra. — 15. Voici l'un des animaux que j'ai créés avec toi ; il mange l'herbe comme les bœufs. — 16. Voici que sa force est dans ses deux reins et son pouvoir dans son nombril. — 17. Il fléchit sa queue comme un cèdre, et les nerfs de ses cuisses s'entrelacent. — 18. Ses os ont la dureté de l'airain et la solidité du fer. — 19. Il est la première créature de Dieu parmi les animaux ; c'est son auteur et aucun autre qui lui fournit son glaive. — 20. En effet, les montagnes lui appor-

tent leur tribut, tandis qu'y jouent tous les animaux du désert. — 21. Il se couche sous la hutte, dans le secret des roseaux et des bourniers. — 22. Les huttes lui fournissent de l'ombre, et les saules du torrent l'environnent. — 23. Il fait violence au fleuve et ne s'effraie pas; il a confiance, quand le Jourdain monte vers sa gueule. — 24. Qui donc le prendra par les yeux ou lui percera le nez à l'aide de filets? — 25. Es-tu capable de tirer le monstre replié avec un hameçon, ou abaisseras-tu sa langue avec une corde? — 26. Ou mettras-tu dans son nez le jonc, ou perceras-tu sa joue avec l'épine, — 27. au point qu'il semble t'adresser de nombreuses supplications ou te parler avec douceur, — 28. ou qu'il semble faire un traité avec toi ou que tu le prennes comme esclave pour toujours, — 29. ou que tu sembles jouer avec lui comme avec l'oiseau, ou l'attacher avec des fils pour tes jeunes garçons; — 30. afin que les compagnons en fassent un repas et le partagent entre les marchands? — 31. Est-ce toi qui achèveras sa peau dans les huttes, en sorte que sa tête abrite d'ombre le poisson? — 32. Toi, si tu mets ta main sur lui, tu ne pourras plus de ta bouche mentionner aucune guerre.

XLI

1. Certes a été déçu dans son espoir quiconque s'est imaginé qu'il se rendrait en sa présence. — 2. Puisque personne n'est assez hardi pour le débusquer, qui donc se posera devant lui? — 3. Celui qui a voulu me devancer, je l'ai rétribué; car tout ce qui est sous les cieus est à moi. — 4. Je ne me tairai ni devant lui, ni devant son langage orgueilleux, ni devant le flot de ses arguments. — 5. Qui donc enlèvera (au monstre) ce qui recouvre sa face ou interviendra pour rouler sa bride? — 6. Qui donc a ouvert les battants de sa face, tandis que la terreur est autour de ses dents? — 7. Elles ont une puissance comme la dureté des boucliers; elles se ferment comme le sceau étroit. — 8. Lorsque les

unes s'avancent vers les autres, l'air ne pénètre pas entre elles, tant elles sont unies! — 9. Lorsque les unes s'adaptent aux autres, elles se joignent et ne se séparent pas. — 10. Son éternuement semble faire briller la lumière, et l'on dirait que ses yeux ressemblent aux lueurs de l'aurore. — 11. Les torches semblent sortir de sa bouche et s'échapper comme les rayons du feu. — 12. La fumée semble sortir de ses deux narines, comme d'une chaudière bouillante ou d'un flacon. — 13. Son souffle paraît avoir des émanations de charbons ardents, et une flamme sort de sa bouche. — 14. La force réside dans son cou, et la bravoure est proclamée devant lui. — 15. Les plis charnus de son corps se sont attachés; son corps est sur lui comme une masse et ne fléchit pas. — 16. Son cœur est massif comme la pierre ou comme la meule inférieure. — 17. Les puissants ont peur de son attaque et ils évitent d'être brisés par lui. — 18. Tout glaive qui l'atteint, il ne le laisse pas subsister, non plus qu'aucun javelot de poids, qu'aucune massue. — 19. Il considère le fer comme la paille et l'airain comme le bois pourri. — 20. Les fils de l'arc ne le font pas fuir et les pierres de la fronde tournent devant lui comme les fétus. — 21. C'est de la même façon qu'il considère aussi le dard, et il se rit du fracas des lances. — 22. Sous lui, les épées tranchantes sont comme de l'argile, et il s'appuie sur l'or comme sur du limon. — 23. Il fait bouillonner le gouffre comme la chaudière, et il transforme la mer en cassolette. — 24. Derrière lui les sillages brillent et il considère l'abîme comme une masse blanche. — 25. Il n'y a pas de domination sur la terre comme la sienne, créé qu'il est pour ne pas être écrasé rapidement. — 26. Il regarde en face nombre d'êtres élevés, et il semble être comme le roi par rapport à tous les fils des animaux féroces.

XLII

1. Job répondit à son Maître en disant: — 2. Je sais que tu peux tout, et qu'aucune décision ne t'échappe. — 3. A qui donc la sagesse a-t-elle été cachée comme à moi, qui ne sais rien?

Aussi ai-je raconté ce que je ne comprenais pas, ce qui m'était caché et que j'ignorais. — 4. Écoute donc maintenant, j'agirai pour le mieux pour que je te parle moi en t'interrogeant, et tu m'instruiras. — 5. J'entendais parler de ta puissance, et maintenant je l'ai vue de mes yeux. — 6. C'est pourquoi je rejette ce que je disais, et je me console de moi-même, qui suis poussière et cendre. — 7. Après que Dieu eut adressé à Job ces discours, Dieu dit à Éliphez le Témnite : Ma colère s'est enflammée contre toi et contre tes compagnons, parce qu'en ma présence vous n'avez pas dit la vérité sur mon serviteur Job. — 8. Et maintenant, prenez sept taureaux et sept bœufs, et allez vers mon serviteur Job, afin de les offrir en sacrifices pour vous, et de demander à Job mon serviteur qu'il prie pour vous ; car, si je n'acceptais pas son intercession, je n'absoudrais pas vos propos insoutenables, parce qu'en ma présence vous n'avez pas dit la vérité sur mon serviteur Job. » — 9. Éliphez le Témnite, Bildad le Schouhite et Sophar le Naamatite allèrent et firent ce que Dieu leur avait ordonné, et Dieu accepta l'intercession de Job. — 10. Et Dieu rendit à Job ce qu'il avait possédé, lorsqu'il pria pour ses compagnons, et Dieu lui ajouta encore le double de toute sa fortune. — 11. Tous ses proches, hommes et femmes, et tous ses anciens amis se rendirent auprès de lui, firent un repas avec lui dans sa maison, s'affligèrent pour lui et lui adressèrent leurs condoléances pour toutes les épreuves que Dieu lui avait envoyées, et lui donnèrent chacun en souvenir une *gestta* et une boucle d'or. — 12. Et Dieu bénit Job dans la fin de sa vie plus qu'au début ; il eut quatorze mille têtes de moutons, six mille chameaux, mille paires de bœufs et mille ânesses. — 13. Il eut sept fils et trois filles. — 14. Il appela la première *Yemîma*, la seconde *Qesia* et la troisième *Qérén happoukh*. — 15. Il ne se trouva pas de femmes aussi belles que les filles de Job dans tous les pays, et leur père leur assigna un héritage au milieu de leurs frères. — 16. Ensuite Job vécut après cela cent quarante ans, en sorte qu'il vit ses enfants et ses petits-enfants pendant quatre générations. — 17. Puis Job mourut vieux et avancé en âge.

תקון שגיאות ומעיות הדפוס. אשר העיר עליהם הח' ר' מאיר למברג.

שורה	דף	
6	7	במקום באנה ציל פאנחא.
1	21	אחר מלת יותקהם צריך להוסיף: מללא.
16	22	במקום ולא ציל מא.
1	24	במקום וחמלהא ציל יחמלהא.
4	82	במקום לא ציל לס.
12	—	במקום סרע ציל עסר.
7	49	במקום מללה ציל מללא.
5	62	אחר מלת חתי ציל לחם.
13	88	במקום דוי ציל דוי.
4	91	במקום ואנ ציל ואן.
21	109	במקום 16 ציל 15.
—	—	בהערות שורה 7 מתחת במקום יקראו ציל יודו.
2	110	במקום כתירא ציל כתירא.
16	115	במקום תעבה ציל תעבהא.
6	118	במקום פיהא ציל פיה.

כמא אמרהם אללה ואשפע אללה איוב: 10 ואללה רד עלי איוב רדה
חין דעי לאצחאבה פזאדה אללה צעף גמיע מאלה:

געל אללה תעי נעמף לאיוב ואצחאבה סי אלדניא קבל גויל אלחואב אלדי
סי אללזרה וכתב אלבארהם ונעלהא אעטבארא לגמיע אלללק חתי יצברו עלי
אלאלאם אדא חלת בהם ולא יסארו אלי תגויר אלקצא כל יסלמו אלי אללה תעי
אלתרביד ואלחנמף ססבחאן אלקדים אלחכים תעי ותבארך לא אלאה סואה.

11 'אקבל אליה גמיע אקרביאיה וקראבאתה ואצדקאה אלקדמא
ואכלו מעה מעאמא סי מנולה ותונעו לה ועזוה עלי גמיע אלבלא
אלדי אחלה אללה בה ואעמאה כל אמר קשימה ושנף דהב דכרא:
12 10 ואללה בארך לאיוב פי אכר עמדה אכתר מן אולה פצאר לה
ארבעה עשר אלף ראם מן אלגנס וסתף אלף מן אלגמאל ואלף פדאן
מן אלבקר ואלף אתאן: 13 וצאר לה סבעה בנין ותלאת בנאת:
14 וסמי אלואלי ימיסה ואלתאנייה קציעה ואלתאלתה קרן הפוך:
15 וסא וגד נסא חסאן מתל בנאת איוב סי גמיע אלבלאד ואעמאהן
16 אביהן נחלה פי וסמ אכותהן: 16 תם עאש איוב בעד דלך מאיה
וארבעין סנה חתי ראי בניה ובני בניה ארבעה אגאל: 17 תם מאת
איוב שיכא מויל אלעמר:

D 1 | תם אשפע B ואשפע אללה איוב פוחם. | B ואללה קבל טובה איוב בעד מא אקר
ותצרע ען אצחאבה פאעאן אללה איוב עלי גמיע מא כמן לה צעמא | B 7 וגאו אליה גמיע
אבותה ואקרביאיה וגמיע עארפיה אלא . . . ותחזו לה ועאווה עלי גמיע אלכליה אלתי
אחלה אללה בה ודפעו אליה כל אמר כלעה ואחרה ושנף דהב ואחר | B 10 פבארך
אללה פי אכרה איוב . . . וכאן לה . . . וסתף אלף גמל ואלף צמר מן אלבקר . . . |
B 12 וכאן לה | B 18 פאסמי אלואחרה | B ולא וגד נסא חסאן סי אלבלד מתל בנאת
איוב . . . נחלה מא בין אבותהן | B 15 ועאש איוב בעד חמא . . . וראי . . . | B 16 ומאת
איוב . . . קד שבע מן אלעמר.

חבא וחכמים תגדותם ושם אותן מוסר לכל בני אדם עד שיסבילו חיסורים כשיבאו עליהם ולא
ימהרו לעול הדיון אלא ישליכו לאלהים תהנהגה ותחכמה. ושבו להקדמון ותחכם יתעלה ויתברך
אין אלהים וזלתי.

ולא יפוחך תקדיר: 3 ומן דא מתלי כפית ענה אלחכמא בניר מערפא
לדלך אכברת במא לם אפהמה ובמא כפי עני ולם אעלמה: 4 פאסמע
אלאן חתי אכלמך ואנא אלאולי אסאלך פתערפני: 5 וקד כנת אסמע
בקדרתך כברא ואלאן פקד ראיתהא נפרא: 6 לדלך אזוהד פמא כנת
אקול ואתעאזי עלי אלתראב ואלרמאד: 5

נמע איוב פי הוא אלפצל נמיע מא יחתאג אליה מנה ואקד עלי נפסה
באלענו וקלא אלמערפא באלוקוק עלי לטף תרביד אלחכים תעי ואמורה לאנה נארם
עלי מא מצי לקולה על כן אמאם ונחמתי ואנה יסלם אלי אללה ויהעזי עלי נפסה
אלדי הו עמר ואמר תם קאל ויהי אתר הרברים וגי.

7 וכאן בעד מא כאמב אללה איוב בהדא אלכלאם אן אללה
קאל לאליפו אלתימני קד אשתד נצבי עליך ועלי אצחאבך אד לם
תקולו בחצרתו אלצואב פי עבדי איוב:

הוא ירגע אלי מא סמע מנהם מן אלחקרע כמא קאלו לה הלא רעתך רבה
וגי כי תחבל אחיך חנם לא מים עיף תשקה (כיב ה') ומא מאתל דלך.

8 ואלאן פכדו סבעה תיראן וסבעה כבאש ואמצו אלי עבדי 15
איוב חתי תקרבוניהא קראבין ענכם ותסאלו איוב עבדי יעלי ענכם
פאנה לולא אני אשפעה ללא אחל בכם סאקמא אד לם תקולו
בחצרתו אלצואב פי עבדי איוב:

למא כאן כמאם לים דו אלי אללה עז ונל ואנמא הו עלי איוב נעל אללה
סבב נפראנהם מסלח איוב ואסתגפארה ולדלך קאל ואיוב עבדי יתפלל עליכם פפעל 20
נמיעהם כמא אמר תעי וקבל עדדהם ואשפע להם.

9 פמצי אליפו אלתימני ובלדד אלשוחי וצופר אלנעמתי ועמלו

B ואנא אלאן אסאלך פערפני | 12 אלצואב B צואבא | 22 (ועמלו) B וצנעו.

8. פי כי זה מעלים עצת: וכי זה כמוני נעלמה ממנו עצת.

6. פי אמאם: אמאם במה שהייתי אומר.

6-1. ביאור: קבץ איוב בפרשת חזאת כל מה שהיה נצרך אליו והודה על עצמו
שהוא אינו יכול ושרעתו חסרה להבין דקות הנהגת החכם ית' ודרכיו כי הוא מתחרש על סח
שעבר לאמרו על כן אמאם ונחמתי ושהוא יסלם את עצמו לאל וינחם על עצמו שהוא
עמר ואמר.

7. ביאור: זה שב אל מה ששמע מהם מדברי נערה לאיוב כמו שאמרו לו הלא רעתך
רבה כי תחבל אחיך חנם לא מים עיף תשקה ומה שדומה לזה.

8. ביאור: לפי שלא היה חסאם אל האל ית' כי אמ' אל איוב שם האל לסבת כפרתם
בקשת איוב ושאלתו ממנו סליחה ולזה אמר ואיוב עבדי יתפלל עליכם. וכלם עשו כאשר צוה
ית' ואיוב קבל התגצלותם והתפלל בעדם.

9. ביאור: שם האל ית' טובת לאיוב ולדעיו בעולם הזה לפני הגמול הנכבד אשר בעולם

והנארה אלמקלאע אנקלבת ענדה כאלקש: 21 ושביה בה איצא יחסב אלנבל ויצחק בארתעאש אלמזאריק: 22 ודונה אלחואד כאלכזף וירתפד באלדהב מקאם אלמין: חדודי אלחריד וכל שי חאד.

5 23 ויגלי אלקער מתל אלקדר ויציר אלכחר כאלאבואר: 24 ווראה תצי אלסכך ויחסב אלגמר כאנה ביאי: לקב אלביאי בשיבה.

25 ולים עלי אלרתאב מתל סלמאנה והו מעמול לילא ינדך בסרעה: 26 והו ינשר אלי כתיר מן אלשאמכין והו כאלמלך עלי גמיע 10 בני אלסכאע:

יכון אלחתדי לאיוב בהדין אלגמין אלעטימין ארדאעא לה ולגמיע אלנאם ותעריסהם אנהם אצעה מן כתיר מן אלחיואן. ואלטרין אלמברו מן קול אללה תעי הוא הו מא קאל לאיוב האף חמר משפט וגו' יעני מהמא אנך אנת מקים עלי הוא אלנואב אלמעלק סאנת תאבת עלי תגורי ועלי תוכיף נסכר. תכון חמרה 16 הוא אלקול הו אן יקול איוב בין ידי רבה כלאמא פציחא יעלמה מן סמעה אנה אקראר באן אללה עז וגל אלעדל אלדי לא יגור ואן אלחסלים אליה ואב לאנה מא יעמל בעבאדה אלא אלצלה. ספעל איוב כדאך וקאל קולא פציחא יפהמה אלסאמעון כמא אמרה אללה תעי ואראר מנה סקאל.

מב.

1 פאנאב איוב רבה וקאל: 2 אנא אעלם אנך תקדר עלי אלכל

1 (ענדה) B לה | O ושביה כאלקש | 5 (אלכחר) O אלסדא | QD כאלאכזאור B כזו אלאבואר | 6 B מוסף אחר סלת ביאן: ויקול יקצר אלגמר פי חאד. | QD 19 אנך קאדר.

22. ביאור: חדודי חכרול וכל דבר חד. — בפ' השבעים מלות פי ע'ו כתב הגאון: חדודי חרש או שהיה בו חרוד וחרוד מכריעו (מ' כלים ד' א').
23. בהערות אשר בגליון כ"י רואן מספר השרשים לר' יונה הערבי נכתב: מרקחה אמר בו ר' סעדיה אלאכזאור.
24. ביאור: כנה הלובן בשם שיבה.

25—26. פי' הפסוקים: אין על עפר כמו ממשלתו והוא עשוי לכלתי יחת במהרה. והוא יבוס אל הרבה מן הגבוהים ותוא כמלך על כל בני שחק. — ביאור: התחרות האל את איוב בשני גופי חיות גדולות אלה הוא להוכיח אותו וכל בני אדם ולהודיעם שהם חלשים מהרבה בעלי חיים. והכוונה היוצאת ממאמר האל ית' הוא מה שאמר לאיוב האף חמר משפט וגו' רוצה לומר כל עוד שאתה מתקיים במענה התלוי הזה אתה מחזיק בתת לי עול ובצדק נמשך. ופרי המאמר הזה יהיה שיאמר איוב לפני אלחיו דברים מבוארים שכל מי ששומעם ידע שהם הודאה בהיות האל ית' צדיק אשר לא יעול ושחייב האדם להשלים עצמו אליו כי הוא איננו עושה בעבדיו אלא היותר טוב להם. ואיוב עשה כן ואמר דבר מבואר וביטוהו השומעים כאשר צוהו האל ית' וכאשר חפץ ממנו.

מא.

1 ולקד אכדבה רגאה מן שן אנה ירחל אלי חצרתה:
יוטל תרגי נסע.

2 פאדא כאן לא צארי יטיק אן יתירה פמן דא אלדי ינתצב בין ידיה: 8 ומן סאבקני סכאפיתה אד נמיע מא תחת אלסמא פהו לי: 4 ולא אמסך ענה ולא ען כלאמה אלכביר ונוול מצאפה: 5 מן דא 5 יכשף ונהה ען לבאסה או ידכל פי מ' רסנה: 6 ומן דא פתח מצאריע ונהה ואלהיב' חואלי אסנאנה: 7 ולהא קדרה' כצלמב' אלטרסם ולהא אנגלאק כאלכאתם אלציק: 8 ואדא תקדם בעצהא אלי בעץ לם ידכל אלהוא בינהמא מן אנצמאסהמא: 9 ואדא אלתזק בעצה בבועץ תעלקת ולם תתפרק: 10 וכאן עמאסה ילמע מנה אלנור וכאן עינאה כלוחאת אלפנר: 11 וכאן מן פיה אלפלאל תדהב וכשעאע אלנאר תתפלל: 12 וכאן אלדכאן יכרג מן מנכריה כקדר תגלי או קמקם: 13 וכאן נפסה גמר תסמע ולהיב יכרג מן פיה: 14 ואלעז יתבת פי ענקה ובין ידיה תהתף אלשגאמע: 15 ואעכאן גסמה קד תלזקת וכאנה מצבוב עליה פלם ימיל: 16 וקלבה מצבוב כאלחגר או כאלרחא אלספלי: 17 ומן חמלתה יחדר אלממיקון ומן מכאסרתה יתכאמון: 18 וא' סוף אדרכה לם יקם בה ולא טברזין וזאנה ודכום: 19 יחסב אלחדיד כאלתבן ואלנחאם כאלעוד אלנכר: 20 ולא תהרבה בנו אלקום

1 (מן מן) B חסר | 8 (פאדא) B חסר | O בין ידי | 4 B מן סבקני כאפיתה | 5 B ולא אמסך | 6 B ומן פתח מצאריע | 7 (קדרה) B ק' | 9 O בינהא | | B אנצמאסהמא O אנצמאסהמא | 10 D לוחאת | 12 (אלדכאן) O אלעזאן | D מנכרת... | גל | 18 (גמר) B גמר | D יסמע | DQ ואלעז בית | 14 (תתף) DOQ חתבת | | B 18 פלא ימיל Q פלן ימיל | 17 B אדרכתה לא יקום | B 18 ולא יתרחב.

1. פי הפסוק: הן הכזיב תוחלתו את החושב שיסע אל מראיו. — ביאור: יוטל תרגום נסע.
2. פי אכור: כלב סלומד לצודר חיות.
4. פי הפסוק: ולא אחריש מדבר עליו (פי' בדיו כמו לעיל ל"ט כ"ה בדיו) ולא על דבריו הגדולים וחנות חשוד אליו (או מערכותיו).
7. פי הפסוק: ולתם (לשנים) גאוח כקשי חמנן (עיון לעיל מ' י"ח) ולהם סגירה כחותם חצר.
14. פי' תרוץ דאבה: תקרא הגבורה.

כַּעֲלֹאבָה אֶלְנַחֲאִם וּכְרֹזֶאנָה אֶלְחֲדִיד: 19 הוּא אֹל מֵא כֹלֵךְ אֶלְלָה מִן
אֶלְבְּהָאִים צֹאנֶעָה הוּא אֶלְדִּי יִקְדָם סִיפָה לֹא גִירָה: 20 וְדֹאךְ אֵן אֶלְגִּבְאֵל
תַּחֲמֵל לָהּ אֶלְאֲדָא וְגִמִּיעַ חִיוּאֵן אֶלְצַחְרָא תִלְעֵב סִיָּהָ: 21 וְתַחַת
אֶלְמַטְלָה יִנְצֹנֶעַ וּפִי סֹתֵר קֶצֶב וּוּחַל: 22 פִּתְמַלְלָה אֶלְמַטְלָאֵת בְּמַלָּה
וְתַחֲיִט בָּהּ גִּרְבִּי אֶלְוֹאֲדִי: 28 וְהוּא יִשְׁמֵלֵם אֶלְנֶהֱרֵי וְלֹא יִחְפּוּ וְיִתְקֵן אֶדָא
תַּצְדֵּר אֶלְאֲרֹדֶן אֶלִּי סִיָּהָ:

יַעֲשֹׂק כְּנַאִיָּה עֵן שִׁרְבָהּ לָהּ.

24 פִּמֵן דָּא בְּבַצְרָה יֹאכֹלָהּ אוּ בְּאוּהֲאָקָה יִתְקֵב אֶנְפָּה:
וְהִיא צִפָּה אֶלְחִיוּאֵן אֶלְבְּחֵרִי.

25 וְהֵל תַּמִּיק אֵן תַּגְדִּיב אֶלְמַלְתּוֹי בְּעֶנְאֲרָהּ אוּ תַּהוּי לְסֹאנָה בַּחֲבֵל:
26 אוּ תַּצִּיר פִּי אֶנְפָּה אֶלְבְּרִידִי אוּ תַּתְקֵב כֹּדָה בְּאֶלְשׁוֹךְ: 27 חֲתִי כֹאנָה
יִכְתֵּר אֶלִּיךְ אֶלְתַּחְנֵן אוּ יִכְלֹמֶךְ בְּלִין: 28 וּכֹאנָה יַעֲדֵר מַעַךְ עֹדָדָא אוּ
תֹאכֹלָהּ עֹבְדָא לְלִדְהָ: 29 אוּ כֹאנֶךְ תִּלְעֵב בָּהּ כֹּאֲלַעְצִפּוֹר אוּ פִּי מַקְאֵמ
תַּעֲקֵדָה לְצִבְיָאנֶךְ:

יַעֲנִי אֲנִי כֹדָךְ עֵנִי אֶלְלָה תַּעִי כֹּאֲלַעְצִפּוֹר אֶלְדִּי יִלְעֵב בָּהּ אֶלְצִבְיָאֵן.

30 חֲתִי יִתּוֹלֵם עֲלֶיהָ אֶלְאֶצְחָאֵב וּיִקְסֻמוּנָה בֵּין אֶלְתַּגְּמָר:
מַתֵּל כְּנַעֲנִיָּה נִכְבְּדִי אֶרֶץ (יַשְׁעִיָּה כִּינֵי ח').

31 וְהֵל תַּכְמֵל פִּי אֶלְמַלְאֵל גִּלְדָה חֲתִי יַצִּיר רֹאסָהּ וְיַטְלֵל אֶלְסַמֶּךְ:
32 פֹּאנֵת אֵן צִירַת עֲלֶיהָ כַּפֶּךְ לֹם תַּעַד אֵן תִּדְכֹּר אֶלְחֶרֶב בַּפִּיךְ:

1 Q וְכֹרֶזֶאנָה | 2 (צֹאנֶעָה) BQ חֹסֵר | 8 (אֶלְאֲדָא) Q אֶלְגִּבְאֵל | 4 B אֶלְמַטְלָלָה |
B אֶלְמַטְלָאֵת | 5 B וּיְחִיִּים | O אֶלְאֶנְחָאֵר | 10 (חֲגֹלִיב) Q תַּמִּיד | 11 (כֹּאנָה)
B חֹסֵר | 12 יִכְתֵּר אֶלְתַּחְנֵן אֶלִּיךְ | 13 (אוּ בִי) B חֹסֵר | 19 B צִירַת אֶלִּיָּהּ.

19. פִּי הַפְסוּק: הוּא הַרְאָשׁוֹן מִמֶּה שֶּׁבָּרָא הָאֵל מִן הַבְּהֵמָה עוֹשֶׂהוּ הוּא אֲשֶׁר יִגִּישׁ חֲרִיבוֹ לֹא זוֹלָתוֹ. עֵינֵי מִתְּ שֶׁכָּתַב הַגָּאוֹן בְּמִאֲמָר א' מִסִּי אֲרִיד: מִלֵּת רֹאשִׁית דְּרִכּוֹ מוֹרֵחַ עַל עֵינֵי תַּחֲלֵת הַבְּרִיָּאָה כִּי כְּמוֹהוּ נִאֲמַר בְּגִדּוֹל שֶׁבְּהֵמָה הוּא רֹאשִׁית דְּרִכּוֹ אֵל.
20. פִּי בּוֹל הָרִים יִשְׁאוּ לוֹ: וְהוּא שֶׁהָרִים יִשְׁאוּ לוֹ הִיבּוֹל (בְּמִלֵּת אֲדָא תִּרְגַּם הַגָּאוֹן בְּכָל מְקוֹם מִלֵּת יִבּוֹל עֵינֵי הַהֶעֱרָה לְתִרְגוּמוֹ וּיִקְרָא כִּי ד'), וְכֵן חִבֵּא דוֹנֵשׁ בְּחֻשׁבוֹתָיו עַל הַגָּאוֹן סִי קִבֵּיב כִּי בּוֹל הָרִים יִשְׁאוּ לוֹ יִבּוֹל.
21. פִּי צֹאִים: צֹלִים (עֵינֵי הַרְאִיָּע).
22. בִּיאוֹר: יַעֲשֹׂק כְּנִי לְשִׁתִּיתוֹ לִנְחֵר.
24. בִּרְאֵשׁ הַפְסוּק הוֹסִיף: מִי זֶה — בִּיאוֹר: זֶה (מִפְסוּק כִּיָּה) סִימּוֹר חֲתִיָּה שֶׁל יֵם.
29. בִּיאוֹר: רֹצֵחַ לִוְסֵר שֶׁהוּא אֶצֶל הָאֵל יֵת כְּצִפּוֹר אֲשֶׁר יִשְׁחָקוּ בּוֹ הַנְּעָרִים.
30. בִּיאוֹר: כְּנַעֲנִים כְּמוֹ כְּנַעֲנִית נִכְבְּדִי אֶרֶץ.
31. פִּי בִּשְׁכוֹת כֹּאֵל נִכְתָּב בִּשְׁכוֹת. פִּי הַפְסוּק: הַתְּשִׁלִּים בִּשְׁכוֹת עוֹרֵי עַד שִׁיחִיָּה רֹאשׁוֹ מִצֵּל (מִלְשׁוֹן צֵל) לְדִגִּים.
32. פִּי הַפְסוּק: וְאֵתָּה אִם שָׂמַת עֲלִי כַּפֶּךְ לֹא תוֹסִיף לְזִכּוֹר הַמַּלְחָמָה בַּפִּיךְ.

ק' יעננה יריד בה היה אלמסאיל אלמקדם זכרהא וערסה אן אלכלאם
אצלח מן אלמנכות סלמא סמע איוב דלך תכלם כלאמא מחתמלא מעניין וקאל.

8 פאנאב איוב רבה וקאל: 4 אני לאהון מן אן אראדרך פלדלך
קר נעלת ידי עלי פמי: 5 ומדמא תכלמת ואחדה פאני לא אעאוד
תאניח: 5

למא אן כאן הוא אלכלאם מן איוב כלאמא מחתמלא ללחגור ואלתעדיל
ללה תע' ואנה מא דאם תאבתא עליהא סהו מקים עלי תגור אלקצא באיהאם
אלמסמעין דלך סקאל אלכ' ויען ה'.

6 תם אנאב אללה איוב מן ריח עאצף וקאל לה: 7 אן אמכנך
אן תשדך חקויך פערפני אדא סאלתך שיא: 10
מעני הוא אלסצל הו מתל אלאול ודלך אן אללה תע' תחדי איוב בללקין
אחדהמא בר' ואלאנר בחר'.

8 וכיף תפסך חכמי באלאיהאם או תסלמני חתי תזכו: 9 ואן
כאן לך סלמאן כאלמאיק או מתלה תרעב בצות: 10 פתזין באלקדרה
ואלשמך ואלבם אלבהא ואלבהגה: 11 וכד עבראת גצבך ואנמר כל
15 מקתדר וצעה: 12 ואנמר כל מקתדר ואהזמה ודך אלטאלמין פי
מכאנהם: 13 ואדפנהם פי אלתרעב אנמעין ואחבם וזוההם פי אלדפון:
14 ואנא איצא אשכרך אדא אנאתתך ימינך: 15 הודא בעץ אלבהאים
אלדי צנעתה מעך יאכל אלחשיש מתל אלבקר:
20 מן הנא אנא פי וצף אלללק אלבר'.

16 הודא קותה פי חקויה ומנאלה פי סרתה:

מן שורך אנן הסדר (שהיש י' נ').

17 ויקעי דנבה מתל ארוזה וערוק אפכאדה תתשעב: 18 ועטאמה

4 Q עלי פמי | O בואתרה | 9 B מן אלעאצף Q מן ריח אלעאצף |

13 B באלואהאם חסלמני | 15 Q כל לו סקדרה | 17 B פי אלדפאין | 23 B (מתל) מן.

5. פי הפסוק: ואף על פי שדברתי אחת לא אוסיף שנית. — ביאור: ולפי שהיו הדברים
האלה מאיוב סובלים ענין העול וענין הצדוק לאל ית' וכל עוד שהוא עומד על דברים אלה
הוא מתקיים בדעתו כפי מה שיחשבו השומעים אותם לתת עול למשפט האל לפיכך דבר
האלהים שנית אליו.

7. ביאור: ענין הפרשה הזאת הוא כמו הראשונה והוא שהאל ית' התחרה את איוב
בשתי בריות האחת של יבשה והשנית של ים.

15. ביאור: מכאן החל לספר הברואה של יבשה. — פי' בהמות קצת (אחת) הבהמות.

16. ביאור: בשריו במנו מן שורך אגן חסרה.

17. פי' יחפץ: יעמיד (וכן פי' הראב"ע).

18. פי' הפסוק: ועצמיו כקשי הנחשת וכנמל הברזל. פי' אפיקי קושי וכן לקמן מ"א

ד. ולעיל יב כ"א פי' אפיקים הקשים.

אלמלא: 22 יצחק באלפזע ולא ידער ולא ירנע מן בין ידי אלסיה:
 23 ועליה תרנן אלגבעה ולחייב אלמברזין ואלמזראק: 24 ובארעתאש
 ורנן יקעד אלארץ ולא יעדך בצות אלכוכ פרחא: 25 והו אלי אלכוכ
 יקול הדא אלתאנאי ומן בעיד ישתם אלהרב ורעב אלרוסא ונלבתהם:
 26 והל מן פהמך יריש אלכאזי או יבסמ אנחתהא אלי אלגנוב: 27 או
 5 באמרך ישמך אלנסר או ירפע וכרה: 28 פיסכן אלצכר ויסתנד עלי סך
 אלצכר וכהפה: 29 ומן תם יכתסב מעאמא ועינאה תלתפת אלי אלבעד:
 30 ופראכה תסתרמ אלדס טבעא ואין כאנת אלצרעי פהו תם:

דכר סבת[אנה] ההנא מן נמלה אפעאלה בעצא מן רסום אלדואב ואעלמה
 10 אן לים ההנא לא מבתדעא או מאבעא או ראוקא או קאהרא מואה וקאל פהל ימכך
 את תניכני עלי שי מנהא וקולה פי אלאיל ואשארך והודיעני (ליח ג') למ יען
 אן איוב ימכנה אן יניב פיה כמא שא בל יניב באלתסלים לה ולמא ורד עליה הדא
 אלנמאב תוהם אן אלאצלח הו אן ימסך ולא ילפס בשי ופך אנה [יסעל] בראך
 מן פעל מן הו מסלם אליה פאחתאנא אלי נמאב תאני יערפה אן אלכלאם הו אצלח
 15 לילך קאל אלכתאב ויען ה' את איוב.

מ.

1 תם אנאב אללה איוב קאילא: 2 הל אלצומה מע אלכאפי מן
 אלאדב פקד ינבני ללמסתקבל אללה אן יניב ענהא:

1 O יצחק מכאן אלפזע B י' בגמחור אלקרא (עיין פסוק ז) | D ומן קבל אלסיה לא
 תרנע B ולא יסתכר מן גלכאת אלמקחצי (פסוק ז) | 2 O תרן | D ואלמזראק | O והו
 בארתעאש | Q בארתנאזו ורעש | B 4 יקול הדא אנת אבי.

24. פי' ינמא ארץ: יכוון הארץ, מלשון מגמת פניהם קדימה (חבקוק א' ט') עיין ר'
 יונה בסוף פרש גמא. — בסוף הפסוק הוסיף בשמחה.
 25. פי' בדי שופר יאמר האח: והוא אל השופר יאמר זה האותה (עיין תרגום הגאון
 לישעיה מ"ד מ"ז).
 28. פי' ויתלונן: וישען.

30. אחר יעלעו דם הוסיף: בדרך טבעם. — ביאור: הזכיר ישתבת כאן מכלל פעולותיו
 קצת משפטי הבחמות והודיע את איוב שאין פה מבלעדי האל בורא או מובע בטבע או מפרנס או
 מתגבר ואמר לו התוכל לענות לי על דבר מהם. ומה שאמר בתחלה ואשארך והודיעני לא רצה
 לומר שאיוב יוכל לענות בזה כמו שירצה כי אם שיענה לו בהשלמת עצמו אליו. וכאשר בא
 אליו דבור השם חשב איוב בנפשו שהיותר טוב הוא שישתוק ולא יבטא מאומה וסבר שהוא
 עושה בזה מעשה מי שהוא משלים עצמו לאל. על כן הוצרך אל דבור שני להודיע שיותר
 טוב הוא לפרש בדברים. ובעבור זה אמר הכתוב ויען ה' את איוב.

2 פי' הרב עם שדי יסור כמו שהוא כלשון הראב"ע: תדרך מוסר הוא שיריב אדם עם
 שדי. — ביאור: אמרו יענה רוצה בו אלה השאלות אשר קדם זכרם והודיעו האל שהדבור טוב
 מהשתיקה וכאשר שמע איוב זה אמר דברים טובלים שני ענינים ואמר.

8 וכיף תגלו פתפסך אולאדהא בעד מא תמלק מלאצהא: 4 וכיף
 ינקהן בנוהא ותתרבי פי אלכר ותכרג סלא תעוד אליהא:
 מן בעל אללאק אלחיוון אן אליאיל אלתי אדא ולדת תלאף עלי אולאדהא
 אן תתרכהא ותהרב פתפסך בעל אעצאיהם התי תלני אלי אלמקאם פי מלעהא כקי
 תכרענה ילדיהן תפלחנה סאדא אשמו נרגו ולם יעודו כקי יצאו ולא שבו למן. 5
 5 ומן דא סואי ארסל אלוחש חרא ואסאראת אלערבד מן
 חללהא: 6 כמא צירת אלכידא מנולה ומסכנה אלסכנה: 7 ויצחק
 בגמהור קריה וגלכבאת אלגלואז לא יסמע: 8 וירום מן אלגבאל מרעהא
 וורא כל כצרה ילתמס: 9 והל ישא אלרים כדמתך או יבית עלי
 מעלפך: 10 והל תעקדה אלי תלם במקאט או יכרב אלאעמאק וראך: 10
 11 והל תלק בה אן קוטה כתירה ותתרך עליה כסבך: 12 והל תאמנה
 פי אן ירד עליך זרעך או יגמע בידך: 13 והל תערף כיף כנף
 אלמרננין נאהצה בהם או ריש אלחדאף ואלכאזי: 14 ומן אלמאיר מן
 תתרך עלי אלארץ ביצהא ותסכן אלתראב נהלא: 15 ותנסי אן אלרגל
 תמאהא וחיוון אלצחרא ידוסהא: 16 ותקסא בניהא כאנהם לים להא 16
 ולא תפוע אן יציר תעבה אלי אלפרג: 17 וכאן אללה קד אנסאהא
 אלחכמה ולם יקסם להא שיא מן אלפהם: 18 ווקת תרתפע פי אלרפע
 סהי תצחק באלפרם וראכבה: 19 והל תעמי אלפרם אלגברוה או
 תלבם ענקה אלרעב: 20 והל תתירה כאלגראד ופי צהילה אלבהא
 ואלהיבה: 21 וכאנה יחפר אלאעמאק ויסר בקוטה ויכרג תלקא 20

DQO 1 פתפסך | BD 2 ינקהן | B ויתרגון | B 6 אלעריבד D אלעראבד |
 O חלהא | D 8 וירום אלגבאל | D 10 במיקאם | B 11 תאמן בה | 12 (פי) B חסר |
 D יגמע בדרך B י בדאך | O 18 אלמרננין | B מן יתרך | Q 14 וחסכן ביצהא עלי
 אלתראב | O 15 ותקסו | D 16 אלפרג | D 17 ארתפאע.

4. פי יחלמו "ינקהן" כלומר יעמדו סחלים או ירפאו וכן תרגם בישעיה ל"ח פ"ז
 ותחלמני ואנקחני.
 4—1. ביאר: הזכיר מקצת סבע בעלי חיים והוא שתאילות מיראתן שילדיהן יעזבו אותן
 ויברו להם פורקות קצת איברי ילדיהן עד שיעמדו במעונותן ואם נרפאו יצאו ולא ישובו. (ועיין
 פי הראב"ע: ותפלחנה ילדיהן כדי שלא יוזזו ממקומם . . . ואחר כך יתפארו).
 8. פי יתור יבקש. ודגש בתשובותיו סי' ל"ח כתב: ואמר בפתרון יתור הרים סרעהו
 כגון ויתורו את ארץ כנען.
 18. פי הפסוק: הדרע איך כנף המרגנים (העופות) מגביהת אותם או אבר הדאה והנץ
 וגם הראב"ע פי גלסה נפרשה. והגאון תרגם חסידה ונצח כאשר תרגם בויקרא י"א ודברים
 י"ד שמות העופות דאה (דית) ובץ.
 14 פי הפסוק: ויש מן העוף שתעזב על הארץ ביצה ותחמם העפר מבלי דעת.
 21. פי יחפר: כאלו הוא חופר. ודגש בתשובותיו סי' ק"ן הביא יחפרו בעמק וישיש
 בין הפסוקים של יחיד ורבים (רבים במקום יחיד).

83 וּמֵא עֶסֶמֶךָ אֵן תַּעֲלֵם מִן רְסוּם אִלְסַמָּא או תַּצִּיר מִן אַחְכַּמָּה
 פִּי אֱלֹאֲרִין: 84 או לַעֲלֹךְ תִּרְפַּע לֵאלֹגִים צוֹתֵךְ חֲתִי קִטֵּר אִלְסַמָּא יִנְמִיד:
 85 וְהִל תִּבְעַת בַּאֲלִבְרוּק פִּידֵהֲבֹן וִיקוּלֹן לֶךְ לְבִיד: 86 מִן דָּא גִירִי גַעַל
 אֱלֹתָאֵךְ לִלְחַכְמָהּ או מִן אַעֲמִי אִלְמוֹכְרָף אִלְפֵהֶם:

8 תַּחֲדָא אֱלִלָּה אִיּוֹב בַּאֲלַחְכְּמָה כִּיף מִבְעַת פִּי אֱלֹחִיוָן וְכִיף צֹאֲרַת מוֹזֵק בְּהַא
 כְּקִי מִי שֶׁת בְּמוֹחֹת חֲכֵמָה וְכִיף מִסְכְּנָהָ אֱלִקְלֵב וְשִׁכְוִי הוּא אִלְמוֹכְרָף אַעֲמִי אֱלִקְלֵב
 דָּא אֱלֹמוֹכְרָף.

87 וּמִן יַעֲדָ מֵא פִי אֱלִשְׁוֹאֵהֶךְ בַּחְכְּמָהּ או יִסְכֵּב מִן אִלְסַמָּא בִּלְלָא:
 88 וְאִין כְּנַת אֵד אֲנַצֵּב אֱלִתְרַאֲב אֱלִי אֱלִמְרִכּוֹ וְאִלְגַּבֶּאשׁ תִּלְתּוֹק: 89 וְהִל
 10 תַּצִּיד לְלִבּוֹ פִּרְסִיָּהּ וּבִמְזֹן אֱלִצְרַאֲנִמָּה תִּמְלָא: 40 אִדָּא אֲנַכְפִּצּוּ פִּי
 אוֹמְאָנָהֶם וְגַלְסוּ פִי אֱלִמְלָאֵל מִכְּמִנָּא: 41 וּמִן דָּא יִהְיִי לִאֲלִגְרַאֲב זֹאֲדָה
 אֵד אוֹלֵאֲדָה כַּאֲנָהֶם אֱלִי אֱלִמְאִיק יִגְלוֹן וִיִּצְלוֹן מִן עֲדָם אֱלִמְעָאִם.

הָיָא אֱלִכְבֵּא אֱלִתְאֱלָלָת מִן אֱלִנִּי אֲצוּל אֱלִמְדִּכְרָף פִּי אֱלִרֹזֶק יִצַּף סִיחָא אֱקִי
 מֵא פִי אֱלִבְהָאִים אֱלִי אֲצַעַף מֵא פִי אֱלֹחִיוָן כְּקִי לִישׁ גִּבּוֹר בְּבַחְמָה (מִשְׁלִי לִי לִי)
 15 וְקַל מִי יִכִּין לַעֲוֵרֵב צִידוֹ וְסוֹק הָדָא אֱלֹאֲצֹאֲף אֲפַעַל וְהִי קַהֵר אֱלִמְשַׁבַּע מִן דִּלְךָ
 אֱלִכְחַר אֱלֵא יִגְרַק כְּקִי וְיִסַּךְ בְּדִלְתִּים יִם (לִיחַ ח').

למ.

1 וּמֵא עֶסֶמֶךָ אֵן תַּעֲלֵם מִן וְלֹאֲד וְעוֹל אֱלִצְבוֹר או תַּחֲפֹשׁ מִן מִלֵּךְ
 אֱלֹאֲאִיִּל: 2 וְהִל תַּחֲצִי שְׁהוֹרֵהָ פִּתְכַמְלֵהָ חֲתִי תַּעֲלֵם וְקַת וְלֹאֲדֵהָ:

B 1 או תַּצִּיר רְסוּמָה | B 2 בְּצוֹתֵךְ | O 9 תִּלְתּוֹק | B 10 לֵאלֹלֵבוֹ | Q 17 מִן
 וְקַת וְלֹאֲד | B תַּחֲפֹשׁ מִלֵּךְ.

83. פִּי הַפִּסְקוֹ: וְהָא אֲפִשֵּׁר לֶךְ לִדְעַת מַחֲקוֹת חֲשָׁמִים או לִישִׁים מִמְשַׁפְּמִי בִּאֲרִין. —
 בְּפִי הַשְּׂבָעִים מִלּוֹת סִי עִיָּה כְּתַב הַגָּאוֹן: מִשְׁמֵרוֹ הַמְצִיא שְׁמֵר חוֹב.

86. פִּי הַפִּסְקוֹ: מִי בִּלְעֲדִי שֶׁת חֲבִטְחוֹן לַחֲכָמָה או מִי נָתַן לֵלֵב הַמַּצְזִיר בִּינָה. —
 בִּיאוֹר: הַתְּחַרְהָ הָאֵל אֶת אִיּוֹב בַּחֲכָמָה אִידִּךְ נִשְׁכַּעַת בְּחִי וְאִידִּךְ הָיִיתָ שִׁיכְמָתוֹ בַּח וְאִידִּךְ הָיִיתָ
 מִשְׁכַּנָּה חֵלֶב. וְשִׁכְוִי הוּא הַמַּצְזִיר (כְּמִשְׁלִי כִּיחַ יִיֵּא תִרְגֵּם הַגָּאוֹן מִלֵּת מִשְׁכִּיּוֹת מִזְכְּרָפֶּאֶת רִיל
 צִוּרִים נָאִים וְעוֹד עֵיין תִּרְגוּמוֹ עַל וְקִרָא כִּי א' וְיִשְׁעִיָּה ב' מִיִּין) רִצְנִי לִזְמֵר חֵלֶב בַּעַל הַחַיּוֹנוֹת
 (עֵיין דְּבָרֵי ר' יוֹנָתָן בֶּשׁ שֶׁבָה וּפִי תִרְאִבִּיעַ לִשְׁכּוֹ).

87. פִּי הַפִּסְקוֹ: מִי יִסְפֹּר מַה שִׁישׁ בִּשְׁחָקִים בַּחֲכָמָה או יִשְׁכִּיב (כְּלוֹמֵר יִשְׁפֹּךְ) מִן
 חֲשָׁמִים לְחוֹת. (פִּי) יִשְׁכֵּב מִלְשׁוֹן שִׁכְבַּת הַמֶּלֶךְ וְכֵן פִּי ר' יוֹנָתָן בֶּשׁ שֶׁכֵּב).

88. בִּרְאֵשׁ הַפִּסְקוֹ תּוֹסִיף אִיפֹה חֵיית. וְפִי מִרְצֵק „מִרְכֵּב” (וְכֵן פִּי תִרְאִבִּיעַ: חֵיִא הַנְּקוּדָה).
 41—39. בִּיאוֹר: זֶה הַשְּׁעָר הַשְּׁלִישִׁי מִן הַשְּׁלִשָּׁה הַשְּׁרָשִׁים הַנּוֹכְרִים רִיל בְּפִרְסָה יִסְפֹּר

בּוֹ חֲזוֹק שִׁבְכַּחְמוֹת עַד הַחֲלָשׁ שִׁבְכַּעֲלִי חֵיִים כְּאִמְרוֹ לִישׁ גִּבּוֹר בְּבַחְמָה וְאִמְרוֹ מִי יִכִּין לַעֲוֵרֵב.
 וְלִמְעַלָּה מִהַסְפָּרִים הָאֵלֶּה יֵשׁ פְּעוּלוֹת [הָאֵל] וְהֵם הַתְּגַבְּרוּ עַל הַמִּבְעֵי וּמִתָּן שְׁהוּא מְכַרִּיחַ חֵיִים
 שְׁלֵא יִשְׁמוֹף תִּיבְשָׁה כְּאִמְרוֹ וְיִסַּךְ בְּדִלְתִּים יִם.

20 אן כנת תאכדה אלי תכמה או תפהם סכך טנאזילה: 21 והל עלמת באנך תולד והל ערד איאמך כתיר: 22 והל וצלת חינא אלי כזאין אלחלג או ראית כזאין אלכרד: 23 אלדי צדדתה לוקת שדה ליום חרב ומלחמה: 24 ופי אימריק יתקם אלנור או יתבדד אלאשראק עלי אלארק: 5

קולה יחלק אור הו צפה אנבעאת אלנור ונסאדה פי מרג עמר אלפלאם אלדי הו סל אלארק אלמרחם עלי אלשכל אלצנובר.

25 ומן דא סואי קסם למגרק קטואת ומרק ללפקיע אצואתא: 26 וקד ימטר עלי ארץ לא אנסמן פיהא ובריה לא אדמי כהא: 27 וישבע אלכאוייה או אלמכואה וינבת מרג אלכלא: 28 והל ללמטר 10 אב או מן ולד נדי אלמל: 29 ומן במן מן כרג אלגליד ודמק אלסמא מן ולדה:

תחראה כהיה אלמאמר אלדי נראהא תחדל לא מן שי וסיהא אכמאל מא יקולה אלמלחרון.

80 וכיף צאר אלמא יתכאתה כאלחגר וונה אלגמר תתעלק: 15 81 והל תעקד נעאים אלחריא או גואדיב סהיל תחל: 82 והל תכרג אלנגום פי אוקאתהא ובנאת אלנעש תסיר אנמעין:

ייר בקי התקשר אלכאב אלחאני מן אלני אצול אלמחקדמה אלתי הי אלגלק ואלגלק ואלרוק סאמא אלמבע סאנה פי אלחיואן יסמי גלק ופי גירה יתרג עאמיה סמנה טבע אלכואב ואפעאלהא קאל פיהא התקשר מעדנות כימה 20 ואלחאר מנהא יעצ אלחמר וינמיהא וסיה יקול או מושכות כסיל תפתח. חם וצף מן אלכואב אלחאבתה ועיש על בניה תנחם סקאל אנהא תסאירהם דאימא וכילך למיעא תחם אבעארהא עלי מן ואחר.

B 2 וחל דגלת אלי | O 9 לא אדמי פיהא | B 10 ואלמכואה | B 11 או דמק אלסמא | BD 16 תחלל.

24. ביאור: אמרו יחלק אור הוא ספור תפוצת האור והכנסו כמותא עמוד החשך אשר הוא צל הארץ המתנשא בצורה אספרובלית. — פי קדים זריחת. 25—29. ביאור: תתרחק אתו בדברים האלה אשר נראה אותם מחודשים לא מברר ובהם ככול מה שיאמרו הכופרים (מאמיני הקרבות). 81—82. ביאור: רוצה באמרו התקשר השער השני מהשלשה שרשים אשר קדם זכרם אשר הם הבריאח והטבע והפרנסה. והטבע כחי יקרא בשם גלק (בלשון ערב) וכזולתו יעזבוהו בשם הכולל. ויש סמנו טבע הכוכבים ופעולתם אמר בהם התקשר מעדנות כימה. ותחם שבחם יכשל הפירות ויצמיחם וכו אמר או מושכות כסיל תפתח. אחר כן ספר מהכוכבים העומדים ועיש על בניה תנחם אמר שהיא הולכת עמם תמיד וכן כולם ישמרו מרחקיהם במשפט אחד. — דונש בתשובותיו סימן פ"ד כתב: ופטר מורות כמו מזלות ועיש על בניה עם בניה. ובסי' ק"ן הביא בעתו שותא במקום בעתן לשון רבים.

עליהא כמנהם לבאם להא: 15 וכיף ימנע מן אלפאלמין נורדם
ואליראע אלרפיעה תנכמר: 16 והל דכלת וקתא אלי מגיף אלכחר או
סרת פי נהאיה אלנמר: 17 או אנכשף לך אבואב אלמות או ראית
אבואב אלנבם: 18 והל תפהמת אוסאע אלארץ פאכבר בדלך אן ערפת
שיא מנה: 19 ופי אי מריק יסכן פיה אלנור תאבתא ואלפללאם אין
מוצעה דאימא:

היא אלקול פי מואקע אלנור וינבני אן נשרח דלך ונקול אן אלאשנאל
אלהנרסיה אלתי אנרתהא אלמחן ואלארצאד אפרת אן דאיה מסיר אלשמש
מאילא ען אסאק דאיה אלעמארה ולדלך יוגד להא אברא פי כל אקלים מיל אלי
10 נהא אלנוב אלא אנהא לא ישך פי אן דאירחהא תקאבל דואיר אר מן סמח עמארה.
וקד עלמת מע דלך אן אלקטב אלשמאלי אלדי הו אחרי אלנקטתין אלתאבתתין
כל מא ארתפע וקרב מן סמת אררם ואר מקראר ויאה אלנהאר עלי אלליל פי
אלציה ואלליל עלי אלנהאר פי אלשתא סינב מן דלך אן אלקטב איה הו בלג צי
גווא אלדי הי במקראר רבע אלפלך תהי יסאמת אלווס יציר מדאר אלשמש פי דלך
15 אלאקלים כמדאר אלהא ללאסא למדארהא פי אקלים אלעמארה אלתי הו כמדאר
אלהנאנה (?) פאדא כאנת אלשמש פי אלבלוג אלשמאליה כאנת אברא פארהא פוק
דלך אלאקלים. ואיה כאנת פי אלבלוג אלנוביה כאנת אברא נפיה תחת דלך
אלאקלים סתציר אלסנא הנאך יומא ואחרא נהאר ו' אשהר וליל ו' אשהר מען
היא אלמכאן אעני מקאם אלשמש ו' אשהר ואלפללאם ו' אשהר קאל איוה הררך
20 ישכן אור וגו'.

BD 1 לבאסא | B פימנע | B 3 הל אנכשף.

ואמרו זה מורה שהיא סתהפכת באדם ובבהמה תמיד ולא הבינו הפתאים שהוא לא נאמר כי
אם על הארץ מפני שהקדים לפניו לאחזו בכנפות הארץ ועליה אמר שהיא סתהפכת ברשעים
[על יד הרעות] כחמר חותם והם דבקים לה כאלו הם לבושה לא יוכלו להעתיק מסתה עד
שתשלם גזרת האל בהם.

19. הוסיף שתי פעמים בפסוק מלות נצח ותמיד. — ביאור: במקומות שיפול עליהם
האור ידבר וצריך שנבאר זה ונאמר שהצורות התנרסיות אשר הוציאום הבחינות וההכפנות
הראו שענינל מולך השמש נוטה מאופק ענינל הישוב ובעבור זה תמצא לה לעולם בכל אקלים
במיה אל פני הדרום אלא שכלי ספק שענינלו מקביל מול ענינלים אחרים משעה הישוב. וכבר
ידעת עם זה שהקוטב הצפוני שהוא אחת משיני הנקודות הקיימות כל מה שהוא ינשא ויקרב
אל נקודת גובה השמים אשר מעל הראש נוסף שיעור תוספת היום על הלילה בקיץ והלילה
על היום בסתיו וראוי מפני זה כאשר הגיע הקוטב לתשיעים חלקים שהם כשיעור רובע הגלגל
עד שבא בגובה השמים אשר מעל הראש יהיה סבוב השמש באקלים ההוא כסבוב חריחום
משונה מסבובו באקלימי הישוב. וכאשר יהיה השמש בקצה הצפון יהיה לעולם נראה מסעל
לאקלים ההוא וכאשר יהיה בקצה הדרום יהיה תמיד נעלם מתחת לאקלים ההוא ואם כן תתחיל
השנה שם יום אחר ששה חרשים יום וששה חרשים לילה ועל המקום הזה כלומר מקום עמוד
אור השמש ששה חרשים ותחשך ששה חרשים אמר איוה הררך ישכן אור וגו'. (קצור פירוש
זה הביא הראב"ע בשם הגאון. והרשב"ץ הביאו בקיצור הלשון אשר מצא בפי הראב"ע:
והגאון פי איוה הררך ישכון אור על מקום שיש בארץ שהוא כלו אור חוץ מיום אחר והפך
הרבר ומקום שיהיה שם האור חצי שנה. והחלק הראשון מלשון זה [מקום שיש בארץ . . .
והפך הרבר] שאינו נמצא בבואורנו נמצא בפי הגאון לפי יצירה פרק א' הל' ד' עיין שם).

בדלך אן ערפתה ופהמתה: ⁵ מן דא ציר מסאחתהא בתלי אן ערפתה
או מן מד עליהא אלתר שביה בי: ⁶ ומא לעלך אן תעלם עלי מא דא
אמבעת קואעדהא או מן אלקי חגר זאוויתהא:

וגרת היה אלני סואסיק תדבר אצלא ואחרא מן ג' אצול דכרהא סי היה
אלקצה והי אלללק ואלללק ואלרוק. סאמא אלללק סרו אלאתראע ואלאחדא קאל ⁵
סיהא אולא ביסדי ארץ מי שם ממדיה על מה ארניה ומא גרי היא אלמגרי וסאזכר
כל ואחד סי מוצעה.

⁷ ומא עסאך אן תעלם ברנין גמיעהם ככואכב אלומאן אדא גלב
גמיע אלמלאיכח: ⁸ או מן סג אלכחר כאנה במצאריע אדא תצדר
ליכרג מן אלחציץ: ⁹ כמא צירת אלגמאם לבאסה ואלצבאב צמאדה: ¹⁰
¹⁰ וכסרת עליה שרומי ואני צירת לה נגרא ומצאריע: ¹¹ כמא קלת
לה אלי האהנא תאתי ולא תזיד והאהנא תצעה קדרה אמואנך:

קדמת ונה אלחכמה סי אצראף איוב אלי גיר אלמעני אלדי הו גואבה עלי
אלחקיקה חס נקול סי היה אלמעאני אלדי תחדו אללה בהא איוב לים אלקצר בהא
לה וחדה כל גמיע אלללק קצדהם בדלך וחדה אליאמאאת לו לס ניץ עליהא ¹⁵
אלכתאב לכאן אלעקל יקצי באן פאעל היה אלאשיא הו אלקרים תעאלי סכיף ולם
יקנעה דלך חתי געלהא נצא מנצחא.

¹² והל שאהדת פי איאמך מא אמרת בה אלנור ומא ערפת
אלסואד מוצעה: ¹⁸ או תפהם אלקדרה עלי אמסאך אכנאף אלארץ
חתי ינפץ מנה אלפאלמון: ¹⁴ פדי תתקלב כמין אלכאתם והם מנתצבון ²⁰
B 2 ומא עסאך אן תעלם | O 8 ברנין גמיע ככואכב אלומאן | DO 11 שרמי |
D גנרא B גנרא | D 18 עלי איאמך | B 20 אלפאלמון מנחא | D תתקלב.

5. שתי פעמים הוסיף בפסוק מלת כמנין.

6. בראש הפסוק הוסיף מלות מה אפשר שתדע. — עיין מה שכתב הגאון על מלות
אבן פנתח בפירושו לס' יצירה פרק ג' תחלת הלכה ד'. ועל מלת ארניה תחלת הלכה ו'.

6--4. ביאור: מצאתי ג' פסוקים אלה וזכרים שרש אחד מן חג' שרשים אשר זכרם
בפרשת הזאת והם חבריאה והסבע והפרנסה. וחבריאה היא ההוצאה מאין והחידוש אמר בה
בראשונה ביסדי ארץ מי שם ממדיה על מה ארניה ומה שהולך על זה הדרך. ואני עתיד לזכור
כל אחד במקומו.

7. פי הפסוק: ומה אפשר לך שתדע ברננת כלם ככוכבי הזמן כאשר תרועו כל

המלאכים. עיין פירוש הגאון לס' יצירה פרק ג' סוף הלכה ח'.

11. פי ישית בגאון גלד: יהלש גאון ג'. (אולי מלשון נשתה גבורתם). — ביאור: כבר
תקדמתי מה היתה פונת חכמת האל בחפלינו את איוב אל זולת הענין אשר הוא המענה
באמת. אחר כן נאמר שאלה הענינים אשר התחרה בהם האל את איוב אין הכוונה בהם לו
לכדו כי אם לכל בני אדם ואלה הרמזיות אילו לא נכתבו במקרא היה השכל דן עליהם
שהענינה הדברים האלה הוא קדמונו של עולם יתעלה אבל הוא לא הפסיק בזה אלא שבו
כתוב מבואר.

12. פי הפסוק: תראית מימך מה שצויתי בו האור ומה שתודעתי השתר מקומה.

18. פי לאתח: או תדע היכולת לאתח.

14. עיין מה שכתב הגאון בסוף מאמר ו' מס' אריר: וסברו כי אמרו תתהפך על הנפש

ואיצא מי יתן ידעתי (כ"ג ג') אדעה מלין יענני (כ"ג ה') פלם יעֶפֶה. פארא תצפחנא
 כתיבא מן אכבאר אלא־לין וגרנא כל מן אבלאה תע' בשי סאל רבֶּה אָן לם
 אחל בה דלך פאן אלאמר יכון מנקסמא חיינך ודלך אן אלמולם אן כאן אולם
 באסתחקאק ביֶן אללה תע' לה דלך וקאל לה הדיא בסו עמלך כקו' והיה כי תאמר
 תחת מה עשה ה' אלהינו לנו את כל אלה (ירמיה ה' י"ט) ואיצא והיה כי תגיד לעם
 5 הוזה וגו' ואמרת אליהם על אשר עזבו אבותיכם אותי (שם מז י') ואן כאן אלמולם
 ממתחנא לם יבין לה דלך לילא יעֶפֶה ענר אלנאם צברה כמא עלמנא אָן משה
 למא אבלאה בסיאסֶה תיר אלף ואחחמאל נהלהם ונמאהם [פסאל רבֶּה] למה הרעת
 לעבדך (במדבר י"א י"א) לם יגבה ען דלך בל קאל לה שיא אָר והו אספה לי שבִּעִים
 10 איש (שם י"א מז) וכמא סאלה ען אלבלא אלדי אשקי בה ישראל תאניֶה במלב
 אלתבן מי מצר אד קאל פרעון לא תאסיפון לתת תבן לעם (שמות ה' ז') וכאנת
 רסאלֶה אללה הי אלמבב מי דלך אלשקא לקו' כי גרפִים הם (שם ה' ח') פקאל משה
 ה' למה הרעת לעם הוזה ומאו באתי אל פרעה (שם ה' כ"ב) פלם יגבה ען דלך כל
 קאל לה שיא אָר עתה תראה אשר אעשה לפרעה (שם ו' א'). פכדלך כאן איוב למא
 16 סאל רבֶּה אן יעֶפֶה סבב מא לחקה אנאבה בשי אָר לים הו אלדי סאלה ענה
 ודלך מנה תע' אחרי צפאת אלחכמֶה. וקֶדַמַת דלך לא־נֶה כתיב מא יחסאל אלנאם
 ויקולון מא מי הדיא אלקול מן אלנאב עלי מא סאל איוב מי מא תקדם פלצעת הדיא
 אצלֶה יסתרשר בה מי נאובה הדיא. תם נבתי בשרש נֶךְ קול אללה תע' ויען וגו'.

לח.

1 תם אנאב אללה איוב מן ריח אלעאצף פקאל לה: 2 מן דא
 20 מתלך מפלם אלחכמֶה בבלאם גיר מערפֶה: 8 פאן אמבנך אן תשדֶר
 חקויך פערֶפֶניה אדא סאלתך: 4 ואין כנת חין אססת אלארץ אכבר
 D 20 פהו אן אמבנך.

מלים יענני אך האל לא הודיעו. וכאשר חפשו חרבת מחגרות הקדמונים מצאנו שכל מי שסיר האל
 בדבר ושאל מאלהיו למת הביא עליו זה או הדבר מתחלק וזה שאם נתיסר המיסור במת שראוי
 לו הודיעו האל ית' ואמר לו זה היה ברוע מעשיך כאמרו והיה כי תאמרו תחת מה וגו' ועוד
 והיה כי תגיד לעם הוזה וגו' ואם נתיסר על דרך נסיון לא הודיעו האל את זאת פן יחלש בעיני
 בני אדם סבלו. כמו שידענו שכאשר יסר האל את משה בהנהגת שש מאות אלף ובשואת
 סכלותם והמאותם ושאל את אלהיו למת הרעות לעבדך לא עניתו על זה אלא אמר לו דבר
 אחר והוא אספה לי שבִּעִים איש. וכאשר שאל אותו על הרעת אשר ענת בה בני ישראל שנית
 במצרים כי אמר פרעה לא תאסיפון לתת תבן לעם ושליחות האל אל פרעה היתה סבת הרעה
 הוזאת לאמרו כי גרפִים אתם ומשה אמר אדני למת הרעות לעם הוזה וגו' לא ענהו על זה אלא
 אמר לו דבר אחר עתה תראה אשר אעשה לפרעה. וכן איוב כאשר שאל את אלהיו שידיענו
 סבת יסוריו ענתו בדבר אחר איננו הדבר ששאלו עליו וזה ממנו ית' אחר תארי החכמה.
 ותקדמתי זה בעבור שבני אדם ירבו לשאול זה מזה ואוסרים מה מענת יש במאמר הוזה על
 מה ששאל איוב במת שקדם ושמתי זה ליסוד למען ידריכך במענתו זה. אחר כן נחל לבאר
 דברי האל ית' ויען וגו'.

2. אחר מי זה תוסף מלת כמך.

8. מי' הפסוק: ואם תוכל לאזור חלציך חודיעני כי אשאלך.

20 והל ינקצי מא יקץ ענה אדא תכלמת ומן קאל מן אלנאם אן וצפה יפני:

ומן ועם אן תסביחה יפני הו קי' כי יבלע פהו מקאם [יכלה?].

21 פהו אלאן כמן לא ירי נורא הו ואצח פי אלשוואהק בעד מא מרת אלריאח פאצחתהא.

5

ותמהרם הו מאל וכעצם השמים למחר (שמות כ"ד י') אלדי הו צחו. תם תכלם פי אלמערפא אנהא אכתסאב יסתלרנה אלעאקל מן עלם אלחואם כמא יסתלרנה אלדב מן אלמערפאן הו קי'.

22 וכמא יותי באלדב מן מעאדנה כדאך תסתלרנה אלמערפא באן אללה אלמכונ אלבהא: 23 ואלכאפי לא נגד וצח כתרד קדרתה 10 ומע דאך פלא יצפה אלחכם לכתרד עדלה:

קי' שדי לא מצאנוהו יעני אן אלנאם לס ילחקו ולם יבלנו כל אוצאפה. תם תם עלי אן אלעלמא אלדין לס ירו כתירא מן אלנאם פי מרתבהם יקרון לה עז וגל ויכאפונה הו קולה.

24 לדלך יכאפונה אלנאם לא יראה גמיע אלחכמא: 15

פסמע איוב הו אלכלאם ואמסך עליה ולם ירד עלי אליהוא בשי פכאן אמסאכה הו יחתמל ונהין אמא אן יכונ אמסאך אמחתאן (...). סלדלך נאמבה אללה עז וגל ליסתדעיה אלוקראר בכלאם אליהוא ואלרנוע ען והמה ופנה אלדין כאנו נמאא ניר אנה לס יפצח בדלך לילא יסתצעפון אלנאם צבר איוב ולקד תאל אל איוב דלך ואנתהר פי אן יעלמה אללה לס אבלאה פי קולה הודיעני על מה תריבני (י' ב') 20

D 6 אלריה | D 11 לא יוגד | B 16 ולא יראה.

20. פי הפסוק: הקץ למה שיספר עליו כאשר אדבר ומי מן האנשים אמר כי ספורו יכלה. — ביאור: ומי חשב ששכחו יכלה הוא אמרו כי יבלע והוא במקום יכלה או יאבד.

21. פי הפסוק: והוא עתה כמי שלא יראה אור והוא כהיר בשחקים אחר שעברו תרועות ומחרים. — ביאור: ותמהרם הוא כמו וכעצם השמים למהר אשר הוא בהירות. ואחר כן דבר בדעת שחיי קנין ויצאיהו המשכיל מדיעת החמשה חשים כמו שיוציאו את הזהב מן המחצבים.

22. פי הפסוק: וכמו שיביאו הזהב ממחצביו (מצפוניו) כן יוציאו הדעת שהאל הוא הנרא בחורו.

23. ביאור: אמרו שדי לא מצאנוהו רוצה לומר שבני אדם לא ישיגו ולא ימצאו כל תארי. אחר כן תתם באמרו שהחכמים אשר לא יראו הרבה אנשים במעלתם יקראו לו ית' וית' וייראוהו הוא אמרו לכן יראוהו.

24. ביאור: כששמע איוב המאמר הזה שתק ולא השיב על אליהוא במאומה. ושתיקתו זאת סובלת שני מעשים או שחיי שתיקת נסיון.... ובעבור זה דבר אליו האל ית' לבקש ממנו שיענה לדברי אליהוא וישוב מן שגגתו ומחשבתו שחיי חטא רק שלא אמר זה בדרך מבואר מן יאמרו בני אדם על איוב שחיה חלש בסבלו. וכבר ביאר איוב זה בהשתדלו לבקש מאל שידיענו למה יסר אותו באמרו הודיעני על מה תריבני ועוד מי יתן ידעתי ואמצאנו אדעה

אומי בקי' אף ברי אלי נקא אלנֹ בעד אנקמאע אלמטר סאנֹה אסלם ללאנמאם ואעדס ללאמראין.

12 והו פי אלמחיש מתקלֹב בלמטה לפעלה כֹל מא יאמרהם עלי ונה אלעמארֹה מן אלארין: 13 אמֹא לאדב או לאסתחקאק בלדה או לפצל יוגדהם: 5

נעל אלמטר עלי ג' אקמאם אמֹא לנקמֹה קאל פיהא אם לשבט ודלך כמא כאן פי עצר שמואל הלא קציר חמים היום (שמואל א' יב י"ז) ואמֹא באסתחקאק קאל פיה אם לארצו מתל ונתתי מטר ארצכם בעתו (דברים י"א י"ד) ואמֹא לתפצל קאל פיה לחסר נפיר מא פעל פי עצר אחאב ויהי עד כה ועד כה (מלכים א' י"ח מ"ה).

14 פאנצת דלך יא איוב קף ותפדהם אעזובאת אלמאיק: 10
15 אתעלם כיה יציר אללה דלך עלי קום ויפדהר להם סגל ענאנה:
אלערב חסמי אלסחאב אלענאן.

16 או תערף תסקיף אלגמאם ומעה אעזובאת אלצחיה אלמערפֹה:
קולה אלאֹל התרע ינצרף אלי תגויל אלמטר וקולה אלכ' התרע ינצרף אלי 15 מנע אלמטר.

17 כמא תעלם אן תיאבך האמיה אדא קרת אלארין מן ריה אלגנוב: 18 מהל תעלם מעה כיה גלד אלסמא כמראיא מפרגֹה:
19 מערפֹנא מא נקול לה מן חית לא נצאפסה מן קבל אלסלאם:
קאל לה אן כאן ענדרך תגֹה לים מסלמֹה קלהא חתי נאמכבה כהא הו קו' 20 הודיענו וגו' חם קאל והל בלנת נמיע אחצאפה.

3 O לפעלה מי כל | 11 (דלך) B עלך | 13 D או תערף כיה | QD חסקים
B חסקים | 16 B כמא אן תיאבך | 17 B גלדת אלסמאמא.

אף ברי הוא רומז לנקיון הארץ אחר הפסק המסר כי הוא יותר שלם לנפשות ויותר חסר מהחללים. — ודגוש בתשובותיו על הגאון סימן נ"ב כתב ואמר כי יפיץ ענן אורו אינו מלשון אור בלתי הוא לכדו בכל המקרא ואין לו דומה. וכן פירש הגאון מלת אור גם לעיל ל"ז ל' ובישעיה י"ח ד' ועיין ר' יונה בשרש אור ופ"י הראב"ע לאיוב ל"ז ל'.

18. ביאור: שם המסר על שלשה חלקים או לנקם וכו אמר אם לשבט וזה כמסר שהיה בזמן שמואל הלא קציר חמים היום וגו'. או במה שראוי וכו אמר אם לארצו כמו ונתתי מטר ארצכם בעתו. או לחסר דומה למה שנעשה בזמן אחאב ויהי עד כה ועד כה וגו'.
15. פי' הפסוק: התרע איך ישים אלוה זאת על האנשים ויראה להם מסר עננו. — ביאור: חערב קורים הענן ענאן.

16—15. ביאור: אמרו התרע הראשון שב על הודדת המסר ואמרו התרע השני שב על מניעת המסר.

17—18. פי' הפסוקים: כמו שתדע אשר בגרד חמים כאשר שקטה הארץ מרוח חדרום התרע עמו איך תרקיע השמים כמראות מוצקות.

19. ביאור: אמר לו אם יש אצלך ראייה שאינך חשוכה אמור אותה למען נערכנה אליי. אחר כן אמר התגעת אל כל תאריזי.

וצף צפתין פי אמר אלמסר אחרהא פי מנעה ואלאכרי פי תנוילה קאל פי כל ואחרה ולא נדע אלא־ל־ה הן אל שניא ולא נדע (לזי כיו) ואלב' עשה גדולות ולא נדע ואקחצר עלי אלמסר מן סאיר אענכאת אללה תע' לתאמירה פי אלד' דואיר אלמחיסא כמא קד זכרת פי קול אליפו (ה' י').

6 ומנדהא אן יקול לללתלג צר אלי בלד קום וגית אלמסר אלמרסל⁵
תם גיות אממאר עזה:

קי' כי לשלג יאמר וגי' הו אִל־מא יוקע אללה מן תלונה ונשם מטר הו אלעאם תם אמסר להם נאצ' הו קולה ונשם מסרות עזו והו עז ושרף להם כמא קד יכון פי אוקאת שתי מטר תהדר מעה אעלאם.

7 ויכתם ביד כל אנמאן מנהם פיערף כל אמר עמלה:

פי קי' ביד כל אדם יחתם אראד אִנֶּה יערסם אעמאלהם וצלחהם ויחתום הו מקאם קי' ישלם וימלא ויכ[א]סיהם [באן] אמר אלמסר אלמסר אלמסר ואלמודיאט ואלדואער חה' תכנס פי מואצעהא כקי' ותבא חיה וגי'.

8 ויאמר פתדבל אלוחוש ענהם פי מכמנהא ותסכן פי כומנהא:

9 ותאתי אלזואבע מן כדורהא ואלקד מן סולהא: 10 ויצנע אלגליד מן 15
אמרה ווסע אלמא פי אלמציק:

זכר ההנא נמיע חזניהם אן יתאבעהם וימדדהם בהא מוסה וקרה וקרה ומים ואמא חדר ומורים פהו מא פי קדרה אללה תע' מן אלאחראת נפיר קי' מוצא רוח מאוצרותיו (תהלים קליה ז') לים יעני אן תם נואין יכון סיהא אלריח ונירהא ולא שי פי דלך פי קדרה אללה תע'.

20

11 וינקי איצא תקל אלגים ויבדד אלענן מלה:

D 5 בלאד | 6 | (תם) B חסר | O ידבל אלחוש | B 15 ויצע אלגליד | Q 16 פי

אלמציק BO פי מצבה | D 21 אנתקאל אלגים ותבדד אלענאן.

אחד מהם ולא נדע הראשון הן אל שניא ולא נדע וחשני עשה גדולות ולא נדע ולא חזכר מכל נפלאות האל ית' כי אם המסר בעבור שהוא עושה רשם בארבע עגלי חסודות הסוככים כאשר כבר זכרתי בדברי אליפו.

6. ביאור: אמרו כי לשלג וגי' הוא ראשית מה שיוירד להם האל מאוצרות השלג ונשם מטר הוא המסר בכלל ואחר כן המסיר להם בפרט הוא אמרו ונשם מסרות עזו והוא עז וכבוד להם כאשר יהיה בזמנים שונים מטר אשר יראו עמו אותות. — ופירוש אחר על כי לשלג יאמר הוא ארץ עיין בפ' הגאון לס' יצירת פרק ד' הלכה ו'.

7. ביאור: באמרו ביד כל אדם יחתם רצה לומר שהוא ידעם מעשיהם וצדקתם. ויחתום הוא במקום ישלם וימלא כלומר ישלם להם כאשר יצוה לחיה רעה ולדברים המזיקים והמבחיילים עד שיכנסו אל מקומותם כאמרו ותבא חיה וגי'.

8-9. ביאור: זכר הנה כל צרכיהם שיספיק להם ויעזרם בהם מוסה וקרה וקרה ומים. אבל חדר ומורים הוא מה שיש ביכולת האל ית' לחדש אותם דומה לאמרו מוצא רוח מאוצרותיו אין רצונו לומר שיש שם אוצרות אשר בהם הרוחות וזולתם ואין בזה מאומה בלתי יכולת האל ית'.

11. פי' הפסוק: וינקי גם כן מרה (כובד) העב ויפיק הענן מטר. — ביאור: באמרו

88 תכברם ענה אצחאבה ומואשיהם מע אלצאעד מן נבאתהם:

ק' יגיד עליו רעו יעני אצחאב אלסיף ודו אלנע ואלובא ואלסבאע לקי' תרב ורעב וזיה רעה ודבר (יחזקאל י"ד כ"א) חם קאל וכמא תנאלהם אלד' כדלך תנאל בהאימהם ונבאתהם סאטא אלבהאים פרו מקנה ואלנבאת פרו עולה והיא נפיר ק' הגה 5 אפי וחמתי נתכת אל המקום הזה על האדם ועל הבהמה ועל עץ השדה ועל פרי האדמה (ירמיה ז' כ').

לו.

1 חתי תזעג קלובהם לדלך וכאנה תנתתר מן מוצעהא:

אשאר כהא אלסמא אלי קלובהם כק' תעה לכבי סלצות בעתתני (ישעיה כ"א ד') והו מצורף אלי אלסמא אלסמא ויתר מן אתרו עפיה (רניאל 10 ד' י"א) אלדי הו אנתתרו.

2 יקול להם אסמעו סמאעא ברזו צותה ודרם מן קולה יכרז: 8 ומן תחת גמיע אלסמא יראה ונורה עלי אקמאר אלארין: 4 ובעדה יזאר צות אכר וירעבהם בצות אקתדארה ולא יולר פיהם אדא סמע צותה:

15 ספרת יעקבם אחר מן צאי לך בעקבי הצאן (שהיש א' ח') אלדי הו אחר ספרתה תאחירא.

5 ויעלמון אן אלטאיק ירעב בצותה פי אענובאת אנה צאנע אלכבאיר פוק סא נעלם:

DB 1 אצחאבהם D אלצואעד | D 7 תנתר B תנתר | O 12 אקמאב.

ביאור: באמרו על כמים יש חסתר וענינו על מעשה כמים כאמרו קבצו פארור ענינו קבצו שחור פארור.

88. ביאור: אמרו יגיד עליו רעו רצונו לומר רעו החרב והם הרעב והדבר והחיה לאמרו חרב רעב וחיה רעה ודבר שלחתי. אחר כן אמר וכאשר יבוא הארבעה עליהם כן יבואו על בחמתם ועל צמחם. כי החמת הוא מקנה והצמח הוא עולה וזה דומה לאמרו הגה אפי וחמתי נתכת אל המקום הזה וגר.

1. פי' הפסוק: (ותוא דבק אל שלפניו): עד שיחרדו לבותם על זאת וכאלו הם סרים מסקומם. — ביאור: באמרו ויתר מסקומם רכו אל לבותם כאמרו תעז לכבי והוא מושב אל האנשים הנזכרים. וגורתי ויתר מן אתרו עפיה.

2. בראש הפסוק הקדים: הוא אומר להם. ופי' הגה למד כלומר הגיון לב. 8. פי' ישרתו: יראתו. כאלו נאמר ישרתו. — הראב"ע הביא פי' הגאון על פסוק זה: והגאון ר' סעדיה אמר כי על המקום ידבר.

4. פי' הפסוק: ואחריו ישאג קול אחר ויפחדים בקול גאווה ולא יעשה בהם רועם כאשר נשמע קולו. — ביאור: פירשתי יעקבם כלשון עשיית רועם מן צאי לך בעקבי הצאן אשר ענינו רועם רגלי הצאן.

5. פי' הפסוק: וידעו שהאל ירעם בקולו בנפלאות שחוא עושה גדולות למעלה ממה שנדע: — ביאור: ספר שני ספורים בדבר חסתר האחד במניעתו השני בתורתו ואמר בכל

22 ואעלם אן אלמאיק ימנע בקוֹתָהּ וּמִן מַלְלָה דְאֵל עַלִי אֲלִבִיר:
 28 וּמִן דָּא אִפְתַּקְד עֲלִיהּ אִמּוּרָה וּמִן קָאֵל לָהּ אֲנֹךְ פִּעְלַת גְּזֵרָא: 24 פִּאדִכֵּר
 לֵנָא אֵן תִּכְתֵּר פִּעְלָה כְּמָא וְצַפָּה אֲלֵנָאם: 25 וְרָאָה כָּל אֲלֹאדִמִּין
 וְאַלְתַּפַּת אֲלִיהּ אֲלֵאנִסָּאן מִן זִמָּאן בַּעִיד: 26 יַעֲלִמִין אֵן אֲלִמַּאִיק כְּתִיר
 אֲלוּצָף פּוֹק מֵא נַעֲלָם וְלִים לָהּ סִנּוֹן פִּתְחָצִי אוֹ תַסְתַּבְרִי: 27 וּמִן אִיאָתָהּ 5
 אֲנֶה קִד יִנְקֵן נִקְט אֲלֵמָא עֵן קוּם אֲלִדִי יִצְפִי אֲלִמַּטֵּר בְּכֹאֲרָה: 28 אֲלִדִי
 תַהֲמִלָּה אֲלִשְׁוֹאֲהֵק וְתִדְרֵךְ בַּה עַלִי אֲלֵנָאם אֲלִכְתִּיר: 29 וְאִיצָא אֵן אֲמֹהֵר
 בִּסְמֵ אֲלָנִים כֹּאֵן תַּסְלִילָה כְּאִוִיָּא:

קולָה תְּשׁוּאוֹת סִכְתּוֹ יִרִיד בַּה אֲנֶה אֵן אֲמֹהֵר נִימָא כֹּאֵן כְּאִוִיָּא פִּאֲרָנָא לָא
 10 מַטֵּר פִּיהּ פִּסְמָמָא הוּא כְּדִבּ כְּקִי נְשִׁיאִים רוּחַ וְנִשְׁם אֵין (מִשְׁלִי כִּיה יִיד).

30 וְאִידָא בִּסְמֵ עֲלִיהּ סִגְלָה גִמִי אֲצוּל אֲלִבְחֵר מַלְלָא:

מַעֲנִי וְשִׁרְשִׁי הִים כִּסָּה יַעֲנִי (אֵן) בַּה אֲלָנִים וְאֵן כֹּאֵן פִּיהּ מַטֵּר אֲמֵר אֲלִסְחָאב
 אֲלֵא תַסְרַנָּה עַלִי אֲלִבְחֵר וְסִחְחָלָה אֲלִדִי הוּא לָהּ כֹּאֲלֵאצֵּל חִית לָא יִתְפַּסַּע וְאֲלִסְגֵּל סָהוּ
 אֲלִמַּטֵּר. תָּם אֲלִבֵּר בֹּאֵן הוּא בִּסְכַב עַמֵּל יִרְיָהּ אִדִּי קָאֵל.

31 לֵאנֶה בַּהּ אִידִין אֲלִשְׁעוּב וְיַעֲמִידֵהם מַעֲמָא בְּכַתְרָה: 32 וְעַלִי 15
 אַעֲמַלְהֵם קִד מִנַּע סִגְלָהם וְאִמֵּר פִּיהֶם בִּמְפִאֲנִי בַּחֲרִב:

סִי קִי עַל כִּסִּים אֲצִמָּאֵר וּמַעֲנָאָה עַל מַעֲשָׂה כִּסִּים מַלְלֵי קִי קִבְצוּ פִּאֲרוֹר
 (יֹאֵל בִּי ו') מַעֲנָאָה קִבְצוּ שְׁחוֹר פִּאֲרוֹר (אִדִּי דֵל עַלִי צִמִּירָה בִּאֲמַסְמַכָּה נִירָה נִצֵּב
 שְׁאִמְךָ?).

3 (לֵנָא) O חֲסֵר | O וְצוּפָה | 4 (אֲלֵאנִסָּאן) O כָּל אֲנַסָּאן Q אֲלֵנָאם | D מִן זִמָּאן
 אֲלִבְכֵד | 5 B תַּחֲצִי | 6 B אֲנֶה יִנְקֵן | (אֲלִדִי) B חֲסֵר | O יִצְפִי יִצְיֵג אֲלִמַּטֵּר | B אֲלִתִי
 תַהֲמִלָּה | 8 (כֹּאֵן) O כִּיף | 15 O לֵאנֶה בַּה.

תַּבְחֵר בּוֹה מִמָּה שְׁאֵתָהּ בּוֹ מִן תַּעֲנִשׁ. לֵא תַעֲשֶׂה כֵן כִּי בּוֹה תַתְּאוּה שִׁיחִיו בְּנַעֲיָמִים בַּלְתֵּךְ.
 וּפִירְשִׁתִּי הַלִּילָה עֲבוֹר הַלִּילָה כְּמֹו בִּקֵּר עֲבוֹר הַיּוֹם.

22. פִּי מוֹרָה: מוֹרָה לְטוֹב.

24. פִּי אֲשֶׁר שׁוֹרֵרוֹ: כֹּאֲשֶׁר סִפְרוּהוּ.

25. פִּי מִרְחוֹק: מוֹסֵן רְחוֹק. וְעִיִּין מַה שִּׁכְּתַב בִּסְ אִידִי מֵאִמֵּר א' (דף 86).

26. פִּי הַפִּסְקוֹ: יִדְעוּ שְׁחָאֵל שְׁנֵי סִפּוֹר לְמַעַלָּה מִמָּה שֶׁנִּדְעַ וְאֵין לוֹ שְׁנֵים שִׁסְפּוֹר

אוֹ יַחֲקִירוּ.

27. הַקִּדִּים בִּרְאֵשׁ הַפִּסְקוֹ: וּמֵאוֹתוֹתֵיו הוּא.

29. פִּי הַפִּסְקוֹ: עוֹד אִם יִרְאָה מִפִּרְשֵׁי עַב הִיתָה סִכְתּוֹ רִיקָה. — בִּיאוֹר: אִמְרוּ תְּשׁוּאוֹת

סִכְתּוֹ רִצָּצָה בּוֹ שִׁכְחָאוֹתָיו עֵנָן הוּא רִיק אֵין בּוֹ מַטֵּר וְאִם כֵּן הוּא עֵנָן שֶׁקֶר כֹּאֲמָרוּ נְשִׁיאִים רוּחַ
 וְנִשְׁם אֵין.

30. בְּסוֹף הַפִּסְקוֹ הוֹסִיף: עַל דֶּרֶךְ מִשְׁל. — בִּיאוֹר: עֵינִי שִׁרְשִׁי הִים כִּסָּה רִצְנוֹ לִזְמֵר
 תַּעֲנֵן וְאִם אִם יֵשׁ בּוֹ מַטֵּר צוּחַ הָאֵל לַעֲנֵן שְׁלֵא יִרִיק אוֹתוֹ עַל הִים וְעַל חוּפּוֹ שְׁתּוּאֹ לוֹ כֹּשֶׁרֶשׁ
 בֹּאֲשֶׁר אֵין לִים בְּמַטֵּר תַּעֲלֵת. וּמִלַּת „סִגְלִי“ (שֶׁחֲרָגֵם בַּה אוֹר) הוּא הַמַּטֵּר (עֵינִי לִקְטֵן בַּהֲעֵרוֹת
 לִי יִיא) אַחֲרֵי כֵן הִגִּיד שׁוּחַ הוּא בְּגִלָּל מַעֲשֶׂה יִרְיָהּ.

32. פִּי הַפִּסְקוֹ: וְעַל מַעֲשִׂיהֶם כִּבֵּר מִנַּע אֵת מַטֵּרֶם וְצוּחַ בִּם הַמַּפְגִּיעַ כְּלוֹמֵר תַּחֲרִב. —

אליהם אלצנמי: 16 ואנמא אזאחך מן אלציק אלי אלסעז לא ציק פי מוצעהא וודע כואנך ממלז דסמא:

קאל לאיוז אן אללה אנמא אלמך קצר אן ייחך וינקלך מן אלציק אלי דאר סעז לא ציק פיהא ינעם עליך פיהא ויציר מאידתך מלאי דסם. ופסרת הסיתך אזאחך 8 מלל קי' [פי] יהושפט ויסיתם אלהים ממנו (דיה ב' ייח ליא) ולקב אלזואב בולך מלל קי' ותתענג בדשן נפשכם (ישעיה ניה ב').

17 ואנת קד אכמלת דין אלפאלמין וחכמהם וקצאיהם אלדי ידעמונהא:

אי קד תאבעת אלכסאר ואלפאלמין עלי מדהבהם תג'ר חכמה ועלי אנך לס 10 תפצה בה. תם קאל לה.

18 אנמא אלחמיה אן יוחך אלי כפאיה לא תמילך ענהא כל דיה: קאל לה אנמא אלשקא ואלכלא ואלחמיה הי עקאב אללה אלדי לא ייחך מנה כל מקדאר ולא כל דיה כקי' אח לא פדה יסדה איש (תהלים מט ח') ויקר פדיון נפשם (שם מט ט') הוא הו אלחמיה ואמא אלם אלדניא אלעוזן עליה תואב 18 פי אלזארה פלים הי חמיה ולא מציבה לאנה ענר אלנעים מקאם אלהם.

19 איצאפה סכאך פי וקת אלצר לא ולא כל תאייד קוה: 20 ולא תתשוף עלי מר אלליל אן ידכל שעבא מבאנך פי אלמך: 21 אהדר לא תול אלי אלגל פאנך תכתאר דלך מן עדאבך:

קאל לה לא תתמני אן ידכל נירך פי הוא אלאלם מבאנך סאנך קד תכתאר 20 דלך ממא אנת פיה מן אלעזאב הו קי' אל תשאף השמר פלא תפעל סאנך אנמא תתמני אן יכוננו פי אלנעמה דונך. ופסרת הלילה עלי מר אלליל מלל בקר עלי מר אלנרה.

B 1 וזמא אזאחך | O אלי סעז | 2 (ודע) B וזע | 11 (יוחך) BD ייחך | B אלי כפאך ולא תמילהא ענהא | O תמיל ענך | BD 16 איצאפה | B 17 פי אלזאב | (תול) B תויל | O 18 פאנך לא תכתאר.

16. ביאור: אמר לאיוז: לא יסרך האל אלא למען יסיתך ויעבידך מן חצר אל בית המרחב אשר אין בו מצוקה ולמען ישים שלחך מלא דשן. ופירשתי חסיתך העבידך כאשר אמר ביהושפט ויסיתם אלהים ממנו. וקרא גמול העולם הבא דשן כאמרו ותתענג בדשן נפשכם.
17. ביאור: כלומר כבר הלכת אחרי הכופרים והרשעים ועל פי דעתם תרשיע דינו אע"פ שלא דברת כזה בלשון ברור ואחר כן אמר לו.
18. ביאור: אמר לו הצרת והרעה ותחמה איבה כי אם עונש האל אשר לא יעבידך ממנו כל שיעור וכל כפר כאמרו אח לא פדה יסדה איש ויקר פדיון נפשם. והעונש הזה הוא חמה אבל יסורי העולם הזה אשר תמורתם ינתן לו גמול בעולם הבא אינם חמה ולא דעה כי הם אצל חסוב לכל במקום תחסד. (עין פי' הגאון למשלי ו' ל"ה).
19. פי' הפסוק: היעריך אליו שוער (כלומר נדבוכת) בעת צר לא וגם לא כל מאמץ כת.
20. פי' הפסוק: ואל תשאף אל עבד הלילה אם יביא עם תחתיו ביסוריו.
- 20—21. ביאור: אמר לו לא תתאוה שיבוא וילתך ביסורים האלה תחתך כי אתה

לו.

1 תם זאד אליהוא וקאל: 2 ארקב לי קלילא חתי אנכרך באן
 קד בקי ללה עליך כלאם: 3 ארפע שני אלי בעיד ואעמי צאנעי אלעדל
 באלאקראר: 4 ועלי חקיקה אן כלאמי לים בבאטל ואני מעך צחיה
 אלמערפא: 5 אעלם אן אלמאיק כביר ולא יזהר פי כלקה והו כתיר
 קוה אלעלם: 6 ולא יחיי טאלמא עלי אבאחתה דלך וחכם אלצעפא 5
 יעמידם: 7 ולא ינקץ מן אלצאלח ענאיתה ולא מן אלמלך פי
 אלכראסי כל יגלסהם ללאבד פישמכון: 8 ואן אסתחקו אן יכונו
 מאסורין באלאגלאל ויעלקו בחבאל אלעדאב: 9 פאנה יכברדה
 בפעלהם ובדנובהם אי יתגברון:

אָהעם פי הדיה אלמקאלא פי באב אלחעוץ כתיירא וקדם קבל דלך קולה פי 10
 אלחואב ואלעקאב ואלאגנאר וקבל אלחוכא והו קולה לא יגרע באב אלחואב ואם
 אסורים אלעקאב ויגר להם אלאגנאר.

10 ויתקדם אליהם פי אלארב ויקול להם אן ירגעו מן גלהם:
 11 פאן הם סמעו ואמאעו פאנהם יפנון איאמהם פי כיר וסניהם פי
 נעים: 12 ואן הם יסמעו פי אלבעת ימרו ויתופו בגיר שעור בה: 15
 13 ואלרנסו אלקלב יצירון אלנצב ולא יסתגיתון ממא אסרהם דלך:
 14 ונפוסהם תמות פי חאל אלצבא וחיותהם פי חאל אלמגאנה:
 קי בקדשים יעני סך אלעצאן וקד ישא אללה כתר עמר אלעצאן.

15 וממא סבילה אן יכלין אלצעפא מן צעפה לדלך יתקדם

1 Q פקאוד אליהוא | B פאן בקי | O 2 אלי בעיד | B 3 ואנא מעך |

4 (כתיר) O כביר | BD 8 פי אלאגלאל | BD ויעלקו | O 13 פי חאל אלארב | BD

יגרעו | BD 15 יסמעון . . . ימרון ויתפון | 17 (תמות) B תסתופי.

8. תסיף בסוף הפסוק: בחוראה.

4. פי תמים דעות עמך: וכי אני עמך תמים דעה. עיין מה שכתב הגאון בסוף מאמר
 ב' מס' ארד (דף 109).

5. פי הן אל כביר לא ימאס: דע כי חאל כביר ולא ימאס ברוואיו.

6. אחר לא יחיה רשע הוסיף: אף על פי שהתיר זה (ר"ל שהתיר חאל טובת הרשעים).

8. פי ואם אסורים: ואם ראויים הם להיות אסורים.

9. ביאור: במאמר הזה הרחיב לדבר הרבה על חסבת התמורה והקדים לדבר על
 הגמול והעונש והאזהרה והתשובה. פסוק לא יגרע הוא שער התשובה ואם אסורים העונש ויגר
 להם האזהרה.

14. פי בנוער: בענין הנעורים. ופי בקדשים: בענין הזמה. — ביאור: אמרו בקדשים

ר"ל שנות הפשע. ופעמים שיחפץ חאל לחרבות ימי חיי תפושעים.

15. פי הפסוק: וממא שדרכו לחלץ עני מעניו לכן יגלה אונם בלחץ.

ק'י' הבט שמים אם חמאת אם צרקת קאל דלך למא סמעה מן כלאם איוב
ווצפה נספה כנאיה אלצאלה סקאל לה לים ינבני אן תתעפם בין ידי רבך לאן
צלחך לים ינסעה הו ואנמא ינסעך אנת וכדלך לא יצרה זמאוך בל אנמא יצרך סי
נפסך סעאתבה כהיא עלי מא חכאה סי מקאלתה אלחאלתה מן כי אמלט עני משוע
6 (כ"ט י"ב) אלי אר אלסצל ופי ק'י' מי יתן לי (ליא ליה) קאל לה לים כל מן
חמני אן יסמע מנה סמע מנה לאן האהנא קומא יסלמון נירדם סאדאהם מלמו סי
אנפסהם לס יסמע אללה מנהם בק'י' מרוב עשוקים יועיקו שם יצעקו ולא יענה וכמא
כאן האהנא קום לא יסמע מנהם עקאבא להם כאן האהנא קום לא יסמע [מנהם]
מחנה להם לאנה עדל לא גור ענדה לק'י' אך שוא וגו'.

10 18 אמא אלזור סאן אלמאיק לא יסמעה סמאע תצויב ואלכאפי
לא יראה ראי תגיוז: 14 סאן קלת אנך לא תרי דלך פחאכמני בין ידיה
ואצבר עלי אלגואב: 15 ואלאן סאנמא איוב לים ירי דלך לאנה עדד
מצאיבה ולם יעלם אן ראחתהא כתירה גדא:

סצח ען אלעוץ סי היא אלסצל בק'י' ועתה כי אין יעני איוב אנה אנמא
15 עדד אלממה ווענה ואנך ינדב נספה ויסתגיל ולו עלם אן ראחתה כבירה לצבר עלי
מא נאלה.

16 סמנהא צאר איוב יתכלם פאה באלהבא ויכלר כלאמה בגיר
מערפא:

תם אבתרא אליהוא במקאלה ראבעה וועם אן איוב לא גואב לה עליהא
20 ולדלך אבתרא סיהא ויוסף לאן אלואיל כנאת [סי] חק גואב ג' מקאלת איוב והיה
יידאד עליהא.

11 O רימא תגיוז | D אן קלת אנת.

תועיל לו ואענה מועילה כי אם לך וכן לא תזיק לו חמאתך כי איננה מזקת כי אם אותך בעצמך
והזכירו בזה על מה שאמר במאמרו השלישי מן כי אמלט עני משוע עד סוף הפרק ובאמרו
מי יתן לי שומע לי. אמר לו אליהוא לא כל מי שיאמר שישמעני לו שומעין לו כי יש אנשים
העושקים זולתם והנה הם עשקו את עצמם והאל לא ישמע להם כאמרו מרוב עשוקים יועיקו
שם יצעקו ולא יענה. וכאשר יש שם אנשים אשר לא ישמעו להם לענשם כן יש אנשים שלא
ישמעו להם לכסותם כי הוא צדיק אין עול אצלו לאמרו אך שוא וגו'.
18. סי' הפסוק: אך השוא לא ישמענו האל שמיעת הישרה (ר"ל כאלו ישר בעיניו)
ולא יראנו ראית התרת (כאלו התירו).

14. סי' הפסוק: ואם תאמר שאתה לא תראה זה דין (תתוכח) עמי לפניו ותוחיל לחשובתו.
15. סי' הפסוק: ועתה אינו רואה זה כי הוא סקר (מנה) יסוריו ולא ידע כי הנפש
מהם רב מאוד. — ביאור: בזאת הפרשה חזר דעתו הברורה בהפכת תמורה באמרו ועתה כי
אין וגו' רוצה לומר שאיוב מנה יסוריו ומכאוביו והחל לזעוק על עצמו ולשוע ואלו ידע
שכונותו (בעולם הבא) רבה מאד היה סובל את מה שבא עליו. — סי' פ"ש כמו שהביא
הראב"ע בשם יש אומרים: מלשון מנוחה והוא חסר גרין מן וינפש והענין בשביל שאין לו דעת
לאיוב סקר אפו ולא ידע כי מנוחת שכרו הרבה.

16. ביאור: אחרי בן החל אליהוא מאמר רביעי ואמר שאין לאיוב מענה עליו ובעבור
זה החל בו ויוסף כי מאמריו הראשונים היו במשפט מענה על שלשה מאמרי איוב אבל זה
הוספת עליהם.

לה.

- 1 ואבתרא אליהוא וקאל: 2 הל היא קול תחסבה חכמא אַנך תקול אנא אעדל מן אלטאיק: 3 אן תקול אִי רבח לי מן צלאחי ומא אנתפע מן תרך כמִיתִי: 4 אנא ארד עליך כלאמא ועלי אצחאבך מעך: קאל אליהוא היא אלססוק גואבא למא כנָא קדמנא פי צדר היא אלכתאב מן אלמקאלתינ אלתינ אחרדמא קול איוב והו אן אללה יסעד וישקי כיף שא לא 5 עלִי לדלך ניר מראדה ואלאכרי אלתי כאן יקולהא אצחאבה והו אן אללה לא יולם עבאדה אלא עלי זלל סלף מנהם וגמיעא כְּטו כדלך קי אליהוא לאיוב אני אשיבך מלין.
- 6 אקול אלתפת אלי אלסמא ואנמרהא ואלמח אלשוואהק כיף הי אשמך מנך: 6 פאן אכטאת מא תפעל בה ואן כתרת דנובך מא תצנע 10 בה: 7 וכדלך אן צלחת מא אלדי תעמיה או מא יאכד מן ירך עלי כל חאל: 8 אַנמא יצר מלאחך לאנסאן מתלך וינפע צלאחך לאדמִי מתלך: 9 ואעלם אנה מן כתרה מא יצרך אלמגשומן ויגִילון מן דראע מן הו אכתר מנהם: 10 ולם יקל אין אללה צאנענא אלמלזמנא 15 תמגידה עלי מר אלליל: 11 אלמעלמנא אכתר מן כהאים אלארין מן טאיר אלסמא יחכמנא: 12 כדאך הם יצרונן הנאך מן קבל אקתדאר מן הם אשר מנהם פלא יגיבהם:

Q 1 פאנאב | B חל הווי קול חסבתה חכמא אַנך | O יאנדה | DQ 12

וכולך ינפע | Q לאדמִי בשבך | Q 15 הו אכתר מנהם תאירא | DQ צאנענא כנא | BO 18 מן הו אשר.

אן ולא עוד אלא שיש לרוש כי יוסף על חמאתו פשע. אחרי כן אמר אליהוא מאמר שלישי שענה בו לאיוב על מאמרו השלישי אשר הוא מי יתנני והוא אשר שבת בלדר מלענת עלי וואמר.

4. ביאור: אמר אליהוא את הפסוק הזה לתשובה על שני המאמרים שהקדמנו בפתחת הספר הזה האחר מהם מה שאמר איוב והוא שהאל יצליח ויצער איך שירצה אין סבה לזה זולתי הפצו והאחר מה שאמרו חבריו והוא שהאל לא ייסר עבדיו אלא על פשעים שקדמו מהם וכלם שגגו בדעתם וכן אמר אליהוא לאיוב אני אשיבך מלים וגו'.

7. תוספת בסוף הפסוק: על כל פנים והוא נמשך לפסוק שאחריו: (8) לא יויק רשע כי אם לאיש כמקד ולא תועיל צדקתך כי אם לכן אדם כמקד.

9. פי' הפסוק: דע שהוא מרב מה שיועקו העשוקים וישועו מזרוע רבים מהם. ועיין מה שכתב הגאון בסוף מאמר הי מסי ארד: ורוב העשוקים יותר קשה כי עושק אלה איש באלף וזו יותר קשה משיעשק בהם חמש מאות איש כמ"ש מרוב עי ויעקוק.

10. פי' נתן זמירות בלילה: המחייבו לזמר לו על עבור הלילה. ודונש בתשובותיו פי' כיד הביא פירש הגאון וזל: עשה נתן זמירות בלילה שהוא חקב"ח שעשה את הכל וחם מזמירין לו.

12. פי' הפסוק: כן יציעקו שם מפני גאון רעים מהם ולא יענה אותם.

12—5. ביאור: אמר הבט שמים וגו' אם צדקת וגו' בעבור מה ששמע מדברי איוב ותארו את עצמו בתכלית הצדקת. אמר לו אין ראוי שתתפאר לפניי אלהיך כי צדקתך לא

יקול קד חמלת כלקי פלא אהלכתהם: 32 פמן גיר אן אעלם אנת
דלני פאן כנת פעלת גורא לא אעאודה: 38 ובעד הל מן ענדך
יכמלהא חין תזהד פי שי ותזעם אנך אלדי תכתאר לא אנא פמא
ערפתה תכלם בה:

6 קאל אליהוא היה אלני פואסיק רד[א] עלי מא כאן איוב יט' אנה לא ערץ
עלי אלאמא אלמחדת' פי אלעבר לא עלי דנב ודי כי אל האמר בלעדי אחזה
המעמך ומענאהמא (ציל ומענאהמא) אן ללה אן ידבר זלקה באי' אלמצאלה שא
פאדא שא אן ינעם עליהם נעמ' תעוין בעד אילאם פלים להם אן יקולון בל ינעם
עלינא אבתרא בלא אלם ופי דלך קאל אליהוא בלעדי אחזה אתה הורני יעני אני
10 קד אקמת נפסי מחתנא ללה פאן יכון ההנא באב קד זסי עני פדלני עליה ואן אכון
אנא קד אחתלגת בשי הו תגיר לם אעד אלאן אחתג בה. ואלנרץ פי קולה המעמך
ישלמנה הו תדביר אלעאלם קאל לה הל אנת אלמכתאר לתדבירה חתי תצרף שיא
מא אן כאן ענדך מערפ' בדלך פקל. אנשי וני'.

84 אנא אעלם אן דוי אלעלם יקולון לי צדק ואלרגל אלחכים
15 יקבל מני: 35 ואמא איוב פלים במערפ' יקול דלך וכלאמה פיה לים
במעקול: 36 ולו שא מן ישא אן ימתחן איוב אלי אלגאי' פי אלרד
עלי דוי אלגל: 37 לכאן יזיד עלי כמית' דנבא חסבך פיה מא הו ביננא
ויכתר אקואלה עלי אלמאי:

מעני קולה אבי יבחן איוב הו אן איוב קד צאק בה דרנא פי קבול מא יחאנה
20 אלמחורון סכין לו כאן הו אלמחורי אלמחאנה ללמחרין ואלרד עליהם אלדין הם
אנשי און כאן אלמר בה אציק ואצעב בל. כאן יתג'ף עליה אן יוסיף על חמאתו
פשע. תם קאל אליהוא מקאל' תאלת' אנאב איוב פיהא ען מקאלתה אלתאלת'
אלתי הי מי יתנני (כיש ב') אלתי אנקמע פיהא בלדר פקאל.

15 (דלך) BO חסר | (פיה) B חסר | OB 16 ולו שא מנשיי | Q 17 לכאן אלאן

יזיד | OB לכ'.

83—81. ביאור: אמר אליהוא הג' הפסוקים האלה להשיב על מה שהיה איוב חושב
שאין תשלום על היסורים שהיו בעבר מבלי עון. וענינם שברשות האל להנחית בראיון באיזה
תיקון שירצה ואם ירצה שיישיב להם חסבת תמורה אחר יסרו אותם אין להם לוטר נרצה
שישיב לנו תחלה בלי יסורין. ובזה אמר אליהוא בלעדי אחזה אתה הורני ר'ל אנכי כבר
השתדלתי להביא ראיות לאל ואם יש מה שער שנעלם ממני הורני עליו ואם הייתי מביא ראיה
מדבר שהוא עול לא אשוב עתה להביא ממנו ראיה. והכוונה באמרו המעמך ישלמנה הוא הנחנת
העולם אמר לו אליהוא האתה הוא הבורח הנחנתו עד שתגור על דבר אם יש לך בו ידיעה
דבר.

84. פי אנשי לבב יאמרו לי: אני ידעתי שאנשי לבב יאמרו לי צדק.
87 - 86. פי הפסוקים: ולן רצה מי שרצה לבחון את איוב עד נצח בהשיב על אנשי
און היה מוסיף על חמאתו פשע די לך בו מה שהוא בינינו וירבה אמרים לאל. — ביאור:
ענין אמרו אבי יבחן הוא שאיוב כבר בא במצוק בשמעו מה שיביאו עליו ראיה חמאמינים וכל
שכן שיבא במצוק ושיקשה לו אם היה מוטל עליו להשיב בראיות על הכופרים אשר הם אנשי

שרים לאִן אֱלֹהֵי יַחֲבִי לֹא יִכּוֹן אֱלֹהֵי לִנִּי אֲמֹר וְהִי אֶלְנָהּ וְאֶלְהִיבָהּ [קֹל מִנִּי שְׂרִים]
וְאֶלְתָּאֲנִי אֶלְרִנְבָהּ קֹל וְלֹא נִכְר שׁוֹעַ לִמְנִי דֵל וְאֶלְנִי אֶלְנָהּ וִינִמְוִי תַתָּת וְלֹא נִכְר
שׁוֹעַ וְאֶלְבָּאֲרִי תַעִי מִסְחָשִׁי עֵן נִמְיֵעַ דִּלְךָ. וְכֹאֵן קִד קִבְלָהּ דִּי חֲנָנִי אֶלְאֻלִּי
הָאֵף שׁוֹנָא מִשְׁפֵּט יַחֲבֵשׁ יַעֲנִי אֵן אֶלְנָאִיר וְשֹׁאֲנִי אֶלְחֵכֵם לֹא תִגְבֵּר אֲמֹרָה וְלֹא
תִתְבַּת כְּקִי לֹא יִכּוֹן אֲדָם בְּרִשָּׁע (מִשְׁלִי יִיב גִּי) וְאֶלְתָּאֲנִיָּהּ וְאֵם צִדִּיק כְּבִיר תְּרִשִׁיעַ 5
יַעֲנִי אֵן אֲמֹרָה תַעִי לֹא יִמְכֵּן אֵן יִמְעֵן עֲלֶיהָ סִיָּה וְאֶלְנִי הָאֲמֵר לְמִלְךָ בִּלְעֵל מִן
אֶלְמִסְחָאֵל אֵן יִסְתַּחֲקֵךְ אֶלְמִלְךָ מִן הוּ סֹאגֵר וְאֶמָּא יִכּוֹן דִּלְךָ תִּגְלָבָא סִי מָא בִּין
אֶלְנָאֵם. וְאֶלְדִּי רִשָּׁע אֵל גִּדְיָבִים לֹאִן אֶלְנִדְבָהּ הִי אַעֲמָא אֶלְשִׁי סוֹק אֶלְאֶסְתַּחֲקָא
סִלָּא יִקָּאֵל לְלַמְעֵמִי שִׁי אֶזָּה מִתְבָּעֵךְ וְקִד בְּקִי עֲלֶיהָ מִן וְסָא אֶלְחֵךְ שִׁי סִהֲדָה אֶלְוִי
וְנִהּ אֶלְתִּי נֶעְלָהּ אֶלְיִהוּא חֲנָנִי לְלַחְעִדִיל. 10

20 סִמְנָהֵם מִן יָמֹת מִרְפָּהּ סִי נִצָּף אֶלְלִיל יִהְיֶה קוֹם סִינְזוֹזוֹן וִיזִילוֹן
אֶלְאֶנְלָא בְּנִיר קִדְרָהּ מִנָּהֵם: 21 מִמָּא עֲלֵמָה עֲלִי מִרִיק כֹּל אֲמֵר וְנִמְיֵעַ
כְּטָאָה יִנְפִרְהָא: 22 וְלִים סִלָּאֵם וְלֹא גִבִּם יִנְסַתֵּר הֵנֶאֱךְ סִעֲלָהּ אֶלְגָּל:
23 כְּמָא אֶנָּה לִים שִׁי אִיעֲזֵר עֲלִי אֲמֵר יִמְכְּנָה אֶלְמִסְסִיר אֶלְי אֶלְמִטָּיק
סִי אֶלְחֵכֵם: 24 יִרֹעַ אֶלְאֶנְלָא כֹּלָא נִהֲאִיָּהּ וִיוֹקָף אֶלְכִּירִין סִכְאִנָּהֵם: 15
25 לְדִלְךָ מִמָּא יִתְבַּת אַעֲמָאֵלְהֵם יִקְלָב זִמְאִנָּהֵם סִינְכְּפָצוֹן: 26 וְסִי מִכָּאֵן
אֶלְמִסְאֵלְמִין קִד סִפְקָהֵם סִי מוֹצֵעַ אֶלְשֹׁאֲמַתִּין: 27 דִּלְךָ עֲלִי מָא זָאֵלֵו מִן
מִאֲעַתָּה וְלִם יַעֲקֻלוּ שִׁיָּא מִן סִירָה: 28 וְזָלֵל אֶלְיָה צִרְאָךְ אֶלְסְפִיקוֹר
וְסִמְעַ צִרְאָךְ אֶלְצִעֲפָא: 29 וְהוּ אֶדָּא יִקְרֵר קוֹמָא מִן יִגְלִבְהֵם וְאֵן חֲגֵב
רַחֲמַתָּה עֲנָהֵם מִן יִרְאֵהָא דָּאֵךְ בָּאֶלְסוֹא עֲלִי אֶדְמִי סִרְאָד אֹו אֶמָּה: 20
30 כֹּלָאֵךְ אֶלְמִלְךָ אֶלְאֶדְמִי אֶלְמִרְאִי וְאֹוהָאֵךְ אֶלְשִׁעוֹב: 31 וְלֵלָה אֵן

11 G⁴ וִיזִילוֹן | 14 (אִיעֲזֵר) B חִסֵּר | (יִמְכְּנָה) OQG⁴ יִמְנֵעָה | 15 Q יִרֹעַ |
16 B וְקִלָּב | 17 Q אֶלְשֹׁאֲמַתִּין אֶלְנָאֲסִירִין | 18 Q וִיזָלֵל אֶלְיָה . . . וִיסְפֵּעַ | 19 B הוּא
יִקְרֵר | 20 (אֶדְמִי) Q חִסֵּר | וְלֵלָה יִקָּל.

וְהָאִמְטָה עַל זֶה אֲמֵר מִנִּי שְׂרִים וְהַשְׁנִי הַחֲמִידָה עַל זֶה אֲמֵר וְלֹא נִכְר שׁוֹעַ לִמְנִי דֵל וְהַשְׁלִישִׁי
חֲסִירוֹן דַּעַת וְהוּא נִכְלָל בְּאִמְרוֹ וְלֹא נִכְר שׁוֹעַ וְתִכְוֹרָא יִתִּי חֲלִילָה לוֹ מִכָּל אֱלֹהִים. וְכִבְרֵי הַקְדִּים
לִמְנִי זֶה אַרְבַּע רְאוּיֹת אַחֲרוֹת. הָרִאשׁוֹנָה הָאֵף שׁוֹנָא מִשְׁפֵּט יַחֲבֵשׁ רִיל שְׁחִמְעוּל וְשׁוֹנָא הַמִּשְׁפֵּט
לֹא יַחֲבֵשׁ דְּבָרָיו וְלֹא יִתְקִימוּ כְּאִמְרוֹ לֹא יִכּוֹן אֲדָם בְּרִשָּׁע. וְהַשְׁנִיתָ וְאֵם צִדִּיק כְּבִיר תְּרִשִׁיעַ רִיל
שְׁדִּבְרָיו יִתְעַלָּה אִי אִפְשָׁר לְהוֹצִיא דְּבָר עֲלָיו בְּעִבְרוֹם. וְהַשְׁלִישִׁית הָאֲמֵר לְמִלְךָ בִּלְעֵל מִן חֲשָׁקֵךְ
הוּא שִׁיחִיתָ רְאוּי לְמַלְכוּת מִי שֶׁהוּא בִּלְעֵל וְלֹא יִחִיָּה זֶה אֱלֹהִים בְּהַתְּגַבְּרוֹ בִּין בְּנֵי אֲדָם. וְהַרְבִּיעִית
רִשָּׁע אֵל גִּדְיָבִים כִּי תִגְדֹּבָהּ הִיא תֵּת דְּבַר לְמַעַלָּה מִמֶּה שְׂרָאוּי לְתַתָּה וְלֹא יִאֲסֵר עַל מִי שְׁנוֹתָן
דְּבַר מִתְּגַדֵּב אִם נִשְׁאָר עֲלָיו דְּבַר מִמֶּה שֶׁהוּא חַיִּיב לְתַתָּה. אֱלֹהִים חֲשִׁבְעָה פָּנִים שֶׁשֶּׁם אוֹתָם
אֱלִיָּהוּא רְאוּיֹת לְצִדּוֹק הַדִּין (וַעֲיִין סֵחַ שְׁכַתֵּב הַגָּאון בְּשַׁעֲרֵי מִסֵּי אֶרֶץ דֶּף 197). — סִי שׁוֹעַ
גִּדְיָב לֹב וְחִפְיָי הַזֶּה הִבִּיא דּוֹגֵשׁ בְּתִשְׁבּוּתוֹ מִי עִיָּה: שׁוֹעַ הוּא הַגִּדְיָב לֹב כְּרַכְתִּיב וְלִכְלִי לֹא
יִאֲמֹר שׁוֹעַ.

20. סִי רִנְעַ מוֹתוֹ: יֵשׁ מִהֶם מִי שִׁימוֹת רִנְעַ. וְסִי לֹא בִיד: כֹּלָא יִכּוֹלָת מִהֶם.
28. סִי הַפְּסוֹק: כְּמוֹ שֶׁאֵין דְּבַר עוֹד שִׁישִׁים עַל אִישׁ אֲשֶׁר כּוֹ יוֹכֵל לְחַלּוֹךְ אֵל אֵל בְּמִשְׁפָּט.
29. סִי הַפְּסוֹק: לֹכֵן מִמֶּה שִׁיכִיר מַעֲשִׂיהֶם יַחֲפֵךְ זִמְנָם וְיִשְׁפֹּל.
30. סִי מִמְּלֵךְ אֲדָם: מִשְׁנָה מִמְּלֵךְ בִּשְׂרֵי וְדָם.

7 פֶּאֶר רָגַל מִתֵּל אִיּוֹב יִשְׂרָב אֱלֹהֵזוּ מִתְּלֵא כִּשְׂרָב אֱלֹמָא:
8 וּתְמַרְק לִיצְחָב פִּעְלָהּ אֱלֹגֵל וַיִּמְצֵי מַע דְּוִי אֱלִמְלִם: 9 אִד קָאֵל לֹא
יִרְבַּח אֱלִמְר אֵן יַעֲזָה אֱלִלָה:
[פִּסְרֵת] בְּרִצּוֹתוֹ תַּעֲוִיזָא מִתֵּל אוֹ תִרְצָה הָאֶרֶץ (וַיִּקְרָא כִּז לִיד) מִן אֱלוֹסָא
6 וְאַלְתַּעֲיִץ.

10 לְדִלְךָ יֹא דְוִי אֱלַעֲלִם אֶסְמַעְזוּ מִנִּי אֵן אֱלִמְאִיק מַעֲאֵד מִן אֱלִמְלִם
וְאַלְכָאפִי מִן אֱלִנּוֹר:

יִרִיד בְּהִזָּא מֵא אֲרֹאֵד בְּקוֹלָה שְׁמַעְזוּ חֲכָמִים מִלִּי (ב').

11 בֵּל פִּעַל אֱלֹאֲדִמִּי יִכְאֲפִיה בֵּה וְכַסְבִּיל אֱלִמְר יוֹנְדָּה: 12 וּמִן
10 אֲלַחֲק יִצְאָא אֵן אֱלִמְאִיק לֹא יִסְלֵם וְאַלְכָאפִי לֹא יַעֲזֵנְ אֲלַחֲכִם: 18 וּמִן
וְכִלָּה עֲלִי אֲלֵאֶרֶץ וּמִן בַּסְבָּבָה צִיר אֱלִדְנִיא בִּאֶסְרָהָא:

יִתְצֵל קִי מִי פִקֵּד עֲלִיו בְּמֵא קִבְלָה וְהוּ וְשָׂדִי לֹא יַעֲזֵת מִשְׁמַשְׁט פּוֹצֵל בֵּה מֵא
בַּעֲדָה וְקָאֵל אֲנֵה לֹא יַעֲזֵנְ חֲכָם מִן בַּסְבָּבָה לְלֵק אֱלִדְנִיא כִלָּהָ וּמִן לֹא צִרְף אֱלִיה
בִּאלָה לְהִלְךְ.

14 מְכִיף יִצְרָף אֱלִיה בִּאלָה וְהוּ רֹוחָהּ וְנִסְמַתָּה אֱלִיה יִצְמָהָא:
15 פִּיתּוֹפִי גְמִיעַ אֲלִבְשָׁרִי וְאַלְאֲדִמִּי יִרְנַע אֱלִי אֲלִתְרָאֵב: 16 וְאֵן פִּהֲמַת
מֵאֶסְמַע הִדָּה וְאִנְצַת צוֹת כִּלְאֲמִי פִיהָא: 17 כִּיף יִכּוֹן שְׂאֲנִי אֲלַחֲכִם יִנְבֵּר
אִמְרָה אוֹ אֲלַעֲדֵל אֲלִכְבִּיר תַּפְלַנְ עֲלִיה: 18 אִיקָאֵל לְלִמְלֵךְ פִּאֲגֵר אוֹ
לְלִמְכִי מֵאִלִּם: 19 אֱלִדִּי לֹא יִחֲאֲבִי אֲלִרְוִסָא וְלֹא יִתְכַת אֱלִסְכִּי בַּחֲצִירָה:
20 אֲלַפְקִיר אִד גְּמִיעָהֶם צִנִּיעָתָה:

אֲוֹרֵד עֲלִיה מִי הִדָּה אֲלִפְּוֹאֲסִיק שְׁבַע חֲנָנ מִי נִפִּי אֱלִנּוֹר גִּי מְגֵהָ אֲצוֹל וְרִי
סְרוּע. סֵאֲמָא אֱלִי אֲצוֹל סְרוּ אֱלִדִּי גְמִיעָהָ מִי סִסּוֹק וְאַחַד וְקָאֵל אֲשֶׁר לֹא נִשָּׂא פִנִּי

2 B אֱלִי צִאחָב פִּאֲעִלָה אֱלֹגֵל D לֵאצְחָאֵב פִּי אֱלֹגֵל | 9 (בֵּה) D חֲסֵר | B וּמַע
אֲלַחֲק | 15 (יִצְרָף) O יִצִּיר | (יִצְמָהָא) B יִצְמַתָּה | 16 (גְּמִיעַ) G⁴ חֲסֵר | 17 (צוֹת) G⁴ חֲסֵר |
(פִּיהָא) B בֵּה | 19 G⁴ לֵם יִחֲאֲבִי . . . וְלֵם יִתְכַת.

שִׁחְסָרוֹן הוּא אִינוֹ עַל חוֹבָה שִׁקְדָּמָה מֵאֲתוֹ חַת אֲמִירוֹ בְּלִי פִשְׁעִי וְלִפִּי זֶה הָיָה הַמַּעֲשֶׂה דִּבֵּר בְּלִי
סַעֲסִי כִּי אִינוֹנִי לֹא בַּעֲבוּר מַה שֶּׁעָבַר וְלֹא בַּעֲבוּר מַה שֶּׁיִּבְּוֹא אֲבָל הַחֲכָם חִלִּילָה לוֹ מִדְּבַר בְּלִי מַעֲסִי.
7. בְּתִרְגוּמוֹ הוֹסִיף: עַל דֶּרֶךְ מִשָּׁל.

9. בִּיאוֹר: פִּירִשְׁתִּי בְּרִצּוֹתוֹ בְּלִשׁוֹן תַּת תְּמוֹרָה כְּמוֹ אוֹ תִרְצָה הָאֶרֶץ שְׁהוּא מַעֲנִין תִּשְׁלֹם
וְתִמּוֹרָה. — שֵׁם תִּרְגֵּם הַגָּאֹן תִּרְצָה „תִּסְתּוּפִי“ רִל תִּשְׁלֹם.

10. בִּיאוֹר: רִצָּה בּוֹה מַה שֶּׁרָצָה בְּאִמְרוֹ שְׁמַעְזוּ חֲכָמִים מִלִּי.
18. בִּיאוֹר: אֲמִירוֹ מִי פִקֵּד עֲלִיו מִתְחַבֵּר אֵל מַה שֶּׁלִּפְנֵיו וְשָׂדִי לֹא יַעֲזֵת מִשְׁמַשְׁט וְיִחוּבֵר
עִמּוֹ מַה שֶּׁאֲחִירָיו [אִם יִשִּׁים אִלּוּ]. אֲמִר אֱלִיהוּא שָׂדִי לֹא יַעֲזֵת מִשְׁמַשְׁט מִי שֶׁבְּגִלָּלוֹ בְּרָא הָעוֹלָם
הַזֶּה כֻּלּוֹ וּמִי שֶׁיִּאֲבֹד אִם יִשִּׁים אִלּוּ לְבוֹ.

17—19. בִּיאוֹר: שֵׁם לִפְנֵיו בִּאלָה הַפְּסוּקִים שְׁבַע רֵאוּת עַל הַרְחַקַת הָעוֹל מֵאֵל שֶׁלֶשׁ
מֵהֵן שְׂרִשִׁים וְאַרְבַּע עֲנָפִים. וְהַשְּׂרִשִׁים הַשְּׁלִישָׁה הֵם אֲשֶׁר קִבְּצוּ בַּפְּסוּק אֶחָד וְאַמִּיר אֲשֶׁר לֹא
נִשָּׂא פִנִּי שְׂרִישׁ כִּי מִי שֶׁנִּשָּׂא פָנָיו לֹא יַעֲשֶׂה זֶה אֱלֹא בַּעֲבוּר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הֵאָּ מֵהֶם הִירָאָה

לד.

1 פאנאב אליהוא וקאל: 2 איהא אלחכמא אסמעו כלאמי ויא
עלמא אנצתו לי:

אלאליק באן יכון מעני אליהוא פי מא צדר שמעו חכמים מלי הו אן איוב
כאן קד קאל פי מקאלתה אלחכמא נעמא אללה עלי עבאדה ואילאמה
להם לא ילחקה אלנאמקן ולא ידרכונה ואנמא הו אלמנסרד בהא כקי והחכמה 5
מאין תבוא (כיח ב) הם קאל אלהים הבין דרכה (כיח ב) סקאל לה אליהוא הווא
אנארי אלחכמא ואלעלמא חתי יערפונך אנהם קד לחקו הוה אלחכמא ואדרכוהא
הו קי' כי און וכו'.

3 לאן אלסמע ימתחן אלכלאם כמא ידוק אלחנך אלמעאם:
4 נכתאר לנא חכמא נערך בה מא אלאצלח מן כלאמנא: 5 ודלך אן 10
איוב קאל קד זכות ואלמאיק אזאל חכמי: 6 ומע זואל חכמי אקצר
ען עוי' וסדמי מדנף בלא דנב:

הוה אלסמוקין גואב למא כאן איוב קד צדר פי מקאלתה אלחכמא חי אל
הסיר משפמי (כיז ב) הם לם ינבר אליהוא עלי איוב קולה אן אללה אזאל חכמה
אלדי כאן אף כאן [פי חק] אללה אן יפעל הווא ואנמא אנבר עליה קולה 15
אן אללה אזאל חכמה ולם יעוצה עלי דלך שיא פי אלאנרה בל יקצר בה פי דלך
כקי על משפמי אכוב ויתעצף מן וכמוצא מים אשר לא יכובו מימיו (ישעיה ניה י"א)
אלדי הו תקציר ואנה איצא לים עלי סיה סלסת מנה לקי בלי פשע פצאר אלסעל
כאלעבת אף הו לא למא מצי ולא למא יאתי ואלחכים מעאד מן אלעבת.

D 9 אלסמע כמא יתבחן . . . וכמא ידוק | O 10 בין כלאמנא | D 12 פי
עוי' | (סדק) G¹ מוצף.

2. ביאור: הענין הראוי במה שהקדים אליהוא שמעו חכמים מלי הוא שאיוב אמר
במאמרו השני שהכמת הטבת האל לעבדיו ויסורו אותם לא ישיגו אותה המדברים ולא יבינוה
ותוא מתבודד בה כאמרו והחכמה מאין תבוא ואחרי כן אמר אלהים הבין דרכה ועל זה אמר
לו אליהוא הנח אקרא לחכמים וליודעים למען יודיעוך שהם כבר השיגו החכמה הזאת וחבינו
אותה הוא אמרו כי און וגו'.

4. פי מה טוב: מה היותר טוב מדברינו. — עיין מה שכתב הגאון בהקדמתו לס'
אור (דף 21): ואמרו החסידים קצתם לקצתם משפט נבחרה לנו נדעה בינינו מה טוב וכאשר
יש לחמשת האנשים בזה רוצה לומר איוב וחבריו מאמרים נרחבים.

6. פי על משפמי אכוב: ועם סור משפטו אחר תמורתו.

5—6. ביאור: שני הפסוקים האלה הם תשובה על מה שהקדים איוב במאמרו השני חי אל
הסיר משפמי ואליהוא אינו מוכיח את איוב על מה שאמר כי האל הסיר משפטו (ר"ל גדולת
שופט) שהיה בו כי זה ברשות האל לעשותו אבל הוא מוכיחו על אמרו שהאל הסיר משפטו
ולא יתן לו תמורתו מאוסה בעולם הבא כי אם יחפירנו אותה כאמרו על משפמי אם אכוב
וסלח אכוב היא מן וכמוצא מים אשר לא יכובו מימיו שענינו חסרון. ועוד על מה שאמר איוב

לים ינו אן יעריה מנהא ומן אלעקאב גמיעא. ואלתאני צאלח ישמע אלי אללה
סיניבה קאל סיה יעתר אל אלוה (ס' כיו) והו ענר נפסה דליל לא יתעשם בל יקול
אנא גאמי מדינב כקו' ישר על אנשים וגו' (ס' כיו) וסצה בהדא אלכתאב (ציל אלכאב)
בעמל צאלח להדא אלעבד לקולה באור תראה (ס' כח). ואלתאלת עבד יולמה אללה
באמראין ואונאע קאל סיה והוכח במכאוב (ס' יט) ואתמע סי הדא אלכאב וקדמה
עלי מא הו סי אלתרחיב קבלה לאן אלחארתא אלתי חדתה ואלסכב אלדי הם סיה
יחזון הו הדא סעמף עלי הדא אלני בקולה להשיב נפשו.

80 ופיהא ירד נפסה מן אלהלאך ויצי לה בנור אלחיוה:

סצה סי הדא אלסמסק באכתר מן דינך אד קאל לאור באור החיים ואכבר סיה
10 באן אללה יעוץ הדא אלעבד עלי מא אבלאה ולו לס תונר לה חסנה מן אלף סכף
אן כאן סעלה אנמע צאלחא והדא אלאור אלדי דברה סי אלצריבין אלארין הו תואב
אלצאלחין אלדי קאל סיה אור ורוע לצדיק (תהלים צ"ח י"א) ואיצא כי עמך מקור
חיים באורך נראה אור (שם ל"ו י') גמע חיים ואור עלי מא וצף האהנא.

81 פאצג יא איוב ואסמע מני ואמסך חתי אתכלם: 32 פאן יכן
15 לך כלאם מונור פרד עלי ותכלם בה פאני אריד צלאחך: 83 ואן לא
פאסמע מני ואמסך חתי אעלמך חכמה:

הם נאב ען אליפו ומא אנקמע ען גואב איוב ען מקאלתה אלתאניא [אד קאל
ויען אליהוא וגו'].

B 15 ואלא פאסמע D ואן לס פאסמע.

G⁴ 18 הם נאב ען אליפו . . . ויען אליהוא.

חשובתו בכל זאת ייטיב לו האל בחסדו. כאמור יחשך נפשו וגו' [ג"א כי התשובה בעצמה
היתה כעבודת האל ובה אמר יחשך נפשו וגו' אף אם אין לו מעשה טוב נשאר לגמול עליו
כי האל בחסדו יתן לו טובות] כי לא יתכן שיניחנהו ערום מן הטובה וזמן חנוכה יחדו. והשני
כשיעתר צדיק אל האל ויענהו ואמר בו יעתר אל אלוה וגו' והוא בעיניו נקלה לא יתנאה כי
אם אומר אני חוסא ועושה עון כאמרו ישר על אנשים [ג"א והאל ישלם לו צדקתו כאשר אמר
פרה נפשו וגו'] ובשער הזה ברר לשונו ואמר כי לעבד זה יש מעשים טובים כאמרו באור תראה.
והשלישי כשיסירתו האל בחללים ומכאובים אמר בהם והוכח במכאוב והרחיב לדבר בשער הזה
והקדימו על השער הקודם לו במדרגה כי המעשה שהיה (מעשה איוב) וחסבה אשר בעבודת
הם מעסיקים לחקור בוח חיו. ואל זה השלישי חיבר אמרו להשיב נפשו מני שחת וגו'.

30. ביאור: בפסוק זה הוא מברר לשונו יותר מכל השערים האחרים כי אמר לאור
באור החיים והגיד בו שהאל יתן לעבד זה תשלומים על מה שנסחו ואפילו לא תמצא לו זכות
אחד מני אלף כל שכן אם היה כל מעשהו בצדקתו. ותאמר הוה אשר הזכיר בשני הדרכים הוא
גמול הצדיקים אשר אמר בו אור ורוע לצדיק ועוד כי עמך מקור חיים באורך נראה אור קבץ
חיים ואור כמו שהוא מבוואר שם. — ועיין מה שכתב הגאון בתהלת מאמר ה' מס' אוריד (דף
167): ואחר כן התבאר לי כי הזכויות כשירבו לנפש תוך ותאיר כמיש וחיתו באור תראה לאור
באור החיים.

38. ביאור: אחרי כן דבר תחת אליפו ולא נפסק מלענות לאיוב על מאמרו השני זה
אמרו ויען אליהוא וגו'.

אלעלכֹּה: 20 חתִּי תסנֹק נפסֹה אלמעאם ואלמאכל אלמשתהא:
 21 ויפני לֹל לחמה מן אן ינפֹר ותנכרד עפאמה חתִּי לא תרִי: 22 פאדא
 קרבת נפסֹה מן אלהלאך וחִיאתה מן אלאמאתֹה: 23 ואן כאן לה עמל
 צאלה ואחד מן אלף פֹהו כמלאך יתרנֹם ענה ויכֹר ען אלאדמִי
 באסתקאמֹה: 24 פאןֹ אלהֹה ירופֹה ויקול האכמא צִדֵה ען ורוד אלהלאך 5
 קד וגדת לה דלֹך דִיֹּה: 25 וירכֹץ בדנה אכֹתר מן אלצבי כאנֵה ירנֵע
 אלי אִיאם שבאבה: 26 וקד ישפֹע אלי אלהֹה פִירצִי ענה וינפֹר אלי
 ונֵהה בחטֹא מקאם גִלכֹה קום ויכאפי דלֹך אלאנסאן בצלאחה: 27 והו
 יסתקבל אלנאם ויקול קד אכמאת ואלסהל פֹקד שֹשֶׁתה ומא כאן
 ינבני לי דלֹך: 28 פאדא פעל דלֹך פֹקד פדא נפסֹה מן אלהלאך וצארת 10
 חִיותה תנפֹר אלנור: 29 והודא אלמאיִק יפעל הִדֵה אלכלתִין
 ותאלתהמא מע אלמר:

קאל אליהוא פי אלחעויץ ופי הרי אלסֹצל אן־נעמֹה אלהֹה פי דאר אלאזֹרֵה
 עלי ג' אצֹרב והי אלתי כֹתם עליהא וקאל פעמים שלש עם גבר אלאֹל תאיב יתוב
 אליה בעד וגר מנה לה כקִי: או יגלה און אנשים להסיר אדם (פ' יז ויח) פאןֹ לם 15
 תבק לה חסנֵה בעד תובתה פאנֵה ינעם עליה חסֹצלֹל כקִי יחשך נפשו (יט) אוֹ

1 (תסנֹק) B תעאָף | (ואלמאכל) DO חסר | 2 (מן אן ינפֹר) B חסר | 4 BD כטלֹך |

5 OD במסתקִימה | B צִדֵה | 6 DQ דִיֹּה דכה | (וירכֹץ) D וירחֹץ | (בדנה) DQ לחמה O
 בשרה | D אלצבא ... אלי צבאיה | 7 Q אלי שבאבה | 11 D תנפֹר אלי אלנור | 12 B ותאלתהמא.

18 G⁴ עלי ג' צִרוב והי אלתי כֹתם . . . ינעם עליה חסֹצלֹל או צארת אלחובֹה
 נפסֹהא טאעה בהא קאל יחשך נפשו ולם יחֹר אן כאן מקאמה או לִים לה עמל באקי ואנֹסא
 יחפֹצלֹל אלהֹה עליה באלנעמֹה או לִים יגזו אן יעריה . . . ישר על אנשים וגר פאןֹ אלהֹה
 יגאווִיה עליה צלאחה כמא קאל פֹדה נפשו מעבור בשחת ופצח פי הוא אלכֹתאב באור תראה
 לאןֹ להוא אלעבר עמל צאלה. ואלתאלת יולכֹה אלהֹה . . . פעסֹף עלי הִדֵה אלג' בקולי
 לחשיב נפשו וגר (80) ופצח פִיהא באכֹתר מן תינק או קאל לאור באור החיים . . . גמע
 חיים ואור נפִיר מא וצֹף האהנא.

21. פי ושפו ישתחקו ובפִי עי מלוח סי פִיש פִירש המלה מלשון חברייתא גוי ששפֹה
 עִיז וכן פִירשה ר' יונה בשרש שפה.

22. פי מלאך מליץ: מעשה טוב והוא כמלאך מליץ עליו.

24. ויאמר: ויאמר במשפֹהו.

25. פי רשפֹש: רך. וכן פיִי תראבִיע.

26. פי וירא פניו בתרועה: ויביטו אל פניו בכבוד במקום תרועת העם.

27. פי ישר על אנשים: יבא לקראת אנשים וכן פיִי ר' יונה בִיש שור.

28. בראש הפסוק חוסף: וכאשר עשה זה.

29. ביאור: אמר אליהוא בתשלוֹם ובחִישֶׁרֶת החסד שטובת האל בעולם הבא על שלשה

דרכים והם שחתם עליהם ואמר פעמים שלש עם גבר. הראשון כשישוב אליו האדם בתשובה
 אחר שגֹעַר בו האל כאמרו אז יגלה און אנשים וגר ואף על פי שלא תשארו לו זכות אחרי

12 פֶּאֶנֶךְ לֹם תִּצְדָּק מִי דִלְךָ אִד קִדְרָה אֱלֹהִה אֲכַתֵּר מִן אֱלֹאֲנִסְאֵן:

פהו לא ירגוהם ולא ינאסהם וסיקולה לה פי מקאלתה אלתאניה (לד.) פי היא אלכאב ז' חגג נשרחא פי מוצעהא ולכנה אנמלהא האהנא בקי' כי ירבה אלוה מאנוש.

18 וּמָא בִּאֲלֶךְ כִּאֲצַמְתָּהּ פִּקְלַת אֲנֶה לֹא יִגִּיב אֶלְעֶבֶד עָלַי כֹּל 5

כלאמה: 14 אעלם אן אלטאיק אנמא יתכלם ואחדה ולא יחתאנ אן יסדר אלתאניה: 15 פי מנאם או רויא אלליל פי וקוע אלסבאת עלי אלנאם ונומהם עלי מצאנעהם:

10 חם אנאבה אליהא פי היה אלני פואסיק ען מקאלתה אלאולי אלתי קאל פיהא הרפאים יחוללו (כז ה') אנה יצרע אלשנעא ואלנבארה בנתא ואצאף אלי דלך קולה אם יחפץ לריב עמו (ט' ג') פקאל לה מדוע אליו ריבות אעלם אנה תע' אשרף ואע" מן אן ינאוב אלאנסאן עלי כלאמה כלמה כלמה כל אנמא חקה אן ינאמבה ואחדה לא תאניה ולו כאנת פי חלם לונב אמתחאל מא פיהא כקי' בחלום חיוון לילה סכף [פי] אליקטא פולך מא אנאבה אליהא פי הדין אלכאבין.

16 חִינִידִי יִתְקַדֵּם אֵלַי קוּם ויִכְתֹּם עֲלֵיהֶם רִבֵּאֲמָהֶם: 15

ספרת או יגלה יתקדם אליהם עלי מא וגרת היה אללפשא אין מא כאנת דאך כקי' וה' גלה את און שמואל (שיא ט' טו') וקול בועז ואני אמרתי אנלה את אונך (רות ד' ד') וקי' יהונתן וגלית את אונך (שיא כ' י"ב).

17 לִיזִיל אֱלֹאֲדִמִּי מִן פִּעְלָה אֶלְסוּ וּאֶקְתַּדָּרָא כֹּל אִמֵּר יִגְמִיה:

18 פֶּאֶן הוּ פִּעַל דִּלְךָ צִדְּ נִפְסָה עֵן אֱלֹהֵאֲךָ וְחִיּוּתָה עֵן אֶלְמִרּוֹר מִי אֶלְמִרְד: 20

19 וְקִד יַעֲמָה אֵיצָא בִּאוּנָאֵע עָלַי מִצְנַעָה וּפִי כְתִרָה עֲשִׂאֲמָה
D 5 פקלת לה | DOQ עלי כלאמה | B 15 כתחם | B 20 פאון יפעל D פהו אן
פעל | D 21 פוק מצנעה | B וכתרה עשאמה.

12 בִּיאוּר: ואם כן האל לא יקוה לבני אדם ולא יירא מהם ועוד יאמר לו זה במאמרו

השני. בשער הזה יש שבע ראיות נבאר אותן במקומן. ואולם הוא כללם כאן במאמרו כי ירבה אלוה מאנוש.

14. פי' הפסוק: דע כי האל לא ידבר כי אם אחת ולא יצטרך שיראה פעם שנית.

15—18. ביאור: אחר כן ענה לו אליהוא בג' פסוקים אלה על מאמרו הראשון אשר אמר בו הרפאים יחוללו שהוא יפיל חללים פתאום הגבורים וחיבר אל זה אמרו אם יחפץ לריב לא יעננו אחת מני אלף ואמר לו מדוע אליו ריבות דע שהוא ית' נעלה ונכבד מאשר יענה לאדם על דבריו מלה במלה אבל אין חקן כי אם לדבר אליו אחת לא שנית ואפילו אם בא לו הדבור בחלום חייב לעשות מה שאמר לו כאמרו בחלום חיוון לילה וכל שכן בהקיץ. וזה הוא מה שענה אליהו בשני שערים אלה. — ועי' מה שכתב הגאון בתקדמתו לס' ארד (דף 15).

16. ביאור: פירשתי אז יגלה און אנשים יקדים אליהם לפי מה שמצאתי הלשון הזה בכל מקום שנמצא בזה חננין כאמרו וה' גלה את און שמואל ומה שאמר בועז ואני אמרתי אנלה אונך ומה שאמר יהונתן וגלית את אונך.

17. פי' הפסוק: להסיר אדם ממעשהו הרע וגארת כל גבר יכסת.

18. בראש הפסוק חוסף: ואם הוא עשה זה. פי' שלח שולחן וכן לספה לז' י"ב.

יפתח פיתנפם או כאקואף גרד תתשקק: 20 פאתכלם חתי אתפרג
ואפתח שפתִי ואנאובכם: 21 ולא אחאבי אחדא ולא אכני אדמִיא
אנלא לא לה: 22 כמא לם אעתד קמִי אן אכניה בל ען קליל מן פעלי
הדא יקבלני צאנעי.

לג.

- 1 ולכן אסמע יא איוב כלאמי ואנצת לגמיעה: 2 הודא קד פתחת
פמי ותכלם לסאני פי חנכי: 8 ועלי מסתקים קלבי אקואלי ושפתִי
במערפִי נקיִה תכלמת: 4 רוח חכמִה אללה צנעתני כדאך אמר
אלכאמי יחיני בה: 5 פאן אסתמעת פרִי עלי או צאפפני או אנתצב
בין ידי: 6 הודא אנא עלי קדרך פי אלטאקה אד מן אלמין גבלת אנא
איצא: 7 והודא היבתי לא תהולך וגברי לים יתקל עליך: 8 אמא מא
קלתה בחצרתִי וסמעת צות בלאמך בה: 9 מן אני זכי בלא גרם וסאדג
ולא דנב לי: 10 ואנמא יגד עלי אלענת ויחסבני לה באנצא:
- קד עלמת אן איוב קאל אִלֵּא אִנֵּה לא דנב לה כמא שרר פי פצל מי יתגני
(כִּים ב') אלי אִנֵּה וקאל איצא ותורישני עונת נעורי (יִי כִי) סמנהא קאל אליהוא
אנך קלת הן תנאות עלי ימצא וקאל איצא למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך
(יִי כִי) ואמא ישם בסר וניִי סרו פציח מן קולה (יִי כִי) וכדא קאל לה אליהוא
אנת קלת ישם בסר וניִי.
- 11 ויצִיר עלי אלמצאד רגלי ויחפִי גמיע סבלי:
- 20 סאנאבה אליהוא ען הודא וקאל טחאל [אן] יענתך או ישלמך ואלדליל עלי
לך קולה [הן זאת וניִי].

BD 3 אעתאר | D 7 כדאך יאמר | D 19 אלמצאר Q אלמצאר.

21. בסוף הפסוק הוסיף: לכבדו.
22. פי הפסוק: כאשר לא הסכנתי לכנותו אבל כמעט מעשותי זה יקחני עושני. ועיין
פי הגאון למשלי י' ל"ב (ידעון רצון).
4. פי הפסוק: רוח חכמת האל עשתני כן יחיני דבר שרי.
6. פי לאל: ביכולת (מלשון לאל ידו). ופי קרצתי נגבלתי (כלומר נוצרתי). ובפי
השבעים מלות סי עיף פי קרץ מצפון (ירמיה מ"ז כ') מלשון המשנה (יוסא ג' ר') חתמיד
נקרץ. אבל מה שנוכר עוד שם מתומר קרצתי היא בלי ספק הוספה מיד אחר ולא מיד הגאון.
7. פי ואכפִי: וכפיתִי (מלשון כופין אותו עד שיאמר רוצח אני).
10. ביאור: כבר ידעת שאיוב אמר בראשונה שאין לו עון כאשר באר בפרשת מי
יתגני עד סופו ואמר עוד ותורישני עונת נעורי ועליהם אמר אליהוא אתה אמרת הן תנאות
עלי ימצא. ואמר איוב גם כן למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך. אבל ישם בסר רגלי הוא
ברור בדברי איוב וכן אמר לו אליהוא אתה אמרת ישם בסר וניִי.
11. ביאור: ואליהוא השיבו על זה ואמר שקר הוא שיתאנה הוא לך או יעשוק אותך
והראית על זה אמרו הן זאת וניִי.

צאלח ענר נפסה: 2 פאשתד עליהם נצב אליהוא בן ברכאל אלבוזי מן עשירד רם אמא עלי איוב פאשתד נצבה עלי מא זכי נפסה אכתר מן רבה: 3 ואמא עלי תלאתא אצחאבה פאשתד נצבה עלי מא לם יגדו גואבאו ועלי מא פלמו איוב: 4 ואליהוא אנתטר איוב בכלאם אד הם 5 אסן מנה פי אלעמר: 5 פלמא ראי אליהוא אנה לים גואב מן קול האולא אלתלאתא אלנאם פאשתד נצבה:

הם אפתח סקאל ג' מקאלאת [באוא] אלני אלתי אנקמע ענהא אליפו ובלדר וצופר תם קאל מקאלא רבעא אבתרא יועם סיהא אן איוב לם ימכנה אלאערתאן עליה סיה וכאן כדלך ולם יערתן ומע דלך פלם תערם אלני מקאלאת מן אן יגף 10 פי כל ואחרד מנהא אלחעוין אלדי הו מדהבה ומעחמדה כמא קדמת פי צדר אלכתאב ועלי מא שגשרה פי מוצעה: אלמקאלא אלואלי.

6 פאבתרא אליהוא בן ברכאל אלבוזי וקאל אנני צניר פי אלסן ואנתם כהול לדלך פרקת ותכופת אן אכברכם בעלמי: 7 קדרת אן דוי אלאעמאר יתכלמון ודוי כתרד אלסנין יערפון אלחכמא: 8 פאדא 15 בהא רוח פי אלנאסן ודאך אן יכון אמר אלאלאה יפהמהם: 9 פלים כל כתירי אלעמר יתחכמון ולא כל אלשוין יפהמון אלחכם: 10 לדלך קלת אסמעו לי חתי אכבר בפדמי אנא איצא: 11 הודא קד צברת לכלאמכם ואנצת אלי אפהאמכם חתי נאיהתם אלכלאם: 12 וענדכם אתפדם פאדא לים לאיוב מקאבל ולא מניבה עלי אקואלה מנכם: 18 20 אלא באן תקולון קד וגדנא חכמא בה אלמאיק ידפעה לא אלנאם: 14 והו פלם יצאפני אלכלאם ופי אקאווילכם לא יגוז אן אנאובה: 15 חתי אנדק אלקים ולם יגיבו זיאדה ואנתקל ענהם אלכלאם: 16 פלמא צברת אלי אן לם יתכלמו ואלי אן וקפו פלם יגיבו זיאדה: 17 אבתדי אנא איצא בקסמי ואכבר במערפתי: 18 פאני טמא אמתלאת 25 כלאמא ציק עלי ראי פי במני: 19 וצאר במני בה מללא ככמר לם

D 4 ואליהוא מנתטר איוב פי אלכלאם אד הו | 6 (תאלא) B חסר | O 12 פאנאב |

D צניר אלסן | D 14 פאדא בהם | D 16 כל אלמאיק | D 17 אסמעוני |

D 18 וענכם | DQ 20 אלמאיק בה | BD 21 יצאפני | D 24 בקסמי B בקסמי | D מן

מא אמתלית | DQ 25 פי קלבי.

המאמרים על התשלום אשר הוא דעתו והשטה שהוא סומך עליה כאשר חקדמתי בפתיחת הספר וכפי מה שנבאר במקומו. המאמר הראשון.

8-9. פי' הפסוק: וכאשר יש בהם (בימים ורוב שנים) רוח באנוש זה הוא בעבור שדבר תאל יבינם. לפי זה לא כל רבי השנים יחכמו ולא כל הזקנים יבינו המשוטט.

18. פי' הפסוק: כי ממה שמלאתי מלים הציקתני דעתי בבטני.

19. פי' הנה בטני כיון לא יפתח: היה בזה בטני על דרך משל כיון אשר לא נפתח

לחיות לו הרוחה.

נאלה שר: 80 בל לם אדע לסאני אן יכמי פיסאל אלסב לנפסה:
 81 ואן לם יכן רהט כבאי וגיראני יקולון מן יעמינא מן לחמה נאכלה
 ולא נשבע: 82 ואנא אקול פי אלסוק לא יבית גריב ומצאריעי אפתחהא
 ללציה: 83 ואנ כנת גמית גרמי כסאיר אלנאם או דפנת פי מצאביי
 דנבי: 84 אן ארהב אלגמהור אלכתיר ואזרא אלעשאיר ידעני מסכת 5
 ולא אכרג אלבאב כופא: 85 פמן יעמיני מן יסמע לי ולית יגיבני
 אלכאפי בחדי ויכון דו כצמתי קד כתב כתאבא: 86 אן לם אחמלה
 עלי מנכבי ואתזון בה כאלתינאן: 87 ועדד כטאי אנעלה מדברא לי
 וכאחד אלמדברין אקרבה:
 צפסת אנידנו מן נגיד.

10

88 ואן צרבת ארצי עלי וגמיע אהל אתלאמהא יבכון: 89 אן
 אכלת קואהא בלא תמן ולכיבת נפס אצחאבהא: 40 פבדל אלחנמה
 יכרג לי שוך ובדל אלשעיר זואן תם כלאם איוב:
 גמע איוב פי היא אלפצל עיון אלצאלחאת פכחי אנה פעלהא ועיון אלכבאיר
 אלמנכרה וכתיאא מן צנארהא וחכי אנה תרכהא ולם יגיבה ען דלך בלדר ולםא מצי 15
 לה ג' מקאלאת ואלקום ממסכון חכם עליהם אלכתאב באלאנקטאע סקאל [תמו
 דברי איוב].

לב.

1 ואנקטע האולא תלאתה אלנאם מן מנאובה איוב אל דו
 B 3 אלגריב | D 4 ללאציאף | B פי כבאי | D 6 מן יסמעני | 8 (מדברא) DQ
 מככרא | (לי) B אל O חסר | D 12 או כתר נפס צאכבתחא.

32. הקדים בראש הפסוק: ואני אומר. פי לאורח: לאורח.
 33. פי כאדם: כשאר בני אדם (הראב"ע: כדרך בני אדם). ופי בחבו: במחבואי, וכן
 פי הראב"ע: כמו חבי כמעט רגע.
 34. בסוף הפסוק תופיף מיראה.
 85. פי הן תוי שדי יענני: ומי יתן ויענני שדי בגבולי. (דונש בתשובותיו על ר"ם
 סי קנ"ב הזכיר פי זה בזה בלשון הן תוי תאוי. ובלי פסק גזר חגאון מלת תוי מלשון ותתאויחם
 לכן במדבר ליד ו ושם תרגם גם כן בלשון ח"ד הוא גבול בליע).
 87. ביאור: פירשתי אנידנו מן נגיד (אשימנו נגיד).
 88. פי תלמיה אנשי תלמית.
 40. ביאור: אסף איוב כפרק זה עיקרי המעשים המשובים וסיפר שהוא עשה אותם
 ועיקרי העברות החמורות המאוסות והריבה מן הקלות וסיפר שסר מהם, ולא עננו בלדר על זה
 וכאשר עברו לו שלשה מאמרים והאנשים שותקים מלענותו דן עליהם הכתוב בהפסקת דבריהם
 ואמר תמו דברי איוב.
 1—6. ביאור: אחר כן פתח אליהוא לדבר ואמר ג' מאמרים כנגד חגי אשר שנתו
 מלאמרם אליהו ובלדר וצופר ואחר כן אמר מאמר רביעי להתחיל בו ואמר בו שאיוב לא יוכל
 להשיב עליו. והדבר היה כן ולא השיבו. ובכל זאת לא נמנע מלדבר בכל אחד מהשלשה

אלצרף הו אלמנאבה מן אלמראה לראעיהא.

11 אנהא פאחשה כמא אנה הו דנב אלספהא: 12 והי נאר תאכל
אלי דאת אלהלאך ונמיע גלתי תסתאצל: 18 אן זהדת פי מחאכמה
עבדי ואמתי אדא כאצמאני: 14 ומא אעמל אדא קאם אלכאמי
5 לחסאבי ואדא מאלבני מא ארד עליה: 15 אליס צאנעי פי אלכמן
צאנעה והאנא פיה ואחד: 16 ואקסם אן כנת מנעת מן אלמראד
אלמקרא או אשכעת עיני ארמלה: 17 אן אכלת כסרתי וחדו ולם יאכל
יתים מנהא: 18 אד מן צבאי רבתני אלאונאע וכאני מן בטן אמי
אסאירהא: 19 ואחלה אן כנת ראית האלכא בלא לבאם ולא כסוד
10 ללמסכין: 20 אן לם יבארכני עלי דפא צלבה ומן גז כרפאני יתדפא:
21 ואן כנת חרבת עלי יתים ידי עלי אני ארי פי אלמחאל עוני:
22 פלתקע כתפי מן אלמנכב ותנכסר דראעי מן אלקעבה: 28 ממא
יפועני תעם אלמאיק וחמלתה לא אמיק: 24 ואן כנת צירת אלדחב
תבלאני ולא קלת ען אלנור מיתאקי: 25 ואן פרחת אדא כתר מאלי
15 ואדא נאלת ידי מנה כבירא: 26 ואן ראית שמשא ילמע או קמרא והו
מאר עזיזא: 27 פאנכדע קלבי פי אלסתר ובאם פמי ידי אלאלא לה:
אמא מא חכי מן קי אם אראה אור ויפת פרו צפה מא יפעל אלצאכין אדא
הם ראו אלשמש ואלקסר פי נצף אלשהר אלאלו והו יקר הולך באסו ירהם
פעטמה.

20 28 פלינלני איצא עקאב דנב אלספהא אן גחדת אלאלאה מן
עלוה: 29 ואחלה אן כנת פרחת בוכם שאניי או פהרת עליה אדא
D 2 פמנהא Q אנהא | B 3 כאצמוני | 5 (אליס) D אלא אן | (פי אלכמן) D פי
אלסמא | 6 (פיה) D פי בטן Q פי רחם | O מלאחד | O ואקססת D אן מנעת . . .
ואן אשכעת | BO 9 אסירהא | B אן ראית | 10 (כסוד) D לבאם | DQ 10 גז כרפאני
O גז כבאשי | O לא אציר אלדחב | 14 אן אלנור | D או פרחת | D 16 כלורא |
18 בכי אלצבואן (= הנערים ותקבתי לפי הענין) | B 20 פהל ינאלני D פלינאלני |
O עקאב בדנב.

11. פי עון פלילים: עון הנבלים. וכן פי עון פלילי בפסוק כ"ח.
16. בראש הפסוק הוסיף: נשבע אני. וכן בראש פסוק י"ט ובראש פסוק כ"ט.
18. פי הפסוק: כי מנעורי גדלני הכאבים וכאלו מבטן אמי אלך עמהם (ענין תשובות
דונש על ר"ם סי' ד': וגם פירש גדלני כאב כמו קאב שהוא חולי . . . זה חרבן לשון).
20. פי אם לא ברכוני חלציו: אם לא ברך אותי על התחמם חלציו.
26. פי אור: שמש. וכן פי הרבא"ע.
27. פי ותשק ידי לכו פי: וישק פי את ידי לכבודו. — ביאור: מה שסיפר באסרו
אם אראה אור ויפת הוא סיפור מה שיעשו הצבאיים (עובדי הכוכבים והמולות) כשיראו חשמש
והירח בחצי החדש הראשון והוא יקר הולך הם נושקים יריהם ובוה יכבדוהו,
28. פי גם הוא עון פלילי: ימצאני גם כן עונש עון הנבלים.

להם פיהא מניח: 25 ואתאלי אן לם אכן אכבי למן דהרה צעב ותהתם
נפסי ללמסכין: 26 אד רגות כירא פאתאני שר וצברת ללנור פאתאני
אפל: 27 ואמעאי תגלי ומא תהדא ממא תלקאני אים אלצעף:
28 ומצית פי סואד מן גיר שמס וקמת פי אלזוק אגות: 29 וכאני צרת
אכא ללערבד וצאחבא ללנעאם: 30 ואסוד גלדי מן פוק לחמי ועפמי 5
נכר מן אלסמום: 31 וצאר טנבורי חזנא ובדל קיתארי צות בכא:

לא.

- 1 וכנת קד עהדת עהדא מע עינִי פמא אלתפת אלי בהכנִי:
הי אלנאריה אלחסנִי.
- 2 ומא נציב אלאלאה מן אלעלִי ונחלִי אלכאפי מן אלרפע:
יעני בקולה ומה חלק הלא איד יקול והל יגעל אללה נציבא לאלסאלם אלא 10
מחל מא נאלני מן אלתעס ואלתבאר.
- 3 אלא אן אלתעס ללנאיר ואלתבאר לפעלִי אלגל: 4 אלא אנה
ירי מרקי ונמיע כטאי יחצי: 5 אן מצית מע דיו אלזור או אסרעת רגלי
אלי אלמכר: 6 אסאל אללה אן יזנני פי מיוזן עדל פאנה יעלם בצחתי:
7 אן סאלת קדמי מן אלמריק או מצי קלבי פי תבע עינִי או לזק 15
בכפי שי:
מאום הו מחל מאומה.
- 8 פאדא זרעת פליאכלה גירי ודרארי יסתאצלון: 9 ואן אנכדע
קלבי עלי אמראִי או כמנת עלי באב צאחבי בסכבהא: 10 פלוצרִי
זוגתי לאכר ויגלו עליהא גירי:
20
- 1 B ואתה לי אלם אכן ... ותגתִי נפסי | 8 D אלאפל | D ולים תהדא | 5 D
ללעראביר B לערביד | 6 חזינא | 7 D עאהדת | O אלכחכנת DQ בחכלה | 18 DO דיו
זר | 15 O לצק | 18 (גירי) DO מכר | 19 DB פלוצרד.

25. חוסיק בראש הפסוק: נשבע אני.

30. פי חרב: „סמום” והוא רוח ולעשות.

1. ביאור: „בהכנִי” (תרגום בתולה) היא הנערה היפה.

2. ביאור: רִיִל באמרו ומה חלק וגו' הלא איד וגו' חיתן האל חלק לרשע וזלת דמיון

מה שבא עלי מן האיד וחנבר (רִיִל השבר).

5. פי עם שוא: עם אנשי שוא.

7. ביאור: מאום הוא כמו מאומה.

9. בסוף הפסוק חוסיק: בעבורה.

10. פי: תסחן לאחר אשתי: תקרא אשתי לאחר. — ביאור: פעל „צריך” (תרגום תסחן)

יאמר על האשה כשתקרא לאיש החולך אחריה (ואולי פירשה על דרך משל מקול הסחנה). —
ועיין מה שכתב הגאון במאמר י' מס' אר"ד (על 204).

6 וּמִן דֹּאכַל אֲלִבְלָאד יִמְרְדוּן וַיִּגְלִבּוּן עֲלֵיהֶם כְּאַלְמָאָרֶק: 6 פֶּהֶם
פִּי אַרְהֵב אֲלֹאדִיָּה יִסְכְּנוּן וּפִי תִקָּאב אֲלִתְרָאב וְאַלְצִכּוֹר:
כַּפִּים תְּרֻגֻם סְלַעִים.

7 פִּישְׁבִּהוּן אֲלִדִּין בִּין אֲלִשְׁנֵר יִנְהִקוּן וַתַּחַת אֲלִחְרֶשֶׁף יִתְעַרְצוּן:
8 פֶּהֶם דִּוּוּ אֲלִסְפָּה תָם דִּוּוּ לֹא אִסַּם לָהֶם צַעֲפּוּ מִן אֲלִבְלָאד: 9 וְאַלְאָן
צִרַת כִּלְחָנְהֶם וּבִנְתָּ לָהֶם כְּלֵאמָא: 10 כִּרְהוּנִי וּבַעֲדוּ עֲנִי וּמִן וְנָהִי לִם
יִצְדּוּ אֲלִבְצֵאָק: 11 וְלֵמָּא חֵל רַב־אֲמִי וְעִדְבִּנִי וְאַלְרִסֵּן מִן בִּין יְדִי בַעַת בָּה:
קִי כִי יִתְרִי סַתַּח יִשִּׁיר אֵלִי אֲלֵלַת תַּעֲי אֲנֵה חֵל רַב־אֲמָה.

12 קִאֲמוּ עֵן יִמִּינִי כְּאַלְעִכְרֶשׁ וּכְלֹו פִּיה רְגֵלִי וְנַעֲלֹו עֲלֵי מַחְנָתַי
10 מִרְקָאָת תַּעֲסֵהֶם:
אַלְעִכְרֶשׁ נֹע מִן אֲלִשְׁוֹךְ.

18 וּשְׁעָתוֹ סִכְתִּי מִן גִּיר אֵן יִנְתַּפְּעוּן בְּאֲדָאִי וְלֹא מַעִין לָהֶם:
14 וְכֹאֲלִתְגֵרָה אֲלֹאסְעָה מִן אֲלֵמָא כְּדֹאךְ יֵאֲתוּן אִו פִּי מִכָּאֵן דִּוּוּ
אַל־אֲכֹוִיָּה יִתְדַחַרְגּוּן: 16 כְּדֹאךְ תִּקְלָב עֲלֵי אֲלִנְכָאֵל וְקִד אֲנִכְלָב כְּאַלְרִיחַ
16 גְּמִיע נִבְלִי וְנָאזוּ כְּאַלְגִּים גִּיאֲתִי: 16 וְאַלְאָן פִּנְפָּסִי תַתְּסַאפֶךְ עֲלֵי אִד
חֲאֲזִנִי אִיאַם אֲלִצְעָף: 17 וְכֹאֵן עֲמָאֲמִי תִקְלַע מִנִּי לִילָא וְעִרוֹקִי לֹא
תַסְכֵּן: 18 וּבִנְהֵד מִן קֹוָה אֲתַדְרַע לְבִאֲסִי וּבִמְקִדָּאֵר תּוֹנִיתִי יֹאזְרִנִי:
19 וְקִד רַמָּאֲנִי עֲלִי אֲלִמִּין חִיתִי מֵאַתְלַת אֲלִתְרָאב וְאַלְרַמָּאֵד: 20 וְאַן
אַסְתַּגַּת אֲלִיךְ לִם תִּנְבְּנִי וְאַן וְקַפַּת וּפִה־מַתְנִי: 21 פִּכְאֲנֶךְ תִּנְקִלָב עֲלֵי
חִנְקָא וּבַעֲסֵם יִדְךָ תַתְּהַדְדִּנִי: 22 פִּתַּח־מִלְנִי וְעֲלִי אֲלִרִיחַ תִּרְכַּבְנִי וְתַמְוִגִּנִי
בַּפִּקָּה: 23 הִו אֲנִי עֲרַפַּת אֲנֶךְ תִּרְדֵּנִי אֵלִי אֲלִמּוֹת הִו אֲלִבִּית אֲלִמְעַד
לְכָל חַיִּי: 24 וְיִקִּינָא אֲנֵה בִלְקַע לֹא יִמַּד נֹאצֵר פִּיה יִדָּה וְהִו תַּעֲס לִים

D אַרְהֵאב | 4 O יִתְעַרְצוּן | 5 B דִּוּוּ סַפָּה | 9 O עֲלִי יִמִּינִי | Q כְּאַלְעִכְרֶשׁ |
B תַּסְכְּנִי | 17 B וּכְמִקְדָּאֵר | 21 B (חִו) חִסֵּר.

5. פִּי מִן גִּיר: מִתְּחַד הָאֲרִיץ.
6. בִּיאוֹר: כַּפִּים תְּרֻגֻם סְלַעִים.
7. פִּי בִין יִשְׁחִים יִנְהִקוּ: וַיִּדְמוּ לְאִשְׁר בִּין הַעֲצִים יִנְהִקוּ.
11. בִּיאוֹר: אִסְרוּ כִי יִתְרִי פִתַּח רִמּוֹז אֵל הָאֵל יִתְ' שְׁהוּא פִתַּח יִתְרוֹ.
12. בִּיאוֹר: עִכְרֶשׁ (תְּרֻגֻם פִּרְחַח) מִין מִן הַקּוֹצִים.
13. פִּי לְהוֹתִי יִתְעִילוּ: מִבְּלִי שִׁישׁ לָהֶם תּוֹעֵלַת בְּנוֹקִי.
14. פִּי הַפִּסְקוֹ: וְכַפְרִץ רַחֲב מִן הַמִּים כֵּן יִתְחַוֵּן אִו בְּמִקּוֹם שׁוֹאֵה הַתְּגִלְגָּלוֹ.
17. פִּי וְעוֹרִקִי בְּמִלַּח דּוֹמָה בְּלִצְע וְכֵן פִּי רִי יִנְהֵ בִשׁ עֵרֶק וְהִרְאִבִיעַ: בְּלִי קִדֵּי גִידִי.
18. פִּי יִתְחַפֵּשׂ: אֲתַעֲסָף.
23. פִּי בֵית מוֹעֵד: הַבֵּית הַמְּזוּמָן. וְכֵן פִּי הִרְאִבִיעַ.
24. פִּי הַפִּסְקוֹ: וּבִאֲמַת הוּא עֵי (רִ"ל שְׁמַמָּה) לֹא יִשְׁלַח כִּי עוֹזֵר יִדּוּ וְהוּא אִיד שְׁאִין
לָהֶם כִּי מוֹשִׁיעַ.

- 17 ומאלמא כסרת אניאב אלגאיר ושרחת מן אסנאנה אלפריסא:
 18 פקדרת אני לא אתופי אלא מע בלי מנולי וכאלרמל אמיל אלעמר:
 19 ואן ענצרי מנפתח אלי אלמא דאימא ואלמל בית פי זרעי סרמדא:
 20 ואן כרמי גדיד מעי וקוסי בידי תתבדל:

5

אי יתבדל שי בעד שי.

- 21 וכאן אלקום יסמעון לי ויצברון ויסכתון למשורתי: 22 ובעד
 כלאמי לא יתנון ועליהם ידך כלאמי: 23 וירגוני כאלמטר וכאנהם
 פערז אפואההם לאללקים: 24 ואן צחבת מקאבלתהם לא יומנון ונור
 וגדי לא יוקעון: 25 וכנת אכתאר מן טרקהם מא אנלם פיה ראסא
 10 ואסכן בינהם כמלך פי כראדיסה והם בין ידי כמן יעאזי אלחזנא:

ל.

- 1 ואלאן צחק מן הו אצגר מני פי אלעמר ומן כנת אזוהד פי
 אבאיהם מן אן אנעלהם מע כלאב ננמי:
 יעני אן יכנו לי רעאף.

- 2 תם אקול למא דא לי קרה ידיהם וקד צאע מעהם אלהרם:
 יעני אנהם קד הרמו בלא מערסא.

15

- 3 והם פי עוז וגוע ושום כאנהם פארין מן מפאזה פלמא כאויז
 או מכווא: 4 וקאטפון מלווא וורק אלשגר ומן אצל אלרתם מעאמהם:
 הו גוע מן אלשגר.

- 2 DQ מע מנולי | 8 (דאימא) DQ חסר | 6 B יסמעון מני | D ובעד מא כלאמי |
 8 D לא יומנון בי | 9 B טריקהם | O מא כנת אנלם | 11 D מן חס אצגר ... פי כלאב |
 14 D ידהם . . . צאע מנהם | 16 חס פי עוז ופי גוע.

18. פי הפסוק: חשבתי שלא אמות כי אם עם בלות ביתי וכוהל (ר"ל חול חים)
 אאריך ימים.

19. בשני חלקי הפסוק חוסיק: תמיד, לעד.

- 20 ביאור: יחליק כלומר יתחלק זה אחר זה. (ענין פי הריק: בכל יום ויום היו
 עושים לי כבוד חדש ולמה כי קשתי בידי תחליק חכמתי ומעשי היו חדשים).

25. פי הפסוק: הייתי בורח מדרכיהם מה שאשב בו לראש ואשכון ביניהם כמלך
 כגדדיו והם לפני כמי שמנחם אכלים (ענין פי הריק בסוף פרק ב': כמו המלך בגדוד שאין
 חילו רשאים לדבר עד שיפתח כך הייתי אני ביניהם והם היו לפני כאשר אכלים ינחם כמו
 אותם הבאים לנחם האכל שאין להם רשות לדבר עד שיפתח האכל).

1. ביאור: לשית עם כלבי צאני כלומר שיחיו לי לרועים.

2. ביאור: כלומר שהם חזקינו בלא דעת.

8. פי גלסוד: וברוע מול ענין לעיל ג' ז. ופי העורקים ציה כאלו חס בורחים מציה.

4. פי עלי שיה עלי העץ מלשון עלי זית (וכן פי הראב"ע: אפילו עלי השיח שחוא

האילן). — ביאור: רתמים הוא מין מן העצים.

כמ.

1 פֶּעֹאוֹד אִיּוֹב צָרַב מִתְּלָה פֶּקָאֵל: 2 מִן יִצְנַעֲנִי כַּאֲשֶׁר־הוּר
אֶלְקָדִימָה כְּאִיָּאָם כֹּאֵן אֶלְאֶלָּה יַחֲפֹטֵנִי: 3 וּבִתְלַמִּיעָה סְרָאנָה עָלַי
רֹאסִי וּכְנַת עָלַי נֹרָה אֲסִיר פִּי אֶלְמִלָּאָם:
אֶלְמַעֲנִי בַחֲשָׁךְ וְהוּ מִתְּצַר אֶלְבָּא.

5 4 וּכְמָא כְּנַת פִּי אִיָּאָם נַעֲמַתִּי וְעִצְבָּה אֶלְאֶלָּה עָלַי כְּבֹאִי: 5 וּמָא
דָּאָם כֹּאֵן אֶלְכֹּאֲפִי מַעֲי וְגִלְמָאֲנִי הוּאֵלִי: 6 וְחִין כֹּאֵן סַעֲיִי יִרְחֵץ פִּי
אֶלְסַמֵּן מִתְּלָא וְאֶלְצֹאֵן יִצֵּב לִי אֶקְסָאָם אֶלְדֶּהֵן שְׂבֵהָא:
בַּחֲמָה הוּ מִ' בַּחֲמָא מִתְּצַר מִלָּל וְגַם כָּל שְׂרִית יִשְׂרָאֵל (רִיָּה אִ' יִיב לִיט)
[מִכָּאֵן שְׂאֲרִית] וְתוֹרֵנִי (שְׂבִי כִיב מ') מִכָּאֵן וְתוֹאֲרֵנִי.

10 7 וּכְנַת אֶכְרַג אֵלִי אֶלְמַחְאֵל עֲנַד אֶלְמַסְקָה וּפִי אֶלְרַחֲבָא אֶהֱיִי
מְגִלְסִי: 8 וְרֹאֲוִי אֶלְאֶחְדָּאֵת וְאֶכְתְּבוּ וְאֶלְכֶּהוּל וְקֶפּוּ אוּ קָאֲמוּ:
9 וְאֶלְרִיִּסָּא חֲבַסּוּ אֶלְבִּלָּאָם וְצִירוּ יִדְהֶם עָלַי פִּמְהֶם: 10 וְצוֹת אֶלְמַדְבְּרִין
קֶד אֶכְתְּבוּ וְלִסְאָנֶהֶם קֶד לְצַק בַּחֲנֻכָּהֶם: 11 לֹאֲן אֶדְאָנֶהֶם סַמַּעַת בִּי
פִּמְדַּחוֹנִי וְעִיּוֹנֶהֶם רֹאֲתֵנִי פִּשְׁהֲדוּ לִי: 12 בֹּאֲנִי אֶפְלַת צִעִיפָא מְגוֹלָא
15 וְיִתִּימָא וְלֹא מַעֲיָן לֵה: 18 וְדַעוּהָ אֱלֹהֵאֲלֶךְ תֹּאֲתִינִי וְקִלְבִּי אֶלְאַרְמִלָּה
אֶרְנֵן: 14 וְקֶד לְבַסַּת אֶלְעֲדֵל מִתְּלָא וְלִבְסַנִּי וְשִׁמְלִנִי אֶלְחַכֵּם כַּאֲלִמְמַר
אוּ צִנִּיף: 15 וּכְנַת לֵלְאֻעֲמִי מִקָּאָם אֶלְעִינִין וְלִלְאֻזְמֵן מִקָּאָם אֶלְרַגְלִין:
16 וּמִקָּאָם אֶלְאֵב לִלִּיתֹאֲמִי וְאִי חֲכֵם לִם אֶעֱלֵמָה אֶסְתַּבְּרִיתָה:

B 1 מִן יִצְנַעֲנִי | B 18 לֹק | O בֹּאֲן | D 16 אֶלְחַכֵּם וְשִׁמְלִנִי כַּמְסַר | O 17
וְלִלְאֻזְמֵן | B 18 לִלִּיתֹאֲמִי) | B לִלְמַסְכִּין.

והחכמה מאין חמצא בכלל דברי היסודות הנזכרים בה בפרט במאמר א' מס' אר"ד (דף 45).
ועוד האריך כזה בפירושו למשלי י' ג'. ודבר עוד על זכר ד' יסודות בפרשה זאת בפירושו
לס' יצירה פרק א' הלכה א'. ועל פסוק כ"ח עיין בפירושו לס' יצירה במקום הנזכר וס' אר"ד
תחלת מאמר ד' (דף 48). — וכאשר ראה איוב שאמר מאמר שני ולא ענתו אליפו הוה דעתו
במאמר שלישי והוא אמרו ויוסף איוב וגר.

3. ביאור: חשך מעטו בחשך והוא מקוצר בית.
4. פ' חרפי: טובי (וכן פ' הראב"ע: גדולתי בלי דומה כי אם לפי הענין).
6. בשני חלקי הפסוק הוסיף: על דרך משל, על דרך דמיון. — ביאור: בחמה הוא
במקום בחמאה והוא מקוצר כמו וגם כל שרית ישראל במקום שארית ותורני במקום ותאורני.
(נזכר בתשובות דונש על ר"ס סימן קכ"ב).
7. פ' שער: אל מקומות הסיפת העם וכן דרך הגאון לתרגם שער אם אין ענינה שער
כמש עיין בדברים י"ב י"ז. משלי ל"א כ"ג ו"א. ופ' עלי קרת אצל חבנין המקורה.
13. עיין פ' הגאון למשלי כ"ד כ"ז.
14. אחר מלת צדק לבשתי הוסיף: על דרך משל. — ועי' פ' הגאון לישעיה ס"א י'.

וזנא והי'א ללמא כילא: 26 ועמל ללממר רסמא וטרק ללסקיע אצואתא:
חזיו אלדי פקיעא הו אלסחאב אלמחקע וקד יקאל אלשקאיק איצא.

27 חיניד ראדה וקצהא והי'אדה ואסתבראדה: 28 תם קאל
ללאדמייין אן תקוי אללה הי חכמה ואלזואל ען אלשר פהם איצא:

מעול איוב פי היא אלמקאלה אן היא עלם לא נגדה נחן ולא נצל אליה 5
מן דלך קלב אלבלדאן אלדי פיהא אלבר ואלטעאם ומעאדן אלהב ואלנחאם
ואלהדיד פיצירהא אלמחוקר כמא פעל בסדום הו קי' כי יש לכסף מוצא אלי אכר
אלקצה ולא להא אעני אלחכמה תמן פנשתריהא כמא דכר מן גמיע אלאשיא
אלעזיה בל רד גמיע דלך אלי אללה תע' הו קי' אלהים הבין דרכה ונעלהא מקאם
חכמה אלאתראע ואלאתראע אלדין לא יעלמהא אלא הו תע' ושכחהא איצא 10
באלמבאיע אלדי לא יערף כיף טבעת עלי דאך אלא הו אז קאל כי הוא לקצות
הארץ יביט לעשות לרוח משקל וגו' דכר שמים ורוח וארץ ומים אז הי אלענאצר
אלדי לא יעלם אלנאם כיף טבעת ולא כיף רסמת בל אצמא יסלמון פעלהא
ותדבריהא אליה. — תם אן איוב למא ראי אנה קד קאל מקאלה תאניה ולם ינאוכה
אליסו אכר מדהבה במקאלה תאלתה והו קי' ויוסף איוב וגו'. 15

B 1 וואל.

F 2 וס' החזיו פקיעא והו אלסחאב אלמחקע וקד יקאל לה שקאיק איצא |
F 5 וכאן מעול איוב פי הזה אלמקאלה עלי מא קאל ותחכמה מאין תמצא ודלך אנה קד
כאן קדם דכר מא יגריה אללה עז וגל פי עאלמה אן יקלב אלבלדאן אלדי פיהא אלבר
ואלטעאם ומעאדן אלהב ואלפצה ואלנחאם ואלהדיד פיצירהא כאלנאר מתוקדה כמא פעל
בסדום והו קי' כי יש לכסף מוצא אלי אכר אלקצה פקאל עלי . . . אן היא עלם לא נגדה
כקי ותחכמה מאין תמצא וליס הו איצא יצל אלינא לקי' מאין תבוא ולא להא תמן פנשתריהא
וגמיע מא נסק מן אלחמאן ואלנארה אלעזיה. תם רד דלך אנמע אלי אללה אלהים הבין
דרכה ונעלהא מקאם (פה נפסק כ"י F).

28. ביאור: עיקר הדברים שסמך עליהם איוב במאמר הזה הוא שזאת חכמה אשר לא
נמצאנה אנחנו ולא נגיע אליה וממנה שהפך הארץ אשר בה דגן ולחם ומחצבי הוזהב והנחשת
ותברזל ושמה לתבערת אש כאשר עשה בסדום הוא אמרו כי יש לכסף מוצא עד סוף הפרשה
ואין לחכמה מחיר שנקנה אותה כאשר זכר מכל הדברים היקרים אבל השיב הכל אל האל
ית' הוא אמרו אלהים הבין דרכה ושם אותה במקום חכמת הברואה והעשיה מאין אשר לא
ידע אותן כי אם הוא יתעלה ודמה אותה גם כן במבעים לא ידע איך תסבכו על זה כי אם
הוא כאמרו כי הוא לקצות הארץ יביט וגו' הזכיר שמים ורוח וארץ ומים כי הם השרשים אשר
לא ידעו בני אדם איך תסבכו ולא איך היה חכם אבל הם ישליכו עשייתם ופקודתם אליו ית'.
[ביא סמך איוב במאמר זה על מה שאמר ותחכמה מאין תמצא והוא שהקדים מה שיעשה
האל ית' וית' בעולמו שיהפך הארצות אשר יש בהן דגן ולחם ומחצבי הוזהב והכסף ותנחשת
ותברזל ושם אותן כמו אש לתבערה כאשר עשה בסדום. ואמר עוד שזאת חכמה לא תמצא
לנו ואינה באה אלינו ואין מחיר שנקנה אותה וכל מה שסידר מן המחירים והפנינים היקרים.
אחר כן השיב כל זה אל האל אלהים הבין דרכה]. — ענין ד' היסודות בפסוק כ"ד וז"ה
הביאו גם הראב"ע והרמב"ם בפירושיהם. ועי' מה שחשיב הגאון על דברי השועים בפרשת

8 חתי בנו אלמכאע לס יטוהא ולא אלשבל מאל אליהא:

לא עדה תרנ' לא סר אי לא מאל.

9 מִדִּי יִדְהָ אֵלֵי צְלוּדְהָא וּקְלָב גְּבֹאֲלֵהָ מִן אַצּוּלְהָא: 10 וּשְׁקָה
כְּלָגָנְהָא מִן צוֹאוּיְנֵהָ וּכְלֵי אִמְרֵי עֵזוֹ קֵד סִבֵּק פִּי עֲלִמָּה: 11 וּמִגִּיץ
5 אֲלֹאֲנֵהָר קֵד חִבְסָהָ וּגְבֹאֲיָהָ קֵד אֲכֻרְגָּהָ אֵלֵי אֲלֹנֹר: 12 וְאַלְחִכְמָהּ
כְּדָאךְ מִן אֵין תּוֹגֵד וְאִי מוֹצֵעַ פִּיהָ הִיא אֲלִפְהֶם: 13 וְלִם יַעֲלֵם אֲלֹאֲנִסְאֵן
קִיסְתָּהָ וְלֹא תוֹגֵד פִּי דָאֵר אֲלֹאֲחִיָּא: 14 וְלוֹ אִמְכֵּן אֲלִגְמֵר אֵין יִסְאֵל
לְקָאֵל לִים הִי פִי וְכִדְלֵךְ אֲלִבְחֵר לוֹ גָּאֹז אֵין יִקּוֹל לְקָאֵל לִים הִי עֲנִידִי:
15 וְלֹא יַעֲטִי אֲלֹאֲכֻרִיו בְּדִלְהָא וְלֹא יוֹזֵן אֲלִמְאֵל תְּמִנְהָא: 16 לֹא תִקָּאֵם
10 בְּפִצּוּן אוֹפִיר וְלֹא בְּאֲלִבְלוֹר אֲלַעֲזִיו וְאַלְמָהָא: 17 וְלֹא יִקְאוּמָהָ אֲלִדְהָב
פְּכִיף אֲלֹזְגָאֵן וְלֹא בְּדִלְהָא סְאִיר אֲנִיָּה אֲלִפּוֹז: 18 וְאַלְמִרְגָּאֵן
וְאַלְאִסְתְּבִרָאֵן לֹא יִדְכֻרָאֵן בְּאֻזִּיָּהָ וּמִדִּי אֲלִחִכְמָהּ אַעֲזֵי מִן אֲלֹנְאוּהָר:
19 לֹא יִקְאוּמָהָ זִכְרָגֵד אֲלִחִכְשָׁהּ וּבְאַלְפִצּוּן אֲלִנְקִיָּהּ לֹא תִקָּאֵם:
20 וְאַלְחִכְמָהּ כְּדָאךְ מִן אֵין תַּעֲלֵי אֲלִינָא וְאִי מוֹצֵעַ פִּיהָ אֲלִפְהֶם:
21 15 וְקֵד כְּפִית מִן עֵין כָּל חִי חֲתִי מִן טָאִיר אֲלִסְמָא אֲנִסְתֵּרֶת: 22 וְכִאֵן
אֲהֵל אֲהִלְאָן וְאַלְמֹת יִקּוֹלֹן בְּאִדְאֲנָא סִמְעָנָא כְּבִרְהָא: 23 לְכֵן אֲלִלְהָ
אֲלַעֲאֵלִם בְּטִרְיָקָהָ וְהוּא אֲלַעֲאֵרֶף בְּמוֹצֵעָהָ: 24 לֹאֲנָה אֵלֵי אֲקָאֲצִי
אֲלֹאֲרִיץ יִלְתַּפֵּת וּמָא תַּחַת גְּמִיעַ אֲלִסְמָא יִרְאֵה: 25 וְקֵד צִנַּע לִלְרִיָּאֲח
 $G^2 G^4$ 1 בְּנו אֲלִמְכֵעַ | O יִסְאֻהָ $G^2 G^4$ יִסוּהָ | $G^2 G^4$ וְלֹא אֲלִשְׁחָל | BD אֲלִיָּה G^4
עֲלִיָּה | $G^2 G^4$ 4 כְּלָגָנָא | B מִן צוֹאֻנְהָא | 5 (קֵד II) $BG^2 G^4$ חֲסֵר | 8 (לוֹ גָּאֹז אֵין יִקּוֹל
לְקָאֵל) | O יִקּוֹל G^4 חֲסֵר | 9 DG^4 וְלֹא תִקָּאֵם | 11 $OG^2 G^4$ אֲנָא אֲלִפּוֹז | 12 $OG^2 G^4$
וְאַלְאִסְתְּבִרָאֵן | (בְּאֻזִּיָּה) DQG^4 מַעְהָא | 13 B וְזִמְרָגֵד | 14 Q הִיא אֲלִפְהֶם DO אֲלִפְהֶם כָּה |
15 D מִן עֵין | (חֲתִי מִן) B וּמִן | 17 B בְּסִרְקָהָא | 18 BQ וּמִן תַּחַת | O וְקֵד יַעֲלֵל לִלְרִיָּאֲח
מִיֻּזְאֲנָא וְיִרְתֵּב אֲלִמִּיָּהָ בְּאַלְמִכְיָאֵל.

2 F וְסִי לא עדה לס ימיל לאֲנִי גְּעֻלְתָּה תִּרְנִי לא סר מִחַל סוּרוֹ גֵּא אֵל בֵּית עֲבִדְכֶם.

8. בִּיאוּר: לא עדה תִּרְגוּם לא סר כְּלוּמֵר לא נִשָּׂא [בִּיָּא כְּמוֹ סוּרוֹ גֵּא אֵל בֵּית עֲבִדְכֶם].

10. פִּי כָל יִקֵּר רִאֲתָה עֵינוֹ: וְכָל דְּבַר יִקֵּר כְּכֵר הַקִּדִּים בִּידִיעֲתוֹ.

11 תִּרְגֵּם מִכְּבִי בְּמִלָּה אֲשֶׁר תִּרְגֵּם כָּה נִכְבִּי לְקִמֵּן לִיָּח פִּיִּי וְשַׁעֲמָה מְקוּה מִים אוֹ
לוֹ מְבוּעַ מִים.

14. פִּי הַפִּסּוֹק: וְלוֹ הִיָּתָה יִכּוֹלֵת הַתְּהוּם שִׁישְׁאָלוֹ מִמֶּנּוּ הִיָּה אוֹמֵר לא בִּי הִיָּא וְכֵן הִים
הִיָּה אֲשֶׁר שִׁידְבֵּר הִיָּת אוֹמֵר אֵינְנָה עֲמִידִי.

17. פִּי וְזִכּוּכִית: וְכָל שְׁכֵן זִכּוּכִית. וְהַפִּי הוּא הִבִּיא ר' יוֹנָה בִּשׁ זִכְךְ בְּלִי הַזְכִּיר

שֵׁם הַנְּאוּן.

18. פִּי לא יִזְכֵּר: לא יִזְכֵּר כְּנִגְדָּה.

20--28. עֵין כָּה שְׂכֵתֵב הַנְּאוּן עַל פִּסּוֹקִים אֵלֶּה בִּפְרִיֻשׁוֹ לִס' יִצִּירָה פִּרְק א' הִלְכָּה א'.

22. פִּי אֲבִדוֹן וּמוֹת: אֲנִשִּׁי אֲבִדוֹן וּמוֹת (פִּי הִרְאִבִּיעַ: הֵם הַמִּתִּים הַקְּדִמוֹנִים).

25. בִּיאוּר: מִלַּת חֲזוּי אֲשֶׁר תִּרְגְּמָתִיהָ "פִּקִּיעַ" טַעֲמָה חֲעֵנָן הַנְּגוּר לְגוּרִים וִיקְרָא גַם כֵּן

בְּלִיעַ "שְׂקָאִיק" (= גִּזְרִים).

22 וימרח עליה מן לא ישפך עליה מן ידה יהרב הרובא: 23 ומן
יספך עליה כפיה שמאתא ויצפר עליה מן מוצעה תהדדא:
ק' עלימו כפימו הו מגזא [מקאם עליו כפיו ומתלה ישר יחו פנימו (תהלים
י"א ז')] אלמעני פניו לאנא פי אללה תעאלי.

כח.

1 אן מוצעא כאן פיה ללפצה מברג ותצפאה ללדהב: 2 וחדיד
יוכד מן תראבה ונחאם יצב מן חגארתה: 3 געל אנלא אלי חלול
אלטלאם וכדלך לכל פאן הו מסתבר אלי דאת אללאפל ואלנגבם:
4 ואתגר אלואדי מן חית יגרי פצאר אלמנסיון מן אלרגל אלגריבה קד
צעפו מן אלנאם ואצטרבו: 5 וארץ כאן מנהא יכרג אלמעאם
פאנקלבת בדל גמיע דלך פצארת כאלנאר: 6 ומוצע מן חגארתה
10 אלמהא ומן תראבה אלידהב: 7 ומכה לם יערפהא אלטאיר מתלא ולם
תלחטהא עין אלהדאה תבאלנא:

שזפתו תלמחהא מתל שזזפתני השמש (שה"ש א' י"ו).

1 O ומן ידה יהרב הרבא G^3 ומן מן ידה יהרב הרבא | DQ וכן סאפס יספס
2 G^3 יספס | DQ שאמתא $G^2 G^4$ שמאתה | 5 DQ או | DG^4 מוצע | D מכרגא |
B ומצפאה | 6 G^2 ינצב | G^2 לחלול אלפלאם פיה | 7 O וכדאך DQ ולולך | $DOQG^4$
מסתברי | 8 $G^2 G^4$ יגר | G^4 פצאר אלי אלמנסיון | 9 B ארץ | 10 B ומנקלבת $G^4 G^2$
אנקלבת | 11 D והי סכה | D לא ... ולא | 12 $ODG^2 G^4$ עין אלהדא Q עין אלגראב.

3 F וק' עלימו כפימו הו מגזא מקאם . . . לאנא אלי אללה עז ונל | 18 F ופס'

שזפתו תלחטה לאנחמא ב' הוא ואלבי שזפתו השמש שה"ש.

22—23. פי הפסוקים: וישלך עליו מי שלא יחמול עליו ואשר מידו ברוח יברח ומי
שיספוק עליו כפיו שסח לאידו וישרק עליו ממקומו להפחידו. ביאור: אמרו עלימו כפימו הוא
העברת לשון במקום עליו כפיו וכסוהו ישר יחו פנימו הענין פניו כי באל ית' הוא מדבר.
(נוכר בתשובות דונש על ר"ם ס" ק"ן).

1—8. פי הפסוקים: כי יש מקום שהיה בו מוצא לכסף וזיקקה לזהב. וברזל יוקח
מעפרו ונחשת תוצק מאבניו. שם קץ (ומן קצוב) לבוא החשך וכן כל מה שיש לו תכלית הוא
חוקר עד עצם אפל וצלמות. — על פסוק ג' ע"י פי הגאון לסי' יצירה פרק ב' הלכה א'.
4. פי הפסוק: פרץ הנחל ממקום שהוא נגר ויהיו הנשכחים מן חרגל הזרה דלים
מאנוש ונתבלבלו. — ע"י פי הראב"ע: גם יפרוץ המקום נחל שהוא גר והענין מוגר כמים
המזגרים.

5. פי' תחתיה: תחת (כלומר תמורת) כל זה.

7. הוסיף בשני חלקי הפסוק: על דרך משל, על דרך הפלגה. — ביאור: שזפתו תביש
אליה כמו שזזפתני השמש.

7 פכיה יכון עדוי כטאלם או מקאומי כגאיר:

קו' יהי כרשע אויבי הו אכנא מלל כה יעשה אלהים לאויבי דוד (שיא כיה כיב).

8 ומא רגא אלדנס אד יטמע והל יסלי אללה נפסה: 9 או צראכה
 יסמע אלטאיק אדא חלת בה אלשדד: 10 או יתדלל עלי אלכאפי או
 5 ידעו אללה פי כל וקת: 11 ואנא אדלכם עלי קדרה אלטאיק ואלדי
 ענד אלכאפי לא אכתמה: 12 והודאכם כלכם קד שאהדתם דלך פלם
 דא גרורא תגתרון: 13 אן הדא נציב אלדמ' אלטאלם מן ענד אללה
 ונחלה אלדאהבין מן אלכאפי יאכדונהא: 14 אן כתרו בנוה פאלי
 אלסיף ודראריה לא תשבע טעאמא: 15 ושרידה באלקתל ידפנון
 10 ואראמלה לא יבכין עליהם מן שגלהן במצאוב אכר: 16 ואן צבר פצ'ה
 כאלתראב והיא מלאבם כאלמין: 17 פיהי' דלך ואלצאלח ילבסה
 ומאלה אלברי יקסמה: 18 ובני ביתה כאלענכבות ועמל כצא כפל
 אלעריש:

ופסרת נוצר זץ לאדמהא ב' פי אלמקרא הדא ואלב' כעיר נצורה (ישעיה א' ח')
 15 קריה מלצצה.

19 ואן אנצנע והו גנ' פלים ינצם חתי יפתח עיניה פאדא לים הו:
 20 וידרכה אלנכאל כאלמא בסרעה וכאן אלזובעה חמלתה לילא:
 21 או ריח אלקבול חמלתה נפלה פמצי אד נקלה מן מוצעה:
 וישערהו מלל ואסערם על כל הגוים (זכריה ז' ייד) פנקלתהם אלי אלממם.

8 B והל יסאל אללה מן נפסה G² יסלו | 4 DQ אלקארד | 5 G² ידעו אליה |
 6 O אכתמכמה | 8 G⁴ מן ענד אלכאפי | G⁴ כתר בנוה G² כתר אולארה | 9 D ושרידה
 Q ושראידה G⁴ ושרידה | G⁴ G² תכבין | 12 G⁴ יקסמה אלברי | B ביתא | O כאלעת
 G⁴ G² כאלעש | O כאפלאל G² כאפלאל | 18 OB אלעש | 17 G² ותרכה | D 18 אדא
 ריח | G⁴ אן נקלה.

2 F וקולה יהי כרשע אויבי כלאם אכנא כק' כה יעשה אל' לאויבי דוד | 14 מכי F
 ובכי O: נצר הוא זץ מלל כעיר נצורה | 19 F ויסערהו ונקלה מלל ואסערם ... אלממם.

7. ביאור: יהי כרשע אויבי הוא כנוי לשון כמו כה יעשה אלהים לאויבי דוד.
 8. פי יבצע: יאזה ממון. ופי' וכי ישל אלוה נפשו: היבטיח האל לנפשו (מל' שלוח).
 15. בסוף הפסוק הוסיף: בעבור שחן טרודות בפגעים אחרים.
 18. פי' הפסוק: ובנה ביתו כעכביש וכצל סכה עשה סכת גמא. — ביאור: תירגומי
 נוצר זץ כי שנים הם במקרא זה הא' והב' כעיר נצורה (עי' תרגומו לישעיה א' ח' ומה שהעיר
 שם עליו המוציא לאור).

19. עיין המאמר העשירי מס' אר"ד דף 287.
 21. ביאור: וישערהו כמו ואסערם על כל הגוים כלומר העברתים אל העמים.

מע אלמלאם: 11 ועמד אלסמא תרפרף ותבהת מן זגרתה: 12 בקוֹתָה
זגַר אלבחר ובפסהמה אוהן פתנתה: 18 ובאמרה חסן אלסמאואת
וארדעת ידה אלתננין אלמחיט: 14 הוּדָא הוּדָא בעיץ אוצאפה פאִי שי
מן אלסמור סמע בה ורעב גברוֹתָה מן יפסהמה:
פאבִיִן בעד הוּדָא במא דא אנאבה אליהוא ען קולה הוּדָא אעני הרפאים 5
פלמא ראי אן צופר קד אמסך אנד מזהבה במקאלה תאניה הו קולה.

כז.

1 ועאוד איוב צרב מתלה פקאל: 2 וחַךְ אלטאיק אלדי אזאל
חכמי ואלבאפי אלדי אמר נפסי: 3 אִנְהָ מא דאמת נפסי פִי ורוח
אללה פי אנפי: 4 אן תכלמת שפתאי בגור ולסאני לא ידרם ארבא:
תצדירה בהיה יקול חק אללה מא דמת באקיא לא קלת גור[א] ומעני הסיר 10
משפטי אִנְי איוב כאן חאכמא סימא בין קומה כמא וצף ואשברה מתלעות עול
(כיס ייז) פלמא חלת בה היה אלמציבה ואל חכמה.
5 ואעוד בנפסי אן אזכיכם וואלי אן אתופי לא אזיל צחתי מן קולי:
מעני לא אסיר תמתי דו באלקול יעני לא אתרך אן אקול [אני] צחתי.
6 וקד תשדדת בעלאחי ולא ארכיה כמא לם יבע קלבי מן עמרי: 15
יחרף יביע מפרד.

1 OG תרף DB ובקוֹתָה | 2 O ובקדרתה חסן | 3 BD פאִי שִׁין Q פאִי שִׁין |
4 D ורעם | 7 G⁴ רפע מתלחת וקאל | DQ וחקא אן אלטאיק | 8 D אִמָּא מא דאמת |
9 O לא ידרם אלמבר | 4 G⁴ אבדא | 15 G² G⁴ ולם ארכיה | (כמא) DQ ממא G² חסר |
B יבע D יביע.

5 G⁴ . . . וסאבִיִן בעד הוּדָא במא דא אנאבה אליהוא ען הוּדָא אלקול פלמא ראי
איוב אן צופר קד אמסך אנד מזהבה בסקאלה תאניה אד קאל | 10 F תצדירה בקי . . .
ואלג' פואסיק מתצלה חי אל כי כל עוד אם תדברנה ומעני קולה הסיר משפטי . . . |
14 F ומעני לא אסיר . . . צחתי | 16 F ופסרת יחרף יבע מפרדא.

11. עיין פה הגאון לפרק ד' הלכה ח' מספר יצירה.
12. פה רגע: גער.
13. פה נחש בריח: התנין הסובב הוא חתלי בחכמת חשמים ועיין פה פ"א הל' ד'.
14. ביאור: אבאר אחרי זה כמה ענחו אליהוא על מאמרו זה רצוני לומר הרפאים
יחוללו וגו'. ואחר שראה איוב ששתק צופר החל לחזות דעתו במאמר שני.
- 4—2. ביאור: הקדים בזה הדבור לומר חי אל בכל עודי לא דברתי עולה. [ביא וחג'
פסוקים מתוכרים זה לזה]. וענין הסיר משפטי שאיוב היה שופט בין בני עמו כאשר סיפר
ואשברה מתלעות עול וכאשר באה עליו הצרה הזאת סר משפטו.
5. ביאור: לא אסיר ר"ל בדבור כלומר לא אעזב מלוכר תם אני.
6. ביאור: יחרף יחרד (או יירא) מלה נפרדת (והראביע פה יקטן לבי כאדם שיש לו חרפה).

מענאה אן גואב מסלחך יא איוב ה'ה הו אמר סי עלם אללה לא נקף נחן עליה
ולא נעלמה. סלמא ראי איוב אן גואבהם קד אל אלי מלל מקאלחה אלדי יחל
גמיע מא נשאהרה מן נעם אלמאלחין ואלם אלצאלחין עלי חכמה אלכארי תעי
ועלמה קי קלבה וקאל לבלדר אד לם תאחי בשי.

כו.

5 1 פאגאב איוב וקאל: 2 לעמרי מא אענת מן לא קוֹה לה ולא
אנתת דראעא לא עֵז להא: 8 מא אשרת למן לא חכמה לה ולא
עלמטה אלפקה: 4 ולא אכברת אחדא בכלאם ולא חכמה אחדי
כרנת מן ענדך:

ה'ה אלני פואסיק הי גרץ ה'ה אלקצ'ה לחבון גואב בלדר.

10 5 והודא אלשגאעא יצרעון מן גזאיר אלבחר וסאיר אלעמאר'ה:
אדעי איוב האהנא אן אללה יצרע אלגבארה בנת'ה כמא ישא פאמסק צופר
ען גואבה.

6 מן ענד אלדי אלתי ענדה עריאן ולא כסוה ללהלאך:
7 אלמאד אלסמא עלי תיה ואלמעלק אלארץ לא עלי שי: 8 אלצאר'
15 אלמיהא פי גיומה ולא ינשק אלגמאם דונה: 9 אלמאסך ונה אלכרס'
ורכם עליה גמאמה: 10 רסם הגאבה עלי ונה אלמא אלי פנא אלנור

5 (לעמרי) O חסר | 6 DQ מא משורתך למן ליס לה חכמה ולכתיר אלמערס'ה
אלפלספה | 7 D באלכלאם | G ולא חכמה אחד | 18 O מן ענד אללה | G עריאנא |
14 DB אלצאר' אלמא | 15 DQ ולא ינשק אלמענאן | G ואלמסקך.

9 G⁴ תם אדעי איוב האהנא . . . פאמסק צופר ען כלאמה.

3. בפסוק זה יש שני תרגומים: א) מה יעצת לאשר אין לו חכמה ולא תודעתו תושיה.
ב) מה עצתך לאשר אין לו חכמה ולרב דעת הפילוסופיה.
4. פי הפסוק: ולא הגדת לאחד מלים ולא חכמה אחת יצאה ממך.
4—2. ביאור: אלה הג' פסוקים הם כוזבת זאת הפרשה להיות מענה לבלדר.
5. פי הפסוק: הנה הגבורים יחוללו (מלשון חלל) מן איי הים ושאר הישוב. —
ביאור: איוב פוען פה שחאל יפיל פתאם את הגבורים הללים כאשר ירצה ובוזה השתיק את
צופר מלענות.

6. עיין פי חגאון למשלי פי י"א.
7. פי צפון השמים. ופי על בלימה "לא על דבר" ובפירושו לס' יצירה פי ר' הלכת
ה' ביאר חגאון מדוע לא פי "על לא-דבר".
9. פי פרשו צבר.
10. פי חק חג כאלו נכתב חק חג (עיין לעיל כ"ב י"ד). — כפי ארד מאמר א'
(דף 55) כתב חגאון: והודיענו עוד כי יש לאור ולחשך תכלית לחיות תשובה על העם הזה
באמרו עד תכלית אור עם חשך.

וכראם אלסנבלה ינקצפון: 25 ואן לם יכן כדאך פמן יכדבני ויציר
כלאמי לים כמא קלת:

אלנרץ אלדי אבריה מן היה אלמקאלה [אלויאדה] עלי כלאם אליפו רמו
מעט (כיד). ואנמא נסק אלכלאם חתי אנתהי אלי האהנא סקאל לאליוס אנבתני
באלעאקבה סקלת ויתרם אכלה אש ואנא לם אסאלך ען דלך ואנמא סאלתך פי 5
אלעאנל אכברני כיה ינעם עליהם וימהלון והם מהמא אקאמו כדאך יסדרון פי
אלבלאר [ויקחלון ואנמא אסאלך] הדיא עלי מדהבך ואמא אלדי אקולה אנא אן לה
אן יפעל מא ישא וליס דלך במנכר פלא תליבני באלעאקבה ארסע קולך מעט ואיננו
והמנו ועלי דלך אנאבה בלדר כמא סיאתי.

כה.

1 ואנאב בלדר אלשוחי וקאל: 2 אלסלמאן ואלפוע מעה והו 10
צאנע אלסלאם פי ארפאעה: 8 והל מוגוד אחצא לבראדיסה ועלי מן
לא יתבת נורה: 4 ומא יחתל אלסלמאן מע אלמאיך ומא יזכו אלמולוד
מן אמראד: 5 הודא חתי אלקמר לא ילמע ולא אלכוכב תצפו
בחצרתה: 6 פכיף אלסלמאן אלדי הו רמה ואבן אדם אלדי הו דוד:

אלמכרני מן מקאלה בלדר היה הו קולה ומה יצק אנוש עם אל וגו' וכאן

1 G ומן יציר כלאמי כמא לם אקל | 10 D פאנאבה בלדר אלשוחי וקאל ען דלך 15
בקול מכתצר | 11 D רפעה O ארתפאעה.

8 ואלנרץ אלדי אבריה אלויאדה מן איוב עלי כלאם אליפו רמו מעט ואנמא נסק
אלכלאם מן אלאל אלי אלכר חתי אנתהי ... ואנא לם אסאלך פי אלעאקבה ואנמא סאלתך
פי אלעאנל פאכברני כיה גאו אן ינעם עליהם וימהלון והם מהמא ... אסאלך הדיא ען מדהבך
אנא ואמא אנא אלדי אקול לה אן יפעל מא ישא פליס הדיא עברי מנכר פלא תליבני באלעאקבה
ארסע מן בינא מעט ואיננו פאנאבה בלדר השוחי עלי דלך בקול מכתצר | 15 ואלמכרני מן
מקאלה בלדר הדיא קאל ומה יצק וכאן מענא . . . אלי מתל מקאלתה אלדי יחל גמיע
מא נשאהרה מן נעמא אלסלמאן ואלם אלצאלחין . . . וקאל לבלדר אבך לם תאתי בשי הו
קול אלכחאב.

25. ביאור: הכוונה היוצאת מן הסאמר הזה המוספת על דברי אליפו הוא אמרו רמו
מעט. ואיוב סדר דבריו עד שהגיע הנה ואמר לאליוס השיבות לי ברעו אחרית הרשע ואמרת
ויתרם אכלה אש ואנכי לא שאלתיך על זאת לא שאלתיך אלא על העולם הזה הנד לי איך
הוא יסיב להם ויארך להם וכל עוד שחם עומדים בן ישחיתו בארץ ויהרגו ואני שואלך זה כפי
דעתך. אבל לפי מה שאני אומר שיש לאל לעשות מה שירצה אין זה קשה ולפי זה אל תעניני
מענה העולם כמא הרם דברך עד מעט ואיננו ועל זה חשיבו בלדר בסה שיבא אחרי זה.
6. ביאור: היוצא מסאמר בלדר זה הוא אמרו ומה יצק אנוש עם אל וגו' וענינו הוא
שהמענה על שאלתך אשר שאלת איוב הוא בדבר תלוי בידיעת האל אשר אנחנו לא נעמוד
עליו ולא ידענוהו. וכאשר ראה איוב כי כבר נסח מענה חבריו אל מה שדומה לדבריו ושגם
הם יאמרו כי מה שגורא משובת הרשעים ויסורי הצדיקים הכל תלוי בחכמת הבורא יתי
ידיעתו אמץ לבבו ואמר לבלדר לא חבאת מאומה.

אלִּטְלֹאם בִּיּוֹתָא כֹּאנַת מִכְתוּמָּה נְהֵאֲרָא לֹא יַחְתַּשְׁמוּן אֶלְנוּר: 17 וְהֵם
אֲנִמְעִין אֶלְנֵהר עֲנֵדְהֶם כֹּאֲלֵגְבִם כְּדֹאךְ יַעֲרֹפוּן אֶלְנִכְאֵל וְאֶלְגִּבִּם:
18 פִּמָּא אִסְרַעְהָ כֹּאֲנָה יִגְרִי עָלֵי וְנָה אֶלְמָא חִין תְּדֵם שִׁיעַתְהֶם פִּי
אֶלְבִּלְאֵד וְלֹא יוֹלִי בְּהֶם מְרִיק אֶלְעִמְאֲרָה: 19 אֵלִי מִפִּזְאָהָ דְּאֵת חֲמִי
5 וִינְפֹר עֲנֵהֶם פִּידֵהָ מֵא אֶלְתֵּלֵג וּמֵא אִשְׁקָאֵהֶם פִּי אֶלְתֵּרִי: 20 וְתִנְסָאֵהָ
אֶלְקִרְאֲבָתָא וְכֹאן אֶלְרִמָּה אִסְתַּחֲלַתָּה פִּלֹּא יִזְכֹּר אֲבָדָא וִינְכִסֵּר
כֹּאֶלְעוֹד אֶלְנוּר:

קולה מתקו רמה הו מתל מתקו לו רגבי נחל (איוב כ"א ל"ג) ויריד בהמא
גמיעא אללזום ואלדואם נקול אלקום אן הדא אלבלד קד חלא לי הו מתל קי
10 אסתחלאני.

21 אֶלְמִרְאֵעִי אֶלְעֶאקֶר לֹא תִלְדַּד פִּיטְלִמְדֵּהָ וְלֹא יַחֲסֹן אֵלִי
אֶלְאֶרְמִלָּה:

אומי בקי רועה עקרה אלי אן אלפאלם אנטא יקצר אלי כל צעיף סיפלמה
אמא עאקר או ארמלה מא ימיה שומהן או מא אשבההן.

12 22 וַיִּזְאָדֵב אֶלְאֶזְלָא בְּקִיתָהּ יִקוּם וְלֹא יוֹמֵן בַּחֲיוּתָהּ: 23 אֵן אֶלְדִּי
יַעֲמִידָה אֶלְוֹתָאק חֲתִי יִתְכַּל עֵינָאֵה עָלֵי גְמִיעַ מְרַקְהֶם: 24 פִּארְפֵּעוּ מִן
בִּינְנָא קוֹלְכֶם עֵן קָלִיל סִיפֻנוּן וַיִּתְמַאֲהֻנוּן וְכִסְמִיר אֶלְטִאֲלִמִּין יִנְצִמֻן

1 (לא יחתשמון) G לם תרי | 2 DQ כדאך ערפו | 4 B מפאזה | 5 D אשקאה מן
אלתרי | 6 (אבדא) DQ חסר | O ואנכסר | 7 G מתל אלעד | 15 DQ וטול אקאמתה
יקום O וטול מא יקום | 16 O חתי יתוכא | 17 (ינצמון) G ינקצפון.

7 G מתקו הו מתל מתקו לו ויריד בהמא גמיעא אללזום (ציל אללזום) ואלדואם |
18 ואומי בקי רועה אלי [אן] אלפאלם יקצר כל צעיף פי פלמה אמא עאקר או ארמלה מא
ימיה שומהם.

18. פִּי הַפִּסְקוֹ: מֵה קֵל תּוֹא כֹּאֵל וַיֵּךְ עַל פְּנֵי חֲמִים כֹּאשֶׁר תְּקוּלָּל מִחֻלּוֹקְתָם (סִיעָתָם)
בֶּאֱרִץ וְלֹא יִנְיָחוּם לִפְנֵת דֶּרֶךְ אֶרֶץ נוֹשֶׁבֶת. — עֵינֵי מֵה שִׁכְתָּב חֲרִיִּיק: רִבִּינוּ סַעֲדִיָּה פִּירֵשׁ לִשׁוֹן
כְּרִמִּים וְחִיתִּים דֶּרֶךְ יִישׁוּב כִּי כֹּאשֶׁר יִרְאֵה אֲדָם כְּרִמִּים יוֹדַע כִּי טָקוּם יִישׁוּב הוּא עַל כֵּן קָלָל
חֲרֵשׁ בֶּאֱרִץ שְׁלֵא יִהְיֶה בִּישׁוּב עִם בְּנֵי אֲדָם כִּי אִם בְּמִדְבָּרוֹת.
19. פִּי הַפִּסְקוֹ: אֵל צִית בְּעֵלֶת חוּם וַיִּרְחֶקוּ שֶׁם מִתָּם מִימֵי שֶׁלֵּג וּמֵה רֵב עֵינָיוֹם בִּשְׁאוּל.
20. פִּי יִשְׁכַּחְתּוּ רַחֵם: יִשְׁכַּחְתּוּוּ הַקְּרוֹבִים. — בִּיאוּר: אִמְרוּ מִתְּקוּ רִמָּה תּוֹא כְּמוֹ
מִתְּקוּ לֹא רִגְבִי נָחַל וּבִשְׁנֵינֵהם רֹצֵחַ לֹמֵר הַדִּבְיוֹקוֹת וְתַהֲתַמְדָּה כֹּאשֶׁר יֵאֱמַר חֶעֶם (כִּלְשׁוֹן עֵרֶב)
הֶאֱרִץ הִזְאֵת מִתְּקָה לִי הוּא כֹּאמְרוֹ עֵרֵבָה עָלֵי.
21. בִּיאוּר: רִמּוֹ בִּאֲמָרוֹ רֹעֵה עֶקְרָה אֵל מֵה שֶׁחֲרֵשׁ יִתְכוּן לַעֲשׂוֹךְ כֹּל עֵנִי עֶקְרָה אוֹ
אֶלְטִנָּה אֲשֶׁר רֹעַ מוֹלֵךְ לֹא נַעֲלֵם מִתָּם אוֹ מִי שְׂדוּמָה לָהֶן.
22—24. פִּי הַפִּסְקוֹ: וַיִּשְׁפֹּךְ הָאֲבִירִים בְּכֹרֹת יִקוּם וְלֹא יֵאֱמִין בַּחֲיוּ שֶׁתְּהוֹנוּן לֹא
הַבְּהוֹנוּן לִמְעַן יִשְׁעֵן עֵינָיו עַל בָּל דְּרִכֵּיהֶם. אִם כֵּן הִרְסוּ מִבְּנֵינֵי דְּבִרֵּיכֶם עוֹד מַעַשׂ וְאִינוּם וְהַמְכוֹ
וְכֹשָׁר חֲרִשְׁעִים יִקְצֹצוּן . . .

ואלבידא להם אלפֿה כאלכבו ללצביאן: 6 אַלדין יחצדון פי אלחקל
עלפֿהם וכרום אלמאלמין יתתבֿעון:

ינעטף בשדה בלילו עלי אלחרש אַלדין חכם אללה באן יאכלון כרום
אלרשעים כק' ופנשו ציים את איים (ישעיה ליד ייד).

7 פֿהם יביתון עראיא בלא לבאם ולא כסוֹה להם פי אלקרֿ: 8 מן 5
סיל אלגבאל ירמכון ומן עדם אלכֿן קד לאזמו אלצואן: 9 ינצבון
אליתים מן עאדתהם אלנהב ועלי אלצעף וסתרדנן: 10 פימשון
עראיא בלא לבאם ויחמלון אחמארהם גיאעא:

וצף אִנֶּהם יחמלון אלצעפא [אלבר] ומע דאך יניעון ויעצרון להם ומע דאך
יעשֿזננהם ויערוננהם [צל וידעוננהם] בין אלסואר לא ידלוננהם אלביות. יצהירו 10
[מן] צהרים.

11 ובין אסוארהם יקילון ויעצרון להם תגארא ומע דלד יעמשון:
12 פֿדאימא אַלדהם מן אלקריֿה ישחקון ונפום אלצרעי תגֹות ואללה
לא יציֿר אלספֿה: 18 והם ממֿן כאנו אדא ורד אלנור כאנֶהם לא יתבתון
מרקה ולא יגלסון פי סככה פיחתשמוה: 15

במורדי אור משתֿק מן מורד אַלדי הו נוול חכי אן אלליל ואלנהאר ענדהם
ואחד יקתלון ויסרקון ויפסקון פיהמא גמיעא.

14 בל פי אלנור יקום אלקאתל מנהם יקתל אלצעף ואלמסכין
ויכון באלליל כאלסארק: 15 ועין אלזאני מנהם תרצד אלגלם קאילא
לא תלמחני עין ומואראִה אלוֹגֶה יציֿר: 16 ואלסארק מנהם קד נקב פי 20

1 O ואלבֿר להם | GDQ אַלף. | D כאנו אַלדין יחצדון | 2 G יתתאבעון | 6 D סיל
אלגבאל | 12 BG ומע דאך | D ומע דא | 18 B ונפם | OG תגית | 15 O ולא יתבתון פי סככה |
18 B פי כל אלנור | O פי אלנהאר | O פיקתל | 20 D עין מחצרי ומוארה אלגֹה יסתר.

3 G וינעטף ... כרום אלרשעים. | 9 G ווצף אִנֶּהם ... ומע דאך ינעוננהם ויעצרון ...

יעשֿזננהם וידעוננהם פי אלקילולֶה בין אלסואר לא . . . צהרים | 16 G וחכי אן אלליל
ואלנהאר ענדהם ואחד יקתלון ויפסקון פיהמא גמיעא.

6. ביאור: בשדה בלילו מוסב על הפראים אשר גזר עליהם האל שיאכלו כרם הרשעים
כאמרו ופנשו ציים את איים.

9. פי משור כמה שהם רגילים לשדוד. וכן פי הרמ"ק מרוב שוד. והרשב"ץ הזכיר
פי הגאון בלשון זה: משור לשון השודר שודר.

10--11. ביאור: ספר שהם משיאים העניים את דגנם ועם זה ירעבו והעניים ירכו
להם יין ועם זה יצטאו ויניחו אותם בעת הצהרים בין החצמות ולא יביאום אל חבתים.
יצהירו מן צהרים.

18. ביאור: במורדי אור גזור מן מורד שהוא יירדה. סיפר שהיום והלילה אצלם אחד
יתרנו ויגבנו ויחמאו בשניהם יחד. (וכן פי הרמ"ק בעת שהשמש במורד בעת שקיעתו).

16. בראש הפסוק חסוף: והגב מחם.

12 ומן וצי"ה קולה לם אברה ואכתר מן רסומי קד אִלְכָּרַת
אקואלה: 18 והו פואחד ומן ירא'ה ומא שאת נפסה עמל: 14 ואנֶה
ליכמל שרומי ומתלהא בתיר ענדה: 15 לדלך אדהש מן בין ידיה
ובלמא אתפסהם אפוע מנה: 16 ואלטאיק קד ארכי קלבי ואלכאפי
5 אדהשני: 17 מא לם אנעמב מן קבל אלמלאם ולא מן בין ידי גמי
אלאפל:

כד.

1 אקול מא באל מן אלכאפי לם ימאלעו אוקאתא ועארפיה לם
ירו איִאם ועדה: 2 קום ייִגון אלתיכום וייגצבון אלקטוע וירעונהא:
יִתְּצֵל קי' גבולות ישינו באלססוק אלדי קבלה סיכן תאליסהמא מדוע משדי
10 לא נצפנו עתים גבולות ישינו ותציר אלעבארה לם ימאלעו מן אלכאפי אוקאתא
ואלנון פי נצפנו ללחפלים.

8 וחמאר אלאיתאם יסוקון ויסתרהנון תור אלארמלה: 4 וימלון
אלמסאכין מן אלמריק חתי קד אכתבא מנהם צעפא אלבלאד:
5 כאנֶהם וחוש פי אלברִ כרגו אלי צנעתהם מלתמסון אלפריסה

1 BDG פלים אנפיה | O קד זכרת | B 2 והו ואחר | O 8 שרש | DO 5 ולא בין
ירי | B 7 מא מן אלכאפי | BD 8 וקומא וייגון | G 18 קד אכתבו | D צעפא אלארק |

9 G ויתצל קי' גבולות ישינו פי אלססוק אלדי קבלה סיכון מן איתלאפחמא מדוע
משדי לא נצפנו עתים ותציר אלעבארה מא באל אלפאלמין לם ימאלעו מן אלכאפי אוקאתא
ונצפנו חו נצפו פאלנון תפלים מלל בצפיתנו צפינו (איכה ד' יא) וקי' עיניו בנוים תצפינה
(תהלים ס"ד).

12. פי' מחקי: יותר מחקי. — עיין מה שכתב הגאון באר"ד סוף מאמר ח': ואומר
במצדיקי בני אדם כי חסאיהם לא ישלמו בהרגל כמו שכתוב באשורו אחזה רגלי וגו' צפתי
אמרי פי.

18. עיין מאמר ב' מספר אר"ד (דף 88): הפץ הספרים באמרם כי העושה עשה הדברים
בדברו בצויו או במאמרו או בחפצו או ברצונו כלומר שעשה אותם בכוונה ממנו לא על דרך
השוא ולא בשגגה ולא בהכרח כאשר אמרו והוא באחד מי ישיבנו ונפשו אותה ויעש. ובפירושו
לספר יצירה סוף פרק ג' הביא מלת באחד לראיה על אמתת האחדות שאין חבורא נפרד ממנה.

2. ביאור: אמרו גבולות ישינו יתחבר לפסוק שלפניו ולפי זה יהיה חבורם מדוע משדי
לא נצפנו עתים גבולות ישינו ויהיה פירושו לא יראָאן משדי (בני אדם אשר גבולות ישינו)
עתים (בעתים מזומנים). והנון בנצפנו לפיאר הלשון, ופירושו נצפו כמו בצפיתנו צפינו
בגוים תצפינה.

5. פי' ערבה לו לחם לנערים. הערבה חביבה לחם כלחם לנערים.

קו' מי יתן ידעתי וגו' ישיר בה אלי אללה לא־ה קד חמני מרארא אן יעדסה אללה דנבה ולם יפעל לה דלך לתכנ אלמחנה אקי פמנהא קאל אערכה לפניו משפט וגו'.

4 פאצאָפּאָ בחצרתה אלחכם ואמלא פֿי מקאבלאת: 5 חתי אעלם אי כלאם יגיבני בה ואפהם מא יקול לי: 6 הל בכרתה קוֹה יאצמני 5 פלים הו פקט אלדי ילזמני:

מעני הברכ כח [אן אלחכם] לים במנאלבה ולים ילזמני בקול צמני פקט כל במא יתנ מן בין קולנא גמיעא ויבן אך פקט מלל וישאר אך נח (בראשית ד' כ"ג).

7 והנאך כנת אקאבלה מסתקימא חתי אפלת מן מחאכמי אלי אלגאיה: 8 הודא אדהב שרקא ולים הו וגרבא ולא אפהמה: 10 יעני אִני אתוקע רמלה ומלאיכתה דאימא לתקול לי איש דנבי ענדה סאחרב שרקא וגרבא פלא אנדה.

9 ואן אכד שמאלא פלא אנמרה ואן עמף גנובא פמא אראה: 10 ממא עלם אן מריק אלחכם מעי ואנה קד אמתחנני פכרנת כאלדהב: 15

יעני אן הודא ממא ידלכם אִני נקי כאלדהב.

11 וקד תמסכת רגלי בקדם נביה וחפסת מריקה פמא אמיל מנה: באשוורו קדמה מלל לא תמערד אשווריו (תהלים ל"ז ל"א).

4 B פאצאָפּאָ | (מקאבלאת) B אועאָפּ | 6 O אלזמני | 10 O פלא אפהמה | BDG פלים אנפדה.

1 G וקד מי יתן ידעתי ישיר בה . . . חמני מן רבֿה מרארא אן יעדסה מא דנבה ולם יפעל . . . פמנהא קאל אדעה מלים | 7 G ומעננה פי הברכ הו אן אלחכם לים הו במנאלבה . . . כל מן בין קולנא גמיעא . . . אך נח | 11 וקי הן קדם אהלך יעני אִני אתוקע . . . לתקול לי אי שי דנבי . . . ולא אנדהא | 16 G וחודא ממא ידלכם עלי אִני נקי מלל אלדהב כזהב אצא. | 18 G באשוורו מלל חמך אשוורי (תהלים י"ז ה').

6. ביאור: מעם הברכ כח וגו' שהמשפט אינו בכח גובר ולא יחייבני במה שאמר בעל ריבי בלבד אבל במה שיצא מבין דברי שנינו. ואך ענינו בלבד כמו וישאר אך נח.
7. פי' הפסוק: שם הייתי מתוכה עמו ביותר עד שאמלט משופמי לנצח.
8. ביאור: כלומר שאצפה תמיד שלוחיו ומלאכיו שיאמרו לי מה עוני אצלו ואנסה למורח ולמערב ולא אמצאו.

9. תרי עמף במלה הדומה לה בלשון ערב וענינה נגיית וכן פי' ר' יונה בשי' עמף.
10. ביאור: ר"ל זה מטה שיורה אתכם שנקי אני כזהב. — עיין מה שכתב הגאון במאמר ו' ספ' אור"ד (דף 198) והנפשות הזכות המזוקקות אשר ניצלו תוקרנה ותכובדנה כי ידע דרך עמרי בחנני כזהב אצא.
11. פי' באשוורו: באשוורי נביאו. — ביאור: באשוורו צעדו כמו לא תמערד אשווריו.

ואעדד צוֹאֵן אלאודיה דהב אופיר: 26 כל יכון אלכאמי חצנך ומאלך אלמאדהר:

מעני ושית על עמר בצר והיה שדי בצריך הו אִנֶּה קאלו לה אן אנת חסבת אלחצון מלל אלתראב ואלדהב מלל אלחנארף ולם תתכל עליהא לכנך תעל אלבארי חצנך ומאלך אנחת אמורך. 5

26 פאנך חיניד תתללל בין ידיה ותרפע ונהך אליה שאפעא: 27 תשפע ענדה פיסמעך ותסלם נדורך: 28 ותקמע אמרא פיתבת לך ועלי מרקך יספר אלנור: 29 ותעלם אִנֶּהם כאנו אתַעֲצוּ לך וקלת הדא אקתדאר ואלכאפִין אלעינין יגיתה:

10 יעני אן אצחאבך אלדי למתהם וקלת ענהם נוה ואִנֶּהם תעֲשִׂמוּ עליך אן לים אלאמר כמא קלת כל תללו לך הו קי כי השפילו וגו'.

80 ויפלת אלברִי פתפלת כדאך בנקא כפִיך:

כג.

1 פאנאב איוב וקאל: 2 אליום איצא שכואי מכאלף וקד תקלת צרבתי מע תנהדי:

15 מרי שיחי אראד בה אִנֶּה שכואה מי כל יום יאלף מא שכאה [פי אמסה].

3 לית אלדי אערפה אנדה ואצל אלי גאיתה:

1 O ואעתרד G ואעֲדִי | (ומאלך אלמאדהר) G ומלך אלגואהר | 6 O אליה מן אלעיוב |

9 BG ומלכפִין B יגית | 12 B כפִיך.

8 G ומעני ושית . . . לכנך תעל אלכאמי [חצנך] ומאלך אנחת אמורך. |

10 G ואראד בקי כי השפילו תעלם אן אצחאבך אלדי למתהם וקלת ענהם גִּאוּה (sic) אִנֶּהם תעֲשִׂמוּ עליך לים אלאמר כמא קלת כל תללו לך כי השפילו. | 15 G מרי שיחי אראד . . . פי אמסה.

אם תחשוב המבצרים כעפר וחוזהב כאבנים ולא תשען עליהם כי אם תשים שדי מבצריך והונך אז תושע. — עיין פי' הגאון למשלי י"ח י' ושם פירש שני הפסוקים כלשון קצרה: תנח המבצרים על העפר כבוזה אותם ומאסם ושים שדי מבצריך כמאמין בו. ושם בפירושו לפסוק י"א שב והביא תרגום שני הפסוקים. והרשב"ץ כתב: והיה שדי בצריך רבינו סעדיה ז"ל פי קדש ופי' בצריך לשון מבצר.

20. ביאור: רוצה לומר שחברך אשר גניתם ואמרת עליהם גוה שהם התגאו עליך תרע שתדבר אינו כן אך הם השפילו את עצמם לפניך הוא אמרו כי השפילו וגו'.

2. ביאור: מרי שיחי ר"ל ששיחו בכל יום משונה משיחו של אתמול. (פי' מרי מל סורר ומורה. ודומה לזה פי' הראב"ע: מורה הוא שיחי כל השחיות כענין עני ישראל מורה מאד וענינו משונה).

3. ביאור: אמרו מי יתן וגו' רומז בו אל האל כי כבר פעמים רבות בקש שיודיענו האל עונו ולא עשה לו וח לסען יהיה נסיונו יותר חזק ועל זה אמר אערכה וגו'.

אנצב אסאסהם: 17 אלקאילון ללמאיק זל ענא ויסתקלון מא יפעל אלמאיק בהם: 18 והו מלא ביותהם לירא ואבעד מנהם מא קדר עלי אלמאלמין אמהאלא: 19 פיראהם אלמסתקימון פופרחון ואלברי יהוי בהם: 20 אן לס תכן אנאסהם קד אנכתמת ובאקיהם אכלה אלנאר: אלמברו מן היה אלמקאלה הו אם לא נכחד קימנו וילך אן איוב סאלהם 5 וקאל מדוע רשעים יהיו (כיא ו') אנאבה אליפו וקאל אנמא ינעם עליהם נעמא אסתרנא חלי יכון אלאלם אלחאל בהם בעקב נעמא אצעב וקע ואשד וקאלו לה נראך תתוהם אן הוא יכפי עלי אלמאלק כמא יקול אלדחיון אן עבים סתר לו (ייד). או לעלך לס תשאהר מא קאל [ציל חל] בהם אשר קסמו ולא עת (מיו). וקולה קימנו יריר קימס וכילך רחקה [מני (יח) יעני רחקה] מהם ומתלה אם תגאל גאל 10 ונו' (רות ד' ד') והדקות עמים רבים והחרמתי לה' בצעם (מיכה ד' יג) ישוב ירחמנו (שם ו' יט) פכאן גרץ אלנואב כסו עקבתהם כקי' ויתרם אכלה אש.

21 פארבן אליה תסלם ובהדה אלמאור יאתיך אלכיר: 22 ואקבל מן אמורה אלשרע וציר אקואלה פי קלבך: 23 ואן רגעת אלי אלכאפי בנית אד תבעד אלגור מן מנולך: 24 ואנעל מע אלתרנאב אלחצן 15 OG 2 ומבעד ענתם DQ ומבעד O אמהאלא להם O פיראהם אלצאלחון | 4 G אן לא תכון | G ובקאיתחם | O אכלת אלנאר | Q פארבן אליה בואך | O 14 ולאן רגעת Q ולו רגעת | B 15 פי אלתרנאב G מן אלתרנאב.

G 5 (בסוף הפרשה) ואלמברו . . . ואשד וקאלו לה פואך תתוהם אנא יכפי עלי אלכאפי אלמאלק כמא יקולו אלדחיון . . . לס תשאהר מא חל בהם אשר קסמו וקולה קימנו יריר קימס וכילך רחקה מני יעני רחקה מהם ואלעבראניון יסתעמלון הוא סתל ואם תגאל גאל ואם לא יגאל יכבוש ענותונו וכל חסמתם פכאן גרץ אלנואב סו עקבתהם כקי' ויתרם אכלה אש.

17. פי' ומה יפעל שדי לכו: ויוללו כמה שיפעל בהם שדי.
18. פי' ועצת רשעים רחקה מני: והרחיק מהם מה שיעץ על הרשעים לתאריך להם.
20. תירגם קימנו "אנאסהם" ר"ל יקום כי במלת אנאם תרגם יקום בדברים "א" ו' ובבראשית ג' ד' וכ"ג (ובשני פסוקים אלה נדפס בשמות "אלנאס" במקום "אלאנאס"). ועל הפי' הזה רמז הרמב"ע באמרו: רובי המפרשים אמרו שהוא קימנו בקמץ קטן. וכן פי' הרד"ק בפרש קום: והוא כמו קימנו בצרי רוצה לומר יקומנו. — ביאור: תיוצא מהמאמר הזה הוא אמרו אם לא נכחד קימנו וזה שאיוב שאל אותם לאמר מדוע רשעים יהיו ואליו ענה אותו ואמר לא ייטיב האל לרשעים הלך הדין אלא בעבור שיהיה ענין היסורים שבא אחר מוכתם יותר קשה וחזק עליהם. ועוד אמר לו הנך חושב שזה נעלם מחבורא כאשר אמרו בעלי קדמות העולם שהעבים סתר לו וגו' או אפשר שלא תראה מה שנגזר עליהם אשר קסמו ולא עת. ואמרו וקימנו ר"ל קימס (וזה נזכר בתשובות דונש על ר"ס מיטן קין) וכן רחקה מני ר"ל רחקה מהם וכן נאמר אם תגאל גאל ואם לא יגאל וגו' ולפי זה כוונת המאמר לספר רוע אחריתם כאמרו ויתרם אכלה אש.

22. עיין פירוש הגאון לטשלי א' ג'.
23—24. ביאור: מעם ושיית על עפר בצר והיה שדי בצריך הוא שאומרים לו חבריו

דל קול אליפו עלי אן אללה הע' לא ידמע מצלה ולא ינלב מנפע' לנססה באמרה ונחיה.

4 והל יוכנך מן תקואך או בהא יחאכמד: 5 אלא אן שרך כביר ולא אנקצא לדנובך: 6 מנהא אן תסתרהן אכאך מנאנא ותסלך תיאב 8 קום פיצירון עראה: הוא מל קלה יחב חכמתא לחימין (דניאל ב' כ"א) ולעות מאוני מרמה (עמס ח' ה').

7 לא תסקי לנבא מא ותמנע אלנאיע אלטעאם: 8 ודו אלדראע אלנאלבה תביח לה אלבלד ואלוניה תקיסה פיה טלסא: 9 וטאלמא 10 כלית אלאראמל פרגא ואדרע אלאיתאם תזידה צעפא: 10 לדלך הואליך אלסכאך וידהשך אלפזע גפלה: 11 או תכון פי טלאם לא תבער פיה או קמר אלמא ינמך: 12 אלא אן אללה פוק שמך אלסמא פאנמר אלי שאן אלכואכב מא ארפעדהא: 13 פכיה תקול מא יעלם אלטאיק ותתעלב כיה יקצי מן לזן אלצבאב: 14 ואלגיום תסתר ענה 16 פלא ירי וחגאב אלסמא יסיר דונה: 15 אמדאהב אלדריין תחפסהא אלתי סלכו רהט אלגל: 16 אלדין אוהצו בגיר וקתהם וכאלנהר

8 B והל יקאבלך | D לאן שרך | 4 D ומנה אן B אןך תסתרהן טוב אנך | O אצחאכך | 5 BG פיצירון עראיא | 10 פראגא | D ודראע אלאיתאם | 11 O הואליך פכאכא | G אן תכון... וקמר אלסמא... | 13 G מא יערך | 14 OD ואלגיום יסתרה.

1 G. ודל מן קר החפץ עלי אנה ען גל לא ידפע... ונחיה | 6 G. ובגדי ערומים קום יצירון פי אלחאל אלב וכדלך ולעות מאוני מרמה ומא אשבת דלך.

3, ביאור: מאמר אליפו יורה שהאל ית' לא ירחיק חזק מעצמו ולא יקנה תועלת לעצמו בצויו והזוחרתו.

6. פי' ובגדי ערומים תפשיט: ותפשיט בגדי אנשים עד שיחיו ערומים. — ביאור: זה כמו אמרו יחב חכמתא לחימין ולעות מאוני מרמה (עין מה שכתב ר' יונה בס' תרמסח דף 194, למע דף 817 ואמר שם שעל דברים כאלה אמרו רבותינו נקרא על שם סמו).

8. פי' חפסוק: ואיש זרוע גוברת תתיר לו חארץ ונשוא פנים תעמיד בה בחמס. (ועיין מה שכתב הגאון בפירושו לטשלי ב' כ"ב).

14. תרגם חוג "הגאב" כלומר פתר מדביל ופרגוד וכן תרגם חסלה בישעיה מ' כ"ב ובטשלי ח' כ"ז.

15. פי' ארח עולם: דעת מאמיני קדמות העולם. ומהו פי' הראב"ע: אורח העולם עם האומרים כן היה העולם ואינו חדש. פירוש זה הביא הגאון בפירושו לספר יצירה בתחלת ההקדמה וגם תרגם שני חפסוקים מ"ו ומ"ז ותרגם תשמר "תחרס" ודרכו "וטאח" ואשר קסמו ולא עת "אלדין אכתרמו פי גיר וקח". והוסיף שם פירוש על תרגומו ואמר: קרא הכתוב דעת האנשים האלה כשם אורח עולם בעבור שהם ישימו העולם בלא גבול ולא שיעור והאנשים אשר הלכו באורח זה נקראו מתי און בעבור שהם חיברו לדעתם ראיות בפלות וגר. — ועיין עוד מה שכתב הגאון בפירושו לטשלי ד' כ"ז.

29 אלם תסאלו סאד־אלמדיק ואיאתהם לא תתבתון: 30 אן אלי יום
אלתעם יצ־אלשדיר ואלי יום אלקיאמ־יודון: 31 פמן יכברה בחצרתה
אמורה ואלי עמלה מן יסלמה אליה: 32 והו אלי אלקבור יודי ועלי
אכדאסדא יראבט: 33 כאן קד חלת לה גבאש אלוואדי ווראה כל אלנאם
יג־ואלדין קבלה לא אחצא להם: 5

ואראד בקולה מתקן לו אללזום יעני אן אלמ־לאום ה־ה אלנבאש ח־י
כא־הא קד חלת לה וסאבת.

34 פכיה תעאזוני באלהבא וגואבאתכם מנסוב־אלי אלנכת:
אשתקֶת נשאר מן שאר בשור (י־קרא י"ח ו').

כב.

10

1 ואנאב אליפז אלתוימי וקאל: 2 אבאזא אלמאיק ירכן אלמר
ח־י ירכן אליהמא אלעאקל:

ק' יסכן גבר יעני הל יצא־אלמר ר־ה פי מלם חם ח־י יסכן עלימו
משכיל יע' ח־י ירכן אלקאצי אלעאקל ויסמע כלמהמא יומי בק' עלימו אלי
אל וגבר נמיא. 15

8 והל ללכאפי מראד פי אן תצלח או לה טמע פי אן תצחח מרקך:

B 1 אלא תסאלו | B אלי אן אלתעם D אלי אן יום אלתעם | D 4 ווראה יג־ בכל
אלנאם | B 8 אלי אלנכח | D 11 פאנאב G פאנאב | G 12 עאקל.

6 מכ־ G. | G 9 נשאר מן שאר בשור | G 18 מעני יסכן הל יצאפ־אלמר

ר־ה . . . גמיא.

29. פי תנכרון: תכרון.

30. פי לזים עברות: יום תחית המתים (יום ח־י). וכן פי יום עברה (משלי י"א ד').
עיין עוד תשובות דוגש על הגאון סי' ק"ן ושם הביא פסוק זה בין הפסוקים אשר יש בהם
יחיד ורבים כלומר פועל בלשון רבים מתוכר אל פועל בלשון יחיד (יחשך יובל).

81 פי ישלם: ישלום.

33. ביאור: רוצה באמרו מתקן לו הדביקה ר"ל שהמת דבק ברגלים האלה עד

שנראה כאלו מתקן לו וערבו עליו.

34. פי נשאר מעל: מיוחסת למעל. — ביאור: גזרתי נשאר מן שאר בשור. (וכן פי'
הר"ק: השוכותים קרוב ומרע למעל מן שאר בשור. וח' יונה ב' שאר הזכיר תרגום הגאון
בלי הזכיר שמו).

2. ביאור: אמרו יסכן גבר ר"ל האפשר שיערך גבר משפט את אל כמושב בית דין עד

שהדין המשכיל ישב מול שניהם לשמוע דבריהם. רומז באמרו עלימו אל אל וגבר יחדו. —
חירגם פעל סכן כמלת "רכן" שטעמה סכך או נשען ולפי זה פי' הפסוק: הישען הגבר (ר"ל
הישען על כרו היערכבו לבו או החיצב) מול האל עד שישען המשכיל מול שניהם. וכן תרגם
בפסוק כיא חסכן גא עמו: "מארכן אליה" חשען עליו וקרוב לזה פי' היש אומרים שהזכיר תראביע.

רִבָּה אֶלְמֶעְרָפָה וְהוּא מִן אֶלְרַפֶּעַ יַחֲכֵם: 28 בֹּאן יָמוֹת הָיָא בַּעֲסָם צִחְתָּה
כָּל חַיּוֹתָה מוֹדַע סָאֵל: 24 וְאוֹדֹאנָה מֵלֵא לִבָּן וְעִשְׂאִמָּה תִתְסַקֵּי מִכֹּאכָא:
26 וְהָיָא יָמוֹת בְּנֶפֶס מִרָּה וְלֹא אָכַל שִׂי מִן אֲלֹכִיר: 26 וְנִמְיַעַא עָלֵי
אֶלְתֵּרֶאב יִנְצַעוֹן וְאֶלְרֶמָּה תִּגְמִיחֵם:

8 וְנִרְגַּן אֵלֵי בֹאב אֶלְזִיֹּאדָה מִן הָיָא אֶלְסַצַּל מִסְלָה אִיּוֹב לֹאֲצַחֲאָבָה מֵא קוֹלָם
הָיָא וְקָד כֹּאן עֶאֱרֻצָּהם בַּה פִּי סַצַּל יִשְׁלִיֹּו אֹוְהִלִּים לְשׁוֹדְרִים (יִיב ו') וְלִכְן לִים עָלֵי
הָיָא אֶלְטֵרִיק לֹאֲנָה הִנֵּאךְ אֲדַעִי דַּעִי קֹאֵל סִידָה אֵין לָלֶה אֵין יִנַּעַם עָלֵי אֶלְכֹאֶסֶר
חֵם תִּשְׁעָב אֶלְכֹּלָם אֵלֵי אֵין אֶתְסַע חֵם לִמָּא קֹאֵל לֶה צִיפֶר אֵין אֶלְסֹאֶלֶם לֹא כִּד מִן
אֵין יִעֲאָקֵב סִי אֶלְדִּינִיָּא וְאֵין אֶלְנֵאֶם לֹא כִּד מִן אֵין יִבְיֹוֹן לֶה אֶסְתַּחֲקֹאקָה תִּדְךְ אִיּוֹב
10 אֵין יִמְאֻלְבָּהֶם בְּמִתֵּל הָיָא וְקֹאֵל סִתְרִכּוּ קוֹלֵי אִנָּא וְדִלּוֹנִי כִּיף תַּחֲנּוּ לִלְכֹּאֶסֶר נַעֲמָה
סִאעֵה וְאַחֲרָה סִדּוּעַ רִשְׁעִים יַחֲזִי חֵם גִּרִּי צֹאֻלְחָא יָמוֹת בְּנֶפֶס מִרָּה וְנִמְיַעַא יָמוֹתָן
סִאן כֹּאן אֶלְתֵּרֶאב וְאֶלְעֻקָּאב כִּמָּא תְּקוּלוֹן אִנְתֵּם סִי אֶלְדִּינִיָּא סִאן יִתְאֲבֹאן אֵין יִעֲאָקֵבֹאן
וְקָד סִאחֲתָא מִי יִנִּיד (לִיָּא) וְהוּא לְקִבְרוֹת (לִיב). סַעַן הָיָא אֶלְמִסְלָה אֶנְאָבָה אֶלִּים
כִּמָּא תִּרִי בַּעַד הָיָא.

15 27 וְכֹאנִי עֹאֶלֶם אֶסְכֹּאֶרְכֵם וְהִמְמַכֵּם אֶלְתִּי תִסְלַמּוּנִי בַּהָא: 28 וְהוּ
אֵין תְּקוּלוֹן אֵין בֵּית אֶלְנִבִּיל וְאֵין מִסִּאכֵן אֶלְטֹאֻלְמִין קָד סִאווִית בִּינֵהם:
G 1 סִי אֶלְרַפֶּעַ | G 2 מוֹדַע וְסֹאֻלִּי | O תִּתְסַקֵּי B חֲתַקִּי | 4 O יִנְצַעוֹן . . .
תִּגְמִיחֵם D תִּגְמִי עֲלֵיהֶם | 15 O סִלְקֵד עֲלֵמָה | G בֹּאֲסִכֹּאֶרְכֵם | 16 (קָד סִאווִית בִּינֵהם)
B חֲסִר.

G 5 וְסַעֲנִי זֶה יָמוֹת זֶה יָמוֹת הוּא אֶלְמִכְרָג אֵלֵי אֶלְגֵּרְךְ אִנָּה גֹּאֲב אִיּוֹב. — וְנִרְגַּן אֵלֵי
בֹּאב אֶלְזִיֹּאדָה מִן הָיָא אֶלְסַצַּל מִסְלָה אִיּוֹב עַן נַעֲמָה אֶלְכֹּפֶר מֵא קוֹלָם הָיָא וְקָד כֹּאן
עֶאֱרֻצָּהם בַּהָא מִכְרִי קִבֵּל הָיָה פִּי סַצַּל יִשְׁלִיֹּו אֹוְהִלִּים וְלִכְן לִים... סִי אֶלְדִּינִיָּא וְאֵין אֶלְנֵאֶם
יִגַּב עֲלֵיהֶם אֵין יִבְיֹוֹן לֶה ... בְּמִתֵּל מֵא תְּקִדֶם סִקֹּאֵל אֶתְרִכּוּ קוֹלֵי אִנָּא וְדִלּוֹנִי אִנְתֵּם כִּיף תַּחֲנּוּ
לִלְכֹּאֶסֶר נַעֲמָה סִאעֵה סִדּוּעַ ר' יַחֲזִי חֵם גִּרִּי צֹאֻלְחִין יָמוֹתָן בְּנֶפֶס מִרָּה וְנִמְיַעַא יָמוֹתָן סִאן
כֹּאן... אִנְתֵּם הוּא מֵא פִּי אֶלְדִּינִיָּא סִאן יִתְאֲבֹוֹן וְאֵין יִעֲאָקֵבֹוֹן... כִּמָּא תִּרִי.

28. סִי בַּעֲסָם: בַּעֲרֻצָּם וְכֹן פִּי ר' יוֹנָה בִּשְׁ עַצֵּם.

24. סִי עִשְׂיִנִּי: גִּידִי צוֹאִיר.

26. בִּיאור: [נִיָּא] וְסַעֲנִי זֶה יָמוֹת זֶה יָמוֹת הוּא חֲדָבּוּר הִיּוּצָא אֵל חֲכוּנָה לְחַיּוֹת
מַעֲנָה (אִיּוֹב) יִצְא מִכָּלֵל זֹאת חֲפִרְשָׁה כְּמִין תּוֹסַפֵּת מֵה שִּׁשְׁאֵל אִיּוֹב אֵת חֲבִירֹו מֵה יֹאסִרֹו עַל
טוֹבַת חֲפִרְשִׁים. וְכִכֵּר הִיָּה מְשִׁיב עֲלֵיהֶם כּוֹה בְּפִרְשַׁת יִשְׁלִיֹּו אֹוְהִלִּים לְשׁוֹדְרִים אֲבָל הוּא אִיּוֹב
עַל זֶה הִדְרִךְ כִּי שֵׁם הִיּוּצָא דַּעַת מִלְּבֹו וְאִמֵּר שִׁישׁ לֹאֵל לְחִיטִּיב לְכוֹפִרִים וְאַחֲרֵי כֵן נִחְפִּרְדּוּ
חֲדָבְרִים עַד שֶׁחֲרִיבוּ. אַחֲרֵי כֵן כֹּאשֶׁר אִמֵּר לוֹ צוֹפֵר כִּי הִרְשַׁע לֹא נִמְלֵם מִלְּחִיטֹו נַעֲשֶׂה בַּעֲלֵם
הוּא וּשְׁבִנִי אִדֵּם לֹא נִמְלֵשו מִלְּחִיטֹו מְכִינִים שְׁהוּא רִאווִי לַעֲוֹנֶשׁ עוֹב אִיּוֹב הִתּוֹכַחַו עִמָּם בַּעֲנִין
זֶה וְאִמֵּר לְחֵם הִנִּירוֹ אֵת דְּבָרֵי וְהוֹרִינוּ לִפִּי דְּבָרֵיכֶם אִידִּי יִחִיָּה לְכוֹפֵר חַיִּים נַעֲמִים אֵף שַׁעָה
אַחַת סִדּוּעַ רִשְׁעִים יַחֲזִי. אַחֲרֵי כֵן אִמֵּר רֹאִים אִנְתֵּם צִדִּיק שִׁיכּוֹת בְּנֶפֶשׁ מִרָּה וְצִדִּיק וְרִשָּׁע
יָמוֹתָן יַחֲדוּ. וְאִם יֵשׁ גִּמּוּל וְעוֹנֶשׁ כִּמָּא שִׁאחֵם אֹוֹמְרִים בַּעֲלֵם הוּא אִיָּה גִמּוּלֵם אֵין עוֹנֶשׁם אַחֲרֵי
שִׁכְבֵּר מָתוּ מִי יִגִּיד עַל פִּנּוּי דְּרִכּוֹ וְגו' וְהוּא לְקִבְרוֹת יוֹבֵל וְגו' וְעַל זֹאת הִשְׁאִלָה הַשִּׁיב לוֹ
אֶלִּיפּוֹ כֹּאשֶׁר תִּרְאֶה אַחֲרֵי זֶה.

28. בְּסוֹף חֲפִסּוֹק חוֹסִיף: כִּכֵּר חֲשִׁיית בִּינֵהם.

14 פקאלו ללמאיך זל ענא פאן מערפֿה מרקד לא נריד: 15 מֵא אלכאפי חתי נעבדה ומא ננתפע אדא אסתקבלנאה: 16 והולא אלצאלחין לים פי ידהם כיריהם ותקדירה עלי אלפאלמין קד בעד ענהם: 17 פהם יקולון מתי סראג אלפאלמין יכמד ויאתיהם תעסהם ויקסמהם כמא אלחכאל בגצבה: 18 ויצירון כאלתבן בין ידי אלריה וכאלהשים חמלתה אלזובעה:

היה אלני פואסיק עלי אלכפאר אִלֵּהא הן לא בידם לאִנֶּה צדר אִלֵּהא ויאמרו לאל סור ממנו תם נסק עלי מא צדר בה מה שדי כי נעבדנו יעני אִנֶּה לים מוגד ויקולון הולא נרי צאלחין לא בידם טובם תם נרי מאלחין עצת רשעים רחקה מני אי אִנֶּהם לא יומנון באן הולא יכון נפיר קי' ען קום עצאח יחוישה (ישעיה ה' י"י) וקאל גיריהם לא תגיש ותקדים בעדנו הרעה (עמוס מ' י').

19 ואללח יכנו לבניה גִּלֵּה תם יכאפיה חתי יעלם:

וכאמאם פשערו אדא פעלו מלל אביהם חסב קי' ואף בעונת אבותם אתם יסקו (ויקרא כ"ז ל"ט).

20 ותנפֿר עינאה תבארה ומן חמי' אלכאפי ישרב: 21 פמא מראדה לביתה בעדה ועדר שיהורה קד גזית: 22 והל יעלם אלאנסאן
1 D ומא אלכאפי | 4 DQ סראג אלפאלמין | D ויקסמה B ויקסמונה | 5 O כמא יקסם אלחכאל B כמא באלחכאל G כמא בחבל | B יכנו כאלתבן | D וכאשים |
6 O אכלתה | 12 D ואללה פהו יכנו | 15 G תברה | 16 D והל יערֿף.

7 G. ומנסוקה היה אלפואסיק הן לא כמה יהיו כתבן עלי קול אלכפאר לאִנֶּה צדר אִלֵּהא (ויאמרו לאל) תם נסק עלי מא צדר מה שדי יענון אִנֶּה לים מוגד ויקאל הולא נרי צאלחין [לא בידם טובם תם נרי מאלחין] עצת רשעים פי קולון והם מודיין כמה נרי אִנֶּהם לים יומנון באן הולא יכון נפיר מא קאל קום עצאח ימהר יחוישה מעשחו וקאל גיריהם לא תגיש ותקדים | 13 G וקי' אלוה יצפון אדא הם פעלו מללה חסב ואף בעונת אבותם אתם יסקו.

בפניו שהוא רשע ופושע חלל מתביא ראיה עליהם מנפשו אבל הפך עליהם הדרישה ואמר למדוני אתם איך היה שאנחנו רואים הרשעים בסוב עד זמן מה כאמרו מדוע רשעים יחיו ושיער שהם לא יכזיבוהו באמרו שנותנים הרוחה לרשעים ובעת הרוחה יחיו חיים נעימים וזאת כוונתו עד סוף הפרשה. [בניא יש עוד: אחר כן אבאר מה שצריך מן הפרשה לביאור. וברגע שאל יחתו אמילו במותם לא יארכו תחלואיהם ואף בזה לא יענשו].

18—16. ביאור: שלשה פסוקים אלה על הכופרים הם אמורים. כי חקדים כראשונה אסרו ויאמרו לאל סור ממנו ואחר כן מתובר אל מה שקדם לו מה שדי כי נעבדנו רצונם לומר שאינו נמצא והם אומרים הנה נראה הצדיקים לא בידם טובם ואחר כן נראה הרשעים עצת רשעים רחקה מני [נ"א ועוד אומרים כעזרים לדעת זאת כמה נרי רשעים] כלומר שהם לא יאמינו שיהיה זה — שהעשה עצת האל היעוצה על הרשעים — כמו שאמר הנביא על האנשים המושעים ימהר יחוישה מעשחו ונביא אחר אמר כמו כן לא תגיש ותקדים בעדנו הרעה. 19. ביאור: יצפון לבניו אנו וישלם להם והם ידעוה כאשר עשו גם הם מעשה אביהם והוא רומה למה שאמר כתובת ואף בעונת אבותם אתם יסקו.

29 הָדָא קִסַּם אֱלֹאֲנִסְאָן אֱלִמְסָלִם מִן אֱלִלָּה וְנַחֲלָתָה אֱלִמְקוֹלָה
מִן אֱלִמְאִיק:

כא.

1 פִּאכְתָּדָא אִיּוֹב וְקָאֵל: 2 אִסְמַעוּ כִּלְאִמִּי סַמְאָעָא וַיְכּוֹן דְּלִךְ עֲזֹאכֶם
5 לִי: 3 אַחַתְמִלוּנִי חֲתִי אַתְכֹּלִם וּבַעַד דְּלִךְ אַהֲזוּ בִּי אֵן אִסְתַּחֲקִי:
4 הֵל שְׂכוּאִי לֵאנְסָאן אַכְרִי מַעִי פִּמָּא בָּאֵל רוּחִי לֹא תַצְנָר: 5 וְלֹא אֱלִי
וְתוֹחֲשׁוּ וַצִּירוּ אֵלִיד עָלַי אֱלִסִּם: 6 וּמַע הָדָא אֵן דִּכְרַת אִמְרָא דִּהֶשֶׁת
וְאִכְדִּי בְדִנִּי אֱלִתְקִלְקִל: 7 מָא בָּאֵל אֱלִסְאֱלִמִין יַחֲיוּן וְקִד גִּסְמוּ וְכֹתֵר
מֵאֱלֹהִים: 8 וְנִסְלַחֵם תֵּאבַת בֵּין יִדְיָהִם מַעֲהִם וּדְרֹאֲרִיָּהִם בַּחֲצֵרְתָּהֶם:
10 9 וּבִיּוֹתָהֶם סַאֲלִמָּה מִן אֱלִפֹּזַע וְלֹא קִצִּיב אֱלִלָּה עֲלֵיהֶם בְּמִרְיָ: 10 וְתוֹרֵדָה
אֵן לִקַּח לֵם יוֹלֵק וְאֵן וְלִדְתָּ בִּקְרָתָה לֵם תִּתְבַּל:

יִסְמֹן סִי אֱלִמְשִׁנָּה אֱלִחֲאִסֵּל מַעֲוֵבֵרַת וַיְקוֹלוּן לְלוּלָאֵד מִלּוּס וּפִילּוּס מַחֵל
תַּפְלִס פִּרְתּוֹ וְהַמְלִישָׁה זָכֵר (יִשְׁעִיָּה ס"ז ז').

11 וַיִּפְלְחוּן צְבִיאֲנָהִם כְּאִלְגָּנִם וְאוּלְאָדָהִם יִרְקִצּוּן: 12 וַיַּחֲמִלוּן
15 אֱלִדָּהּ וְאֱלִעוֹד וַיִּפְרַחוּן בַּצּוֹת אֱלִכְלִיאָק: 18 וַיִּפְנוּן אִיֵּאֲמָהִם סִי מִיֵּב עֵישׁ
וּפִי טִרְפָּהּ יִרְדּוּן אֱלִתְרִי בְּגִיר מִרְיָ:

מִקְאֱלָה אִיּוֹב הָיָה הִי כִּלְהָא מַעֲתֵד עֲלֵיהָ וְדִלְךְ אֲנָה לְמָא רֵאדָה יִבְאֵהֲתוּנָה
בְּאֲנָה טֵאֱלִם עֲאֲצִי תִרְךְ אֱלִאחֲתִנְגָּאן עֲלֵיהֶם בְּנִסְסָה בִּל עֲכִם עֲלֵיהֶם אֱלִמְסִאֲלִבָּה סְקָאֵל
אִפְתּוּנִי אַנְתִּם כִּיָּה צִרְנָא נָרִי לְלִסְאֱלִמִין נַעֲמָה וְקֵתָא כְּקִי מְדוּעַ רִשְׁעִים יַחֲיוּ וְקִדְר
20 אַנְתִּם לֹא יִנְכְרֹנָה אֵן אֱלִסְאֱלִמִין יִמְהוּן סְקָאֵל סִפִּי חֲאֵל מֵהִלְתָּהִם הָדָא יִתְנַעֲמֹן
סְהִדָּא כְּאֵן קִצְרָה אֱלִי אַכְרִי אֱלִקְצָה.

1 D מִן אֱלִאֲלָה וְנַחֲלָתָה עֲנֵד אֱלִלָּה | 4 G פִּאנְגָּבָה Q פִּאנְגָּב | G עֲזֹאֵא לִי |
5 G אַחַתְמִלוּנִי | DQ אֱסִלָּא תַחַתְמִלוּן כִּלְאִמִּי | G תַּחֲזוּ בִּי אֵן אִסְתַּחֲקִית | 6 B פִּלְוֵא |
7 G וְאִסְתַּחֲשׁוּ | B דִּהֶשֶׁת מִנָּה | 8 O חוּ מָא בָּאֵל | G וַיִּצֵּא כֹתֵר מֵאֱלִסִּם | 9 D בֵּין
אִידִיָּהִם | DO כַּעֲסָה פִּי אֱלִכְלָאֵד | 14 OG וַיְכּוֹלוּן צְבִיאֲנָהִם | 15 O אֱלִכְלִיאָק אֱלִקִּיתָאֵר.

17 G סְקָאֱלָה אִיּוֹב הָיָה... אֱלִמְסִאֲלִבָּה וְקָאֵל פִּאפְתּוּנִי אַנְתִּם כִּיָּה... הוּדָא יִנְעִמֹן
פִּתְוָא... אֱלִקְצָה. תֵּם אֲבִיָּן מָא יִתְנַגֵּן מִנְחָא אֱלִי שִׁרְתָּ. וּבִרְגַע שְׂאוּל יִתְתּוּ חֲתִי [פִּי] מִתַּתִּם
לִים תַּמּוּל עֲלֵיהֶם פִּיתְעֵלְבוּן.

29. פִּי וְנַחֲלָתָה אִמְרָה: וְנַחֲלָתָה הַמְעוּרָה.
3. כְּסוּף הַפְסוּק הַזֶּה: אִם רָאִיוּ אֲנִי לֹחַ.
9. כְּסוּף הַפְסוּק הַזֶּה: בַּחֲלִי.
10. בִּיאוּר: בְּמִשְׁנַת קוֹרְאִים לְאִשָּׁה חֲרָה מַעֲוֵבֵרַת וְהַלִּידָה נִקְרָאת מִלּוּס וּפִילּוּס כְּמוֹ
תַּפְלִס פִּרְתּוֹ וְהַמְלִישָׁה זָכֵר (עֵינִן פִּירוּשׁ שְׁנַעֲיִם מִלּוּת סִימָן ה': עֲבַר אִשָּׁה מַעֲוֵבֵרַת).
13. כְּסוּף הַפְסוּק הַזֶּה: בִּלָּא חֲלִי. וְכֵן פִּי הָרַאבִּיעַ בִּלָּא עֵינֵינוּ. וְהַרְיִיק כֹּתֵב: וַיִּיא
וּבִרְגַע לִפִּי שַׁעָה בִּלָּא חֲלִיִּים אֲרוּכִים.
13-6. בִּיאוּר: מֵאִמֵּר אִיּוֹב כִּלּוּ רָאִיוּ לְסַמֵּךְ עֲלֵיוֹ. וְזֶה כְּאִשּׁוֹר רֵאָה אַנְתִּם אֲמִירִים

נעלה היה אלמפעאל אלמצלעה בעצהא אלי בעץ [בעצהא] מנסובא אלי
פעל אלפאלם בנספה ובעצהא מנסוב אלי עקאב אללה תע' לה וועצת בעצהא והמלת
עליה אלבעץ אללכר חתי צאר גו בנו ואנתפם.

25 וסדהם יסל ויכרג מן שהרה וצפאר מן מרארתה ידהב ותקע
עליה אלהיבה: 6

ונעלת שלף כלמף מצמרה הו חץ.

26 וכמא כאן ינהב כל כנו ממלם מדפון לכזאניה פלדלך תאכלה
נאר לא תנפך וכמא כאן יסי אלי אלשריד פי כבאיה:

קולה כל חשך טמון יעני [כ]אשר גול חושך ואלנאר אלתי לא תנפך הי נאר
נהם אלתי קאל סיהא כי ערוך מאתמול תפתה [ישעיה ל' יג]. 10

27 לדלך יכשפון אהל אלסמא דנבה ואהל אלארץ יקאומונה:

28 ויתדרחג אדא מנולה כאלמנגראת פי יום גצבה:

קד כאן צופר יעלם אף אהל אלסופאן ונירהם חין אהלכו כאן מאלהם קד
תדרחג מעהם והלך פסנהא קאל נגרות כיום אפו כאלמנגראת פי יום גצבה אלסמאל
מע אלפאלמין. גמיע מא וצף צופר פי היה אלמקאלף יעני בה איוב ולכך אלסמאל 16
עליה מנהא אלדי הו גאבה הו קולה יגלו שמים עונו יקול לה אן אלפאלם יגב אן
תכשף לה אלמלאיכה בדנבה וכדאך אהל אלארץ יקאומונה פלא חסומא יא איוב
אלי מחאשאתך פאנא לא תחל לגא.

BG 8 לס תנפך.

1 ונעלת היה אלמפעאל אלמצלעה בעצהא מנסובא אלי פעל אלפאלם . . . . .
ואנתפם 6 מכי G. | 9 G קולה כל חשך יעני כאשר [גול] כל חשך טמון | 18 G וקי
יגל יבול בית פסרתה תדרחגא מן ויגל את האבן (בראשית כ"ט י'). וקד כאן צופר יעלם . . .
חין חלכו כאן מעלהם . . יגב אן תכשף אלמלאיכה . . אלי מחאשאתך פאנא לא נסתחל ולך.

ומקצתם שב על עונש חאל יתי והנחתיו הפעל האחר ושמתי הפעל השני מוסב עליו עד שהיה
הכל מסודר חלק לעומת חלק.

25. ביאור: שמתי למלת שלף מלה מוסתרת והוא חץ (ר' יונה בשי' ג ובשי' שלף פי
כי שיעורו שלף נשק ושלף כאן פועל עומד. והראב"ע פי': שלף חחק מהאשפת). — פי' ברק:
חמרה האדומה. וכן פי' ר' יונה בשי' ברק.

26. פי' הפסוק: וכאשר היה שוסה כל אוצר חשך טמון למצפוניו בעבור זה תאכלו
אש לא נפח וכאשר היה מרע לשריד באחלו [בעבור זה יגלו יושבי השמים עונו ויושבי הארץ
מתקוממים לו]. — ביאור: אמרו כל חשך ר"ל כאשר גול כל חשך (ר"ל סממני חשך) ואש
לא נפח הוא אש הגיהנם אשר נאמר בו ערוך מאתמול תפתה.

28. ביאור: [ביא פירשתי יגל לשון גלגל מן ויגל את האבן]. צופר היה יודע שאנשי
המבול חולתם כאשר נשמדו נתגלגל ממונם עסחם ואבדו ובחם אמר נגרות (כלומר כאשר נגרו)
ביום אפו ר"ל חממון עם הרשעים. — כל מה שסיפור צופר בפרשה הזאת רומז בו אל איוב אך
מה שסמך עליו ואשר הוא מענתו הוא אמרו יגלו שמים עונו. הוא אמר לאיוב ראוי הרשע
שחמלאכים יגלו לו עונו וכן יושבי הארץ מתקוממים לו אם כן אל תבקש ממנו איוב שחמול
עליך כי זה אינו מותר לנו.

13 וישפך עליה ולא יתרכה וימנע אלנטק פיה תחת חנכה:
 14 פלדלך מעאמה פי אמעאיה יתקלב כאן מראראת אלהיאת אלרקש
 פי גופה: 15 וכמא בלע מאלא חראמא כדאך יתקאיה חתי יקרצה
 אללה מן בטנה: 16 כאנה סם אלשנעא ירצע או תקתלה לסאן אלאפע:
 17 ולא ירי אקסאמא ואנהארא ואודיה נעים כעסל וסמן: 18 וכמא כאן
 5 יגלב כסב אלהראם כדאך לא יבלעה ובסרעתה אלי מאל גירה כדאך
 לא יתמתע בה:

צממת אלי משיב ינע כסבא חראמא לאן אלקצה אליה תשיר ומעני כחיל
 תמורתו מאל גירה לאן אצל אללספסא תגיר וכלאף.

10 19 וכמא עספהם חתי תרכהם פקרא כדאך אלבית אלדי גצבה
 לא יבניה:

פי עזב דלים אצמאר ותקדירה עזבם דלים ומללה וימלט משחיתותם (תהלים
 קיז כ') תקדירה וימלטם.

20 וכמא לא יערפו אלסלו פי בטונהם מנה כדאך במנאהם לא
 15 יפלתון: 21 וכמא לס יבק להם שרידא מן מעאמהם עלי דלך לא יצבר
 לה כירה: 22 ואדא אמתלא קפיוה יציק בה ועקובה כל שקי אשקאה
 תאתיה: 23 וכמא כאן קצדה אן ימלא בטנה חראמא כדאך יבעת פיה
 מן שדה גצבה וכאן ימטר עליה מחארבתה: 24 פאן הרב מן סלאח
 אלהדיד אבתדלת עליה אלקום אלנחאם:

1 D אלנטק בה | 2 B מעאה | O ינקלב | D מרארה | O 3 ובמא... כדאך... מן
 גופה | 4 B פאנה | O אלשנעא מן אלהיאת | D 5 חתי כעסל | O חתי שביח כעסל | D 6 אלמאל
 אלהראם | O 7 לא ימתע | 10 (כדאך) B וכדאך Q ולואלך | O 14 וכמא כאנו לא
 יערפו | O במנאה לא ינפלת | D 15 לה | B פי מעאמהם | B לא יצבר לה כירה |
 B 16 קפיוה Q צאק בה | B כל שאקי | DQ (אשקאה) חסר | Q 17 מאלא חראמא | B
 יבעת מן פיה | G 18 מחארבתה | G 19 תבדלת.

8 אצמא אלי משיב ינע כסבא חראמא לאן אלקצה אליה תשיר ומעני כחיל... וכלאף |
 G 12 ופי קולה עזב דלים חרף מצמר חו עזבם דלים מלל וימלט משחיתותם אלדי מענאה וימלטם מש'.

13. פי ימנענה וימנע הרבור בו. — עיין מה שכתב הגאון בהקדמתו לס' אורד (רף 5):
 אעפ"י שהכסילים חומלים על סכלותם ואינם מניחים אותה כמו שאמר יחמול עליה ולא יענכנה.
 18. פי משיב בל' אסיפה וקביצה ותרגמו במלה הערבית אשר תרגם בה תשכנה בפסוק
 י'. — ביאור: חברתי אל משיב מלת איסור כי ענין הפרשה רומז עליו (שהוא מדבר על מה
 שקנה באיסור) ושעם כחיל תמורתו חיל חילופו כלי חיל זולתו כי עיקר מלת תמורת חילוף ושינוי.
 19. ביאור: באמרו עזב דלים הסתרת לשון ושיעורו עזבם דלים וכמוהו וימלט משחיתותם
 שיעורו וימלטם (וכן פי הרמ"ק: ריצץ בני אדם עד עזבם דלים).

22. פי הפסוק: כאשר תמלא סאתו (וכן בתרגום: תתמלי סאתיה) יצר לו ועונש כל
 עמל אשר עשק אותו יבוא עליו.

23. פי הפסוק: וכאשר היתה כוונתו למלא בסט כמסמן אסור כן ישלח בו חרון אפו
 וימסר עליו מלחמתו.

24—19. ביאור: שחתי אלה הפעלים הנוספים זה אל זה מקצתם שב על מעשה הרשע

ק' הזאת הו אַבְבָּאָת ועלי אָן פֿי אֵלֶּה הא ומללה הנגלה נגלית אל בית אביך
(שמואל א' ב' כז) אֵלֶּי הו תְּחִיק.

5 אָן רִנִּין אַלפֿאַסקִין עֵן קִרִּיב ופֿרח אַלמֶרַאִין אלי מֶרַפֿֿ: 6 ולו
אסכן אָן יצער אלי אלסמא קדרה וראסה אלי אלסחאב יבלג: 7 לכאן
ענד אנמוזה יבד אלי אלגאִיִּה חֲתִי יקול נאמרה אין הו:
6 כגללו ישתק מן ונגלו כספר השמים (ישעיה ל"ד ה') אֵלֶּי הו אנדראָנ ואנמוא.

8 וכאלחלם ימיר פֿלא יגדונה ויארק כרויא אלליל: 9 ואן עין
ממחתי פֿלא תעוד ולא תלמחה אִיצָא פֿי מוֹצֵעָה: 10 וכמא כאנו
בנוה יעֶסְפֿון אַלפֿקרא וידאה תגלב גִּלָּה:
10 וידיו תשבנה גלב מלל וישב לו מנחה (מ"ב י"ז ג').

11 כדאך מהמא עטאמה מלא קוֹף שבאבה מעה פֿי אלתראב
תנצנע:

אעלמנא אִנֶּה יתֵרם פֿי בעץ עמרה.

12 ובמא כאן אִיא חלא פֿי פֿיה שרִ כתמה תחת לסאנה ליכתלִּי בה:
היא מא נשאהר מן אפעאל אלאשראר אִנֶּה אִיא אִנֶּה להם צֵר מן 16
אלפֿלם ואלמעאצי כתמה ליתפֿדֿוּ הם בה הו קולה יחמול עליה וגי.

8 O [ינפֿ] עֵן קִרִּיב | 4 D ורפעה | DO אלי גים אלסחאב | OB לכן |
7 G וירק כרויא אלליל | 11 O כדאך DQ פֿכדאך | O עלי אלתראב | 12 תנצנע או יתֵרם
D ת' או יתֵרם | 14 D ליתלִּיץ בת.

1 G וקולה הזאת מלבת | 6 G כגללו מן ונגלו כספר השמים | 10 מכי G. |
18 G עליומי שבאבה משתק מן עלם ועלמה פֿלמָא קאל אן שבאבה ינצנע מעה פֿי אלתראב
אעלמנא אן יתֵרם פֿי בעץ עמרה | 15 G וקאל אם תמתיק בפיו הו מא ישאהר מן אפעאל
אלאשראר אִנֶּה אִיא אִנֶּה להם באב מן אלפֿלם או מן אלמעאצי כתמה ען אלנאם ליתפֿדֿוּ
הם בה לזלך קאל יכחידנה וימנענה.

והוא ב' למע דף 85: ותהיה — ההיא — לקיים דבר ולאמרו בכמו הנגלה נגליתו וגי' הזאת
ידעת מני עד וגי' והריק פֿירש: הזאת ידעת מני עד תמיחה מתקיימת כי באמת ידעת וגי'.
7. ביאור: כגללו נגזר מן ונגלו כספר שמים אשר מעמו התגוללות כדרך מנלה (וקרוב
לזה פֿי' ר' יונה בשרש גלל מלשון גלגל ותנועה: לפי תנועתו יאבד לנצח כלומר בעוד
שתראה אותו מתנועע וחולך והנה הוא אוכר. והריק פֿי': כאשר יתגלל לכאן ולכאן
לנצח יאבד).

10. ביאור: מעם תשבנה אסיפה והבאה, כמו וישב לו מנחה. — פֿי' הפסוק: וכאשר היו בניו
מרצנים את חדלים וידיו אספו את אונו (מל' אָן) כן אף אם עצמותיו מלאו כה נעוריו וגי'.
11. ביאור: עליומי נעורו נגזר מן עלם ועלמה וכאשר אמר שנעורו תשכב עמו על
עפר תודיענו שימות בחצי ימיו.
12. בסוף הפסוק תוסיף: למען יחיה לו לכו. — ביאור: הוא מה שנראה ממעשי
הרשעים כאשר יצלה להם דרך עשק ופושע יסתירותו מבני אדם למען יתהדרו בו הם לכו.

קאל פאן קלתם מא אלדי יגב אן גלבת לך מן אצול אלדין ומא פי אבארך
 חתי ידנחא אלמוטנין קלת לכם אחריו עקאב אללה ואתקוה מן היא אלכלאם
 קי נורו לכם ותקדיר אלכלאם ומה שרש דבר לאן מה עאמלה פי גויין אלססוק
 ואמא צמיר אלנאיב אלדי פי לו וצמיר אלמלמאב אלדי פי בי סאלמעניאן ללנאיב
 6 ודלך נאיו פי אללנא מלל אם תגאל גאל ואם לא ינאל (רות ד' ד') ישוב ירחמנו
 יכבוש עונותינו ונו' כל חמאתם (מיכה ו' יט). גרצה פי היה אלמקאלה למא ראהם
 קד כאשמה וקאלו לה גהרא אן היא בלמאיך וכדא יסתחק כל מאלח אנא פי אן
 ילמף בהם ויחננהם עלי נססה ויסאלהם אן לא יסתקבלוה בהוא אלכלאם אלצעב
 אלדי ויידה עלי ונעה כמא יקול עד אנא תונין נשמי ונו' תהכרו לי חם קאל פי אבר
 10 אלספל חנוני ונו'. ואנאבה צופר עלי היא וקאל[לה] לא יחל לנא אן נחאשיך בל
 נקאומך ונשרר למאך כמא סאחכיה פי היא אלספל.

ב.

1 פאנאב צופר אלנעמתי וקאל: 2 לכך כואמרי תגיבני אנֶה
 בסבב אמסאכי:

15 יתצל קולה חושי בי במא בעדה מוסר כלמתי אשמע חתי יציר מענאה אנֶה
 למא סכֶה ענק יא איוב אלויתי הו קי מוסר כלמתי ונו'.

8 אלדי צרת אסמע אדבא הו כזאי וראיי מן פהמי יגיבני: 4 יקול
 היא אלדי תערפה מנד קמ מנד ציר אדם עלי אלארין:

18 G פאנאבה | O תמוכני G יאמוכני | 17 Q אלדי כנח | BOG וראיי |
 18 B אערפה D יערפני.

1 G חם קאל להם פאן קאלוא אי [שי] יגב אן גלבת יא איוב חתי שי אצל מן
 אצול אלדין פי אבארך חתי נכתבה ללמוטנין הו קי ושרש דבר פאן קאל[ן] דלך [קלת]
 אחריו עקאב אללה ואתקוה פי וקד יגיו אלעבראנין אן יאמבון אלמסתקבל פי בעק כלאם
 כאלנאיב כקי אם תגאל גאל ואם לא ינאל וקי אכאינא ישוב ירחמנו אנאזה פי סנאזין אלאל
 ישוב ותשלך ואלבי חמאתם [כדלך] קאל איוב האנא מה נרף לו נמצא בי. | 6 סכֶה G.
 ובכֶה O על ססוק כֶה: למא ראהם קד כאשמה . . . וכדאך יסתחק כל פאלם אנֶה . . .
 אלדי ויידה חֶמא עלי ונעה . . . חנוני ונו' | 10 G אנאבה צופר . . . נקאומך לנפחר למאך
 כמא אנֶה סאחכיה באכראני לה אלי לנא אלערב. | 15 G יתצל . . . אלויתי.

בעד גפשו ושאל סחם שלא יקדמו פניו בדברים הקשים הולתה המוספים על יגונו כמו שאמר
 עד אנה תונין גור. אחר כן אמר בסוף הפרשה חנוני ונו'. וצופר ענה אותו על זה ואמר לו
 אין מותר לנו לחמול עליך כי אם נקום עליך להראות חמאיך כמו שאספרנו בפרשת חזאת [בניא
 מוסף: בחוציאי אותה אל לשון חערב].

2. ביאור: אמרו חושי בי נקשר במה שאחריו מוסר כלמתי אשמע עד שיהיה מעמו
 בעבור שחשתי (ר"ל שתקתי) סכך איוב הכלמתי.

3. פי הססוק [בעבור חושי] שחייתי שומע דרך מוסר הוא כלמתי ודעתי מבינתי וענני.

4. ביאור: אמרו חזאת הוא לקיום דבר (לא לשאלה) אף על פי שיש המ בראשו
 וכמאזה הנגלה גללתי אשר הוא לאמת הדבר (עין מה שכתב ר' יונה בס' חרקם דף 48

גואלי הם ארליאי מן אלנאם תמני אן ירו כלאמה חתי יכון לה זכרא
תאבתא ואוליאיה מן אלמומנין ויתנאקלון אנבארה הם ומן קאם מן נסלהם עלי אלדניא
נקי' ואחרון על עמר יקום ונרצה בידך אן יעלם כיף יבלי אללה תע' אלצאלחין והם
צאברון לידך קאל ואחר עורי נקסו זאת וגו'.

26 ובעד בלי גלדי יחאמ בקצתי הדה פאכון מן אמראי' נסמי קד
דללת עלי אללה:

יעני אוריה ללנאם וסיה כלמה מצמרה ומענאה ואחר בלות עורי חסב כל מצמר.

27 כמא אנא אשאהד נפסי ועיני תנמר לא גירי חתי שכצת
אשכאצי אלי חגרי:

10 ק' כליותי יעני עיניה לאנחמא אלשאנצאת.

28 פאן קלתם מא אלדי ינבני אן נכלבה לך ואי אצל מן אלכלאם
וגדנאה לך חתי נדונה: 29 פאחדרו מן קבל אלסיף פאן חמי' אלדנו
הי סיף אללה לקבל אן תערפו אן אלחכם חק:

5 D בלא | O יחאמר | 6 G אדל | 8 B חסר | DQ לא גריב |
12 (וגדנאה לך) D חסר | 18 D תערפו Q תעלסון.

1 G וזרת ואני ידעתי גואלי חי אלי אלנאם לא אלי אללה וקלת חתי מעלם אוליא
באקין ואכרון בעדהם פי אלחראב יקסון. וצלת בקי אלאל' אלדי תמני פיה אן יריון כלאמה
חתי יכון לה זכרא תאמא תאבתא ואחרון על עמר יקום. וכאנת גאיתח פי הוא אן יבצר
אלנאם ויערפתח קדרה אללה וכיף יבלי אלצאלחין ואוליאיה מן סואמן (ציל אלמומנין) ויתנאקלון
אנבארה ולידך | 7 G ומבשרי אחזה אלה יעני אוריה ללנאם והאחנא כלמה מצמרה חי ואחר
עורי בלות עורי עלי מא עלמתח מן מנאז אלמצמראת | 10 G וקי כלו יומי אלי עיניתי
מן אלשכץ.

26. פי' חפסוק ואחר בלות עורי יקסו ספורי זה ולפי כן מן חלמי בשרי הוריתי על
האל. — ביאור: אחזה אלה ריל אראנו לבני אדם. ויש בו מלה נסתרת ופעמו ואחר בלות
עורי כדרך כל נסתר [ביא' על דרך מה שידעת ממשפט הנסתרות].

27. פי' חפסוק כמו שאני אראה את עצמי ועיני תראוני ולא זולתי עד שכלו כלותי
אל חיקי. — ביאור: אמרו כליותי ריל עיני אשר תבלינה.

28—29. ביאור: הוא אומר ואם תאמרו מה הוא שראוי לקיים לך משרשי התורה
ואיזה דבר בתוך הגדותיך ראוי שיכתבוהו הסאמינים [ביא' איזה דבר ראוי שנבקשהו איוב
ואיזה שרש משרשי התורה בתגדותיך למען נכתבתו לסאמינים] אומר לכם גורו לכם מפני עונש
האל ויראו ממנו מפני הדברים האלה [ביא' ואם יאמרו זה אמרתי גורו מפני עונש האל ויראו
ממנו על אודותי]. וישעור הדברים: ומה שרש דבר כי סלת מה משמשת בשני חלקי חפסוק.
אבל כני הנסתר אשר בלו וכני חסדבר אשר בבי הכל שב אל הנסתר וזה יתכן בלשון כמו
אם תגאל גאל ואם לא יגאל ישוב ירחסנו וגו' כל השאתם [ביא' וכבר התירו העכרים לדבר אל
הנמצא לפניהם כאלו הוא נסתר כאמרו אם תגאל וגו' וכמאמר אבותינו ישוב ירחסנו וגו'
התירו לדבר על שני דרכים חא' ישוב ירחסנו וחב' השאתם וכזה אמר איוב כאן מה נדרף
לו נמצא בי]. — כוננו במאמר הזה כאשר ראה חבריו שגלו לו מחשבתם ואמרו לו
בגלוי זה היה בעבור חשאך וכן ראוי לכל רשע חלל להסביר לחם פנים ולהתחנן אליהם

17 ורדתי קד גאנבת זונתי וחנתי לבני ממני: 18 חתי אלצביאן זהדי
פִּי ואדא פארקתהם תכלמו פִּי: 19 וכרהוני נְמִיעַ רהמ עעבתי ואִלְדִּין
אחבבתהם אנקלבו עלי:

סודי עעבתי מן ורחנים נוסדו יחד (תהלים ב' ב').

20 וקד לזק עשמי בגלדי חתי אסנאני תפאלת ממני: 5

היא כלאם מנקול ומענאה ויתמלם ממני עור שני וקולה בעורי ובבשרי דבקה
עצמי לאן אלעור קד יסמי בשר כקי' סי מצע תאן דבקה עצמי לבשרי (תהלים קי"ו)
יצף נחלה וקלה לחמה חתי אנה לא חנאב בין גלדה ועפמה עלי אלאבלאג כקי'
צפר עורם על עצמם (איכה ד' ח').

21 פחנִי עלי ורופוני יא אצחאבי פאן אפֿה אללה קד חלת בי:
22 לם תכלבוני מתל האולא אלקום ולא תשבוען מן לחמי:

וספֿרת למה תרדמתי כמו אל מתל האולא ולם אצימה אלי אלקדים לסמאר
אלמעני מתל הערים האל (דברים י"ט י"א) הארצות האל (בראשית כ"ז ג').

23 לית אלן תכתב אקואלי ולית פי אלכתאב תרסם: 24 בקלם
15 מן חריר או רצאין אלי אלאבד פי אלצאן תנחת: 25 חתי אעלם אן
אוליא באקיון ואכרון בעדהם עלי אלרתאב יקומון:

1 G וחנתי לבני | B וחדי כי | 2 (תכלמו) O וקע G יתוקע B וקע
ותכלמו | 5 B אזק O לצק | DQ בגלדי ולחמי | G חתי בלחם אסנאני | O תפלה |
14 G בקלם חריר | 15 B ורצאין | 16 B אוליא אללה | G ואבר ... יקום.

4 מכי G | 6 G וקי' ותמלטה כלאם מנקול מענאה ויתמלם ממני עור שני |
12 מכי G.

19. ביאור: סודי קהלתי מן ורחנים נוסדו יחד (בפירושו לתהלים ב' ב' כתב הגאון
תרגמתי נוסדו נקהלו כאמרו בחוסדם יחד עלי ואמרו בסרם אל תבוא נפשי).

20. ביאור: ותמלטה בעור שני דבור נעתק (חפד) ופעמו ויתמלם ממני עור שני.
ואמרו בעורי ובבשרי [כאלו אמר בעורי] כי העור יקרא בשר כאמרו בסקום אתר דבקה עצמי
לבשרי. הוא מספר רוחו ומיעשם בשרי עד שאין מבדיל בין עורו לעצמו על דרך הפלגה
כאמרו צפר עורם על עצמם.

22. ביאור: פירשתי אל כמו אלה ולא יחסתיחו אל קדמון העולם בעבור חשחת
הענין והוא כמו הערים האל הארצות האל. — (דונש בתשובותיו על הגאון סי' ח' הזכיר
פירוש זה: ופירש למה תרדמתי כמו אל כמות אלף שהוא לשון חול כמו הערים האל. והשיב
עליו. והראב"ע בספר שפת יתר אמר כי פי הגאון נכון ואין להשיב עליו אבל בפירושו על איוב
כתב הראב"ע אל הוא הקדוש. גם הרשב"ץ הזכיר פי הגאון).

25. ביאור: גואלי הם אוהבי מן בני אדם. איוב התאווה שימסרו דבריו עד שיתחיל לו
זכר קיים ושואחביו מן המאמינים יעתיקו זה לזה הגדותיו הם ומי שיקטבו אחריהם מרעם על
העמר כאמרו ואחרון על עמר יקום וכוונתו בזה שידעו בני אדם איך ייסר האל ית' את הצדיקים
ותם סובלים היסורים לזה אמר ואחר עורי וגו' [ביא פירשתי גואלי על בני אדם לא על האל...
ותברתי הפסוק הזה אל שקדם לו אשר התאווה בו שימסרין דבריו שיתחיל לו זכר שלם וקיים.
והיה תכליתו בזה שיראה את בני אדם וידועם כח האל ואיך ייסר הצדיקים...]

קד עלמנא אִן אלקום אלי אלן לם יכאמכזה אלֹא בדי מקאלאת אליס ב' בלדד ב' צמיר רסעה סנקול אִן דלך אחצא אקאלה ואקאלה: ואלסבב סי הוא אִן אלמר איא סמע מא יכרה אנתאפ מרה וארא הו אנאב עליה אחתה תאניה ענר דכרה סתציר בלך אלה עשרה.

4 ולו יקינא סהות פאנמא כאן סהוי מעי וחדו יבית: 5 יעניהם בהוא אלקול אִן לו אכמאת יקינא לקד כאן ינבני אלֹא תעירוני לאִן נלמי עלי וחדו הו קי' אתי תלין משונתי.

6 מא מן אלחקִּן אִן תכברו עלי ותובכוני בעירתי: 6 פאעלסו אִן אללה עזֹא אמרו ואחדק בי מצאדה: 7 כאני אצרך פלמא חתי לאִן אנאב או אסתגית בגיר חכם:

10 הן אצעק המס הו מלל הן פראים במדבר (איוב כיד ה') כאנהם וחוש סי אלבר ומללה דגנה מן היאר עלות וגי' (בראשית מ"א ב').

8 וקד גדר מריקי חתי לאִן אנזו ועלי סככי קד ציר פלאמא: 9 וכרמי עני קד סלך ונזע תאנ ראסי: 10 נקץ חואלי חתי דהבת וקלע כאלעוד רנאי: 11 ואשתד עלי גצבה וכאנה חסבני כאעדאה: 12 אנמעון תאתי כראדיסה תללץ עלי מרקאה תחית חואלי כבאי: 18 וקד אבעד עני אכואני ועארפי גאנבני: 14 ואנתהו אקרבאי ומעאריפי נסוני: 15 חתי גיראני ואמאי כאלאגנב חסבוני וכאלגריב צרת ענדהם: 16 לעבדי אדעו פלא יגיבני חתי בפאי אתצרע לה: 6 G פִּן סהוי מעי | 8 B תכברון OG תרבון | DGQ ולא תובכוני | O פאעלסו אלן | 9 B אמרו | DQ מצאידה | 10 D אנית Q אנאב | D 16 מריקהא | D 17 אכתעדת עני אכואני ועארפי | 18 B ומעארפי O ועארפי | G גיראן ביתי ואכואני | B 19 אתצרע אליה.

6 G וקי ואק אנמם יעניהם אן אכמאת יקינא . . . משונתי | 11 G וקי הן אצעק חסס יעני כה חל אנא אסתגית פלמא או בלא סכב ולא עלה ולא וגע חתי צרת ליס אנאב ולדלך עברת הן אצעק כאני ולה נפאיר הן פראים כאנתם וחוש.

שכאשר ישמע האיש דבר שרע עליו יתקצה פעם אחת וכאשר יענה עליו יחרח אפו שנית בזכרו הדבר ולפי זה חסס פעמים תחיינה עשר. (פי' זה הזכיר הראב"ע בשם הגאון: בין בדברי חבריו ותשובות איוב הם עתה עשר פעמים. וכן פי' הר"ק עשרה מענים הם עד כה בינו וביניהם.) פי' לא תבשו תחברו לי לא תבשו לחלשיני.

4. ביאור: הוא אמר להם בזה הדבור אלו באמת חסאתי לא היה ראוי שתחפירוני כי שגגתי עלי לבדי ח"א. הוא אמר אתי תלין משונתי.

7. ביאור: הן אצעק חסס הוא כמו הן פראים במדבר כאלו הם פראים במדבר וכמוהו וחנה מן היאור עולות. [גיא אמרו הן אצעק חסס רוצה בו לומר חאני משוע מחמם או בלא סכב ולא עלה ולא מכאוב עד שלא נעניתו ולכן ביארתי הן אצעק כאלו אצעק ויש לו דומים כמו הן פראים כאלו הם פראים].

12. תרגם ויסלו תללצרי וכן בישעיה נ"ז י"ד תרגם סלו אגלצחא ושעם חסלה הערכית פחרו נקו ואולי פירשה חגאון סלשון סולת שהוא קמח בטקת.

מחיתה תעתייה אלהשאת חתי תבדדה עלי רגליה: 12 ויכון ולדה
נאינא ותעם מהיא לצלעה: 18 יאכל פרוע גמדה ויאכל פרועה ענפואן
אלמות:

אלענפואן מי לנה אלערכ איל אלשי.

5 14 וינתצל מן כבאיה מיתאקה ויתכמי בה אלי ריים אלנכאל:
15 תסכן הדא פי כבאיה מן מסתחך רוקה וידירי עלי מאואה אלכברית:
סמרת מבילול רוקה או לא יחסן אן יקאל אלעלף מי בני אדם.

16 ומן תחת תיבם אצולה ומן פוק ינקצף זרעה: 17 דכרה יביד
מן אלצריץ ולא אסם לה עלי ונה אלסואק: 18 וידפעונה מן אלנור
10 אלי אלסלאם ומן אלדניא יבעדונה: 19 לא נסל לה ולא עקב פי קוטה
ולא שריד פי מאואה: 20 עלי יומה תחש אלכרון ואלאולין אכדהם
אלאקשעאר: 21 יקנא הדא חאל מסאכן אלגאירין והדא רסם מן לס
יערף אלסאיך:

סקי אך אלה הדא מן רוק עמלה ותמרתה מל קי ויאכלו מפרי דרכם
15 (משלי א' ל"א).

יח:

1 ואנאב איוב וקאל: 2 אלי כם תחסרון נפסי ותונעוני באלכלאם:
8 הדא עשר מראת תכזוני ולא תסתחיון אן תבאהתוני:

1 O אלהוש | BG 2 ויאכל פרוע גמדה | Q 5 וינתקל | B 6 מסתחל פי רוקה
G מסתרוק רי | (מאואת) Q מושנה | O 9 ולא דבר לה | G 12 אלאקשעאר | B הדא חאל
כסאכין אלגאירין G חאל מסאכן אלגאירין | BG חאל רסם מוע מן | Q 18 אלקיר | B 18 חואל.

4 G וסמרת בדי עורי פרוע מל ותנא אש מסמח בדיה (יחזקאל י"ב י"ד) וסמרת בכור
ענפואן לאן אלענפואן מי לנה אלערכ איל אלשי | G 7 ואלאצל פי קי מבלי לו עלפה מל
בליל חמיץ (ישעיה ל' כ"ד) אם ינעה שור על בלילו (איוב ו' ח') ולמא כאן אלעלף לא יחסן
ענר אלנאם אסתערת מכאנה אדוק | 14 כבי G.

12. פי' אנו בנו מלשון ראשית אנוי וכן פירש הר"ק.
13. ביאור: תרגמתי בדי עורי ענפים כמו ותנא אש מסמח בדיה ותרגמתי בכור
„ענפואן“ כי המלה חזאת בלשון ערב ראשית הדבר. (עיי' פי' הרמב"ע: בדי עורי סעיף עורי
על דרך משל בכור מות חזק או ראשית).
16. ביאור: תרגמתי מבלי לו „רוקה“ (לחם חקו) כי אינו נאה לאמר בני אדם „עלף“
(מסמח). [גיא העיקר כאמרו מבלי לו „עלפה“ כמו בליל חמיץ על בלילו אבל מפני שזמלת
„עלף“ איננה נאה אצל בני אדם השאלתי במקומו מלת „רוקה“]. — פי' חשכן באחלו מבלילו:
ישכנו אלה (הכחלות) באחלו ממה שראוי לו ללחם חקו.
17. פי' חוץ כמו חזאת (שוקים).
21. ביאור: מעם אך אלה וגו' זה הוא פעולת מעשהו ופירו' כאמרו ויאכלו מפרי דרכם.
8. ביאור: כבר ידענו שעד הנה לא דברו אליו חבריו אלא חמשה מאמרים אליהו ב'
בלדד ב' וצפרא א' אם כן נאמר שעשר פעמים הוא מספר מאמרו עס מאמריהם וחשבת בזה

תרג' סתמוס פלשתיים (בראשית כ"ז טו) טמונין פלשתאני.

4 יא מפתרם נפסה בנצבה הל בסבבך יתרך אלארץ וינתקל אלצואן מן מוצעה:

היא אלנרץ אלמקצוד לאיוב ויענונה אנה למא קאל א"י אולמת בלא דנב וכאן ענדהם קאיל היא מנ"רא ללקצא קאלו לה הלמענך לסבבך אנת נתרך 5 אלעאלם כלה ולא אלעאלם באסרה אל"א נבל ואחד הל נקדר ננקלה בסבבך סכיף ננקל ר"ב אלעאלמין מן וצפה באלעדל לחואלך סנצפה באלנור בל מא נול כך היא אל"א מן דנובך וכוא סביל אלפאלמין ותלי עליה [גם אור רשעים ידעך] אלי א"ר אלקצה יומן בנטיע אלקול אליה.

6 בל נור אלפאלמין יכמד ולא יספר שראר נארה: 6 כמא א"ן אלנור יפלם פי כבאיה כדאך סראנה עליה יכמד: 7 ותציק כמאה ען קואה ותמרחה משורתה פי הלאך:

וקי צעדי אוני יעני באנו הנא אלקצה אלמח"כ"ה ללכזן ה"י תתפ"ל כמאות אלקדם סאצאף אלצעדים אליהא אי לא תבן לה ק"ה עלי אלנורץ ואלמעני יצר 15 אונו מצעדים.

8 כאן קד כלת רנלאה פי שרך או הו עלי שבכו יסיר: 9 וקד אכד בעקבה אלפ" ואשתד בה נקאבה:

צמים נקאב מן מבעד לצמתך (שה"ש ד' א') ואראר נקאב אלפ" ואסתתארה.

10 אלמדפון פי אלארץ חבלה ומעאלקה עלי אלסכ"ה: 11 מן

2 O יתרך אלבלאד | 10 G שראר נורה | 16 B כמא כלאת | 19 QG ומעאלקה |

1 מכ"י G | 4 G קי מורף נפשו יענון איוב והו אלנרץ אלמקצוד בה ודלך אנת למא קאל אולמת בלא דנב . . . הל נקדר ננקלה מן מוצעה בסבבך סכיף . . . מן וצפה אלעדל אלי צפה אלנור לא"ן מא אכול כך היא אל"א מן דנובך וכוא סביל אלפאלמין. גם אור רשעים אלי א"ר אלקצה יומי בנטיע אלקול אליה | 18 G וספרת צמים נקאב מן קי' מבעד לצמתך ואראר בולך נקאב אלפ" ואסתתארה.

8. ביאור: תרגום סתמוס פלשתיים טמונין פלשתאני. — ובפי' שבעים מלות סי' כ"ט כתב הגאון: נטמיו בעיניכם חיתח לו גומא וסימסה (שבת דף פ"א:).

4. ביאור: הכוונה אשר יכונו בזה על איוב היא כאשר אמר באו עלי יסורים בלא עון והאמר זה נחשב אצלם למרשיע משפט האל. אמרו לו הלמענך וגו' תבעבורך נעזוב כל העולם כולו ולא העולם בכללו אלא אפילו הר אחד בלבדו הנוכל להעתיקו ממקומו בעבורך ואיך נעתיק ארון העולמים מתואר הצדקה שלו אל תואר העול בעבור עניך אלא מה שבא עליך לא בא חמאמר עד סוף הפרשה על איוב. — ועיין מה שכתב הגאון במאמר א' מספר אר"ד (דף 67): ואמר הכתוב בפי שחשב שהדבר חולך אחר אמונתו ונעתק עם מחשבתו מורף נפשו באפו וגו'. ועיין עוד שם בהקדמה (דף 15): וביטול מה שתואר דוחה המוחש כאמרו מורף נפשו באפו. 7. ביאור: באמרו אור רוצה כאן חכה המגיע את הגוף עד שיתחלק הכח ההוא בצעדי הרגלים. וסמך אליה הצעדים כלומר לא יהיה לו כח לקום והסעם יצר אונו מצעדים. 9. ביאור: תרגומי צמים "נקאב" מאמרו מבעד לצמתך ורוצה בזה נקבי הפה והתכסותו.

קולה לשחת קראתי מן כתר־ה אֱלֹהִים יִנְאֻלֶּה.

16 ואין האֱלֹהִים חֲצֵר רִנָּאִי או רִנָּאִי מִן יִלְמַחָה: 16 וְהוּא אִמָּא אֱלִי

אֱלֹהֵי קֵד נֹל או עֲלִי אֱלֹהֵי קֵד אֱסִתְקֵר:

קִי בְּרִי שְׂאוּל יַעֲנִי אֵן אֱלִי אֲרֻנָּה מַעְדֹּם מִנִּי פְּהוּ אִמָּא אֱלִי אֱלֹהֵי קֵד
5 נֹל או עֲלִי אֱלֹהֵי קֵד אֱסִתְקֵר וְעֲלִי אֱלֹהֵי קֵד אֱסִתְקֵר וְעֲלִי אֱלֹהֵי קֵד אֱסִתְקֵר וְעֲלִי אֱלֹהֵי קֵד
בְּרִי אֱלִי כִּמָּא קֵדְמָת אֲנָהּ חִי עֲלִי הוּא אֱלֹהֵי קֵד אֱסִתְקֵר. וְאִלְמָבְרוּ מִן מִקְאֵלָה אִיּוֹב הוּא
קוֹלָה עַל לֹא חֲמַס (מִיז יִיז) וְדִלְךְ אֲנִי לִמָּא רֵאשִׁי קֵד אֱחָלוּהוּ עֲלִי עֲלֵם אֱלֹלָה חִין
אֲחַתְּ בְּכֹלֵי אֱלֹהִים חִין אֲחַתְּ בְּכֹלֵי חִין אֲחַתְּ בְּנַעֲמָה אֱלֹהֵי קֵד אֱסִתְקֵר קֵד אֱסִתְקֵר אֱסִתְקֵר
אֱסִתְקֵר הוּא חִין אֲחַתְּ בְּנִירִי פִקְאֵלוּ הוּא לֹא תַעֲלֵמָה פִּתְחָתְּ חִינִי בְּנַסְסָה קֵד
10 הוּא אִנָּא נִקִּי תִקִּי וְקֵד נִלְנִי מֵא תִשְׁאֲהֲרוּנִי פִלֹּלָא אֵן לֵלָה אֵן יַעֲסֵל כִּיף שֵׁא לֹם
יַצִּיבֵנִי הוּא וְלִים דִּלְךְ נֹר.

יח.

1 פִּתְחָתְּ בְּכֹלֵי חִין אֲחַתְּ בְּנִירִי וְקֵד: 2 אֱלִי מִתִּי תַנְעֵלוֹן אֱנִקְצָא

לִלְכָלָם תַּסְהַמֹּן חֲתִי נִתְכָּלָם:

15 קִנְצִי מִתָּל קִצִּי וְאִלְנֹן חֲפִימָא.

8 מֵא בִּלְנָא חֲסִבְנָא כֹּאֲלֵבְהָאִים וְאִנְסִדְנָא פִי עִיוֹנִכֶּם:

8 OG קֵד אֱסִתְקֵר אֱנִקְצָא | 18 G אֱנִקְצָא | O אֱלִי אֵן Q אֱלִי כִּם |

D לִלְכָלָם אֱנִקְצָא | 14 O תַּסְהַמֹּן | 16 Q מֵא בִּלְנָא | O וְאִנְסִדְנָא

1 G וְקֵד לִשְׁחַת לִלְחָלָךְ מִן כְּתֹרֶה אֱלֹהִים (צִיל אֱלֹהִים) | 4 G וְקֵד בְּרִי שְׂאוּל

תִּרְדֵּנָה יַעֲנִי אֱלִי אֲרֻנָּה מַעְדֹּם מִנִּי פְּהוּ אִמָּא אֱלִי אֱלֹהֵי קֵד נֹל או עֲלִי אֱלֹהֵי קֵד אֱסִתְקֵר
וְעֲלִי אֱלֹהֵי קֵד אֱסִתְקֵר וְעֲלִי אֱלֹהֵי קֵד אֱסִתְקֵר וְעֲלִי אֱלֹהֵי קֵד אֱסִתְקֵר וְעֲלִי אֱלֹהֵי קֵד אֱסִתְקֵר
מִיז בֹּחַ חֲלִשׁוֹן: וְאִלְמָבְרוּ מִן . . . בְּכֹלֵי אֱלֹהִים . . . אֱסִתְקֵר הוּא חִין אֵן אֱחָלוּתָהּ בְּנִירִי
פִקְאֵלוּ לִי . . . אִנָּא תִקִּי וְקֵד נִלְנִי מֵא תִשְׁאֲהֲרוּנִי פִלֹּלָא אֵן לֵלָה אֵן יַעֲסֵל מֵא יִשָּׂא
וְלִים דִּלְךְ נֹר לֹם יַצִּיבֵנִי הוּא אֱלֹהֵי קֵד | 15 G קִנְצִי חֵו מִתָּל קִצִּי מִפְּחָם בְּנוֹן.

14. בִּיאֹר: אִמְרוּ לִשְׁחַת קִרְאִי מְרֹב חֲשִׁבְךְ אִשֶּׁר בֹּא עֲלִי.

16. בִּיאֹר: אִמְרוּ בְּרִי שְׂאוּל רִיל סָה שְׂאֻקָּה נַעֲדֵר מִמִּנִּי כִי חוּא או יִרְדֵּן אֵל חֲשִׁאוּל

או נֹחַ עַל הָעֶפֶר וְעַל שְׁנֵי הָעֵינִיּוֹת יִחַד בְּדָחָה תִּקְרוּ וְלֹא תִרְוֶם עוֹד. וְפִירוּשׁ בְּרִי אֵל כִּסּוּ
שְׁחִקְדִּמִי שְׁחֵם חִי עַל הַפִּירוּשׁ חוּחַ (גַּם לִקְסֵן לִשָּׁם כִּיָּה תִרְגֵּם הַגָּאוֹן בְּרִי שׁוּפֵר „אֱלִי אֱלֹהִים”
וְלַעֲלִי יִיָּא גִי תִרְגֵּם בְּדִיד עֵנְךְ, וְאוּלִי דְבַר שֵׁם בְּפִירוּשׁוֹ הָאֲרִיךְ עַל מֹלֶה בְּרִי וְעַל זֶה רִמּוֹ כִּאֵן
בִּיאֹרֵי סָה שְׁחִקְדִּמִי וְסִלְכֵךְ גִּי מִקְסוּמוֹת אֱלֹהִים בִּיאֹיִב נִמְצָאוּ חִי מִקְסוּמוֹת שְׁנִיאֲסֵר בְּהֵם בְּרִי רִיל
יִסְמִיָּה יִיָּא יִיָּא [בִּי פִעֲמִיּוֹת] חֲבִקֻק בִּי יִיָּא [בִּי פִעֲמִיּוֹת] וְנִחוּם בִּי יִיָּא וְסָךְ כּוֹלֵם חִי). — בִּיאֹר:
חִיָּוִצָא מִמִּיאֲסֵר אִיּוֹב זֶה הוּא אִמְרוּ עַל לֹא חֲמַס בְּכִפִּי זֶה שְׂאִיּוֹב בְּרִאוּתוֹ אוֹתָם שְׁחֵם הַשִּׁיבוּהוּ
אֵל יִדְעָתָה חֹאֵל כֹּאשֶׁר חִבִּיָּא רֵאשִׁי מִיִּסּוּרֵי הַמִּאֲמִינִים וְהַכִּיבוּתוֹ כֹּאשֶׁר חִבִּיָּא רֵאשִׁי מִיִּסּוּרֵי חֲכָמִים
אִמְרוּ בְּנִפְשׁוֹ הֵם לֹא יִכְלוּ לַעֲשׂוֹת זֶה אֱלֹא כֹאשֶׁר חִבִּיָּא רֵאשִׁי מִיִּסּוּרֵי חֲכָמִים וְעַל זֶה אִמְרוּ לֹא יִדְעָתָה
זֶה עַל כֵּן חִבִּיָּא רֵאשִׁי מִיִּסּוּרֵי חֲכָמִים אִמְרוּ חֲנָה אִנִּי נָקִי וְחֵם וְכִבְרִי בֹא עֲלִי מֵא שְׁחֵם רֹאשִׁי לִלְכָּא
שְׁחֹאֵל יַעֲשֶׂה מֵא שִׁירָצָה לֹא פִנְעִנִי זֶה וְאִין זֶה עוֹל.

2. בִּיאֹר: קִנְצִי כִּסּוּ קִצִּי וְחִנֹּן לִפִּיאֹר.

9 ויאבד אלגנאלה מריקה ואלמאדור אלידין יודאד תאידיא:

קולה ויאחו צדיק יעני נפסה.

10 ולכנכם ממא רנעתם ואקבלתם ולם אנד פיםכם חכימא:

11 פאימי קד מרת והמומי אנבתרת חתי ניאט קלבי:

תקול אלערב למעאליק אלקלב ניאט אלקלב וכולך יסמון בה שי מעלקא. 5

12 ממא יצירון אלליל כאלנהאר באלסדור ואלנור קריב מן

אלמלאם באלסדור:

עמף בקי לילה ליום ישימו עלי מורשי לבבי קאל אן קלבי קד צאר לה אלליל כאלנהאר מן אלסדור לאן אלונע יחמי אלחרארף אלגרייזף אלמנבעתף מן אלקלב פי אלשריאנאת עלי גמיע אקמאר אלברן סימחנע אלקלב מן אלסכון פי 10 הינאנה סלם יתם אלסעל ללבנאר אלרשב אלמרתקי אלי אלדמאנ אן ינאם וכולך איצא אור קרוב ספני חשך מן אלסדור וזו אלדואר אלעארין מן אלמראין אלחארף אדא תרקי בלארא יאבסא אלי אלזו אלמקדם אלדי פי אלדמאנ אלדי סיה יתצור אלליאל סיציר אלנור ואלטלאם ענר אלעליל קריבין פי אלנפר.

13 ואן רנות ומנא פאלתרי ביתי ופי אלטלאם קד רפדת פראשי: 15

14 וקד קלת ללהלאך אנת אבי או ללרמף אנת אמי או אכתי:

B 1 וסאחר אלידין | G אידא | 4 DQ פאנא אימי | BQG וחמסי | B 6 ממא

תציר | 15 (ומנא) B חסר | B פי אלתרי | B 16 ואן קלת.

2. G וקי ויאחו יעני בצלאתה | 5 G פסרת מורשי ניאט מן גלאם. אלערב למא יקול

ניאט אלקלב וכולך כל שי מעלק תסמיה מנוטא | 8 G ואעסף בקי לילה ליום עלי מורשי לבבי יקול אן קלבי קד צאר לה פי אלליל כלנחאר מן אלסדור לאן אלונע יחמי אלחרארף אלגרייזף אלמנבעתף מן אלקלב פי [אל]שריאנאת אלי גמיע אקמאר אלברן פחמנע אלקלב מן אלסכון ענר הינאנה פלא יתם ללבנאר אלמרתקי אלי אלדמאנ אן ינאם.

9. ביאור: באמרו ויאחו צדיק רזמו איוב על עצמו. — ועי' מה שכתב הגאון בספר

אריד מאמר ה' (דף 172).

10. פי' הפסוק: ואולם אתם (= כלכם) ממה שישבתם ובאתם ולא מצאתי בכם חכם

[עשיתם ישימי עגרי וגו']. — ודגש בתשובותיו פי' 150 חזקיר שחגאון פי' כלם כמו כלכם.

11. ביאור: תרגומי מורשי "גיאמ" ממה שאומרים הערב "גיאמ. אלקלב" והם הגידים

שחלב תלוי. עליהם וכן יקראו בשם זה כל דבר תלוי.

12. ביאור: אמרו לילה ליום ישימו נקשר במורשי לבבי. הוא אומר ללבבי היה הלילה

כיום ספני נדירת חשנה כי תמכאוב יחמם היום השבעי המשתלח מן הלב בגידים אל כל קצוי

הגוף וסאנע את הלב מנוח בהתעוררו ולא תשלם הפעולה לאד. הלא העולה אל מזה תיאוש

לישון. וכזה גם כן ואור קרוב ספני חשך סחבלכול והוא השבץ הקורה מן החלאים החמשים

כאשר יעלו אד יבש אל החלק המוקדם אשר במוח הראש הוא אשר בו יצייר חרמין. ואם כן

יהיו האור והחשך אצל החולה קרובים במראת. (עי' מה שכתב הרשב"ץ).

8 וּמֵאֵל קֵלֶת לְבַעֲצָהֶם אֲנֶעַל צִמְאֹנִי מֵעַד פֶּמֶא מִנֵּהֶם מִן יִסְאָפֶק יָדִי:

יעני בהוא אלקול אצחאבה אי לו קאל לואחד מנהם אצמני למא פעל.

4 כַּאֲנֶךָ קֵד כּוֹזֵנָה אֲלַעֲקֵל מִן קְלוּבֹהֶם פִּבְדֹּאךְ לֹא תִרְפַּע: 5
6 יִכְבֵּר אֲצַחְאֲבָה בֶּאֱלֻקֹּל אֲלִלְיָן רִיאָא וְעִיּוֹן בְּנִיה תִּשְׁבִּי:
הוא אלקול סי מן יתכלם בנלאף מא סי באמנה מתל קי גבר מחליק על רעהו (משלי כ"ט ה').

6 בּמֵא וְצִעֲנִי תַמְתִּילֵא לְלִשְׁעוֹב וּכְאֻלְדֶּה צֶרֶת לִלְנֶהֱאֵת:

ופסרת ותופת ודפא אעני אלדף אלדי ילעב בה פקאל איוב מתלה ילעב בי.

7 חֲתִי דַמַּסֵּת עֵינִי מִן אֱלֹאִם וְצֹאֲרֵת מִכְּאֻלִּיקִי כֹאֲלִמְלֵא אֲנַמַּע: 10
8 יִתְחַשּׁוֹן אֲלִצְאֻלְחוֹן מִן אַפְעֵאֲלֵהֶם הֹדָה וְאִלְבְּרִי עָלִי אִלְמֵרֵאִי יִשְׁהֵר:
יעני בהוא אלקול פעל אצחאבה בה.

2 DQ יד' | 4 B פאך | 5 O ואעין בניה | 8 D יצעני | GD קד צרת |

10 GD אלאלאם | O מכאלקי | 11 O יתחש | O מן אפעאלהם

8. G קאל איוב פלי קלת לואחד מן אצחאבי אצמני למא סאפס ירי [ו] לא יפעל ודלך אלצמאן לא יכון ענדרם יצח אנה צמאן חתי יסאפס ירה פילומה אלצמאן כקול שלמה בני אם ערבת לרעד תקעת לזר כפך (משלי ו א) הוא בהוא ושונא תוקעים בוסח (שם יא סו). |
6 ומענאה סי לחלק יגיד רעים הו מן יכלמה צאחבה בכלאם לין וליס דלך מן ניתה כל ריא וסכר. | 9 מביי G. | 12 G וקר ישמו ישרים עלי פעל אצחאבה בה.

בעין. כמו שאמר שלמה על הזונה בביתה לא ישכנו רגליה אינו רוצה שהרגלים לבד ישכנו כי אם כל הגוף וכוונתו באמרו רגלים שהתעתק ממקום למקום בהם יחיה]. — ועיין מה שכתב הגאון באורד מאמר ו' (דף 202): ואפשר שהיחס פעל מן הפעלים לא יהיה כי אם לנגף ולנפש אל אבר אחד כאמרו בביתו לא ישכנו רגליה ותעש בחפץ כפיה ובהמרותם תלן עיני אם חכי לא יבין חוות הדומה לזה. ועוד עיין ביאור הגאון למשלי י"ט כ"ג.

8. ביאור: בדבור זה רומז על חבריו כלומר אילו אמר לאחר מהם ערבני לא עשחו. [ביא לא היה תוקע לידי ולא עשה מה שבקשתי ממנו. והערבות לא יתברר אצלם שהיו ערבות עד שיתקע הערב ליד ואז מוטלת עליו הערבות כמאמר שלמה בני אם ערבת לרעד תקעת לזר כפך זה בזה (ר"ל ערבת כאשר תקעת) ושונא תוקעים בוסח]. ועיין סי' הגאון למשלי ו' א' ושם סי' בדרך אחר. וגם מלת תקע תרגם שם כמ"ע „צאפח“. ומלת „יסאפס“ היא כבו „יצאפס“.

4-5. סי' על כן לא וגו': ובעבור זה לא תרומם את מי שהוא יגיד חבריו בדברים חלקים על דרך חנופה. — ביאור: הרבוי חזה הוא במי שידבר חילוף מה שיש בקרבנו כאמרו גבר מחליק על רעהו [ביא הוא מי שידבר את רעהו בדברים חלקים ואין זה כוונת לבו כי אם חנופה ומרמה]. — ועיין סי' הרי"ק: על כן לא תרומם אותם שיגידו וידברו לרעיהם בחלקות.

6. ביאור: ופירשתי ותופת ותוף רצוני לומר התוף אשר ישחק בו. אמר איוב כמו בתוף ישחקו בי (הוא סי' חיש אמר שהזכיר הראב"ע והרשב"ץ כתב: סי' הגאון הקימני למשל ולשנויה אל העמים ובתוף וחליל אני לפניהם לשחק בי).

8. ביאור: רוצה בזה הרבוי מעשה חבריו בו.

זכיה: 18 פאן כאן דלך פיא ארצי לא תגמי מעאצי ולא יכון
לצראכי מוצע:

הוא ישבה קול אלקאיל לכלאמך ענדי מוצע.

19 פכיף אלן ופי אלסמא שאהדי והאצרי פי אלאתפאע: 20 יא
חכאמי ואצחאבי קד אקמר בצרי מן רנא אלאלאה: 21 פכיף יקאבל 5
אלמר רבה במנאפורה כאסתקבאלה לצאחבה במנאפורה: 22 והי
סנואת דואת אחצא תאתי וטריק לא ארנע פיה הודא אסלכה:
אימאזה בקולה ויוכה לגבר יעני כיף יתנאפורה ואללה חי באקי ואלאנסמן ימ
פי עמרה ולא ירנע פיה.

יז.

10

1 פקד הלכת רוחי תמצת אמי ותמני לי אלכבור: 2 ממא
קום דו סכריף מעי ופי כלאף קוליה הודא אבית:

קצרה בקולה אם לא התלים יעני אצחאבה יקול אנהם יסכרון בי ואנא באית
מעיהם פי כלאף דלך ובהמרותם מן תמורה ונץ אלעין באלנום לאנה פיה ישדר
עלאמה דלך ומתל קולה בביתה לא ישכנו רגליה (משלי ז ייא). 15

1 B פאן כאן דאך. | 4 O פי אלארפאע | 4-5 O יא חמאי ויא אצחאבי | 5 O קד
קמר | 6 OG אלמר אללה | 6 G כמקאבלה אלאנסמן | O לאצחאבה | G באלמנאפורה |
O ויה D ופי 7 B לא אעוד | 11 B ומסכת OQ תמסכת | G תמנית לי || 12 B קד
אבית DG אבית.

8. G וקר אל יהי מקום בקול אלקאיל לכלאמך ענדי מוצע | 8. G ואימאזה ויוכה
לגבר יעני כיף יתנאפורה ואללה... פיה. | 15—18 G וקצרה בקר אם לא התלים עמדי חתי
אצחאבה קאל אנהם יסכרון בי ואנא... תמורה. וקר תלן עיני לים יריד בה אלעין וחדהא
תבית בל גמלה אלאנסמן ואנמא דכר אלעין לאן עלאמה אלנום פיהא תתבין כקי שלמה ען
אלחונה בביתה לא ישכנו רגליה לים יריד אן אלרגלין וחדהא תסכן בל גמיע אלגסם ואנמא
קד אלרגלין לאן אלנקלה כהא תבון.

18. הקדים בראש תפוסק: ואם הדבר כן. פי דמי: פשעי. — ביאור: אל יהי מקום
לזעקתי זה דומה למה שיאמר האומר לדברך יש מקום אצלי. (וכן פי תראב"ע לא תמצא
זעקתי מקום).

20. פי מליצי: שופמי.

21. רמיתו באמרו ויוכה גבר ריל איך יתוכחו זה את זה והאל חי וקיום והאדם עובר

בחיוו ולא ישוב עוד.

2—1. פי קברים לי אם לא וגו': צדיקים לי הקברים בעבור שאנשים בעלי התלים
עמדי ובחילוף דבריהם תנה אליו. — ביאור: כוונתו באמרו התלים כלומר רעיו. הוא אומר
הם יתחל (יצחק) כי ואני עמהם בחילוף זה. ובחמרותם מן תמורה. והוא יחד העין בתנומה
כי בה יראה סימן התנומה וכמו זה בביתה לא ישכנו רגליה [ביא ובאמרו תלן עיני אינו
רוצה בזה העינים בלבד כי אם כלל האדם והזכיר את העין בעבור שסימן התנומה יתבאר

8 ואוהצני כאנָה שאהד עלי וקד קאומני ענד גחודי ישדד פי
ונהי: 9 בגעבה אפּתרסני ותהדדני ואצֶר עלי אסנאנה וצאר עדוי יחד
נפרה פֿי:

קאל תראהם יחדו אבצארהם פֿי ויקולו תרי חקא אהל בה הוא אלבלא.
10 וקד פגרו עלי אפואההם ובעאר צרבו כדִי ונמיעהם עלי
יגתראון:

יתמלאון מלל אשר מלאו לבו (אסתר ו' ה').
11 אד יסלמני אלמאיק אלי מני אלגאיר ופי מראד אלטאלמין
יורמני:

10 יקולן אלנאם פלאן פי ורמֶה אי אנה פי וסמ בליִה.
12 כנת סאליא ספרפּרני ואכד בקפאי פנפּצני ואקאמני לה
כאלהדף: 18 תסתדיר עלי נשאבתה יפלע כלאי ולא ישפך ויספך עלי
אלארץ מרארתי:

רבינו נשאבתה לקי יפּלח כליותי ואלפּלוח פּהו מנסוב אלי אלסהאם כקי עד
15 יפּלח חץ כבדו (משלי ו' כג).

14 ויתלמני תלמֶה בעד אכרי ויחאצֶר אלי כאלנבאר: 15 חתי
כיִמַת מסחא עלי גלדי ובהחת פי אלתרעב קרני: 16 ואצפּר ונהי מן
אלבכא ועלי מקלתי אלנבם: 17 מע אנה לא פּלם פי כפֿי וצלוחי

B 2 באסנאנה | OG יחד בצרחי | OGQ 5 פּערו | G² 6 יתגידון (sic) | D 11 וכנת
G² פכנת | B 12 יסתדיר | B נשאבאחה G² G נאשבתה | G 18 מעמא לים פּלם.

4. G קאל ותראהם יחדו אבצארהם יקולן תרי הוא קד חלֿ בה הוא אלבלא לקי
צרי ילשנו וגר | 7. G יתמלאון יתגאון מלל אשר מלאו לבו אסתגרא | 10. G וקולה יסגירני
ליס הו לעלמֶה אן אלאנסאן אלמעאנר לה קד סאל רבֶה אן יסלם אויב פי מראדה בל קאל
אויב קד פּעל אללח בי אבתרא. ומעני תורֶם אלתוֹסֶט יעני פי וסמ בליִה. | 14-15 מכיִ G
ובכיִ O נמצא בזה הלשון ואלפּלוח פּהו [מנסוב] אלי אלסחם וכק עד יפּלח חץ כבדו.

9. ביאור: אמר אתה רואה אותם שילששו עיניהם בי ויאמרו חנה חביא עליו האל
את הצרה הזאת.

10. ביאור: יתמלאון יעזו כמו אשר מלאו לבו.
11. ביאור: יסגירני וגר לא בעבור שירע שהאיש השומן לו שאל מאל להסגיר את
אויב בידו כי אם אמר אויב כבר עשה בי האלהים את זה מעצמו וסעם ירשני ויפּלני בתוך
הרעה, אומרים הערב פּלוגי בשוחת ("פי ורמֶה") כלומר בתוך הרעה.
13. ביאור: רבינו בעלי חציו כאמרו יפּלח כליותי והפּלוח מיוחם אל החצים כאמרו עד
יפּלח חץ כבדו.
15. פי עוללתי: הפרתי או בקשתי.

מז.

1 ואנאב איוב וקאל: 2 סמעת כתירא מתל הדה אלאקואל
 וכלכם מעאזיון באלדגל: 8 הל לכללאם אלכאטל אנקצא או מא
 יבלנך מנה חתי בה תגיב: 4 אני יקינא לאתכלם מתלכם ולו כאנת
 נפוסכם פי הדיא אלהאל בדל נפסי לכנת אולף עליכם כלאמא צחיחא
 5 ואניע עליכם בראסי תחזינא:

יעניהם אנה לו אצבתם אנתם במתל הדה אלמצאיב לכנת לא אקעכם ולא
 אלדעכם בכללאם בל אעזיכם ואצברכם.

5 אאידיכם בקולי חתי יכאד נטקי אן ינצד: 6 וקד צרת אן
 תכלמת לם ינקץ ונעי ואן אנתקית לם ידהב עני: 7 ואמא אלאן סקד
 10 אעזוני ואוחש גמיע צחבתי:

קולה הלאני יומי בה אלי מעאנריה ובאנציה סקאל קד צארו ישהרון עלי
 בוזר כאני גחרת או כדבת הו קולה ותקמסני וגו'.

1 G אלאקואל | 2 OG² מעזיון | 3 G 2-8 מאדא יבלנך | 3 O מנה | G² חגאוב |
 4 O נפסכם | 5 D ואניע ראסי עליכם | 8 G² ואאידיכם | (נטקי) BD קולי | G² ואן צרת |
 9 DQ ואמא אלאן | 10 O ואוחש מני | O צחבתי G² צחאבי.

6. G קולה לו יש נפסכם יעניהם לו אצבתם אנתם במתל הדה אלמצאיב לכנת לא
 אלדעכם בכללאם בל כנת אעזיכם ואצברכם | 11—12. G וקולה אף עתה הלאני [יומי] אלי
 אלמעאנר אלדי פי ענאדה [שחר עליה בוזר] לא לאנב עלם סא גרי סן אלכטב בין סלך
 אללה ובין אלנאם אלדי עאנרו איוב ולכנה כאן יעלם אן פי אלבלד לה סבגצין סמנחא (ציל
 סענחם) קאל קד צארו ישהרו עלי באלוזר כאני גחרת או כדבת הו קר וקס בי כחשי.

שראית אתה מה שלא ראיתו אנהנו הוא אמרו מה ידעת וגו' אך לא אנהנו לבדנו כי אם כל
 החכמים אומרים שזה אינו וזה הוא מה שאמר אשר חכמים יגידו. אבל מה שראינו אנהנו ושאר
 החכמים הוא בהפך מה שאמרת והוא שתרשע לא יסור כל ימיו להיות נשבר ונדכא סתרון
 האל לאמרו כל ימי רשע וגו' ומחיתו לאש לאכלה לאמרו בסוף הפרשה ואש אכלה וגו'.
 8 פי ימרינך: אל איזה תכלית יגיעך הדברים הבטלים. וכן פי ר' יונה בש' מרץ.
 4. ביאור: אומר להם אלו באו עליכם כצרות האלה לא חייתי נוער בכם ולא הייתי
 נשך אתכם בדברים כי אם הייתי מנחם ומיחל אחכם.
 5. פי' הפסוק: אנאמכם בדברי עד שכמעט ירדן דבורי.

7. ביאור: אמרו הלאני ירמוז אל שושניו ושונאיו ומקנאיו. אמר כבר היו מעידים בי
 שקר כאלו כחשתי או כזבתי הוא אמרו ותקמסני וגו' [ביא הלאני דומם אל השטן אשר בשטנתו
 העיד עליו שקר. ולא שהיה יודע איוב סה היה הדבור בין סלאך האל ובין בני אדם אשר
 שפטו לאיוב אך הוא היו יודע שיש לו שונאים בארץ ועליהם אמר כבר היו מעידים בי בשקר
 כאלו כחשתי או כזבתי הוא אמרו וקס בי כחשי וגו'].

82 פלדלך פי גיר וקתה ינקצף ולבֿה גיר רִיאן:

תמלא הו מלל תמלל וכפתו לבֿה מלל כפות תמרים (ויקרא כג מ').

88 וינתר כאלגנפן חצרמה וימרח כאלזיתון נוארה:

יחמם ינתר מלל ויחמם כגן שכו (איכה ב' ו').

5 84 לאן גמיע אהל אלריא מישום ואלנאר תאכל אהל אלרשא:

86 אלדין כאנו יפכרון אלשר ויולדון אלגל וקלובהם תהיי אלמכר:

אסתעמל אלחבל מכאן אלסכר לאנֿה מא יולדה אלסכר. — ואלמכרו מן הֿה אלקצֿה חתי יציר גואבא לכלאם איוב קול אליפו כל ימי רשע (ב') אלי אבר אלקצֿה ודלך אן איוב קאל אן גמיע אלנאם קד שאהרו כאסרא מנעמא עליה פקאל אליפו 10 הֿה מחאל לא תדעי אנך שאהרת מא לם נשאהרה נחן [הו קי] מה ידעת (מ') ולים נחן וחדנא בל גמיע אלחכמא יקולו אן הֿה לא יכון ולדלך קאל אשר חכמים (יח) בל אלדי שאהרנא נחן וסאירי אלחכמא הו בעכס מא קלת[ה] אנת והו אן [אל]כאמר לא יזיל מול דהרה מתבורא מתעוסא מן סכט אללה לקי כל ימי רשע ומצירה אלי אלנאר לקולה [פי] אבר אלקצֿה ואש אכלה אהלי שחד (לד).

B 1 פי גיר יוסה | 5 DGOQ גמיע אלריא | 6 G אלדין יפכרון | Q ובסונחם.

2. G ופֿסרת תמלא ינקצף מלל ויסל (איוב יד ב) וגעלת אלאלף תפסבא ופֿסרת וכפתו לבֿה מלל קי כפות תמרים | 4 G ופֿסרת יחמם ינתר מן ויחמם כגן | 7. G ופֿסרת עמל (ציל הרה) פכרא לאסתחאלהנסכתה אלי אלחבל | 14—7 הו מכי G ובכי O נמצא הביאור הוה מצל פסוק כ' בחילופי פרטים וזה לשונו: אלמכרו מן הֿה אלקצֿה . . . גואבא לאיוב הו קול אליפו . . . אלי אבר אלפצל ודלך אן איוב זעם אן גמיע אלנאם קד שאהר כאסרא מנעמא עליה פאכזבא אליפו פי הֿה אלקול וקאל הֿה מחאל . . . ולים וחדנא בל גמיע אלחכמא יקולון אן הֿה לא יכון הו קי אשר חכמים יגידו. בל אלדי שאהרנא . . . אלכאמר לא יזאל מול דהרה מתבורא מתעוסא מנצערעא מן סכט אללה לקי כל ימי רשע . . . לקולה ואש אכלה אהלי שחד פי אבר אלקצֿה. וחלק מביאור זה נמצא גם כן בכי G² וזה לשונו: לא יכון ולדלך קאל אשר חכמים יגידו בל אלדי שאהרנא נחן וסאירי אלחכמא הו בעכס מא קלתה והו אן אלכאמר לא יזיל מול פֿהרה (sic) מתבורא מתעוסא מנצערעא (ציל מנצערעא) מן סכט אללה לקי כל ימי רשע הו מתחולל ומצירה אלי אלנאר לקי פי אבר אלקצֿה ואש אכלה אהלי שחד.

82. ביאור: תמלא הוה כמו תמלל [גיא כמו ויסל וחושמה האלף לפיאור]. וכפתו כמו כפות תמרים. — וכן פי מלת תמלא ר' יונה בש' מלל והראב"ע הזכיר הפי' בשם רובי המפרשים. 83. ביאור: יחמם וינזיר (יפור) כמו ויחמם כגן שכו. — וכן פי ר' יונה בש' חסם.

והרמ"ק פי בשם ייא יסיר ציל ישיר.

86. ביאור: נשחמש בלשון הריון במקום המחשבה כי על מה שתוליד המחשבה ידבר [גיא פירשתי הרה יחשבו כי אי אפשר ליחס הדבר אל ההריון]. — ביאור: והיוצא מהפרשה הזאת לחיותה מענה על דברי איוב הוה סאמר אליפו כל ימי רשע הוה מתחולל עד פוף הפרשה. וזה שאמר איוב כי כל בני אדם ראו רשע ושוב לו ואמר אליפו זה כפל אל תאמר

- 25 לאֲנָה מִדְּאֵלִי אֲוִלִּיא אֲלִמְאִיק יִדְהָ וְעִלִּי אֲלִכְמִפִּי יִתְגַּבֵּר:
 26 יִחְאֲצֹר אֵלֶיהָ בַּעֲנֵק קִי' בְּגִלְטָא שְׁהוֹר תִּרְאִסָּה: 27 וְקִדְ גְּמִי וְנָהָה
 בְּשִׁמְחָה וְצִנְעָ עֲכֵנָּה עֲלֵי גִבְהָ:
 וּסְפֹרֶת סִימָה עֲכֵנָּה מִסְרָהָ וְאִמָּא עֲלֵי כֶסֶל שְׁהוֹ גִּבְהָ.
 28 פִּלְדִּלְךָ יִסְכֵּן קִרִּי מִנְתַּאחָהּ וּמִנְאֻזֵּל לֹם תַּעֲמֵר לֹאֲנָהָא אַעֲדָתָּ
 אֵן תִּכּוֹן רְגוּמָא: 29 וְהוּא אִמָּא לֹא יִיסֵר אִו לֹא יִתְבַּת מֵאֵלָה אִו לֹא יִמִּיל
 אֵלֵי אֲלֵאֲרִיץ כִּלְאִמְהֵם:
 קִד יִפְסָמוֹן פִּי אֲלִסְרִיאֲנִי בִּאֲלִנֵּן מִלֵּם מִנְלֵם הַמִּין חֲנַמִּין וְשַׁעֲוִרִין וְקִי' וְלֹא
 יִסָּה לֵאֲרִיץ מִנְלֵם אֲלֵא יִכּוֹן לֹהֵם גִּבְהָ וְלֹא תִקְבֵּל לֹהֵם כִּלְמָא.
 30 לֹא יִזּוּל מִן אֲלִמְלָאִם וּפִרְאֵכָה יִיבְסָהָא אֲלֵלְהִיב חֲתִי יִזּוּל 10
 בְּסַרְעָה בְּרִיחַ פִּידָה:
 יַעֲנִי עֲצִיאֲנָה.

- 81 וְתִרִי אֲלֵצָאֵל לֹא יוֹמֵן בִּאֲלִמְסַתּוֹי בִּל יַעֲזֵר אֲלֻזֹּר תְּגִיירָא לָהּ:
 שׁוּ הוּא אֲלִמְסַתּוֹ מִן קִי' וְאִשְׁתּוּ מִדִּינִים נִשְׁתּוּהָ (מִשְׁלִי כִיז מִיִּן) פִּקָּאֵל אֵן
 אֲלֵצָאֵל לֹא יוֹמֵן בִּאֲלֵחָק וְלֹא אֲלִמְסַתּוֹי וְלִכְנָה יוֹמֵן בִּאֲלֻזֹּר פִּינְעֵלָה פִּי מִכָּאֵן 15
 אֲלֵחָק וִיקְבֵּלָהּ.

D 1 וְאֵלֵי אֲלִכְמִפִּי | O 3 וְעַמֵּל עֲכֵנָּה D Q וְצִנְעָ עֲכֵנָּה | O עֲלֵי גִבְהָ כְּצִירָה |
 B 5 קִרִּי מִנְתַּחָהּ | 7 כִּלְאִמְהָ B O 10 יִיבְסָהָ G יִיבְסָה | G יִזּוּל | D Q 18 לֹא יִתֵּן |
 (תְּגִיירָא) G מוּגֵרָא

4 הוּא מִכִּי G | 9 8 G וְאֲלִמְעִנִי פִי וְלֹא יִשָּׂא (צִיל יִסָּה) יִירִיד אֵן לֹא יִכּוֹן לֹהֵם גִּבְהָ
 וְלֹא תִקְבֵּל לֹהֵם כִּלְמָא | 16—14 G וְקִי' אֵל יִאֲמֵן בְּשׁוּא תִפְסִירָה אֲלִמְסַתּוֹי מִן פִּן תִּשׁוּהָ לֹא גִם
 אִתָּה (מִשְׁלִי כִיז ר') פִּקָּאֵל אֵן אֲלִמְלָאִם (צִיל אֲלֵצָאֵל) לֹא יוֹמֵן בִּאֲלֵחָק וְלֹא אֲלִמְסַתּוֹי וְלִכְנָה
 יוֹמֵן בִּאֲלֻזֹּר פִּינְעֵלָה פִּי מִכָּאֵן אֲלֵחָק פִּיקְבֵּלָהּ וְלִדְךָ יִכְתֹּב שְׁ בִּלָּא אֵלָף.

25. פִּי אֵל אֵל: אֵל חֲסִידֵי אֵל.

26. פִּי בְּצוּרָא: בְּצוּרָא חֻזֵּק.

27. בִּיאֻר: פִּירְשִׁתִּי פִּיכָה "עֲכֵנָּה" וְהוּא מִלָּה יִחִידָה וְכִסֵּל הוּא צִד. — ר' יוֹנָה בִּשְׁ
 פִּים בִּאר חֲמִלָה הַעֲרִיבִית הַזֹּאת הֵם קִמְטִים שֶׁנֶּעֱשִׂים בְּכַפֵּן הָאִישׁ חֲשֵׁמֵן וְהָאִשָּׁה הַשְּׂמֵנָה."

29. בִּיאֻר: מִנְלֵם כְּמוֹ מִלְּךָ (= מִלְּחָם) כִּי בִּאֲרִמִּית יִפְאֹרֵת אֵת הַמֶּלֶךְ בְּנֵן כְּמוֹ חֲמִין

חֲנַמִּין וְשַׁעֲוִרִין. וְאִסְרוּ וְלֹא יִסָּה לֵאֲרִיץ מִנְלֵם רִיל שְׁלֹא יִתְּנוּ לֹהֵם כְּבוֹד וְלֹא יִקְבֵּל מֵהֶם דְּבַר.

30. בִּיאֻר: בְּרוּחַ מִי רִיל רִשְׁעוֹ.

31. בִּיאֻר: שֶׁ הוּא הִדְבֵּר הַשּׁוּא מֵאִסְרוּ וְאִשְׁתּוּ מִדִּינִים נִשְׁתּוּהָ [בְּגִי' מִן תִּשׁוּהָ לֹא גִם
 אִתָּה] אִסְרָא אֲלִיפּוֹ שֶׁנִּתְּנָה לֹא יִאֲמִין בִּאֲמַת וְלֹא בְּדִבְרֵי הַשּׁוּא וְהַיִּשָּׁר כִּי אִם יִאֲמִין בְּשׁוּא וְיִשְׁמַח
 תְּמִרָתָהּ הָאִסְרָא וִיקְבֵּלָהּ [בְּגִי' מוֹסִיף: וְלֹזֶה נִכְתָּב שׁוּ בִּלָּא אֵלָף]. — כֵּן פִּירֵשׁ גִּי' ר' יוֹנָה
 בְּשִׁרְשׁ שׁוּהָ. — וְעִינֵן מַה שֶּׁכָּתַב הַגָּאוֹן בְּתַחֲלַת הַקִּדְמוֹת לִסְ אֻרִּיד (דָּף 4) וְהוּא מַחֲזִיק בְּשׁוּא
 וּמִנִּיחַ הַשּׁוּא וְעִלִּיו נִאֲמַר אֵל יִאֲמֵן בְּשׁוּ וְגַר.

אונב אן אלכבר אדא נקלוה עלמא וחכמא ינב עלי אהל אלכלד ואלעואם
אלחטלים אליהם.

20 אן אלכאמר טול אַאמה הו מנערע ואחצא סני אלראהב
אלדי דכרת לה: 21 צות אלפוע פי אדניה ופי וקת אלסלאמה יאתיה
6 אלנהב: 22 מא יצדק אנה קד רנע מן אלסלאם חתי קד מאלעה
אלסיף: 23 והו נאיד פי טלב אלטעאם אין הו חתי יעלם אן קד היי
פי מכאנה יום טלאם: 24 יעתריה אלצר ואלציקה פתחדק בה כאלפלך
אלעדיד מחיט אלכרה:

געלט מלך הנא אלפלך והו מלך קולה וכל צבא השמים (מ"א כ"ב י"ט)
10 וכידור מלך כדור אל ארץ רחבת ידים (ישעיה כ"ב י"ח) פקאל אליפו כמא אן
אלפלך מחיט בכרה אלארץ כדאך תחיש אלמאפאט באלפאלם.

G 8 | אן אלכאמר | D מצרוע | B 4 קד דכרת | 6 תם יעלם | B 7 פיעתריה |
G מוחדק בה | G כאלפלך | O 8 אלעתיד B אלאתיד

1. G 1. תם קאל להם לברם אנאבוא (sic) אן אלכבר אדא נקלוה עלמא וחכמא פוגב
עלי אהל אלכלד ואלעואם אלחטלים אליהם. ולא יקול אלקאיל לא אקבלה או תכון אלעאמה
תערפה הוד גיר ואנב בל יכונא אלנאקלין חכמים כקי אשר חכמים יגידו ויכון אלנאבועין
להם עואם לקי להם לברם. וקי ולא עבר זר יעני אן מא כאן גריב טן נאקלי כבר פלים ינח
לת אן יתוטם פי מא בינחם ויקאל לה אונדני מא נקלחת קיאסא או חסא אד כאן אלדי ינקלה
גאיוא אלמא תרי אן אלכלאם פי אלנאבאר אלדי יכין פיהא אהל זמאנא הודא פי מלהא כאן
אלסלף אלאלוין עלי מה שרחנא. — G 9. ועכרת במלך עתיד לכידור כאלפלך אלעדיד ללכורה
פאומית באלכורה אלי מרכו אלארץ אעני מרכו אלפלך וגעלת מלך לקאם ללפלך לונדרי
אלנגטם חסטי צבא לקי את השמש [ואת הירח] ואת הכוכבים כל צבא השמים (דברים ד' י"ט)
פקלת למא גאן אן תכון אלנגטם צבא גאן אן יכון אלפלך מלך. פקאל אליפו כמא אלפלך
מחיט בכרה אלארץ כדאך תחיש אלמאפאט באלפאלם.

[בניא מוסף הביאור: ולא יאמר האומר לא אקבלו בלתי אם ידע אותו כל העם. זה איננו
ראוי רק יהיו המעתיקים חכמים כאמרו אשר חכמים יגידו ויהיה כל העם הולך אחריהם לאמרו
להם לברם נתנה הארץ. ואמרו ולא עבר זר בתוכם ר"ל לא יתכן שמה שהוא זר ממעתיקי
ההנהגה יבוא בתוכם ושיאמר למעתיקי המציאות בהקשר או בהרגשה מה שהעתיקו כאשר יהיה
הדבר אשר הוא מעתיק אפשרי. הקד רואה שהדברים בהגזות אשר חקרו בחם אנשי זמננו זה
חקרו גם כמו כן הקדמונים כאשר ביארנו]. — והריק פי להם לברם לבעלי הקבלה לחכמים.
24. ביאור: פירשתי מלך גלגל והוא כאמרו כל צבא השמים (ר"ל כמו שהמאורות
נקראו צבא כן הגלגל המושל בס נקרא מלך) וכידור כמו כדור אל ארץ רחבת ידיים. ואמר
אליפו כמו שהגלגל סובב לכדור הארץ כן הצורות מסובבות את הרשע. [ג"א כדור רומז אל
מרכו הארץ כלומר מרכו הגלגל ושמתי מלך כנוי לגלגל בעבור שמצאתי שהכוכבים נקראים צבא
ואמרתיו כמו שיתכן שיהיו הכוכבים צבא כן יתכן שהיה הגלגל מלך]. — ועיין דברי ר' יונה
בש' כדר. והוא אמר שאפשר להרגם כמלך עתיד לכידור כמו שתרגמו הגאון בלי הזכיר שמו
ואמר על הפירוש הזה שראוי לקבלו עד שנמצא פירוש טוב ממנו. והראב"ע אמר על פירוש זה
שהוא רחוק וחריק פי גם כן: כמו הגלגל העתיד לסבב חמדי בלי עיכוב כן ידרוהו צרה ומצוקת.

12 חֲתִי מֵא יֹאכֶדֶךְ מִנָּה קִלְכָּךְ וּמֵא תוֹלָאָה עֵינְאָךְ: 13 אִל תִּרְדֹּךְ
עַלִי אֲלִמְאִיק גִּצְבָּךְ וּתְכַרְכֵּךְ מִן פִּיךְ כְּלִמְמָא מִנְכְּרָא:

מקאל לה מא חמאף אללה ויחד ולא מא תועד בה מן עקאב חין תרד גצבך
עלי רבך בכלאם תקולה דו קי' כי חשיב אל אל וגו'. ורוח גצב מתל אנה אלך
מרוחק (תהלים קל"ט ז').

5

14 מֵא אֲלִאנְמָאן חֲתִי יִזְכּוּ אוּ יִצְלַח מוֹלֹד אִמְרָאָה: 15 הוּדֵא
מִקְדָּסִיָּה לֹא יִתְתַּקֶּהָ מִתְּלָה וְאֵהֵל אֲלִסְמָא לֹא יִזְכּוּ עֵנְדָה: 16 פִּכִּיָּה
אֲלִמְכֹרָה אֲלֵעֲצִי אִמֵּר שְׂאֲרֵב אֲלִגּוֹר כְּאִלְמָא: 17 אִסְתַּמַּע פִּאֲנִי
אֲכַבְּרָךְ וְאִלְדִּי רֵאִיתָה אֲקַצָּה: 18 אִלְדִּי אֲלַחְכְּמָא יִכְבְּרוּן וְלֹא יִכְתַּמוּן
מֵא נִקְלוּה מִן אֲבֵאִיהֶם:

10

קולה אשר חכמים יגידו בעד קולה וזה חזיתי ואספרה יעני אן אלעלם
אלצחיה יכון עלי צרבין אמא במשאחרה דו קי' וזה חזיתי ואספרה ואמא בכבר צארק
דו קי' אשר חכמים יגידו ודלך בארתמאע אלפן ואלתואשי לקי' ולא כחדו מאבותם.

19 לָהֶם וַחֲדָהֶם יִבֵּא אֵין יִסְלַם אֲלִבְלָד וְלֹא יִזְוּ אֲגַנְבִּי פִי מֵא בִינֵהֶם.

DO 1 לא תולאה | B 2 אלי אלמאיק | 3 (מקאל) בכי מקאלא | B 7 קדוסיה
O קדוסיה | O G לא יותקהם B לא יותקהם | Q 8 אלמכורה | D 14 אן חסלם אלבלאד
O מלארק.

4-3. G קאל לה ויחד מא חמאף אללה ולא מא תועד בה מן אלעקאב חתי תרד

גצבך עלי רבך בכלאם תקול דו קי' כי חשיב אל אל רוחך. | 11-13. G וקאל אשר חכמים
יגידו בעד מא קאל קבלה וזה חזיתי ואספרה אעלמנא בולך אן אלעלם אלצחיה באלשי יכון
עלי צרבין אמא במשאחרה כקי' וזה חזיתי או בכבר צארק פי מא קאל אשר חכמים יגידו
וקולה ולא כחדו מאבותם ירד בולך אן יכון כבר כל סבקה תגקלהא ען סבקה מתלהא.

12. פי' הפסוק: עד שלא יוכיחך לכך ממנו (כלומר מדבר הנחוסות אל שהיה נעלם
ממך) ולא תשענה אליו עיניך.

13. ביאור: אמר לו אליפז אוי לך איוב לא תירא האל ולא מה שיעד מן העונש כי
תשיב כעסך אל אלהיך בדברים שתדבר. ושעם רוח כעס כמו אנה אלך מרוחק (עי' פי' ר' יונה
בש' רוח ופי' הראב"ע: רוחך כעסך כמו כל רוחו יוציא כסיל).

15. פי' ושמים: ויושבי שמים. — ועיין אוד' תחלת הסאמר החמישי ובמאמר הששי
(דף 194).

16. פי' נאלח: פושע. וכן פי' בתהלים י"ד ג' נאלחו פושעו בו.

18. ביאור: אמרו אשר חכמים יגידו אחר שאמר וזה חזיתי ואספרה ר"ל שהיריעה
השלמה תהיה על שני דרכים או בהרגשת החושים וזה אמרו וזה חזיתי ואספרה או בתגרה
נאמנת זה אמרו אשר חכמים יגידו והוא כאשר ירחיקו מההגדה מכות דמיון שוא ותסכמה [ג"א ולא
כחדו מאבותם ר"ל שכל כת המגידים תעתיק ההגדה מכת כמות]. — עיין מה שכתב הגאון
בהקדמתו לס' אוד' (דף 15): ואחר כן אמת לנו הסאמרים הצדיקים שהם אמת כאמרו אחרך
שמע לי וגו' ויש להם תנאים כבר ביארונו בפירושו אלה הפסוקים במקומם.

19. ביאור: אמר שכאשר העתיקו חכמים ונבונים את ההגדה מתיובים יושבי חמדינה
ועמי הארץ להאמין להם (וכן פי' הפסוק: להם לבדם ראוי שיושלם הארץ ולא יעבר זר בתוכם)

מו.

- 1 פאנאכ אליפז אלתימני וקאל: 2 אחכים יבתדי מערפא והי באטלה או ימלא קלבה ממא הו כריח אלקבול:
- היה אלהא מלל הא החפץ אחפץ מות רשע (יחזקאל י"ח כ"ג) והו ינפי
אן יכון אלנאסאן בהיה אלצפה ואמא רוח באטלא סמלל קול' והנביאים יהיו לרוח
5 (ימיה ה' י"ג) רוח צח שפיים (שם ד' י"א) רוח מלא מאלה (שם ד' י"ב).
- 3 או יעפ בכלאם לא ירבח פיה ואקואל לא ינתפע בהא: 4 ואנת איצא תפסך אלתקוי ותנקץ מן אלבל' בין ידי אלטאיק:
- שיחה הי מלל' אשפך לפניו שיחי (תהלים קמ"ב ג') ומעני קולה אף אתה
תפר יראה יריד אנך יא איוב אדא סמעוך אלנאס תקול יולם אלצאלח וינעם עלי
10 אלמאלח כמא שא והר כחיר מנהם פי אלתקוי.
- 5 אז ידל קולך עלי דנכך ותכתאר נטק אלכבתא: 6 פקולך יפלמך ולא אנא ונטמך ישדה עליך: 7 אאול אלנאס אנשית או קבל אליפאע בדי כך: 8 אבסראיר אללה תסמע ותנקץ אלחכמא אלי ענדך: 9 מא תערף ולא נעלם בה או תפהמה וליס הו מענא: 10 בל 16 דו אלשיב ואלכהל פינא ומן הו אכבר מן אביך סנא: 11 אקליל ענדך תואעד אלטאיק או הו אמר כפי ענדך:
- תנחומות מלל' הגה עשו אחיך מתנחם לך (בראשית כ"ז ט"ב).

D 1 אלחכים | B Q 2 כריח אלקבל | B 6 צרת אנת תפסך | D O 7 אלנא |
G 13 בודי כך | D 14 וליס נעלם | B 15 ואלכהל | ומן הו O חסר.

8. G אף אתה תפר יראה אי ליס חזחא (?) תכשע מנה ותגרע שיחה אלצלה
ואלרגבה. | 17. G תנחומות תואעד לאמ כפי.

2. ביאור: תחא אשר במלת תחכם הוא כמו תא במלת החפץ אחפץ מות רשע והוא
ירחיק שיחיה האדם בזה התואר. ומעם רוח בסל והוא כמו והנביאים יהיו לרוח רוח צח
שפיים רוח מלא מאלה.

4. ביאור: שיחה היא כמו אשפך לפניו שיחי. ומעם אמרו אף אתה תפר יראה רל
כאשר ישמעו אותך בני אדם אמר שהאל ייסר הצדיק וישיב לרשע כאשר ירצה רבים מהם
ימאסו את חיראה.

11. ביאור: תנחומות הוא כמו תנה עשו אחיך מתנחם לך (ושעמו יעוד והתראה
ואמירה בלב לעשות דבר וכן תרגם חנאון בבראשית י' ו' וינחם ה' "תואעדחם אללה" ושם ו' י'
נחמתי "תואעדחם" ושם כ"ז ט"ב תרגם מתנחם לך מוואעדך).

19 חתי תסחק אלמיה הנארתה ותנרֶק נבאתה ותראב ארצה
כדאך רנא אלננסאן אבדת:

קאל ספיחיה והו יריר גמיע אלנבאת מתל כי כוכבי השמים וכסיליהם (ישעיה
יג י') והו יריר גמיע אלננס ומתלה כי חרנך הנפת עליה (שמות כ' כיה) והו יריר
5 גמיע אלחריר.

20 במא תנאהיה אלי אלנאיה פידהב לם תגיר וגהה פתמרדה:

21 פאן כתרו בנהה לם יעלם ואן קלו לם יפהם: 22 לכן בדנה יוגעה
ונפסה עליה תחון:

יעני אן אלמית לא יעלם בשי מן דלך כל משגול בחסאבה ועדאבה ואונאעה
ואחזאנה. וגרין הדה אלמקאלה קד זכרנאה פי דרג אלשרה פלא נטיל באעארתהא. 10
D 1 תם תסחק | O 6 ותמרדה.

אלננסאן בנבל ואקע יעני גבל כאר יקע. 3—5. G. וקולה ספיחיה יומי אלי גמיע אלנבאת
זכר אלכעך והו יריר אלנמלה. 9—10. G. וגרזה פי קולה יכברו בניו אך בשרו אן אלמית
ועלי אנה בעד מותה לא יעלם מא יכון פי אלדניא ולא מן אמר בניה פאנה משגול פי שגל
נפסה וחסאבה ועדאבה ואונאעה ואחזאנה. ואלמכרו מן הוא אלפצל ללנאב דו קול איוב
ישליו אוהלים לשודדים ודלך אן צופר חין קאל לה אן אלצאלח אלדי קלת אנך שאהרתה
מולמא לים הו עלי אלחיקקה צאלח ואנמא יתפאחר באלצאלח קאל פי נפסה הוא מדאפעה
מתנהה תמצי להם מעי לאן פי אלננס מן יפהר אנה צאלח וליס בצאלח ולכני אדע הוא
אלאחחאנא ואחחל בעמסה אלפאלמין לאננם חנינד לא ימכננם אן יקולו לי אלפאלמין לא
יראיי אלננס באלפלס וליס בפאלס עלי אלחיקקה אז לים מתל הדה פי אלעארה פלדלך קאל
ישליו אוהלים לשודדים ויצף ג' אנואע מן אלעצאח שודדים והם אלפאלמין פי אלמאמאל ומרגיזי
אל והם אלפסאק מרתכבי אלכבאיר ואשר הביא אלוה בידו [הם אלכפאר באללה תע] וקאל
הוא נשאהר הדה אלי צנף צנף מנעם עליהם.

19. ביאור: אמר ספיחיה והוא רוצה כל הצמחים כמו כי כוכבי השמים וכסיליהם והוא
רוצה כל הכוכבים וכמוהו כי חרנך הנפת עליה והוא רוצה כל ברזל [ג'א מוסיק: זכר מקצת
הדבר והוא רוצה כלל]. — ועיין פי הרמ"ק: הצמח בלי זריעה קרוי ספיה. — את הדבור
הזה אבנים שחקו מים הזכיר הגאון בפירושו לספר יצירה (פרק ב' הלכה ה' ופרק ג' הל' ב')
כמשל ללשון הפס' כי מעמו מים שחקו אבנים ועיין מה שכתב הראב"ע בספר מאונים בשער
היוצאים (דף מה).

20. פי הפסוק: במה שתגיעוהו אל החכלית וילך לו אחר כן תשנה פניו ותשלחהו.

21. פי' יכברו ירבו ופי' יצערו ימעטו.

21—22. ביאור: וכוונתו באמרו יכברו בניו אך בשרו וגו' שהמת אף על פי שלא ידע
אחרי מותו מה שנהיה בעולם הזה ולא ידע מאומה מדברי בניו בכל זאת הוא עסוק בעסקי
נפשו ובחשבונו וענשו ומכאוביו ואבלו. [ג'א ר"ל שהמת לא ידע מאומה מזה אבל הוא עסוק
בחשבונו וענשו ומכאוביו ואבלו. וכוונת הפרשה הזאת כבר זכרנוה בתוך דברי הביאור ולא
נאריך בשנות דבריו]. בס' ארד מאמר ו' (דף 206) הזכיר הגאון כי רבוניתו ד"ל סמכו על
פסוק זה דין קבר או חבוט קבר (עיין שבת דף ק"ב).

בכ"י G יש בסוף הפרשה דבור ארוך על כוונת כל הפרשה ומה שיוצא ממנה למענה
והדבור הזה נמצא בכ"י O בחילופי פרטים בביאור לפסוק ו' מסומן ו"ב וכבר בא למעלה במקומו.

15 תדעו בי פאניכך תעמי צניעתך מא כאן ישחאק אליה:

קאל איוב מא דמת פי אלדניא אצבר וארגו רבי אלי אן יגו אנלי ווקת מצי
 פתדעו בי אלי אלארדא פאניכך ותעמי[ני] אלדי אנא צניעתך מא כנת משתאקא
 אליה לאן [פי] קי למעשה ידיך תכספ לא ינעמף הדיא אלשוק עלי רב אלעאלמין
 5 בל עלי אלצאלחין אלדי יעמיהם מנאחם וכקו' הנה שכוו אתו ופעלתו לפניו (ישעיה
 מ' י') וכאלקול פי תכספ כדאך אלקול פי ישמח ה' במעשיו (תהלים קיד ל"א) אנה
 מנקול מן צפתה אלי אלמלוקין מלל שמחו צדיקים בה' (שם צ"ו י"ב) ישמח צדיק
 בה' (שם ס"ד י"א) חם קאל.

16 סכיף אללאן תחצי כטאי ולא תחפס חינא עלי דנבי:

10 הדיא אלקול מנה באב תחנן יקול יא רב אדא כנת לי עלי הדיא אלועד ואנת
 תפי במא תעד סכיף תולמני פי הדיא אלדאר וכאנך אנמא תחצי עלי כטאי או כאנך
 תתאול עלי דנובי הו קולה ותמפל על עוני אלדי הי דנוב אלצבא לקי עונות נעורי
 (איוב י"ג כ"ו) בל אשפיני וארחמני חתי תכון קד אנעמת עלי פי אלדארין הדיא
 אלמעני פי ססוק חתום בצרור פשעי אלדי בעד הדיא.

15 17 וכאן גרמי פי צרה מכתומה וכאנך תאולת עלי דנבי: 18 ולכן
 אלנבל אלאקע יסקמ ואלצואן יתקל מן מוצעה:
 מלל אלנמסאן בבלל ואקע יעני גבל ואחי ירד אן יקע.

B Q 1 צנעתך | B D מן כאן.

8-2. G. קאל מא דמת פי אלדניא אצבר וארגו אלי אן יגו אנלי ווקת מצי . . .
 בל עלי אלצאלחין אנה יעמיהם מנאחם כקו' הנה שכוו אתו. חם קאל כי אתה צעדי תספור.
 14-10. G. הדיא מנה באב תחנן קאל יא רב אדא ועדתי [ו]אנת תפי סכיף תכאלפני פי
 הדיא אלדאר וכאנך . . . הו קי ותמפל אי כאנך תאדני בלנוב אלתי הי דנוב כאלאסם
 לא כאלמעני לקי ותורישני בל אשפיני . . . פי אלדארין. | G. 17. וקי הר נוכל יבול מלל

פירוש אבל הוא באר בו שחאל ית' יכול להחיות המתים וכבר יעד שהוא יקרא להם ויחיה
 אותם וישיב להם לאסרו כל ימי צבאי איחל (ועיין פי' הרו"ק: ואין זה כפירה בתחיית המתים
 כי הוא ספר תולדות האיש שאין זה בשבעו אך ביכולת הבורא ית' שמו לא דבר.)

16. ביאור: אמר איוב כל ימי חיותי בעולם הזה איחל ואקוה שיבוא קצי וזמן חלופתי
 ושחקרא אורתי אל העולם הבא ואנכי אעך ותתן לי שאני מעשיך מה שאכסוף לו כי כאמרו
 למעשה ידיך תכסוף לא תחזיר התשוקה אל ארון העולמים כי אם אל הצדיקים אשר יתן להם
 האל תאותם כאמרו הנה שכוו אתו ופעלתו לפניו. וכמעט תכסוף כן מעם ישמח ה' במעשיו
 שהוא נעתק מתאר האל אל הברואים כמו שמחו צדיקים בה' ישמח צדיק בה'. -- ועיין זכר
 פסוק זה בענין תחיית המתים בספר אר"ד סוף מאמר ו'.

16. ביאור: זה המאמר דרך תחנונים. אמר איוב אלהי כאשר יעדתי בזה ותעשה מה
 שיעדת בו איך תכאיבני בעולם הזה כאלו תספור צעדי וכאלו תפתר עונותי כבוננה רעה הוא
 אמרו ותמפל על עוני והם עונות הנעורים כאמרו ותורישני עונות נעורי [נ"א כלומר כאלו
 תוכיחני על מה שיש עלי שם עון ואינו עון]. ואולם רפאני ורחם עלי עד שתחיה מטיב לי
 בשני העולמות. זה מעט פסוק חתום וגו' שאחר זה.

18. ביאור: דמה את האדם להר נוכל רצונו לומר הר נבקע תרצה לנפול.

אלשנרה קר ינקע ענהא אלמא וקר תצמר ותכאר אן תנף פאדא עאורהא אלמא ואלענאיה כחירא מא תעיש ותכרז תמרא וליס כולך אלאנסאן.

8 אן שאך פי אלארין ענצרהא וכאר אן ימות פי אלטראב סנכהא: 9 פהי מן ראיחה אלמא תפרע ותמד ערוקהא מתל גרם גדיד:

10 ואלמר אדא מאת פקד אנכדר ואלאנסאן אדא תופי אין הו מנהא: 5

11 וכמא ידהב אלמא מן אלבחר ואלנהר ינף וייבס: 12 כדאך אלמר אדא אנצנע פי אלקבר לא יטיק אן יקום ואלי בלי אלסמא לא יקדרון אן יסתיקסון ולא ינתבהון מן סנתהם:

לם יקצר איוב תעניז אלבארי תע' ואנמא קצרה תעניז אלאנסאן וצעפה ען אלנהוש מן צרעה הו קולה ואיש שכב וגי'. 10

13 פליתני פי אלחרי כזנת פכאן יסתרני אלי אן ירגע גצבך עני

פתנעל לי רסמא ותדכרני: 14 ומע תעגבי אדא מאת אלמר איטיק אן

יעיש פאנא מול איאם נצבתי אצבר אלי אן יאתי מצי:

לם ידע איוב קולה מהמלא אעני אולו מים ואיש שכב כל קד שרח פיה אן

אללה עז וגל קאדר עלי אחיא אלמותי וקר ועד כאן ידעו בהם ויחיהם וינעם עליהם 15 לקי' כל ימי צבאי איחל.

8 O אן שאך פי אלחראב | 5 BD אנכדר | 7 O אדא אנצרע | Q לא יקר B אן |

יקום מנה | 13 O פאנא.

תצמר ותכאר אן תנף פאדא עארהא אלמא תעיש ותכרז תמרא ואמא אלחיואן כלח אר

מאת ליס לה חילה יטיק בהא אן יעיש מן דאתה או ישא אללה עז וגל ולולך קאל וגבר

ימות וגר' ובתלה צב אלמא אלגארף מן אלבחר כולך הו כקר' אולו מים מני ים. 9. ולם יקצר

איוב כדאך תעניז אלבארי מן אחיא אלמותא לאכנח יקצר תעניז אלאנסאן וצעפה.

14—15. G וסא קיל דלך מהסל[א] כל קד שרח פיה אן אללה עז וגל קאדר עלי אחיא

אלמותי ידעו בתם ויחיהם וינעם עליהם לקי' כל ימי צבאי איחל.

ובתחת למעלה התי גם כן בכל זאת טוב הוא בחכונתו מבני אדם כשער תקות חיי העולם הזה וזה שהעץ בהכרת סמנו המים יבול וכמעט ייבש וכאשר ישובו אליו המים ישוב העץ לחיות ויעשה פרי אבל האדם אינו כן [ביא אבל כל חי כשמת אין בו כח אשר בו יוכל לחיות מעצמו אם לא שירצה האל ית'. ולזה אמר וגבר ימות וגר'. וכמו זה הוא השפך המים השוטפים מן הים כאמרו אולו מים מני ים].

8. פי' ימות: כמעט ימות.

9. פי' ועשה קציר כמו נפע: ותשלח שרשיו כנטיעה חדשה.

10. פי' ואיו: איה הוא מהדברים ההם (כלומר הזוכרים בעץ).

12. ביאור: אין כונת איוב לומר שאין זה ביכולת הבורא ית' כי אם כונתו שאינו

ביכולת האדם ושחלש הוא מתקין כמשכבו.

14. פי' הפסוק: ועם חמיהתי היוכל גבר לחיות אם ימות אני כל ימי צבאי איחל עד

בוא חליפתי (כלומר מיתתי). — ביאור: לא עזב איוב את מאמרו ר"ל אולו מים ואיש שכב בלי

יד.

1 אלאנסאן מולוד אלנסא אלקציר אלעמר אלכתייר אלרגז:
2 או כנואר טלע תם אנקצה או יהרב כאלמל ולא יקף: 3 אלי הדא
צרפת ענאיתך או מתלי מן תדכלה אלי אלחכם מעך: 4 פאמא אן
ימות והו יעל אלמאהר מן אלנגס גיר מנפרד: 5 או יבתר עמרה או
יבלג אחצא שהורה אלדי ענדך פקד געלת לה רסומא לא יקדר
5 יתגאווהא:

אמא קולה מי יתן טהור מטמא ונו' אם חרצים ונו' פאן דלך מן צפאת צעה
אלארמי וקלל חילתה וקצר עמרה קאל יא סדי אתחאכם מן הו בהדא אלחאל אמא
אן ימות צנירא והו יפן אן אלמאהר ואלנגס שי ואחד פיה קאל מי יתן טהור ונו'
10 והדא כקול יונה ען ניונה אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו (יונה ד' י"א) כדאך
קאל איוב אשר יתן טהור מטמא לא אחד או יתתרם פי וסט עמרה והו שאב סיצי
מבתורא ופיה יקול אם חרצים ימיו או יכמל אחצא שהורה וכס הי ומקדארהא ופיה
יקול מספר חדשיו אתך פמן הו באחד הדיה אלג' מנאול כף ענה אלמך ואפאתך
הו קי' שעה מעליו ונו'.

15 6 סכף ענה אלי אן יתנאהי ויסתופי כאלאגיר יומה: 7 לאן
אלשגרה מוגוד לה רגא וקד תקמע תם תכלף ופראכהא לא תנתהי:
יריד אן אלנבאת ועלי אן דרגתה פי אלחרתיב דון דרגה אלנאסקין ודון דרגה
אלחיואן איצא פאנה אצלח האלא מן אלנאס פי באב רגא חיוה אלדניא ודלך אן

B 2 כנואר . . . ויהרב . . . | D 3 מן ידכל אלחכם מעך | Q 4 מע אלנגס |
B 5 רסמא | (יקדר) O חסר.

44,18-45,2 G. פי אלחיוא אלדניאיה ודלך אן אלשגרה קד ינקמע ענהא אלמא מרה וקד

הביא פי הגאון בזה הלשון: ורבינו סעדיה דל"ט בסר מענין ככל או עץ ששמיטים בו רגל
האסורים שקורין ציפו והוא מלשון רזיל סרן ובערבי קורין לו אלקורמא (ציפו = cippus,
אלקורמא = אלקרמא).

1. חיבר פסוק זה עם הקודם לו וחיבר אליהם במלת או גם את הפסוק שאחריו.
3. פי פקחת עיניך: חשיבות השגחתך.
4-5. ביאור: אמרו מי יתן טהור ונו' אם חרצים ונו' הוא מתארי חלישות האדם
ומיעוט יכולתו וקיצור חייו. אמר איוב אדוניי החבוא במשפט עם מי שהוא בענין זה והוא או
ימות כשהוא קטן ויחשוב שהטהור והטמא אחד הם ובו אמר מי יתן ונו' וזה כמאמר יונה
בנינוה אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו או שימות בחצי ימיו והוא נער ויחיה זכרת ובו אמר
אם חרצים ימיו או שישלים מספר חדשיו ושיעורם ובו אמר מספר חדשיו אתך וזמי שהוא נתון
באחד משלשה הענינים האלה מנע ממנו יסוריך ומכותיך הוא אמרו שעה מעליו ונו'.
7. ביאור: ר"ל שהצומח אף על פי שבמדרגות המעלות מעלתו מתחת למעלת המדברים

חואיני מן קו' לעשות דרכו (שופטים י"ז ח') ו-ן קול נלאם שאלו אולי יניד לנו את דרכנו אשר הלכנו עליה (ש"א ט' ו') ולם יכוננו מסתקרין אלי אלנבי נאצ"ה פי מערפ"ה אלמריק.

16 והו איצא לי מגית לאנ"ה לים ידכל מראי בין ידיה: 17 אסמעי כלאמי סמאעא וכברי ידכל פי אדאנכס: 18 הודא אלאן לו צפפת פי 5 אלחכס לעלמת אנ"י אזכו: 19 ולו כאן הו אלדי יכאצמני לכנת אלאן אמא אמסך ואתופי.

יעני לו אלתאר אן יתאכמני לכנת אפעל ואחד"ה מן [אתנתין] אמא אן אמסך ואחרכה יתלני לקי' בי עתה אחריש ואנוע או אמלכ אליה ואתצ"ר.

20 ואמא אקול כלתאן לא תצנעהמא מעי בהדא חינוי מן 10 רחמתך לא אנחנב: 21 אפתך אבעד עני והיבתך לא תהולני: 22 ואדעני אלי אלמאע"ה אניבך או אדעוך פתניבני:

סאלה שיין אחדמהא אצראף היה אלאמראן לקי' כפך וגו' ואלאזר יאמבני אמא באמר וגו' מן ענדה סאנתהי אליה או במסאל"ה חאנ"ה פיסתניב לי פיהא.

23 וכס לי דנוב וכמאיא ערפני גרמי וכמיתי חתי אנתהי: 24 ולא 15 תחנב רחמתך עני ותחסבני כעדו לך: 25 אתרהב מן הו כורקה מנדפעה או תכלב מן ישבה קשא יאבסא: יעני אלאנסאן אלדי ישבה עלה נרף וקש יבש.

26 אד תכתב על"י כלאמי ותעאקבני בדנוב צבאי: 27 ותציר עלי אלמצאר רגלי ותחפס גמיע טרקי ועלי כטא רגלי תרסס: 28 והו 20 כאלעפן יבלי או כתוב אכלה אלע"ה:

O 5 לא ידכל | O 11 אפאתך | B אבעדהמא | Q אבעדהא | O 12 אנבך . . . פתנבני | B 16 לעדו | B 19 ותציר אלמצאר עלי רגלי | D תרסס | D והו כלעפא.

צרכי מן אמרו לעשות דרכו וממה שאמר נער שאלו אולי יניד לנו את דרכנו אשר הלכנו עליה והם לא נצרכו לבניא בדעת דרכם בלבד. (גם ר' יונה בש' דרך פי' לעשות דרכו בשופטים י"ז לעשות צרכו וכן תרגם הגאון ואחריו ר' יונה בשרש הנזכר מעשות דרכיך בישעיה נ"ח י"ג "האנתך או חואינך").

19. ביאור: כלומר לו חפץ לשפסני הייתי עושה אחת משתים או שאחריש ואניחהו להמיתני או שאדרוש אליו ואכנע לו [ואומר אך שחיס אל תעש וגו'].

20. פי' ספניך. מרחמך.

22. ביאור: שאל ממנו שני דברים האחד שיסיר החלאים האלה וזה אמרו כפך מעלי הרחק וחשני שידבר אלי או בצווי ואזהרה מאתו ובוה אניע אליו או אשאל ממנו דבר צורך והוא יענני בו.

25. ביאור: ר"ל האדם הדומה לעלה נרף וקש יבש.

26. פי' מרורות כרוי ופי' ותורישני ותענשני. (וכן פי' מלת מרורות ר' יונה בספר החשנה בשרש מר ובספר השרשים בשרש מר).

27. הוראת מלת "מצאר" או "מצאר" שבה תרגם סר אינה ברורה והרשב"ן

יג.

1 הודא קד ראת עיני דלך אנמע וסמעת אדני ופהמתה:
 2 כמערתכם ערפת אנא איצא ולם יקע עני ישי ממא מעכם: 8 לכני
 אסאל אלכאפי ואריד אסתקבאל אלטאיק: 4 לבנכם מתאולו אלבאמל
 ואמבא אלמחאל גמיעכם:

5 מ' טפלו עלי שקר (תהלים קי"ט ס"ט) ותטפל על עוני (איוב י"ד י"ו).

5 ליתכם אמסכתם אמסאכא פכאן דלך לכם חכמא: 6 אסמעו
 יא קום עשתי ואנצתו מנאצמתי לכם: 7 הל אלי אלטאיק תנסבון
 אלגור או תכלמונה בארב: 8 או הל יחתאנא אן תחאבונה או תצמון
 לה: 9 והל תמיב נפוסכם אן יסתבריכם פיגדכם אן כמא יסכר
 באלנאס תסכרון בה: 10 או ליובככם עלי מא תחאבון אלוונה פי אלסר:
 11 אלא אן חמלתה תהילכם ופועה יקע עליכם: 12 פיציר דכרכם
 ממאתלא ללרמאד וטהורכם כטהור אלאמאן: 13 אמסכו עני חתי
 אתכלם אנא ויגזו עלי מא כאן: 14 עלי מא דא אנהש לחמי כאסנאני
 מן אלאם ואציר נפסי פי כפי מן אלרעב:

15 יקול לו כנת טאענא עליה פעלי מא דא כנת אחתמל הוה אלאלאם אלתי
 תכאדני אן אנהש לחמי מן שד'תהא לולא אן אמאנתה פי קלבי ובירה נעם ולו
 קתלני איצא לצברת לה הו קי' הן יקטלני.

15 ולו קתלני לצברת לה ופי חואיגי לאסתקבלתה:

יעני מהמא ערצת לי מן חאנה פליס לי סואה עלי סאיר אלאחואל ודרכי

D 1 (ראת עיני) ראת פי | O גמיע דלך וסמעתה | D 8 מתאולך | B 6 יא ליתכם |
 (פכאן) B כאן QD פאן | BD 7 הל לטאיק | B 9 אנפסכם | (אן) OQ חסר | O 10 או
 יובככם D איובככם | B 14 נפסי בכפי | B 18 אסתקבלה.

4 ביאור: טפלו שקר כמו טפלו עלי שקר ותטפל על עוני (חרגס מלת טפלו וכן לקמן

ותטפל במלת "תאול" אשר חוראתה באר ופטר בכלל ובאר בכוננה רעה בפרט).

8. פי' הפסוק: וכי צדיק הוא שחשאו פניו או שתריבון בעבורו. בלשון זה הביא
 הרשב"ץ פי' חנאן.

12. פי' הפסוק: והיה זכרוכם נמשל לאפר וגביכם כגבי חמר (וכן פי' ר' יונה בסוף
 ש' משל. והרמ"ק פי' גם כן בלשון זה: זכרוניכם יהיו לפני השם נמשלים לאפר כענין כל הגוים
 יהיו כאין נגדו והפך זה זכר צדיק לברכה).

13. פי' ויעבר עלי מה ויעבר עלי מה שהיה (ועיין ר' יונה ערך מה).

14 ביאור: הוא אומר אלו חייתי רב עמו על מה אשא היסורים האלה אשר מפני
 חזקתם כמעט אשך בשרי לולא שאמונתו בלבי. ואמנם לו יקטלני בידו גם כן איחל אליו הוא
 אמרו לו יקטלני וגו'.

15 ביאור: ר"ל בכל צורך שיקרני אין לי זולתו לבוא לפניו בכל ענין. וסעם דרכי

13 יעלמון אן מעה אלחכמא ואלנברוֹה ולה אלמשורא ואלפסהם:
 14 קד יהדם שיא פלא יבני יגלק עלי אמר פלא יפתח לה: 16 וקד יחבם
 אלמאיה פתיבם וקד יטלקהא פתקלב אלארץ: 16 מעה אלעז ואלפקה
 ולה אלעלם באלסאהי ואלגאלט: 17 אלמסיר באלחכם אלמשורין
 מסלובין ואלקצאִה יגו: 18 ורבאמאת אלמלוך חללהא ורבט מיזארא 5
 פי אחקאיהם מכאנהא: 19 אלמסיר אלימִה מסלובין ואלאצעאב
 יזפהם: 20 אלמזיל נטק אלדרבין וראי אלמשיאִי יאכד מנהם:

נאמנים הם אלפצחא אלדרבון פי עלם אללנה מ' מימיו נאמנים (ישעי' ל"ג מ"ז).

21 אלסאפך אלזארא עלי אלנבל ומנאמק אלאצלאלב קד חללהא:
 22 אלמגלי אמורא הי אעמק מן אלטלאם ומכרנ אלי אלנור אלנואבם: 10
 23 אלמזיג אלקבאיל תם יבידהם וסאמח אלאמם תם יסירהם:
 ומעני ק' שושח לגוים וינחם אן אלגלק חיתמא סארוא פצל אללה עליהם
 ורוקה להם מכסום.

24 אלמזיל עלם רוסא אהל אלארץ חתי יצללהם פי תיה לים
 15 במריק:

מעני דלך הו יקול אן יעלם ען האולי אנהם צאלין לא אן יחכם עליהם בולך.

25 חתי יצירוא יגמון פלאמא לא נור ויגעלהם צאלין כאלסכראן:
 יעני אנה יחירהם פי אמור דניאיהם לא דינחם ומתלה ק' והיית ממשיש
 בצהרים (דברים כ"ח כ"ט) ה' מסך בקרבה רוח עושים (ישעיה' י"ב י"ד) ואשכאה דלך.

3 O פתקלב פי אלארץ | 6 O ואלצעאב | 7 O אלאשיאִי | 9 O אלצלאלב D אלאצעאב
 10 D מן אלנואבם | 11 O אלמכתר | D O יבידהא.

ראשון (דף 65): והספרים כבר חברו הידוע בשכל אל המוחש בסבע באמרו הלא און וגו'
 ביששים חכמה וגו'.

16. פי לו שונג ומשנה: לו הידיעה בשונג ותועה (וכן פי הראב"ע הוא ידע שגגתו
 של אדם).

17. פי מוליד: מוליד בגורתו.

20. ביאור: נאמנים הם צחי שפה ואשר בינתם צללה בחכמת הלשון כמו מימיו נאמנים.

22. פי עמקות מני חשך: דברים שהם יותר עמוקים מהחשך. — פסוק זה הביא
 הגאון בפירושו ל' יצירה בתחלת התקדמה לראיה על שמעשה אנשי המחקר בגלותם עמוקות
 רומה למעשה חבורא.

23. ביאור: ומעם אמרו שושח לגוים וינחם שחמד האלהים על בני אדם בכל מקום
 שהם תולכים וידו להם פתוחה.

24. ביאור: הוא אומר בזה שהאל יודע באלה שהם תועים לא שיגור עליהם שיתעו.

25. ביאור: ר"ל שהוא יעשם נכונים בדברי העולם תזה לא בדברי תורה. ודומה לו
 אמרו והיית ממשיש בצהרים ה' מסך בקרבם רוח עושים והרומים לזה. — עיין מה שכתב הגאון
 בארד בסוף המאמר הרביעי (דף 160) על דבר המניעה מתקנות העולם וטובותיו.

- 7 ולו אמכן אן תסאל אלכהאים לדלתך וסאיר אלסמא לאמכרך:
היא תבאלני מי אלכלאם ויעני לו אנסקת אלכהאים לאמכרת בולך והיא מל
קו' אם אסק שמים שם אתה (תהלים קל"ט ח') ובולך [וחש] אלארץ וסמך אלכחר
הו קו' או שיח לארץ וגו'.
- 8 או תבא לוחש אלארץ לדלך וסמך אלכחר לקץ לך דלך:
9 לאנה מן למ יעלם פיהם אנמעין אן קדרה אללה צנעת הדה
אלאמור: 10 אלדי פי ידה נפס כל חי ורוח בך כל אנסמן: 11 אלא
אן אלסמע כמא ימתחן אלכלאם וכמא ידוק אלחנך אלטעאם: 12 כדאך
פי אלכהול אלחכמה ופי דוי מול אלעמר אלפסה:
- 10 נעל איוב אלפסוק אלאל מן הדין אלפסוקין מתאלא ואלתאני מתולא עליה
קאל כמא אן אלנסם נדהא אדא קצרת אלוקוף עלי אלאלואן ועלי אלאשכאל פועת
אלי אלנשר ואדא קצרת מערפא אלאצואת נמעת קתהא אלי אלסמע ואדא המת
בזוק אלטעום פועת אלי אלחנך כדאך נדהא אדא אכדת פי חמיו שי צמח קתהא
ונמעתהא אלי אלעקל פעלמנא אן ללעקל פעלא צחיחא כפעל אלנשר ואלסמע
15 ואלשם וסאיר אלחואם. פמנהא נעלהמא קרינין קאל הלא און בישישים חכמה
ואכתצר עלי אלישישים דון אלאנשים לעלמה אן אלחכמה תחתאני אלי ומאן פי
אכתסאבהא תם קאל פחכמה הי כדהא אלחאל מן אלצהה כצהה עלם אלחואם
ואלצורואת הי אכרנת לנא ושהרת אן אלבארי תע' לה אלחכמה ואלנבראה כקו'
עמו וגו'.

1 Q לתדלך | B 6 או תבא | B 6 כל הדה אלאמור | 17 (כצחה) ככ" נצחהא.

אלוהם בידם. — ביאור: היוצא מן הפרשה הזאת להיות מענה מאיוב הוא הפסוק הזה. אחרי
אשר אמר לו צופר הצדיק אשר אמרת שראיתו ביסודין איננו צדיק כאמת רק הוא מראה את
עצמו צדיק עוב איוב דרך התכחכח בזה והחל להתכחכח במכות בעלי חסם כי הם אינם מראים
עצמם בעלי חסם בפני בני אדם כי אין זה מן המורגל. ולזה אמר ישליו אלהים לשודדים.
וספר שלשה מיני פושעים: שודדים והם החומסים ממון. ומרגיזי אל וחם חמיודים העוברים עברות
חמורות. ואשר הביא אלוה בידו הם הכופרים באל יתב'. ואמר אנחנו רואים שלשה מינים אלה
שמוכ להם.

7. ביאור: זה הפלגה בדברים ורוצה לומר אלו נתן הדבור לבתמות הגיון לך זה זה
דומה לאמרו אם אסק שמים שם אתה. וכן חית הארץ ודני הים זה אמרו או שיח לארץ וגו'.
8. פי הארץ לחית הארץ.

11--12. ביאור: את הפסוק הראשון משני פסוקים אלה שם איוב למשל ואת השני
לנמשל בו. אמר כמו שמצאנו שהנפש ברצותה לעמוד על הגוונים ועל הצורות תנוס אל הראות
וברצותה לדעת הקלות תקבץ כחה אל השמע ובהיות כוונתה לשמע השמעים תנוס אל
התרן כן נמצא אותה כאשר תחפץ להבין דבר שתקבץ כחה אל השכל. ואם כן נדע שיש
לשכל פעולה [תמימה כפעולת הראות והשמע והרית ושאר החושים ויש שעשה שניהם
מחוברים זה לזה אמר הלא און וגו' בישישים וגו'. ואמר הישישים ולא האנשים לדעתו כי
החכמה צריכה לעת לקטותה. אחר כן אמר החכמה אשר היא כענין הזה מן התמימות
כתמימות ידיעת החושים וצרכיהם היא הוציאה לנו והעידה שהבורא יתב' לו החכמה והגבורה
כאמרו עמו חכמה וגו'. (ועיין פי הרי"ק: בישישים חכמה זאת כי עם הקב"ה עצה וגבורה וגו').
והרשב"י הזכיר פי הגאון: כמו שהאזן סלים תבחן כן וגו'. ועי' מה שכתב הגאון באי"ד מאמר

8 תָּם אֵן לִי עֹלָמָא מִתְלַכְּמִי וְלִם יִקַּע עֵינִי שִׁי מִמָּא מַעֲכֵם תָּם מַע
מִן לִים מִתַּל הַדָּה אֲלֹאמֹר:

יַעֲנִי מִן הָיָא אֲלֹדִי לִים מַעַה מִתַּל הָיָא אֲלֵעֵלִם בִּאֲנָה יִכּוֹן אֲלִצְאֵלָה אֲלֹדִי
יִגֹּב אֵן יִכּוֹן קֹרָא לֵאלֹהִי וַיַּעֲנֵהוּ יִצִּיר צִחְכָּא וְלֹהֵא פִי מֵא יִנָּאֵל מִן אֲלִמְצִיבִי בְּקִי
שְׁחֹק לִרְעֵהוּ וְגו'. 5

4 אֵן יִכּוֹן צִחְכָּא לִצְאֲחִבָּה מִן הוּ מוֹהֵל אֵן יִדְעוּ אֲלֵלָה פִּינִיבָה וְאֵן
יִצִּיר לַעֲבָא אֲלִצְאֵלָה אֲלִצְחִיחִי: 5 פִּיכּוֹן אֲלִפְלִיל מִזְדְּרִי עֲנֵד כָּל עֵבֶל
מוֹדַע אֲדָא שְׁאֵהֵד אֲלִמְעֵדִין לִזְוָאֵל אֲלִקְדֵם בְּצֵד דְּלֶךְ:

יִקּוֹל אֲדָא שְׁאֵהֵד אֲלִנָּאֵם צְדִיק תְּמִים צָאֵר שְׁחֹק אֲזֵרוּ הֵם אִיצָא חִינִיד
בִּאֲלִמְעֵה אֲלִתִּי הוּ כְּנוֹר אֲלִפְלִיל וְקִצְרוּ פִּיהָא. לִפִּיד מִן קִי וּלְפִידִים בְּתֹךְ הַכְּדִים 10
(שׁוֹפְטִים ו' מִיז) וַעֲשִׂתוֹת שְׁאֵנִן הֵם אֲלִנָּאֵם אֲלִסְמָאֵן אֲלִמְדֹּרְעוֹן עָלִי חֲאֵלֵהֶם מִן שְׁמִנִּי
עֲשִׂתוֹ (יִמִּיָּה ה' כ"ח) וּמִן שְׁאֵנִן מִזְבֵּחַ מִנְעֹרֵיוֹ (שֵׁם מִיָּח י"א). וּמַעֲדֵי רִגְלִי מִן וְלֹא
מַעֲדוֹ קִרְסְלִי (תְּהִלִּים י"ח ל"ו).

6 וְהוּ אֵן תִּסְלֹו אֲלִאֲכִבִּיָּה לִלְנָאֲהִבִּין וְאֲלִמְוֹאֲתִיק לִמְרַגְזִי אֲלִמְטִיִּק
לְדִידִין יִגִּיבֹון מַעֲבֹדֵהֶם פִּי יִדְהֵם: 15

אֲלִמְבְּרוּ מִן הָיָא אֲלִפְסַל לִיכּוֹן גִּוֹאֲבָא מִן אִיּוֹב הוּ הָיָא אֲלִפְסֹוק וְדִלֶךְ אֵן
צוֹפֵר חֵין קָאֵל לָהּ אֵן אֲלִצְאֵלָה אֲלֹדִי קֵלֵת אֲנֶךְ שְׁאֵהֲרֵתָּ מוֹלְמָא לִים הוּ עָלִי
אֲלִחְקִיקָה צֵאלָה וְאִנְמָא יִתְשָׁאֵהֵר בִּאֲלִצְאֵלָתָּ. תָּם תִּרְךְ אִיּוֹב אֲלִאֲחֲתִנָּאֵן בְּמִן הָיָא
סְבִילָה וְאִנְדִּי פִי אֲלִאֲחֲתִנָּאֵן בְּנַעֲמָה אֲלִשְׁאֲלִמִין לֵאנְהֵם לִים יִרְאִיו אֲלִנָּאֵם בְּשִׁלְמָהֶם
וְלִים דִּלֶךְ פִּי אֲלַעֲרָדָה. פִּלְדֶּלֶךְ קָאֵל יִשְׁלִיו אֲהֵלִים לְשׁוֹדְרִים וְזַעַף גִּי אֲנוֹאֵעַ מִן
אֲלִעֲצָאֵה שׁוֹדְרִים וְהֵם אֲלִשְׁאֲלִמִין פִּי אֲלִאֲמוֹאֵל וּמִרְגִּזִּי אֵל הֵם אֲלִפְסָאֵק מִרְחַבּוֹ
אֲלִכְבָּאִיר וְאִשֶּׁר הִבִּיא אֲלוֹהֵ בִידּוֹ הֵם אֲלִכְפָּאֵר בִּאֲלֵלָה תַעִי פִּקָּאֵל אֲנֵא נִשְׁאֵהֵר
הָאוּלִי אֲלִגִּי צִנּוּף מִנְעֵם עֲלֵיהֶם.

6 O אֲלִצְחִיחִי B 7 מִזְרִי O עֵבֶל מִצְעַע | 8 Q לִזְוָאֵל | 9 בְּכִי יִשׁ לִפְנֵי "יִקּוֹל"
וְקוֹלָה יִשְׁלִיו. זֶה מִשְׁעוֹת הוּא | 10 כִּי וְקִצְרוּ O 15 בְּמַעֲבֹדָתָהֶם.

בְּעֵבֶר שְׁנֵתִנְגֵּלָה לֹא עָתָה מָה שְׁחִיָּה בְּלִבִּי כָּל אֶחָד מִחֲבֵרָיו וְאַחֵר שְׁנֵתִקְבְּצוּ שְׁלֹשָׁתָם בְּדַעַת אֶחָד
וְהוּא שְׁהָאֵל יִתְבִּי לֹא יִיָּסֵר עֲבָדוֹ אֲלֵא כִּשְׁהוּא רִאיוֹ לֹזֶה נִחְיוּ רִאיוּיִם בּוֹה שִׁיקְדֵם פְּנִיָּהֶם בּוֹה
הַמִּאֲמָר כִּי הוּא יִדְעַת בְּנַפְשׁוֹ שְׁחִיָּה צְדִיק וְכֹאֵן עָלָיו יִסּוּרִים בְּחֶפֶז מֵה שְׁאֵמְרוּ וְהַמִּינִי הֵם.

3-4. בִּיאֹר: ר"ל מִי הוּא זֶה שְׁאֵין עִמּוֹ יִדְעָה זֶה שְׁהַצְדִּיק הִרְאִיו לְחַיּוֹת קֹרָא
לֵאלֹהִי וַיַּעֲנֵהוּ וַיְהִי לְשְׁחֹק וּלְכֹחַ בְּמָה שִׁיבִיאוֹ עָלָיו הִרְעוֹת כְּכֹו שְׁאֵמֵר שְׁחֹק לִרְעֵהוּ וְגו'. —
וּפִי לֹא נוֹפֵל אֲנִכִּי מִכֶּם לֹא יוֹפֵל מִמֶּנִּי דְבַר סִמָּה שִׁישׁ עִמָּכֶם. אֲבָל דּוֹנֵשׁ בְּתִשְׁבּוּכָתוֹ עַל רִים
סִי עִיָּא הִבִּיא פִי אַחֵר בִּשְׁמוֹ: אִמֵּר אִינִי גְדוֹל מִכֶּם זֶה הַפִּירוֹשׁ בָּחַר לֹא הִרְיִיק זֶה לְשׁוֹט:
וְאִינִי גְדוֹל מִכֶּם וְדוֹמְתוֹ וְאוֹלֵם הֵר נוֹפֵל יוֹבֵל מַעֲנִין נְפִילִים שְׁהֵם גְּדוֹלִים.

5. פִּירוֹשׁ הַפִּסְקוֹ: וַיְהִיָּה הַלְפִיד (כְּלוֹסֵר יִרְאֵת ח') לְכֹחַ אֲצֵל כָּל אִישׁ שֶׁמֶן וְשֶׁאֵנִן
כֹּאשֶׁר יִרְאֵה הַנְּכֹונִים לְמַעַד רִגְלִי בְּחֶפֶז זֶה. — בִּיאֹר: הוּא אוֹמֵר כֹּאשֶׁר יִרְאִיו בְּנֵי אָדָם צְדִיק
תְּמִים שְׁחִיָּה לְשְׁחֹק אִזּוּ יִבּוֹ גַּם הֵם אֵת יִרְאֵת ח' וַיִּקְצְרוּ בָּהּ. לִפִּיד הוּא מִן אִמְרוּ וּלְפִידִים
בְּתֹךְ הַכְּדִים. וַעֲשִׂתוֹת שְׁאֵנִן הֵם הָאֲנָשִׁים הַשְּׁמִנִים הַשְּׁקֻסִּים עַל תְּכֹונַת עֵינֵים מִן שְׁמִנִּי עֲשִׂתוֹ
וּמִן שְׁאֵנִן מִזְבֵּחַ מִנְעֹרֵיוֹ. וּמַעֲדֵי רִגְלִי מִן וְלֹא מַעֲדוֹ קִרְסְלִי.

6. פִּי הַפִּסְקוֹ: וְהוּא שִׁישְׁלִיו הָאֲהֵלִים לְשׁוֹדְרִים וְהַמְכַּסְחִים לִמְרַגְזִי אֵל וְלֹאשֶׁר יִבִּיאוּ

18 פֶּאֶן אַנְת אַנְלַחַת קִלְבְּךָ וּבִסְמַת אֱלֹהִים כְּפִי: 14 וְאֵן כֹּאן פִּי
יֵדְךָ גַּל פֶּאֲבַעְדָּה וְלֹא תִסְכֵּן פִּי כִבְאֵךְ גִּזְרָא. 16 פֶּאֶנְךָ חִינִיד תִּרְפַּע
וְהֵךְ מִן עֵיבֹבךָ וְאֵן כִּנַּת מִצִּיקָא לֹא תִכְאֵף:

וּלְמַעַנִי פִי וְהִיִּית מוֹצֵק וְאִם הִיִּית מוֹצֵק לֹאֲנָה לֹא יִבְשֶׁרָה בַּלְצִיקָה.

5 16 וְתִצִּיר אַנְת תִּנְמִי שְׁקֹאךָ וְתִזְכְּרָה כִּמְאֵ מֶרְךָ כֵּךְ: 17 וְאִכְתֵּר
מִן אֲלִטְהִירָה יִתְבַּת עִמְרֵךְ בַּל תִּלּוּחַ וְתִצִּיר כֹּאֲלַצְבָּאָה:

חֵלֶר הוּא אֲלַעֲמֵר כְּקִי דוֹד וְחֵלְדִי כֹאִין נִגְדֵךְ (תְּהִלִּים לִיט ו') פֶּקָאֵל לֵה אֵן
עִמְרֵךְ יִתְבַּת בְּנוֹר אֲקוּי מִן אֲלִטְהִירָה וְלִכְנָה לִיִּם יִנְקֵן כְּנִקְצָאן הִיא אֲלִנוֹר בַּל כְּלִמָּא
מֶרְ פֶּרוּ פִי יִזְאֵדָה וְכְקִי שְׁלֵמָה (מִשְׁלִי ד' י"ח) וְאַרְחָ צִדִּיקִים כֹּאֹר נִוְנָה הוֹלֵךְ וְאוֹר
10 עַד נִכּוֹן הַיּוֹם.

18 וְתִתֵּן בְּאֵן לֵךְ רִנָּא וְאִיא אֲבַתְנִית בִּיתָא אֲנַלְעַת פִּיה וְאַתְקָא:
19 וְרִבְצַת פִּלָּא מוֹעַז לֵךְ וְאַבְתַּהֲלֵל אֱלִי וְהֵךְ אֲלִבְתִּירוֹן: 20 וְעִיֵּן
אֲלִטְאֲלִמִין תִּשְׁכִּין וְאַלְמַפֶּרֶךְ קֵד בֹּאֵד מִנְהֵם וְרִנָּאָהֶם מִכִּיב אֲלִנְפִם:

יב.

1 פֶּאֶנְאָב אִיּוֹב וְקָאֵל: 2 חֲקָא אֲנִכֶם לְקוֹם וּמַעַכֶּם תִּצִּיעַ אֲלַחֲכֵמָה:

16 תִּצְדִּירָה פִּי הִיא אֲלִפְצֵל בְּהִיא אֲלִקוֹל מֵא לִם יִקְלָה קִבֵּל הִיא הוּא לֹאֲנָה
אֲשֶׁרֶף עָלֵי מֵא פִי קִלְבְּ כָל וְאַחַד מִן אֲצַחֲבָה אֱלִי אֲלֵאן פִּלְמָא אֲנַחֲמַע אֲלֵנִי עָלֵי
רֵאִי וְאַחַד וְהוּא אֵן אֲלֵלָה תַּע' לֹא יוֹלֵם עֲבָדָה אֲלֵא בִּאֲסַחֲתָקֵאן חִינִיד אֲסַתְחָקוּ אֵן
יִקְאֲבִלְהֶם בְּהִיא אֲלִקוֹל לֹאֲנָה שְׂאֵהֵר נִפְסָה צֹאֲלָא וְקֵד אֲוִלֵם בְּלִלָאָה מֵא קֹאֲלָה
וְאַעֲתִקְדוּהָ.

1 B כֶּפֶר | Q 8 אֵי מִן אֲלִמְצִיק לֹא חֲבוֹן תִּכְאֵף | O 6 פֶּחְבוֹן כֹּאֲלַצְבָּאָה |
B כֹּאֲלַצְבָּה | B 11 כֹּה וְאַתְקָא.

13. עֵיִן סַפֵּר אִיִּד בְּסוֹפּוֹ: כָּל הַסַּפֵּר אֵינּוּ מוֹעִיל כִּי אִם עִם זְכוֹת הַלֵּב וְכוֹנֶנֶת תִּיקוּנוֹ
כְּמוֹ שֶׁאִמְרָם אִם אַתָּה הַכִּינּוּת לְכָךְ וְגו'.

16. בִּיאֹר: מַעַם וְחִיִּית מוֹצֵק וְאִם הִיִּית מוֹצֵק כִּי לֹא יִבְשֶׁר לֹא מוֹצֵקָה. — וְהַרְשִׁבֵּן
הַכִּיָּא פִּי הַגִּזְרָא: שְׁהוּא מַעֲנִין צוֹקָה כְּלוֹמֵר וְאִפְּלוּ חִיִּית מוֹצֵק לֹא תִירָא.

17. בִּיאֹר: חֵלֶר הוּא הַחַיִּים כְּמֵאֲמֵר דוֹד וְחֵלְדִי כֹאִין נִגְדֵךְ. אִמֵּר לֹא צוֹפֵר חִיִּיק יִכּוֹנוּ
בְּאוֹר חֹזֵק מֵאוֹר הַצְּהָרִים אֲוִלֵם לֹא יִמַּעַם כֹּאֲשֶׁר יִמַּעַם הָאוֹר הַזֶּה כִּי אִם הוּא הוֹלֵךְ וְגִדֵּל וּכְמֵאֲמֵר
שְׁלֵמָה וְאוֹרָה צִדִּיקִים וְגו'. — פִּירוּשׁ תַּעֲשֶׂה: תוֹרָה. וְכֵן פִּי ר' יוֹנָה בִּשְׂרֵשׁ עוֹף. וְהִרְיִיק פִּי:
וְיִתֵּר מִצְהָרִים יִקֹּם עוֹלָמְךָ תַּעֲשֶׂה תֹאֵר כְּבֶכֶר תִּהְיֶה שְׁחוֹלֵךְ וְגִדֵּל אֲוִרוֹ. וְהַרְמִיק הַזְכִּיר פִּי
יֵשׁ אֲוִמְרִים תַּעֲשֶׂה תוֹרָה. וְהַרְשִׁבֵּן כֹּתֵב: תַּעֲשֶׂה פִירֵשׁ הַגִּזְרָא וְיֵל חֲסִתְכֵּל כְּמוֹ הַתַּעֲיִף עֵינֶיךָ
כּוֹ וְאִינְנוּ וְהוּא פִירוּשׁ הִיא אֲשֶׁר הַזְכִּיר הַרְאֵב"ע אֲבָל הַגִּזְרָא לֹא פִירֵשׁ כֵּן וְאִפְּשֵׁר שְׁמַעְיָה הַרְשִׁבֵּן
בְּמִלָּת "תְּלוּחַ" בְּתִרְגוּם הַגִּזְרָא כִּי מַעֲמָה גַם כֵּן חֲסִתְכֵּל בְּחִיּוּתָה פּוֹעֵל יוֹצֵא.

18. פִּי וְחִפְרָת: וְאִם בְּנִית לֵךְ בֵּית (אוֹלֵי פִירֵשׁ כֵּן בְּעִבּוֹר שְׂרָאשִׁית הַבְּנִין חִפְרִית הַיִּסּוֹד).

19. עֵיִן פִּירוּשׁ הַגִּזְרָא לְמִשְׁלִי י"ם ו'.

20. פִּי מִפְּחַ נִפְשׁ: אֲבָדֵן תְּקוּת הַנֶּפֶשׁ.

2. בִּיאֹר: מֵה שֶׁתִּקְדִּים אִיּוֹב הַמֵּאֲמֵר הַזֶּה בְּפִרְשָׁה הַזֹּאת וְלֹא אֲמִיר קוֹדֵם לָזֶה הוּא

אֶעֱשֶׂאָךָ דִּלְךָ חֲתִי תַעֲלֶם אֵן אֱלֹהִים אֲנִי יִדְאִינְךָ מִן דְּנִבְךָ: 7 אֲנִהְיִי
עֲלֶם אֱלֹהִים תִּגְדֹּר אוֹ גִּיטָה קִדְרָה אֲלִכְאִפִּי תִבְלֹג:

אֲבִתֵּר הָיָה אֲלִמְקָאֵלָהּ הוּא גִּיטָה לִמָּה זָאָרָה אִיּוֹב עָלֵי בְלָדֵר סָקָל אֲנִי קִדְ
שָׁהֲרַת צִאֲלִיחִין חֲלִכּוֹ מִעַ שְׁאֲלִמִין קָאֵל לֵה אֲלֵאֵן עֲצוּר אֵן אֲוִלְאִיךְ אֲלִיִּין תּוֹהֲמַת
אֲנִהְם צִאֲלִיחִין לִיסְהֶם כְּדָאךְ וְלוֹ כִּאֲנוּ כְּדָאךְ לִם יִהְלֻכְהֶם אֱלֹהִים וְאֲנִי אֲהֻלְכֶם 6
לְעִלְמָה בְּמִרְהֶם לֵאמֹר יַעֲלֶם מִן עֲבָאָרָה מֵא לִם נַעֲלִמָה נַחֵן לֹאֵן עֲלִמָה אֲשִׁמְךָ מִן
אֲלִסְמָא וְאֲעִמְךָ מִן אֲלִטְרִי וְאֲסוּל מִן אֲלִאֲרִיךְ וְאֲוִסַּע מִן אֲלִכְחֵר כְּקִי הַחֲקֵר אֱלֹהִים תִּמְצָא.

8 וְמֵא הוּא אֲשִׁמְךָ מִן אֲלִסְמָא מֵא תִפְעֵל פִּידָה וְאֲעִמְךָ מִן אֲלִטְרִי
מֵא תַעֲרַף מִנָּה: 9 וְאֲסוּל מִן אֲלִאֲרִיךְ מִסְאֲחָתָהָ וְאֲעִרְךָ מִן אֲלִכְחֵר:
10 וְהוּא אֵן יִמְצִי וְיִוְקָה וְיִגְמַע פִּמֵּן דֵּא יִרְאֵדָה:

סְמִכָּא נַעֲלֶם אֲנִהְ כְּדָאךְ פִּינֵב עֲלִינָא אֵן רֵאִינָא אֲמִצִּי אוֹ אֻקָּה אוֹ גִּמַּע אוֹ
סִרְק אֲלֵא גִרְאֵדָה.

11 לֵאמֹר יַעֲרַף אֲרִהָאֵט אֲלִזוֹר וְיִרִי אֲהֵל אֲלֵגָל גִּיר מִסְהוּמִין:

יַעֲנִי אֲנִהְ יַעֲלֶם בְּקוֹם שְׁרִירִין גִּיר מִסְהוּמִין עֲנֵד כָּל אֲלִנָּאִם.

12 וְאֲלִרְגֵל בְּאֲלִחְכְּמָה יִתְלַבֵּב וְדִלְךָ אֵן אֲלִאֲנִסְאֵן כְּנָחֵשׁ וְחֵשׁ 15

אֲדֵא יוֹלֵד:

יַעֲנִי אֲנִהְ עֲאֵלִם אִיצָא בְּמִרְיָהּ הָיָה אֲלִאֲנִסְאֵן אֲלִי יִתְפָּאֵר בְּאֲלִחְכְּמָה וְהוּא
בְּאֲלִחְקִיקָה כְּאֲלִנְחֵשׁ פִּי אֲלִכְרִיָּה אֲלִי לֹא יִכְאֵלִי מֵא יַעֲמֵל.

8 O וְמֵא אֲרַעַף | 10 B יִרְאֵדָה | 15 O וְגִלָּא | O וְחֵשׁ.

7. פִּי חֲפִסְקוֹ: הַחֲקֵר דַּעַת אֱלֹהִים תִּמְצָא אִם עַד תְּכִלִּית גְּבוּרַת שְׂרִי תִגִּיעַ. — בִּיאוּר:
רֹב זֶה הַמֵּאֵמֵר הוּא מַעֲנֵה עַל מַה שְׁהוּסִיף אִיּוֹב עַל בְּלָדֵר וְאִמֵּר הִנֵּה אֲנִי כִּבֵּר רֵאִיתִי צִדִּיקִים
שֶׁאִבְדּוּ יִיחָד עִם רִשְׁעִים. אִמֵּר לוֹ צוּר אֱלֹהִים שְׁחַשְׁבַת שְׁהֶם צִדִּיקִים אֵינֶם כֵּן וְאִלוֹ הֵיוּ כֵּן לֹא
הָיָה הָאֵל מְאֻבָּד וְלֹא אֵיבָדָם כִּי אִם בְּעִבּוֹר דַּעַתוֹ אֶת סִתְרָם שְׁהוּא יוֹדֵעַ מַעֲבָדָיו מַה שְׁלֹא נָדַע
אֲנַחְנוּ כִּי יוֹדִיעָתוֹ גְּבוּהָה מִשְׁמִים וְעִמְקָה מִשְׁאֻל וְאִרְכָּה מֵאֲרִיךְ וְרַחֲבָה מִים כִּאֲמֵר הַחֲקֵר אֱלֹהִים
תִּמְצָא וְגִי. — בְּהַקְדַּמְתוֹ לִפְיֻשׁ סִי יִצִּירָה (דָּף 6) כֵּתֵב הִגְאֻן: וְהַחֲכָמִים כִּאֲמֵר הַחֲקִירָה
בְּנִסְתָּרוֹת (מִי חִגִּינָה בִי אִי) לֹא אִסְרוּ אֲלֵא מַה שֶׁאִמֵּר הַכְּתוּב כִּאֲמֵר הַחֲקֵר אֱלֹהִים תִּמְצָא אִם
עַד תְּכִלִּית שְׂרִי תִמְצָא רֹצֵחַ כֹּזֵב הָרָאשִׁית וְהַתְּכִלִּית וְאִמֵּר גְּבִיחֵי שְׁמִים וְגִי רֹצֵחַ כֹּזֵב מַה
לְמַעַלָּה וְמַה לְמַטָּה וְאִמֵּר אִרְכָּה מֵאֲרִיךְ וְגִי רֹצֵחַ כֹּזֵב הַמִּרְחָקִים וְהַשְּׂעוּרִים. וְעִיִּין גַּם אִרִיד
תַּחֲלַת מֵאֵמֵר בִּי.

10. בִּיאוּר: וּמִמָּה שֶׁנֶּדַע שְׁהוּא כֵּן חֵיִיכִים אֲנַחְנוּ כִּרְאוּתָנוּ אוֹתוֹ שְׁהוּא הַחֲלִיף אוֹ הַסְגִּיר
(פִּירוּשׁ בְּלִשׁוֹן הַעֲמֻד) הַקְּהִיל אוֹ הַפְּרִיד (הוּא הִפָּךְ וְיִקְהִיל) שְׁלֹא נִשְׁכַּח. — גַּם הַרְאִבֵּעַ פִּירוּשׁ
יִחְלִיף כְּכֹ כָּל בְּנֵי חֲלִיף.

11. בִּיאוּר: רִיל שְׁהוּא יוֹדֵעַ הָאֲנָשִׁים הָרַעִים שֶׁאֵינֶם יוֹדְעִים אֲצֵל כָּל בְּנֵי אָדָם. —
פִּי אֵין מִתִּי אֵין וְפִי לֹא יִתְבּוֹנֵן אֲשֶׁר לֹא יִתְבּוֹנֵנוּ אֱלֹהִים בְּנֵי אָדָם. הַרְשִׁיבִי כֵּתֵב: פִּי רִיל וְלִי
וְיִרָא אִישׁ אֵין אֲשֶׁר לֹא יִתְבּוֹנֵן אֲבָל הוּא סָכֵל. וְאִין זֶה פִּירוּשׁ הִגְאֻן.

12. בִּיאוּר: רִיל שְׁהוּא יוֹדֵעַ גַּם כֵּן תַּעֲלֻמוֹת הָאָדָם הַזֶּה הַמִּתְפָּאֵר בְּחִכְמָה וְהוּא כִּאֲמֵר
כְּעִיר פִּירָא בְּמִדְבָּר אֲשֶׁר לֹא יוֹשִׁים לְבוֹ עַל מַה שִׁיעֲשֶׂה. — פִּי יִלְבֵּב: יִתְחַכֵּם. אֵךְ לֹא נָדַע
מִתְרַגְּמוֹ אֵיךְ פִּירוּשׁ מִלַּת נְבוֹב וְאִילוֹי פִּירוּשׁוֹ בְּחִילוֹף אוֹתוֹת בְּמַעַס לְבוֹב כְּמַעַס הַפִּירוּשׁ שֶׁהִזְכִּיר
רִיִּיק וְאִישׁ לְבוֹב יִלְבֵּב. וְפִי יַעֲרִי פִּירָא אָדָם יוֹלֵד זֶה שְׁהוּאֵרֵם כְּעִיר פִּירָא כִּאֲשֶׁר יוֹלֵד (כּוּיִם חוֹלְדִים).

- 17 תגֹּדֵד שֶׁהוּדָד חֲדָאִי וְתִכְלֶר אֲלֵאמֶךְ עֲנִי מֵאֲצִיָּהּ וּמִנְתַּצְבָּהּ
מַעֲי: 18 וְלֹאִי נָפַע אֲכֻרָתִי מִן אֲלִבְמָן כֵּנַת אֲתוּפִי וְעֵין לֹא תִרְאֵנִי:
19 מֵאִכּוֹן כֹּאנִי לֹם אֲכֹן אוּ מִן אֲלִבְמָן אֵלִי אֲלֻקֶּר אֹדִי:
קוֹלָה הוּא יִדְלֵ עָלַי אֵן אֲלֵשִׁי מִי אֲלַעֲדִם יִסְמִי שִׂיא.
20 אֵלֵא אֵן אֲיֵאמִי קִלִּיל מִתְנַאֲהִיָּהּ מִכָּה עֲנִי חֲתִי אֲתִרְפֶּה קִלִּילֵא:
5 וְקוֹלָה וְשִׁית מִמֶּנִּי יַעֲנִי כָּה עֲנִי אֲלֹאנֶאֱעֵ לִסְפָּה שֶׁת אֲלֹזַע וְאֲלֹנְצָה [ו] קִד
יִנּוּ אֵן תִּסְפֹּר אֵיזָא מִי בַעֲלֵן אֲלִמְוֹאֲעֵ נִקְלָה.
21 קִבֵּל אֵן אֲמַצִּי מֵלֵא אֲרִנֵּעֵ אֵלִי אֲרִיץ מֵלֵאמֶהּ וּגִבְסָא: 22 אֲרִיץ
הֲאֲלִכָּה מִתֵּל אֲלֵאפֵל גִּבְסָא לֹא צִפּוֹף מִיֵּהָא שֶׁתִּמְהַר כְּמֵא תֵאפֵל:
10 הוּא נַעַת לִלְמוֹת וְלֹא סֹרִים הוּ נָשָׁם אֲלִכּוֹאֲכִ וְרַצְפָּהָ.

יא.

- 1 מֵאֲנֹאֲכִ צוֹמֵר אֲלִנְעֻמְתִּי וְקֹאֵל: 2 אֲכַתִּיר אֲלִכְלָאִם לֹא יִגָּב אוּ
דִּו אֲלִנְמָק יִפְלֵג לְדִלְךְ:
יִשְׁתֶּךְ יִצְדָק מִן וְמֵה נִצְמֹדֵק (בְּרֵאשִׁית מִדִּ טִיז).
3 אוּ עֵנֶךְ תִּמְסַךְ אֲלֵאֲרֵהָאִם חֲתִי הוּזוֹת בְּהָא וְלֹא מִכּוֹז לֶךְ:
15 4 מִקְלֵת אֵן בָּלִי זָכִי וְכִנֵּת עֲנֵד נִפְסֹךְ נִקְיָא: 5 וְלִכֵּן לִית יִכְאֻמְכֵךְ אֲלִלָּה
וּפִתַּח אֲקוֹאֲלָה מַעֲד: 6 מִיִּכְבֶּרְךְ בְּגִבְאִיא אֲלִחְכֻמָּהּ מֵאֵן מִקְדֵּהָא
2 B וְלֵמָּא דֵא | 5 (סִלִּיל) בְּגִלִּיִן B נִאֲקֵךְ | 6 בְּכִי יַעֲנִי כָּה עֲנִי אֲלֹאנֶאֱעֵ וְקוֹלָה
וְשִׁית מִמֶּנִּי | 14 Q אֲלֵרֵהָאִים | B וְלִים מִכּוֹז | 16 Q וּפִתַּח | B בְּאִקְוֹאֲלָה.

17. מִי חֲלִיפּוֹת מִלְשׁוֹן חֲלָף עֵבֶר וְצִבָּא מִלְשׁוֹן נִצֵּב וְכֵן כֹּתֵב הִרְשִׁבִּיץ: וְהַגָּאוֹן דִּל מִי
צִבָּא מַעֲנִין הַחֲצִיבוֹת כְּלוֹמֵר חוֹלְפוֹת וְעִמּוּדוֹת. וְהִרְאֵבִיעַ חֲלָף אַחֲרֵי הַגָּאוֹן בְּפִי הָעֵינִין אֲבָל לֹא
בְּפִירֹשׁ מֵלֵת צִבָּא זֶה לְשׁוֹנוֹ: חֲלִיפּוֹת וְצִבָּא חוֹלְכוֹת וְעִמּוּדוֹת וְהָעֵינִין שֶׁהֵם עֵתָה בִּזְמַן הַזֶּה וְהָעֵינִין
עַל הַתִּלְאֻת. וְעִי מִי הִרְמִיק.

19. בִּיאוּר: מֵאֲמָרוֹ זֶה יוֹרָה שֶׁהִדְבֵּר כְּשֶׁאֵינֵנוּ נִמְצָא נִקְרָא דְּבֵר.
20. בִּיאוּר: וְשִׁית מִמֶּנִּי רּוֹצֵה לוֹמֵר חֹסֵר מִמֶּנִּי חֲסִכָּאוּכִים. וְסַעֲסֵ לְשׁוֹן שֶׁת הוּא הִנַּחַה
וְהִצְבָּה וַיִּתֵּן בְּקֶצֶת מִקּוֹמוֹת גַּם כֵּן לְפִרְשׁוֹ בְּעֵינֵי הַעֲתָקָה וְהַסְרָה (וְהוּא מֵה שֶׁאִמֵּר הִרְמִיק
בְּפִירֹשׁ: וְשִׁית מִמֶּנִּי הַפֶּךְ שִׁיתָה ד' מוֹדָה עֵינֵי עֵקֶר וְעִיקוֹר. וְהִרְמִיק כֹּתֵב: אוּ הוּא כְּסַעֲסֵ חֹסֵר.
וְהִי יוֹנֵה בִּשְׁ שׁוֹת תִּרְגֵּם וְשִׁית מִמֶּנִּי כְּמוֹ הַגָּאוֹן וְכָּה עֲנִי).
22. בִּיאוּר: זֶה תוֹרֵר הַמּוֹת וְלֹא סֹרִים הוּא סֹדֵר הַכּוֹכָבִים וּמַעֲרֻכּוֹתָם (וְכֵן מִי ר' יוֹנֵה
בִּשְׁ סֹדֵר. וְהִרְאֵבִיעַ מִי: מַעֲרֻכּוֹת הַכּוֹכָבִים וְכֵן מִי הִרְמִיק: וְלֹא סֹדֵר יוֹרָה וְכּוֹכָבִים). — מִי
אֲרִיץ עֲפֹתָה: אֲרִיץ אוֹבֵרָה.

2. בִּיאוּר: יִצְדָק נִגְזֹר מִלְשׁוֹן וְמֵה נִצְמֹדֵק (תִּרְגֵּמוֹ בְּלִשׁוֹן נִצּוֹח).
8. מִי בִּדְיָ: מִכֵּךְ. וְלִפִּי דַעְתּוֹ הוּא מֵלֵת הָעֵינִין כְּמוֹ בְּרִי שׁוֹפֵר (אֵיבֹב לִישׁ כִּיָּה).
6. מִי כְּפִלִּים לְתוֹשִׁיָּה: יִדְיַעַת הַחֲכֻמָּה כְּפִלָּה. וּבְפִירֹשׁוֹ לְסַפֵּר יִצִּירָה מִרְק א' סוֹף הִלְכָה
א' (דָּף 24) כֹּתֵב הַגָּאוֹן: הַחֲכֻמָּה שְׁתֵּי חֲכָמוֹת כִּי כְּפִלִּים לְתוֹשִׁיָּה חֲכָמָה הַיּוֹצֵר וְחֲכָמָה הַנוֹצֵר.
וְשִׁי מִלְשׁוֹן אֲשֶׁר יִשָּׁה בְּרַעְיוֹהָ וְעַל הַפִּירֹשׁ הַזֶּה אִמֵּר הִרְאֵבִיעַ שֶׁהוּא עַל עֵינֵי רִחּוֹק. וְהִרְמִיק
פִּירֹשׁ: הִיָּה מִחִיבֵי אוֹתָךְ מַעֲנֵךְ יִשָּׁה כְּמוֹ כִּי תִשָּׁה בְּרַעְיוֹהָ.

7 מע עלמך אָני לם אכפר וליס מן ידך מננא: 8 אפאתך שאַקְתָּנִי ודעכתני האמת בי פאדהלכתני:

ויעשוני הו מַלְּל וּשְׁמ עֶשׂוּ דְרִי בְּתוֹלִיָּה (יחזקאל כ"ג נ') ועמותם רשעים (מלאכי ג' כ"א).

9 אדבר אלאן יא רבֿ אַנְךְ בַּלְמִין כְּלַקְתָּנִי וְאֵלִי אֶלְתֵּרֶאב תִּרְדְּנִי: 5
10 אלא אַן כַּלְלֵבִן תִּפְרַנְנִי וּבַאֲלֵנָב תִּנְמַדְנִי: 11 גִּלְדָּא וּלְחַמָּא תִּלְבַּסְנִי וּבַעֲטָאָם וְאֶעֱצָאב תַּמְלִלְנִי:

יעני כהזה אלני פואסיק תבון אלאנסאן פי אללהל אלאחואל אלהא אנשאה מן אלהראב ואלב' תכין אלהנאסל בתוסט אלאשכאל ואללהל אהיא אלמות.

12 חיוה ופצלא צנעת מעי ותדביך חפס רוחי: 13 והלה זנתהא 10
פי עלמך וקד עלמת אנהא ענדך: 14 אן אכמאת חפסת עלי ומן דנבי לא תברני:

וקו' ושמרתני לים ירד חפס נפסה ואנמא ירד אַנְךְ תַּחֲסֵף עַלִי זְמַאיִי.

15 פאדא כנת אן כפרת פאלויל לי ואן זכות פלא ארפע ראסי
פאני כתר אלהואן נאמר אלי שקאי: 16 ובקדרה כאלשבל תצידני 15
פתעוד תנתצף מני:

ישחק מן ונתן בפלילים (שמות כ"א כ"ב).

10 O עמלת מעי | 14 B פאן אנא כפרת | 15 B תצודני.

8. פי' הפסוק: נגעד העציבוני וידכאוני סכבוני ויאכדוני.

ביאור: ויעשוני הוא כמו ושם עשו דרי בתוליה ועמותם רשעים (וכן פירש הראב"ע: והנכון בעיני שפי' ירדך כמו יד ה' הויה ועצבוני כמשמעו גם ויעשוני כמו חנני עושה את כל מענין ועשותם רשעים גם ותבלעני כמשמעו. והרשב"ץ כתב: והגאון ז"ל תרגם ידך כמו הנה יד ה' הויה וגו').

11 - 9. ביאור: בג' פסוקים אלה הוא מדבר בחיית האדם על שלשה דרכים הא' יצירתו מן העפר הב' יצירת הולד דור אחר דור על ידי הצורות והג' תחית המתים. — פי' זה הביא רי"ק בשם הגאון וזה לשונו: אמר רבינו סעדיה הגאון כי שלש יצירות זכר בג' הפסוקים הללו זכר כי כחמר עשייתו יצירת אדם הראשון שנוצר מן האדמה הלא כחלב תחינו וגו' יצירת הולד מסיפת הזרע עור ובשר תלבישני לתחיית המתים כמו שנאמר (יחזקאל ל"ז ה') והנה עליהם גידים ובשר עלה ויקרם עליהם עור מלמעלה. והר' בחיי כתב בלי הזכיר שם הגאון: ג' הפסוקים אלו רמז לשלשה תחיית זכר גא כי כחמר עשייתו רמז להויה ראשונה . . . ועל כן מדבר לשעבר הלא כחלב רמז להווייתו מן הזרע הנקפא זהו שאמר וכגבינה תקפיאני והוא לשון הוה שהוא בכל יום עור ובשר תלבישני רמז להויה שלישיית לזמן תחיית המתים והזכיר זה בלשון עתיד.

14. ביאור: ושמרתני איננו רוצה לומר שמירת הנפש כי אם שמירת החסא.

16. ביאור: תחפלא נגזר מן ונתן בפלילים (ושעמו תעשה משפט בו).

30 חתי אן ארתחצת במא אלתלג או זכית כפי בנקא: 31 לכנת
חיניד פי אלעקאב תגמסני חתי כאן תיאבי תכרהני: 32 לאן לים הו
רגלא מתלי פאגאובה או נדכל גמיעא אלי אלחכס:

גמיע היא אלקול ומא יתבעה ינסי ען נספה אנֶה ינאצם רבֶה בהיא אלכלאם.

33 ולים מן אלמוגוד אן יכון ביננא ואעט יצע ידה עלינא גמיעא: 5

34 פיזיל עני קציבה והיבתה לא תהולני: 35 פכנת אתכלם ולא
אכאפה אד לים כדאך ענד נפסי.

י.

1 וקד קנמת נפסי מן חיאתי פארד עלי נפסי שכואי ואנלה במר
נפסי: 2 ואקול ללה לא תנעלני מן אלטאלמין ערפני עלי מא דא

10 תכאצמני:

אל תרשיעני הו מתל והצדיקו את הצדיק והרשעו את הרשע (דברים כ"ה א')
סאל רבֶה אלא ילמה יעני לא יחכם עליה באנֶה פאלם לא תפלמני. [ו] סאלה אן
יערפה מא דנבה אד כאן לא ילם אחרא.

8 אד כאן מן גודך אלא תגשם ולא תזהד פי צנעתך ולא תטהר
עלי משורה אלטאלמין בתצויב: 4 והל כרויא אלבשריין רויאך או
כנפֶר אלנאם תנפֶר: 5 או כאיאם אלנאם בקאך או כעמר אלמר
דואמך: 6 אד תמאלבני בדנבי עאגלא ותלתמסני בכמאי:

סאל איוב רבֶה פי היה אלני פואסיק אן כאן לה דנב קד גמי ענה סלא
יעאנלה אלעקאב לאן אלמעאגלה הי מן סנֶה אלנאם לזופהם אלפות.

1 (לכנת) O חסר | O 7 אד לים אנא | O 8 פי חיאתי | Q 9 לס געלחני |
Q 16 והל כרויא אלכ' לך | Q 17 בכמית.

32. ביאור: בכל הדבור הזה וכמה שבא אחריו מרחיק מנפשו התוכחו עם האל
באלה הדברים.

1. תרגם נקטה במלה דומה לה בליע ומעמה קצה נפשי או נתיאשה נפשי ועיין ר'
יונה ב' קס"ט.

2. ביאור: אל תרשיעני הוא כמו והרשיעו את הרשע איוב שאל מאת האל שלא
ירשיעני ר"ל שלא יחייבני כרשע ושאל מאתו עוד שידיעוהו מה עזבו כי אין דרכו לעשוק איש.
— ועיין מה שכתב הגאון באור' מאמר ה' (דף 178) וכאשר יהיה האדם נבחן ביסוריו ושאל
מאלהיו להודיעו על מה הביאם עליו נהג שלא להודיע כאשר אמר משה רבינו למה הרעות
לעבדך ולא באר לו ואמר איוב הודיעני על מה תריבני ולא באר לו.

8. פי' המובן לך כי תעשוק: מסובך הוא שלא תעשוק. וכן שאר הפסוק: ולא תמאס
פעלך ולא תופיע על עצת הרשעים לאמר כי ישרה בעיניך.

4—6. ביאור: בג' פסוקים אלה שאל איוב מאת האל שלא יחיש את ענשו גם אם יש
לו עון כי רק דרך בני אדם להחיש מפני יראתם שיעבר הזמן (ועיין פי' חר"ק).

23 אֲמָא בְּסוּמ יָמִית גַּמְלָה פִּתְצִיר כַּפְאִיָּה אֲלֹא־כְרִיָּא פִּיה הַזֶּה:

24 או בארץ תסלם ביד מאלם יגמי וגה קצאתהא ואן לם יכן בהדה
אלאמור פבמא כאן:

אלמנן מן גמלה הדה אלקצ'ה אלי אן יציר ויארף עלי קול בלדר הו קול איוב
אחת היא וגו' אם שום וגו' יקול לה זעמת א'א לא נשאהר צאלחא מולמא לא ולא
5 אלא'לין ראו דלך כמא קאל כי שאל נא לדור רישון (ח' ח') פהו'א אנא קד
שאהרתה אבלי צאלחא מע טאלה פלדלך קלת אן לה איצא אן יפניהמא הו קו' על כן
אמרתי תם ורשע הוא מכלה א'א באפ'ה אלתי ימיתם גמלה ולקבהא בשום סיציר
ענד אלנאס חני'ד מקדאר חואב אלצאלחין הווא [ואמא בארץ . . .] ויעני א'א קד
שאהרנא יא בלדר גלאף מא קלת.

10

25 וַאֲיָאִמִי אַכְפָּה מִן אֲלִמְחֶאֱצֵר וְקִד תְּקַצֵּת וְכַאֲנִי לִם אֵר פִּיהָא

כִּירָא: 26 וּמִצֵּת מִע אֲלִסְפִן פִּי אִוְאִנִּיהָא או כנסר ינקץ עלי מעאמה:

27 ואן קלת אתנאמי מן שכואי אתרך גצבי ואתרפ'ה: 28 חדרת גמיע
משקא'תי ועלמת אנך לא תבריני: 29 אן אנא כפרת פלמא דא אתעב.

15

פִּי הִבָּא:

הדא כלאם מוצול כמא קבלה ותקדירה ידעתי כי לא תנקני אם אנכי ארשע
תם קאל מא לי וללכפר ודו שי לא ימכני תלאפיה ולו אנתסלת במא אלחלג לגמסני
רבי פי עקאבה כקי' למה זה הבל אינע.

O 2 פאן כאן לים כולך פא'י שי הו | 18 (פן) O חסר | B 14 משאק'י (ועיין תרגום

הגאון לישעיה נח ג).

23. פי לססת נקיים ולעג: ויהיה תשלום הנקיים בשום הזה ללעג. ואם כן פי' מסת

מלשון מסת נדבת ידך (דברים ט"ז י') ועיין הביאור שאחרי זה.

24. ביאור: היצוא מכלל זאת הפרשה עד שיהיה תוספת על מאמר בלדר הוא מאמר

איוב אחת היא וגו' אם שום וגו'. הוא אומר לבלדר כפי דעתך לא נראה צדיק מדוכא ביסורין
ואף הקדמונים לא ראו זה כמו שאמר כי שאל נא וגו' והנה אנכי כבר ראיתי שחאל מיסר
צדיק עם רשע ועל כן אמרתי כי הוא מאכר גם כן את שניהם והו אמרו על כן אמרתי
תם ורשע הוא מכלת. ויעשה זה או כפגע אשר ימיתם פתאום וקרא אותו בשם שום ועל ידי
זה יהיה מרת גמול הצדיקים ללעג אצל בני אדם או בתת הארץ ביד רשע וגו'. רצונו לומר
דע בלדר כי כבר ראינו הפך מה שאמרת. — והרשב"ץ קרא בפסוק כ"ד "בארץ" ולא "בארץ"
וזה לשונו: ורכיט סעדיה דל פירש ארץ חסר כף הדמיון כלומר והוא כארץ שנתנה ביד
רשע. — פי' אם לא אפוא מי הוא: ואם לא היה בדברים האלה (שום סמית או ארץ נתנה
ביד רשע) במה היה.

25. פי' ברחו לא ראו טובה: וכבר כלו וכאלו לא ראיתי בתם טובה.

26. פי' עם אניות אבה: עם האניות בכליהם. ולא ידעתי מה הוא והחכם עזזאלד הגיה

פי' אואנהא" כלומר בפרקם או בזמנם עיין לעיל ח' י"ב תרגום באבוב.

29. ביאור: זה נקשר במה שקדם לו ושיעורו ידעתי כי לא תנקני אם אנכי ארשע

ואחר כן אמר מה לי ולרשעה והוא דבר אשר לא אוכל לתקנו ולו התרחצתי במי שלג שכלני
חאל בענישו וזה אמרו למה זה הבל אינע.

12 הוֹדֵא יַחְתֵּם בְּשֵׁי פִמֶן יִרְאֶדָה וּמִן יִקוֹל לָהּ מֵא תַפְעַל: 13 הוּא אֵלֶּלָה
לֹא מִרְדֹּ לְגַעֲבָה מִן דּוֹנָה אֲנִכְפִּין אַעֲוֹאן אֶלְפֶתָן: 14 פִּכִּיף אֲנִי אֲגִיבָה
אוּ אֲכַתְאֵר מִכֹּאֲלִמְתָּה: 15 אֲלֹדִי אֵן זִכּוֹת לִם אֶלְפֶשׁ בְּדֹלֶךְ בָּל לַחֲאֲכַמִּי
אַתְחֹנֶן: 16 וְאֵן דַּעֲוִתָּה פִּאֲנֹאֲכִי לֹא אֶתֶק בִּאֲנָה קֶד סַמַּע צוֹתִי
5 בִּאֲסַתְחַקֶּאק: 17 וְהוּא אֲלֹדִי בִּאֶלְעֶאֱצָף יִשְׁפְּנִי וְקֶר כֶּלֶר אֶלְאֲמִי מִנְּאֲנָא:
יַעֲנִי אֲנִי פַעַל בִּי מֵא שֵׁא עָלִי אַצֵּל כִּלְאֵמָה לִים אֲנִי יִפְלַמְנִי.

18 לֹא יִתְרַכְנִי אֲרִדֹּ נַפְסִי מִמָּא יִכְלֶר לִי אֶלְמִרְאֶרְאֵת: 19 אֵן כֹּאֵן
לִלְקוּדָּה וְאַלְאִיד פִּהוּדָא הַמָּא וְאֵן כֹּאֵן לִלְחַכֵּם פִּמֶן יַחְצֶרְנִי:
הוּא אֶלְקוֹל הוּא נִמְלָה מִדְּהַבָּה יִקוֹל לַאֲצַחֲאֲבָה אֵן כֹּאֵן תְּקוּלוֹן אֲנִי יִפְעַל מֵא
10 יִשֵּׂא לֵאֲנִי קֶאֱדֵר פִּהוּדָא דִּלֶךְ עִיאֲנָא וְאֵן כֹּאֵן בַּחֲכֵם כִּמָּא תְּקוֹל פִּמֶן יַחְצֶרְנִי וַיִּכִּין לִי
דִּלֶךְ וּלְכַנִּי לֹא אֶרְאֶדָה וְלֹא אַחֲאֲנָה.

20 לֵאֲנִי אֵן אַחְתַּנְגַּת בְּשֵׁי טִלְמִנִּי קוֹלִי חֲתִי אִדָּא כִנֵּת צַחִיחָא סַרַע
עָלִי: 21 וְאֵן כִּנֵּת צַחִיחָא לֹא אַעֲלֵם נַפְסִי כִּדְאֶךְ אִזְהֵר פִּי נַפְסִי:
יִרִיד בִּאֲנִי אַעֲלֵם אֲנִי צַחִיחָא וְלִים אִשְׁאֲהֵר נַפְסִי כִּדְאֶךְ יַעֲנִי כִמָּא יִנֵּב לִלְצַחִיָּה
15 יִצָּאֵן פִּאֲנָא מִן הִדָּה אִזְהֵר פִּי חַיּוֹתִי.

22 וְאֶקוֹל הִי וְאַחְדָּהּ לְדִלֶךְ קֶלֶת אֵן אֶלְעֶאֱלָה וְאַלְטֶאֱלָה לָהּ אֵן
יִפְנִידֵּהמָא:

יַעֲנִי אֵן אֶלְאֶעֱמָאֵר טוִילָה וְקִצִּירָהּ וְאַחַד אִדָּא כֹּאֵן אֶלְאֲנִמִּיעַ יִפְנִיאֵן.

1 B יִרְאֶדָה | 2 Q אֲנִכְפִּין | Q אֲנִיבָה | 5 לַאֲסַתְחַקֶּאק | 8 O אֵלִי אֲלִיחֵם |
18 O וְאִדָּא אֲנִי צַחִיחָא | B לִם אַעֲרָף | 16 O וְעָלִי דִּאֶךְ קֶלֶת | O אֶלְצַחִיחָא וְאַלְטֶאֱלָה.

12. פִּי יַחְתֵּם כִּמָּא יַחְתֵּם.

13. פִּי רַחֵב מִהוֹמֹת אוּ מִרִּידוֹת וְכֵן תִּרְגְּמוּ הַגָּאוֹן כָּל סִקּוֹם כְּמֵלֶת "פִּתְנָה".

15. תִּרְשַׁבִּיץ הִבִּיא פִּי הַגָּאוֹן: וְאֵין לִי כַח לְדַבֵּר לִפְנֵי דֶרֶךְ וַיִּכּוֹחַ רַק בַּתְּחִנּוּגִים
אֲדַבֵּר לְמִשְׁוֹפִי.

16. בְּסוֹף הַפְּסוֹק תּוֹסִיף: לִזְכוֹתִי.

17. בִּיאוֹר: רְצוֹנִי לִזְכוֹר שְׁהוּא עָשָׂה בִּי מֵה שְׂרַצָּה בַּעֲיָקֶר דְּכִרְיוֹ לֹא שְׁהוּא עוֹשֶׂשְׁנִי. —

פִּי יִשְׁוֹפֵנִי בְּמֵלֶת הַרְוֵמָה לֹחַ בִּלְשׁוֹן עֵרֶב וּמַעֲמָה יִצְמִיתָנִי אוּ יַצְעִירָנִי.

19. בִּיאוֹר: הַמִּאֲמֵר הַזֶּה הוּא כָּלֵל דַּעֲוָה. אִיּוֹב אוֹמֵר לְחֻבְרִיו אִם הֵייתָם אוֹמְרִים שְׁהוּא
יַעֲשֶׂה מֵה שִׂרְצָה מִפְּנֵי שְׁהוּא חֹזֵק הֵנָּה זֶה נִרְאָה בְּעִינַיִם וְאִם הִיָּה מֵה שֶׁעָשָׂה בְּמִשְׁפָּח כִּמָּא
שְׁאֵתָה אוֹמֵר מִי יַעֲדִירָנִי וַיִּבְאֵר לִי זֶה אֲכֵן אֲנִי לֹא אֲשִׁיב לוֹ וְלֹא אֲתוֹכֶה עִמּוֹ.

20. עֵינִי מֵה שֶׁכָּתַב הַגָּאוֹן עַל לִשׁוֹן הַפְּרוּשִׁים כְּאִידִּי מִאֲמֵר עֲשִׂירִי (דף 287): וְאִלּוּ הִיָּה
הָאִדָּם מִשְׁתַּדֵּל בְּכָל כֹּחַ לְהַתְחַבֵּם תְּנַצְּחֵהוּ אוֹלְתּוֹ אוּ לְהַנְקוֹת יִצְחָקוֹ סְטוּפּוֹ אוּ לְהִיּוֹת בְּרִיא
יִחְלָתוֹ מִזְנוֹ אוּ לְהַלְבֵּב וּכְשִׁילָתוֹ לִשְׁנוֹ כְּמִ"שׁ אִם אַצְדֵּק פִּי יִרְשִׁיעֵנִי תָם אֲנִי וַיַּעֲקִשְׁנִי.

21. בִּיאוֹר: רִיל אֶף עַל פִּי שִׂידַעְתִּי שְׁאֲנִי תָם לֹא אֶרְאָה אֶת נַפְשִׁי כַּעֲנִין זֶה כְּלוֹמֵר
כְּאִשֶּׁר רָאִיו לָחֵם שִׁיחִיָּה נִשְׁמֵר וּמִפְּנֵי זֶה אֲנִי אֶקִּץ בַּחַיִּי.

22. בִּיאוֹר: כְּלוֹמֵר שֶׁחַיִּים אֲרוּכִים וְקִצְרִים אַחַת הִיא כִּי כֹלָם יִכָּלֵהוּ.

ט.

- 1 פאגאב איוב וקאל: 2 חקא אנא אעלם אנה כדאך ומא יחתג
אלאנמאן מע אלמאיק: 3 ומן הו אכתאר מזאצמטה לא ימיק אן יניבה
עלי ואחדה מן אלה: 4 לאנה חכים אלעלם ואיד אלקוה מן דא תצעב
עליה פסלם מנה:
לבב עלם מתל נער חסר לב (משלי ד' ז') וסבב תסמיתה דלך לאן אלקלב 5
מסכן אלעלם וכמא חסמי אלעריב אלנבאת נדי לאנה בה יכון.
6 אלנאקל אהל אלנבאל ולם יעלמו חתי קלבהם בנצבה:
6 אלמרנו אלארין מן מוצעהא ועמדהא תתקלקל: 7 אלקאיל ללקרין
ולא ישרקוען אלכואכב ינתם: 8 אלמאד אלסמא וחדה וקאהר קמאקם
10 אלבחר:

מוטי אלנאלק עלי קמאקם אליה היא אסתעארה ללקהר ואלסלסנה.

9 צאנע בנאת נעש וסהיל ואלתר־א ואלכדור אלננב־ה:

אסמא מא כאן פי אלנה אלננב־ה מן אלננוס חררי תימן לאסתתארהא ענא
במילאננא ען נט אלססתוא אלי נהא אלשמאל.

- 10 צאנע אלכבאיר בלא נהאיה ואלאענבאת בלא אחצא: 15
11 הודא ימר עלי תדבירה פלא ארי גמלתה וימצי פלא אפהמה:

2 O ואן הו אראד | Q לם יחתאג | O אן יגאובה | 8 O מן דא יעצב (עיין רס"ג

לשמות יג טו) | 7 B חתי נקלחם | 15 O בגיר אחצא.

2. הירשביץ הביא פי הגאון בלשון זה: באמת ידעתי כי כדברך אשר אמרת כי רוח
כביר אמרי פי כן הוא כי פי הוא האדם שיתוכח עם האל ואם ירצה להתוכח עמו איך יצא
זכאי ויצדק עם אל בדינו.

4. ביאור: טעם לבב דעה כמו נער חסר לב (חסר דעת) ונקראה הדעה בשם זה
בעבור שחלב משכן הדעה ובסו שחערב קוראים הדיש מל (גרי) בעבור שהוא צומח בשל.
(עיין טה שכתב ר' יונה בשרש ביב). — פסוק זה הביא הגאון על חכמת הכורא באר"ד
בהקדמה (דף 12) ובמאמר שני (דף 80).

5. פי הרים אנשי הרים והרשביץ הביא פירושו.

7. תרגם חרס במלה הדומה לה בלשון ערב "קרץ" והוא עיגול השמש.

8. ביאור: תבורא דורך על במתי חים הוא חשאלה לגבורה וממשלה.

9. ביאור: שם הכוכבים אשר הם בפאת דרום חררי תימן בעבור שהם נסתרים סמנו
בנפיתנו מקו השוה אל פאת צפון (וכן אמר ר' יונה בש' חדר כי באמרו חררי תימן הוא
רוסו אל הנטיה הדרומית וגם הראב"ע פירש כדברי הגאון). — הגאון הביא פסוק זה לראיה
על שחלקי השמים אין להם מספר באר"ד בתחלת מאמר נ'.

11. פירוש הפסוק: הן תעבר עלי השגחתו ולא אראנה כלל וגר.

יעני לא יכון מעלול בלא עלָה. סִפְרַת אָחוּ אֶלְקֵרֶם וְהוּ נִבְּאת יִנְבַת עָלַי
שָׁמַי אֲלִינִל.

12 עֲאֹדָה פִּי אֹמַנָה לִם יִקְמָה וְקִבֵּל גְּמִיעַ אֲלֻחְשָׁאִישׁ יִבְסִי:
18 כְּדָאֵד סְבִיל כָּל נָאִסִי אֲלֻמָּאִיק וְרָגָא אֲלֻמָּרָאִי יִבִּיד:

5 מִלָּל אֲלֻכָּאֶסֶר כְּאֻבְרִדִּי אֲלֹדִי יִשְׁמַךְ חָם יִנְקָצָה סְרִיעָא קִבֵּל סָאִיר אֲלֻנְבָאֵת.

14 אֲלֹדִי חִבֵּל אֲלֻשְׁמָם תִּכְלָאֲנָה וּבֵית אֲלֻעֲנִכְבוֹת מִיתָאֲקָה:
16 פֶּאֶן יִסְתַּנֵּד עָלַי בֵּיתָה לֹא יִקָּה וְאֵן יִתְמַסֵּךְ בָּהּ לֹא יִתְבַּת:

מִלָּל לָהּ פִּי הִדִּין אֲלֻפְסֻקִּין אֵן אֲלֻכְעָאֵר לֹא יִתְבַּת לָהֶם מָא יַעֲתַמְדֹּן עָלֶיהָ מֵן
מֵאל וְנָאֵה פִּי אֲלֻדְנִיא וְאֵן גְּמִיעַ דְּלֵךְ כְּחִבֵּל אֲלֻשְׁמָם אֲלֹדִי אִדָּא מִסְכָּה אֲלֻאֲנִסָּאֵן לִם
10 יִחְצֹל פִּי יִדָּה מִנָּה שִׁי.

16 וְאֲלֻצְאָלָח כְּגִצֵּן הוּ רִטֵּב בְּחֻצְרָהּ אֲלֻשְׁמָם וּפִי גְנָאֲנָה פִּרְאֻכָּה תִּכְרַגִּי:
מִלָּל אֲלֻצְאָלָחִין כְּכֵרִם רִטֵּב בְּחֻצְרָהּ אֲלֻשְׁמָם וְלֹה פִּרְאֵן וְאֻצֹּל קִר תִּשְׁעֵכֵת פִּי
רָגִם מֵן חֲנֻאֲרָה.

17 וְעָלִי אֲלֻרְגָם אֻצֹּלָה תִּתְשַׁעֵב וְאֲלִי דֹאכֵל אֲלֻחֲנֻאֲרָה תִּצֹּל:

15 יִסְכְּבוּ מֵן וְתַצַּת בְּסִכְבִּי הִיעֵר (יִשְׁעִיהָ מִ' יִי) וִיבֹא הִסְרִד תַּחַת שׁוֹכֵךְ הָאֵלָה
(שִׁיב יִיח' מ').

18 אֲלֹדִי לֹא יִהְלֵכָה שִׁי מֵן מוֹצְעָה חֲתִי כֹאֲנָה יִנְחַדָּה וְיִקּוֹל לִם
אֲרֹאךְ: 19 הוּדָא הוּ סֹאֲרֵ כֹאֲמֹרָה וּמֵן אֲלֻתְרָאֵב כִּלְף אֲכֹר יִנְבַת לָהּ:
20 כְּדָאֵךְ אֲלֻמָּאִיק לֹא יִזְהַד פִּי אֲלֻצְאָלָה וְלֹא יִמְסֵךְ בִּיד אֲלֻאֲשָׁרָאֵר:
21 20 פֶּאֶצְכֵר אֲלִי אֵן יִמְלִי פֶאֶךְ צִחְכָּא וּשְׁפַתִּיךְ גְּלִבָּהּ: 22 וְיִלְבֵּם שְׁאֲנִיךְ
זֹאֵא וְאֲכֻבִּיָּהּ אֲלֻפְסָאֵק תַּעֲדֵם:

B 8 וְקִבֵּל כָּל אֲלֻחְשָׁאִיא | 11 (פִּרְאֻכָּה) O פִּאֲכֻהָ (וְעִיִּין לִקְמֵן יִד ז וּסו' ל) |

14 O וְעָלִי רָגִם | 17 B פִּאֲנָה יִנְחַדָּה | 21 B אֲלֻזָּא | O וְאֲכֻבִּיָּהּ אֲלֻעֲאֻצִּיִּין | O יַעֲדֵם
B יַעֲדֵמוֹן.

12. פִּי כֹאֲבוּ בְּפִרְקוֹ.

13. כִּיאוּר: דָּסָה אֵת הַכּוֹפֵר אֶל הַגּוֹמָא אֲשֶׁר יִגָּאֵה וְאֲחִיכ יִקְסֵף סִהְרָה לִפְנֵי שְׁאֵר הַצִּמְחִים.
14–15. כִּיאוּר: כִּשְׁנֵי הַפְּסוּקִים הָאֵלֶּה אָמַר בְּדֶרֶךְ מִשֵּׁל שֶׁהַכּוֹפֵרִים לֹא יַעֲמִיד לָהֶם
מִמּוֹן וְכַבּוֹד שִׁישְׁעֵנִי עָלָיו בְּעוֹלָם הַזֶּה וְשֶׁכֵּל זֶה כְּחוּם הַשֶּׁמֶשׁ אֲשֶׁר בְּהַחֲזִיק בּוֹ הָאָדָם לֹא יִגִּיעַ
בִּידוֹ מִמֶּנּוּ מֵאוֹמֶת. — (וְפִי יִקּוֹם הַבֵּיא הָרֹאבִיעַ: פִּי הַגִּזָּן בּוֹ הַבֵּל — צִיל הַבֵּל —
הַשֶּׁמֶשׁ וְהוּא רְחֹק. וְכֵן הַבֵּיא הָרִשְׁבִּיעַ: וְהַגִּזָּן דִּיל פִּי הַבֵּל הַשֶּׁמֶשׁ).

16. כִּיאוּר: דָּסָה אֵת הַצִּדִּיק אֶל גִּפֵּן רְמוּכָה לִפְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ וְלֹה יוֹנְקוֹת וּשְׂרִישִׁים אֲשֶׁר
יִסְתַּכְּבוּ עַל גַּל אֲבָנִים. — הָרִשְׁבִּיעַ הַבֵּיא פִּירוּשׁ הַגִּזָּן בְּדֶרֶךְ כִּלְתֵּי בְרוֹד.
17. כִּיאוּר: יִסְכְּבוּ מֵן וְתַצַּת בְּסִכְבִּי הִיעֵר תַּחַת שׁוֹכֵךְ הָאֵלָה. — פִּי בֵּית אֲבָנִים יִחוּה
וְאֵל תּוֹךְ הָאֲבָנִים יִכְנֵם.

18. פִּירוּשׁ הַפְּסוּק: אֲשֶׁר לֹא יִאֲבִדֵנוּ דְּבַר מִמִּקְמוֹ עַד שְׁהוּא (יִאֲבִד כִּלְה) כֹּאֲלוֹ יִכְחַשׁ בּוֹ
וְיֹאמַר לֹא רִאִיתִיךְ. וְחַל לִשְׁוֹן הָרִיק בְּפִירוּשׁוֹ: אִם יִכְלֵעֵנוּ מִמִּקְמוֹ לְגִמְרֵי יִכְלֵעֵנוּ.
21. הוֹסִיף בְּרֹאשׁ הַפְּסוּק: וְאֵם כֵּן סְבוּל.

ח.

1 פאנאב בלדד אלשוחי וקאל: 2 אלי כם תתכלם בהדה אלאמור
ובאטל עטים אקואל פיד: 3 הל אלטאיק יעוֹג אלחכם אם אלכאפי
ישוש אלעדל:

היא אלסצל נמיעה נואב ודלך אנה למא סאל רבה אן ימיתה או ישפיה קאל
לה בלדד מסלתך הדה עלי היא אלמסתתנא נמא בל הי סאקטה או נעלחה שרמא 5
לאנך לן תלל אמא צאלחא כמא תקול סמחאל אן יהלכך או מנטיא מנבא כמא
נקול סמחאל אן ינעם עליך לאנה אלעדל.

4 אן כאן בנך קד אכמו לה פקד ארסלהם פי יד גרומהם:
5 ואן אנת מלכת אלי אלטאיק ואלי אלכאפי תתחנן: 6 אן כנת זכיא
מסתקימא פאנה אלאן יסרה דלך עליך ויכאפיד באחסאן צלאחך: 10
7 ותכון פי אולך צגירא ופי אכרתך תכתיר גרא:
והיה אלי פואסיק קאלהא בלדד לה פי באב אלטאעה.

8 בל סל יא היא ען אלאניאל אלאואיל וגאיי פי אסתברא
אכבאר אבאהם:

וכונן וגאיי מן קולה אבא עד תכונתו (איוב כינ ג') אלי נאיתה. קאל לה אן 15
תהמת פי מא אקולה פסל פיה אלקדמא ואלמשאיך.

9 לאן נחן אמם אנשינא ולים נעלמדהא ואן איאמנא כאלטל עלי
אלארין: 10 אלא אנהם ידלונך ויקולון לך ומן עקולהם יכרגון אלכלאם:
11 אישמך אלברדי בלא וחל או יכתיר קרט בגיר מא:

1 O סאכרתא | 2 O יעוֹג אלעדל | 8 Q פקד אסלקהם | 9 O אן כנת בריא |
17 O נשינא.

2. פי ורוח כביר והבל גדול.

3. ביאור: הפרשה הזאת כולה מענה לאיוב. אחר ששאל איוב מאת האל שימיתו או
ירפאוהו אמר לו בלדד שאלתך זאת על זה התנאי חסא היא ולא עוד אלא שהיא בשלה
מעצמה מפני ששמת אותה תנאי כי מה נפשך לומר אם צדיק אתה כמו שאתה אומר שקר
הוא שיאבדך ואם חושא בעל עון אתה כמו שאנחנו אומרים שקר הוא שייטיב לך כי הוא הצדיק.
6. פי יעיר עליך יגלה לך זה (וכן תרגם בישעיה נ' ד' יעיר „יפהר“) ופי ושלם נות
צדקך וישלם לך בהסבת צדקך (פי) נות מלשון נאה והוסיף ביית זה סה שאמר הראביע: או
סתשלום ויחסר ביית סטות צדקך).

7—5. ביאור: ושלשה הפסוקים האלה אמר לו בלדד בשער יראת ה'.

8. ביאור: פי וכונן ובוא עד תכלית מן אמרו אבא עד תכונתו כלומר אל תכליתו. אמר
לו אם מסופק אתה במה שאומר שאל עליו הראשונים והזקנים.

11. ביאור: רוצה לומר לא יחיה עלול בלא עלה. תרגמתי אותו „קרט“ והוא צמח
צומח על שפת יאור מצרים (עיין ר' יונה בסוף שרש אחה.)

עין נאטרי ומהמאה ינטר אלי קד פנית: 9 וכמא יפני אלגמאם וימֶר
כדאך וארד אלטרי לא יצעד:

נרצה אן יחכי ענו אלגנסאן וצעפה ען אן יחיי נפסה בעד מותה.

10 לא ירנע אבדא אלי מנולה ולא יתבתה איצא מוצעה: 11 תם
5 אַני לא אצד קולי אתכלם בעיק רוחי ואשכו במרארה נפסי: 12 הל
אנא בחר או תנן חתי צירת עלי מחרסא:

יעני אן אלבחר יחתאן אלי חפסה באלרמל לילא ינרק אלעמארה כקו אשר
שמתי חול גבול לים (ירמיה ה' כ"ב) וכדלך אלחנין יחתאן אלי חפסה ען אלאיזה
קאל פתראני אנא מתל אחד האולא חתי אותקתני בהזה אלאמראן לילא אוי אלגאם.

10 ואן קלת יעאזיני סרירי ויחתמל מן שכואי מצלעי: 14 אדערתי
באלאחלאם ומן אלרויאת תהולני: 15 חתי אכתארת נפסי אלכנק
ותמנית אלמות מן ניתי: 16 זהדת פמא אריד אן אעיש אלי אלהר
אנה עני פאן אימי הבא: 17 מא אלגנסאן אד תעטמה או תרד אליה
באלך: 18 פתבלוה פי כל גדאיה ותמתחנה פי כל טרפה: 19 כם לא
15 תכף עני אלאלאם לא תדעני חתי אבלע רקי: 20 ואן אכמאת מא דא
אפעל בך יא חאפס אלגנסאן פלא תצירני מסתקבלא לך פאציר עלי
נפסי תקלא: 21 ומא לא תחמל ען גרמי ותתנאז ען דנבי פאני אלגאן
פי אלטרבא אנצנע ואטלב פלא אוגד:

עברת ושחרתני ואטלב לאסתחאלה בקאהא עלי חאלהא פי מא יבץ אלבארי תע.

2 O לא יסיק אן יצעד מוה | 4 O לא ירנע איצא | 10 O יעניני | B 12 פוהרת |
18 O ואן תרד | 14 Q תבתליה | 15 (אלאלאם) O אלמא Q אלאדא | B 16 לם צירתני |
17 O תחמל עלי גרמי Q עלי דנבי.

9. ביאור: כוונתו לספר לאות האדם וחולשתו מהחיות נפשו אחר מותו. (ועיין ספר
אכזות ודעות מאמר ז').

12. ביאור: רצונו לומר שהים צריך לשמרו בחול למען לא ישטוף התבל כאמרו
אשר שמתי חול גבול לים וכן התנין צריך לשמרו למען לא יזיק. אמר איוב אתה רואה אותי
כאחר מאלה עד שהפקדת עלי החללים האלה כשומרים למען לא אויזק לבני אדם.

14. עיין מה שכתב הגאון בסי' אריד בהקדמה בדבריו על הדמיונים והחלומות (ד' ס"ז).

15. פי' מות מעצמותי: והתאיתי את המות מרצון עצמי (כלומר לאכזר עצמו לדעת).

16. פי' מאסתי וגו' מאסתי בחיי ולא ארצה לחיות לעולם.

18. פי' ותפקדנו ותנסהו.

19. פי' לא תשעה ממני לא תכלא ממני היסורים.

20. פי' למסנע פוגע כאויב מתנגד.

21. ביאור: תרגמתי ושחרתני ואֶבְקֶשׁ (במקום ובקשתני) כי אי אפשר להניח המלה

כמו שהיא כמה שיאמר על חבורא יתעלה (כי אי אפשר לומר שהבורא יבקש דבר).

יעני נפסה קד צארת מלל אליהם אלשק. יעני אנתמעחם עלי לחאכלו לחמי ותעלוני ולימא לבם.

28 ואלאן אמענו אַתְּנָהוּ פִּי כְּלָאֲמִי מִאֵן אֲנִי כְּדִבַּת בַּחֲצֵרְתְּכֶם:

29 פִּרְדּוֹ עֲלֵי מִרְדָּא לֹא יִכּוֹן נוֹרָא אוֹ אַרְגָּעוּ אֵלֵי קוֹלִי אֲדָא צִדְקָ:

30 הֵל מוֹגוֹד פִּי כְּלָאֲמִי נוֹר אִם קוֹלִי לִם יִפְהֵם אַפְאֲתִי: 5

ז.

1 אלא אַן אלאנסאן עלי אלארין כְּנִישׁ וַאֲקַע וּכְאֲיָאֵם אלאגיר עמרדה:

יעני סרעא רחילה וזואלה ולפסא צבא תקתצי דולא ומדא חליפה יקתצי דהאבהא ואלמכאדלח מנהא כמא יקול כל ימי צבאי איחל עד בוא חליפתי (איוב י"ד י"ד).

2 או כעבד יתשוף אלפל וּכְאֲגִיר יִרְנּוּ אַנְרֵתָה: 10

יעני אן אלאגיר יפרח במיל אלפל ליסתריו מן כדה ותעבה כדאך חאל אלאנסאן פי אלדניא.

8 כדאך אנהלת לי שדור באמל וליאלי שקא ופסל לי: 4 אן

אנצנעת קלת מתי אקום פמאל אלליל פאסתכתרת מן אלארקאלי אלסחר:

ושבעתי אסתכתאר מלל שבע שמחות את פניך (תהלים מ"ז י"א). 15

6 וקד לבם בדני אלדמא ואלתזק אלתראב חתי גלדי אולם ותמאסי:

סרת רנע אולם לאן [מעני] אלכלמא וגר סנקלתהא אלי אלאלם. ואלאלף פי ימאם מלל מא הי פי לצנאכם (במדבר ל"ב כ"ד) ואורעי מקנה תשבר (איוב ל"א כ"ב).

6 ועמרי אכף מן רמיה חאיד וקד פני כתירדא בכלל אלרגא:

7 אדכר אן חיותי באמלח לא תעוד עיני אן תרי כירא: 8 לא תלמחני 20

4 B פִּרְדּוֹ עֲלֵי מִרְדָּא | Q לא יכון פיה | Q אד יצדק | Q 5 פי לסאני | Q או סאיר

קולי | Q 18 אנתחלת | B וליאלי אלשהור (אולי צ"ל ולי אלסחר ר"ל לילות שאין בהם

שינה) | 20 ולא תעוד.

1. ביאור: רצוני לומר שימחר לנסוע (כצבא מלחמה ממחר לקרב) ולכלות (כימי שכיר). ולשון צבא יורה על תור ומדת זמן ולשון חליפה יורה על כלות מדת הזמן ובוא אחרת תחתה כמו שנאמר כל ימי צבאי איחל עד בוא חליפתי.

2. ביאור: ר"ל כמו שהשכיר ישמה בנסות הצל למען ינפס מעמלו ויגיעו כן ענין האדם בעולם הזה.

4. ביאור: ושבעתי מעטו רבוי כמו שבע שמחות את פניך. — פי ומדר ערב ואידך הלילה. והרשב"ץ הביא פירוש הגאון: שהערב מדר עצמו עד למרחוק שאינו כלה.

5. ביאור: תרגמתי רגע „אולם“ (לשון מכאוב) כי מעם המלה גערה (וכן תרגם בישעיה נ"א מ"ז רועה הים „ואגרי אלבחר“ כלומר גוער בים) והעתקתי אל סעם מכאוב, והאלף בחמאם כמו האלף בסלות לצנאכם ואורעי מקנה תשבר (ר"ל שהאלף נוסף ופעטו ויטס). — ופי וגוש עפר ודבק בעפר מלשון נגששה כעורים זהו פי הי"א שחביא הראב"ע.

6. אחרי ויכלו תוסיף: רובם.

8. פי עניך בי ואיננו: וכעוד שיבוש בי כבר כליתי.

19 כדאך אלתפתו האולא אלי מרק תימא ורנו מסאלך שבא:

הם עאר אלי נעת פעל אצחאבה ודעם סקאל הבישו יעני כאנעם פי בואר
תימא וכאנעם לס ישאהדון אד לים ירתון לי.

20 כאבו ממא ותקו בה וחין בלגו אליה כזו בה:

5 וקאל קד כאבו ממא בה כאנו יתקון יעני נפסה אנעם כאנו יתכלון עלי
מאלה ונארה וצארו יאספון אלמצאב בעד מא כאנו מנהא אמנין כקי להם כי
עתה ונו'.

21 אנכם אלאן קד צרתם כמא לא תכונו תכאספון תדערון

ותכאספון: 22 אתרי קלת לכם אעמוני שיא או ואסוני מן קואכם:

10 וקלת פי הכי אמרתי אתרי קלת לכם לאנתקאל מעני כי בדלול אלהא עליה
סיפסר בחסב מוצעה וכדלך נקול פי הכי קרא שמו יעקב (בראשית כ"ז ל"ו) אתראה
סמי אסמה יעקב למא פעל בי היא אלפעל. ונקול פי הכי אחי אתה (שם כ"ט מ"ו)
אמן אנל אנך קריבי. סיקול הנא אני מא מלכת מנכם מאלא ולא דסע סלם ואנמא
אריד מנכם הדאיתי אלי מא כפי מן אמרי.

15 23 ואפלתוני מן יד אלעדו ומן יד אלראהבין תפרוני: 24 פדלוני

אני קלת לכם דלך חתי אמסך ען לומכם ומא סהות ענה אפהמוניה:

25 מא אבלג אלאקואל אלמסתקימא ומא בהא יעט ואעט מנכם:

26 אעטא תחסכון כל כלאם וראיא אלאקואל אלמוים מנהא: 27 או

עלי יתים תוקעון ותתולמון עלי צאחבכם:

1 O כדאך האולא אלפתו | B 15 ופלתוני | 18 (וראיי) B וריח Q ורוח |

B 19 ועלי יתים | O תקעון.

19. ביאור: כן שב לתאר מעשה רעיו ולהוכיחם ואמר חבישו וגר כלומר כאלו הם
במדרות תימא וכאלו אינם נראים כי לא ינודו לי.

20. ביאור: ואמר כבר בושו מכה שהיו בוטחים בו. כונתו על עצמו שהם בשחו
בסמונו ובכבודו ונתנו מתיראים מן הרעות אחר שהיו שאננים מתן כאמרו להם כי עתה וגר.

21. פי הייתם לא: הייתם כאלו לא תהיו. ופי תיראו מלי יראה וחתת כמו תחתו.

22. ביאור: תרגמתי הכי אמרתי כמו התראה שאמרתי כי נעתק מעם מלת כי בהכנס

הוא עליו ופירשו לפי מקומו וכן נאמר בהכי קרא שמו יעקב התראתו שנקרא שמו י לפי

שעשה כי זה המעשה. וכן הכי אחי אתה הבעבור שאתה קרובי. ואיוב אוסר כאן: הנה אני

לא בקשתי מכם ממון ולא מניעת עושה סמני ואינני רוצה מכם אלא שתורוני מה שנעלם מעיני.

23. ת' עריצים "ראהבין" וכן רגיל הגאון לתרגם מלת עריץ וכן יתרגם פעל עריץ

"רהב" והוא לשון יראה ופחד וראהב הוא כאלו אמר רהיב או מרהיב והוא איש אשר בני

אדם ייראו ממנו.

24. פי הורוני ואני אחריש: הורוני שאמרתי לכם זאת עד שאחריש מהוכיח אתכם.

25. פי מה נמרצו מה גברו. ועיין מה שכתב ר' יונה בפרש מרץ: ענינו ההגעה בדבר

עד תכלית ("אלמבאלגח") יהיה מה שיחיה טוב או רע. ומה פירש תראב"ע חזקו והרי"ק פי

לשון חזק. — פי הוכח כאלו אמר מוכיח.

26. פי רוח נצח ודעת ועיין ר' יונה בש' יאש.

27. ביאור: על יתום ר"ל נפשו אשר היתה כיתום מדוכא. ותברו רצונו לומר נקבצתם

עלי לאכול בשרי ולשום אותי ברה.

יעני נפסה קד צארת מלל אליהם אלשק. יעני אנתמעתם עלי לחאכלו לחמי ותעלוני ולימא לכם.

28 ואלאן אמענו אַתָּהּ פּי כלאמי פאן אנא כדבת בחצרתכם:

29 פּרדו עלי מרדא לא יכון גורא או ארגעו אלי קולי אדא צדק:

30 הל מוגור פּי כלאמי גור אם קולי לם יפהם אפאתי: 5

ז.

1 אלא אן אלאנסאן עלי אלארין כניש ואקע וכאמאם אלאגיר עמדה:

יעני סרעא רחילה וזאלה ולפּטא צבא תקתצי דולח ומדא וחליפה יקתצי דהאבהא ואלמבארלח מנהא כמא יקול כל ימי צבאי איחל עד בוא חליפתי (איוב יד יד).

2 או כעבד יתשןף אלפּל וכאגיר ירגו אגרתה:

יעני אן אלאגיר יסרה במיל אלפּל ליסתריח מן כדה ותעבה כדאך חאל אלאנסאן פּי אלדניא.

3 כדאך אנחלת לי שהור באמל וליאלי שקא ופּפת לי: 4 אן

אנצנעת קלת מתי אקום פּמטאל אלליל פאסתכרת מן אלארקאלי אלסחר:

ושבעתי אסתכתאר מלל שבע שמחות את פניך (תהלים מז יא). 15

5 וקד לבס בדני אלדמא ואלתזק אלתראב חתי גלדי אולם ותמאסי:

פּסרת רנע אולם לאן [מעני] אלכלמא וגר סנקלתהא אלי אלאלם. ואלאלף פּי ימאם מלל מא הי פּי לצנאכם (במדבר ל"ב כ"ד) ואורעי מקנה תשבר (איוב ל"א כ"ב).

6 ועמרי אכף מן רמיא חאיך וקד פּני כתרדהא בכלל ארגא:

7 אדכר אן חיותי באמלח לא תעוד עיני אן תרי כירא: 8 לא תלמחני 20

4 B פּרד עלי מרד | Q לא יכון פיה | Q אד יצדק | Q פּי לסאני | Q או סאיר

קולי | Q 18 אנתחלת | B וליאלי אלשהור (אולי צ"ל ול אלשהור ר"ל לילות שאין בהם

שינה) | 20 ולא תעוד.

1. ביאור: רצונו לומר שימחר לנסוע (כצבא מלחמה כמחר לקרב) ולכלות (כימי שכיר). ולשון צבא יורה על תור ומדת זמן ולשון חליפה יורה על כלות מדת חזמן ובוא אחרת חתחה כמו שנאמר כל ימי צבאי איחל עד בוא חליפתי.

2. ביאור: ר"ל כבו שהשכיר ישמה בנסות הצל למען ינפש מעמלו ויגיעו כן ענין האדם בעולם הזה.

4. ביאור: ושבעתי טעמו רביו כמו שבע שמחות את פניך. — פּי ומרד ערב וארך הלילה. והרשב"ץ הביא פירוש הנאון: שהערב מרד עצמו עד למרחוק שאינו כלה.

5. ביאור: תרגמתי רנע "אולם" (לשון מכאוב) כי טעם המלה גערה (וכן תרגם בישעיה ג"א מ"ז רוגע הים "ואגר אלבהר" כלומר גוער בים) והעתקתיו אל טעם מכאוב. והאלף בוימאם כמו האלף במלות לצנאכם ואורעי מקנה תשבר (ר"ל שהאלף נוסף וטעמו וימם). — ופּי וגוש עפר ודבק בעפר מלשון גששעה כעורים וחרו פּי הי"א שהביא תראב"ע.

6. אחרי ויכלו וחסוף: רובם.

8. פּי עניןך בי ואינו: ובעוד שיביש בי כבר כליתי.

19 כִּדְאֵךְ אֶלְתַּפְתּוֹ הָאוּלָא אֵלִי מֶרֶק תִּימָא וּרְנִי מִסַּאֲלָךְ שְׂבָא:

חַם עָאד אֵלִי נַעַת סַעַל אַצְחָאבָה וּדְמָהּ סַקָּל הִבִּיטוּ יַעֲנִי כַאֲנֶהם סִי בּוֹאֲרִי
תִּימָא וּכַאֲנֶהם לֹם יִשְׁאָהֲדוֹן אִד לִים יִרְחֹן לִי.

20 כָּאֲבוּ מִמָּא וּתְקוּ בָּהּ וּחִין בִּלְגוֹ אֵלִיָּה כְּזוֹ בָּהּ:

5 וְקָאֵל קִד כָּאֲבוּ מִמָּא בָּהּ כַּאֲנוּ יִתְקֹן יַעֲנִי נִפְסָה אֲנֶהם כַּאֲנוּ יִתְכַּלֵּן עֲלִי
מַאֲלָה וְנֶאֱהָה וְצִאֲרוּ יִלְאִסוֹן אֶלְמַצְאִיב בַּעַד מָא כַּאֲנוּ מִנְהָא אֲמִינִן כְּקִי לֶהֱם כִּי
עֵתָהּ וְגו'.

21 אַנְכֶם אֵלָאן קִד צִרְתֶּם כִּמָּא לֹא תִכּוֹנוּ תִכְאִסוֹן תִּדְעִרוֹן

וּתִכְאִסוֹן: 22 אֶתְרִי קֶלֶת לָכֶם אַעֲשׂוּנִי שִׂיא אוֹ וְאִסּוּנִי מִן קוֹאֲכֶם:

10 וְקֶלֶת סִי הִכִּי אִמְרִיתִי אֶתְרִי קֶלֶת לָכֶם לֹאֲנִתְקָאֵל מַעֲנִי כִי בְדִלְגָּל אֱלֹהָה עֲלִיָּה
סִיפְסָר בַּחֲסֵב מוֹצֵעָה וּבְדִלְךְ נִקּוּל סִי הִכִּי קִרָּא שְׁמוּ יַעֲקֹב (בְּרִאשִׁית כ"ז ל"ז) אֶתְרֹאֶה
סִמִּי אִסְמָה יַעֲקֹב לִמָּא סַעַל כִּי הִדָּא אֶלְסַעַל. וְנִקּוּל סִי הִכִּי אֶחֱי אֶתָּה (שֵׁם כִּי־סִי)
אֲמֵן אֵנִל אֲנִךְ קִרִּיבִי. סִיקוּל הֵנָּה אֲנִי מָא מַלְבֵּת מִנְכֶם מַאֲלָא וּלֹא דִסַּע שְׁלֹם וְאִנְכֵּמָא
אֲרִיד מִנְכֶם הִרְאִיתִי אֵלִי מָא כְּסִי מִן אִמְרִי.

15 23 וְאֶפְלִתוֹנִי מִן יָד אֶלְעֲדֹ וּמִן יָד אֶלְרֹאֶהֲבִין תִּפְדּוּנִי: 24 פְּדִלּוֹנִי

אֲנִי קֶלֶת לָכֶם דִּלְךְ חֲתִי אֲמַסְךְ עֵן לּוֹמַכֶּם וּמָא סְהוּת עֵנָה אִפְהֶמוֹנִיָּה:

25 מָא אֲבִלְג אֶלְאִקוּאֵל אֶלְמַסְתְּקִימָהּ וּמָא בְּהָא יַעֲטֹ וְאֶעֱטֹ מִנְכֶם:

26 אַעֲטֵה תַּחֲסִבּוֹן כָּל כְּלָאֵם וּרְאִיא אֶלְאִקוּאֵל אֶלְמוּסִים מִנְהָא: 27 אוֹ

עֲלִי יִתִּים תּוֹקַעוֹן וּתְתוֹלְמוֹן עֲלִי צֶאֱחַבְכֶּם:

1 O כִּדְאֵךְ הָאוּלָא אֶלְתַּפְתּוֹ | B 15 וּפְלִתוֹנִי | 18 (וּרְאִיא) B וְרִיָּה Q וְרוּחַ |

B 19 וְעֲלִי יִתִּים | O תַּקְשֹׁן.

19. ביאור: אחרי כן שב לתאר מעשה רעיו ולחזותם ואמר הביטו וגו' כלומר כאלו הם
במדרות תימא וכאלו אינם נראים כי לא יגדלו לי.

20. ביאור: ואמר כבר בושו ממה שהיו בוסחים בו. כוונתו על עצמו שהם בושחו

בסמונו ובכבודו ונתנו מתיראים מן הרעות אחר שהיו שאננים מהן כאמרו להם כי עתה וגו'.

21. ס' הייתם לא: הייתם כאלו לא תהיו. ופ' תיראו מ' יראה וחתת כמו תחתו.

22. ביאור: תרגמתי הכי אמרתי כמו התראה שאמרתי כי נעתק טעם מלת כי בהכנס

ההא עליו ופירושו לפי מקומו וכן נאמר בהכי קרא שמו יעקב התראהו שנקרא שמו י' לפי

שעשה כי זה המעשה. וכן הכי אחי אתה הבעבור שאתה קרובי. ואיוב אומר כאן: הנה אני

לא בקשתי מכם ממון ולא מניעת עושה ממני ואיני רוצה מכם אלא שתורוני מה שנעלם מעיני.

23. ת' עריצים 'ראהבין' וכן רגיל הגאון לתרגם מלת עריץ וכן יתרגם פעל ערץ

'רהב' והוא לשון יראה ופחד וראהב הוא כאלו אמר רהיב או מרהיב והוא איש אשר בני

אדם ייראו ממנו.

24. ס' הורוני ואני אחריש: הורוני שאמרתי לכם זאת עד שאחריש מהוכיח אתכם.

25. ס' מה נברצו מה גברו. ועיין מה שכתב ר' יונה בשרש מרץ: ענינו החגעה בדבר

עד תכלית ('אלמבאלגה') יהיה מה שיהיה טוב או רע. וסוה פירש הרמב"ע חזק והר"ק ס'י

לשון חזק. — ס'י הוכח כאלו אמר מוכיח.

26. ס' רוח נצח ודעת ועיין ר' יונה בש' יאש.

27. ביאור: על יתום ר"ל נפשו אשר חיתה כיתום מדוכא. וחברו רצונו לומר נקבצתם

עלי לאכול בשרי ולשום אותי ברה.

היה אלמסרין פקד אתאני בסואלי ומא יסדני. ואמא אן יתרכני מונעא מלמא במא
אכרהה פאמטתית מנה. ויכון ואו ותהי מקאם או מלל ונגב נפש ומכרו (שמות כ"א מ"ו).
היא מא זארה איוב בעד מא סמע לואב אליסו [פ]אנאבה בלדר עלי הדה אלזארה
סי מקאלתה אלתי בעד הדה [פאשרההא] סי מוצעהא אן שא אללה תעאלי.

11 ממא קותי חתי אצבר וכמ אנלי חתי אמול רוחי: 12 לו כאנת 5
קותי כקוה אלחגארה או בדני כאלנחאם: 18 אתרי לים עוני מן נפסי
אם אלפקה קד זאל עני: 14 אלי אלמלאשי מן צאחבה אלפצל ותקוי
אלכאמי יתרד:

למס מלאשי מלל וחם השמש ונמס (שמות מ"ז כ"א).

16 הם אכותי אליין גדרו כי כואד אנחדר וכפיץ אודיה מרת: 10
16 אלמסודון מן קבל אלגליר אלמגבה מן קבל אלחלג: 17 אלתי פי
וקת ברודתהא מתכאמפה ופי מכונתהא תנהל מן מוצעהא: 18 פתלתפת
אלי סבל מרקדה ותציר פי אלתיה ותפני:

היה אלני פואסיק הקדרים בעת יורכו ילפתי הי צפה אלזארה אנהא פי וקת
ברודתהא תכון נאמדף פארה הי סלנת אנחלת וואלת מן מוצעהא אלי אלכוארי. 15

2 בכי ואסתתני | Q 6 קלת אתרי | O 11 אלכרה (ועיין רס"ג לישעית ג ג סוארא
ת' קדרות) | O 12 פתנפתח | O 18 אלי אלתיה.

10. פי ואסלדה אשכחני או ארומסני ואולי פירשו בלשון הנגהה כאשר פי ר' האי
כפי עדות הראב"ע.

8—10. ביאור: שלשת הפסוקים האלה הם אשר הוסיף איוב על הדברים אשר שמע
מאלישו והם היוצאים גלויים מכל הפרשה הזאת. אמר אני אומר שיתכן לו להמיתני ואין זה
עולה כי הוא חבורא ובידו לעשות מה שירצה. אבל אתה אומר שלא יתכן לו לעשות זה ושהוא
לא יביא על הצדיק אלא טוב. ואני עתה אשאל ממנו אחד משני הדברים או שיואל להתיר
אלה הרעות עלי עד שאכלה כמו שאומר אני או שירפאני ויטיב לי ויעשה לי מה שאתגחם בו
כמו שתאמר אתה. כשיביא עלי אחד משני הדברים האלה כבר הביא לי שאלתי ומה שאשמה
בו. אבל שיעזבני ביסורים ומכאובים שמאמתיים זה דבר רע עלי. ואו ותחי במקום או כמו ונגב
נפש (צ"ל איש) ומכרו. זהו מה שהוסיף איוב אחרי שמעו דברי אלישו ועל החוספה הזו ענתו בלדר.
14. ביאור: למס למאביר או למשבית (את החסד מרעוה) כמו וחם השמש ונמס.
15. אחר מלת נחל הוסיף "אנחדר" ר"ל ירד והוא תואר לנחל כנגד מלת יעברו בסוף
הפסוק אשר הוא תואר לנחלים.

16. פי עלימו יתעלם שלג: הנעלמים מפני השלג כמעט הקדרים מני קרח.
17. פי בעת יורכו בזמן שיצטננו ותוא מלשון רבותינו (יוסא ע"ה). כסא דכספא נמי
אסור משען דמדודיב וכן פי ר' יונה בשרש זרב (ועיין גם סת"ש להרד"ק ש' זרב ופי' הרשב"ץ).
פי' נצמחו מקעקבים מלשון רבותינו צומת הגידים כאשר פירש הגאון בשבעים מלות סי מ"ב
וכן פי ר' יונה בשרש צמת בלי הזכיר שם הגאון. והרשב"ץ הביא פירושו כזה: ונצמחו מענין
התקשרות מלשונם צומת הגידין ובלשון מקרא צמתו בבור חי.
18—16 ביאור: שלשת הפסוקים האלה הם תואר הנחלים שחם בעת הצטננם יהיו
קרושים וכאשר יחמו נדעכו וסרו ממקומם אל המדברות.

ו.

1 פאנאכ איוב וקאל: 2 לו וון אלמי וזנא ואפתי פי מיזאן וחמלהא ונפירהא גמיעא:

זרת ונפירהא אד כאן אלשי לא יוזן וחדה.

3 לכאן אלאן אתקל מן רמל אלבחר ולדלך כלאמי מנגי: 4 ממא סהאם אלכאמי מעי אלתי חמיתהא תשרב רוחי ואהואל אללה תצאפני: 5 אינהק אלוחש מן ונוד אלכלא או יעז אלחור מן עלפה: 6 איאכל אלמעם כאמא בלא מלה או הל מן מעם פי לעאב אלביץ:

חפל זאם מחל קול יחוקאל (ייג יי) והנה מחים אתו חפל יעני אנהם פנינא אלחאיש בשין זאם בגיר תבן. וחלמות אלביץ מחל קול אלמשנה (ברייטא חולין סיד. 10 ועז מ.) חלמון מבפנים ויקאל פי אלשאם לצפרה אלביץ חלמון ויעני איוב אנכם תניבון בכלאם לא מעני לה כמעאם לא מלה סיה.

7 כדאך קד אבת נפסי אן תדנו מן מעאמי אד המא במקדארה: 8 לית מן יאתיני בסואלי ויעמיני אללה רנאי: 9 פאמא אן ימען אללה פי אן יולמני ויטלק אפתי עלי וינפדני: 10 או יכון לי מא בה אתעאזי 15 חתי אסבחה באבתהאל בגיר אשפאק כמא לם אבתם אקואל אלקדום:

היה אלג פואסיק הי אלתי ואדהא איוב עלי אלכלאם אלדי סמעה מן אליפו וחי אלמברוז מן נמיע היה אלקצה וחי קי מי יתן ויואל ותחי עוד. סקאל אנא אקול אנה יגח אן ימיתני וליס הי גור לאנה אלזאלק ולה אן יפעל מא שא ואנת תקול לים יגח דלך מן פעלה ואנה לא ילקי אלצאלח אלא צירא פאני אלאן אסאלה אחד 20 אלאמרין אמא אן ימען באשלאק היה אלאפאת עלי חתי תפניני כמא אקול אנא או ישמיני וינעם עלי וינעל לי מא אתעזי בה עלי מא תקול אנת פאנה אן יפעל בי אחד

1 B אלאמי ואפאתי | Q פי מיזאן ואחד | B לכאן יחמלהא | 4 B כמא סהאם |

5 B תצאפני | 6 B מן מעלפה | 7 B הל מוגור טעם | 14 B אן יכון | O אתעאז.

2. ביאור: חוספתי (אחר מלת ישאו) והדומה לה כי לא ישקל דבר לבדו.

3. ת' לעו במיע "מנגי" ושעמח נהפך או נלוה או טעמח נחלש. ועיין פי הרי"ק: ודברי בלעים ואינם חזקים ודין תוא שיהיו דברי רפין כי חצי שדי עמדי. 5. פי עלי דשא על אשר ימצא הדשא. ועיין פי הרי"ק: כי הכהמות והחיות אין דרכם לצעוק בעת אכילתן.

6. ביאור: חפל הוא מה שאין בו טעם כמו מאמר יחוקאל והנה מחים אותו חפל כלומר שטחו החיץ בשטח חפל שאין בו תבן. וחלמות הוא הביצה כמאמר חמשנה חלמון מבפנים ובארץ ישראל יאמרו לירוק הביצה חלמון. ואיוב רוצה לומר אתם עונים בדברים אין להם טעם כמאכל שאין בו מלה (ועיין פי) שבעים מלות סי' מ"ז ור' יונה בסוף שרש חלם).

7. "כן מאנה נפשי לנגוע לחמי כי המה (החפל ודיר חלמות) כשיעורר". תוא פירש כדוי מלשון כדוי רשעתו דברים כ"ה ב' (ושם תרגמו הגאון: במקדאר נשיתח).

- 14 פהם יפאנזן אלטלאם נהארא ויגמון כאלליל פי אלטהירר:
 15 פאנאט אלצעפי מן אפואההם אלתי הי כאלסיף ואפלת מן יד
 אלשדיד אלמסכין: 16 פצאר ללפקיר רנאואהל אלגור צמו אפואההם:
 17 ועלי הדה טובי אנסמן יעפה אללה פלא תזהר פי ארב אלכאפי:
 18 פאנה יונע תם יגבר וקד יוהן וידאה תשפי: 19 ופי כתיר מן 5
 אלשדאיד יכלצך ופי אעטמהא שר לא ידנו כך:
 שש ושבע וכתיר מן אלעאראד אנמא יראד בהא אלכתר^ה לא אלתחקיק מתל
 הלא אנכי טוב לך מעשרה בניס (ש"א א' ח') אם יוליד איש מאה (קהלת ו' ג')
 אשר יהיה שם אלף נמן באלף כסף (ישעיה ז' כ"ג).
 20 פי אלנוע יפדיך מן אלמות ופי אלחרב מן אלסיף: 21 ופי טוף 10
 מן אלמלל תכבא ען דלך ולא תכאף מן נהב אדא אקבל:
 יעני אדא חל אלנלא בקום ואנתקלו מן מוצעהם זבית אנת ען דלך.
 22 בל באלנהב ואלנוע תצחק ומן וחש אלארץ לא תכאף:
 יריד אן מא כפאך אן תצאן ען אלסאפת חתי תחל באעדאף פתצחק בהם.
 23 חתי מע חנאר אלצחרי יכון עהרך וחיואן אלארץ יסאלמך: 15
 יעני אן אלחנארה קד עאהדת אלא תעטר בהא.
 24 ואדא תערפת כבר מנולך כאן סאלמא ואדא אפתקדת אהל
 מאואך לם תכטי בואחד מנהם: 25 ותעלם אן נסלך כתירון ודראריך
 בעשב אלארץ: 26 ותדכל אלי אלקבר בהרם כדכול אלכדים פי וקתה:
 27 הודא הדה אמור בלונאהא ודי כדאך פאסמעהא ואנת תעלמה: 20
 D 1 ויגסון | 2 DQ פאנאט אלפקיר | O כאלסיף | 3 D גמקוא אפואההם (ועיין
 ישעיה נב טו) | B 5 ויוהן | O 6 לא ידנו אליך שר | B 11 מן אלנהב | O 15 יציר עהרך |
 O 19 ותדכל אלקבר | B אלגדים.

14. גם ר' יונה בשי פגש תרגם יפגשו יגסון.
 15. „ויושע הקדורים מפיחם אשר הוא כחרב ויצל מיד חזק אביון“. ותרשבץ הביא
 פירושו כזה: ויושע מחרב ומאי זה חרב מפיחם.
 19. ביאור: שש ושבע והרכה מן המספרים אין הרצון בהם אלא הרבוי לא אמתת
 המספר כמו הלא אנכי טוב לך מעשרה בניס אם יוליד איש מאה אלף נמן באלף כסף.
 21. ביאור: כלומר כאשר באה הגלות על עם אחד ונעתקו ממקומם נחבאת מזה (תרגם
 שוש במ"ע טוף והוא לשון שטיפה ותרגם לשון במ"ע „אלמלל“ כלומר אימות ולשונוט כמו
 כל עממיא אמייא ולישניא, דינאל ג' ז').
 22. ביאור: רוצה לומר לא די שתהיה שמור מן הצרות האלה אלא אף על איובך הן
 באות ואתה תשחק להם.
 23. ביאור: רצונ לומר שהאבנים כרתו ברית עמך שלא תכשל בהן.
 24. „ואם תבקש לדעת דברי ביתך בשלום הוא ואם תפקד אנשי נדך לא תחטא באחד
 מהם“ (חראביע: המצאנו כאשר עלה במחשבתך ולא תחטא).

ולא מכלִין להם: 5 אלדי יאכל זרעה גאיעא ומן בין אלמסאל יאכדה
וקד נשף אלעמש קתה:

קצירו זרעה מתל קציר יאור תבואתה (ישעיה כ"ג ג'). מצנים מתל ולצננים
בצדיכם (במדבר ל"ג נ"ה).

5 6 לאנה לא יכרנ שי מן אלטרבב בגל ולא ינבת מן אלארין
בדגל: 7 לאן אלדמי ללעמל באלמאעה אנשי ותרי אהל אלנאר
יתשאמכון מיראנא:

יירד אלמתצלפון אלמתקחון אלמקדרון כקו לעשו אם תנביה כנשר ונו'
(עובדיה ד') ורשף מן רשפיה רשפי אש (שה"ש ח' ו').

10 8 לכני אלתמס אלטאיך ואלו אללה אציר מקאלתי: 9 אלעאמל
אלכבאיר בגיר נהאי' ואענובאת בגיר אחצא: 10 אלמנזל אלמטר עלי
וגה אלארין ואלבאעת אלמא עלי וגה אלצהארי:

דבר הזה אלאי' מן נמיע איאת אללה לאן תאחיראה פי אלד' רואיר יעני
אלאסתקסאת ואצלה אלכבאר אלכאין מן דוראן אלפלך.

15 11 יציר בדאך אלמתכאפצין פי רפע ואלצעפי יחנבהם בנותה:
12 אלפאסך אפכאר אלכבתא חתי לא תנאל איריהם ולא יתפקהון בה:
יעני מא יתפקהון פיה ככבתהם.

18 אלמעלק אלמתחכמין בכבתהם ומשורה אלמנפתלין קד בלדת:
חכמים הנא הו מתל תושיה אלמתקדם דכרה.

O 1 אלמסאל | BD 5 לא יכרנ שיא | D ולא ינבת שיא | B 11 בלא נהאי' |

Q אלמרסל | BO 15 אלמספלין | D פי אלרפע | O 18 בלהת.

4. הוסיף בתרגומו בראש הפסוק: והנה ענשו ש.
5. ביאור: קצירו ר"ל זרעו כמו קציר יאור תבואתה. מצנים כמו ולצננים בצדיכם (גם שם תרגם הגאון "כמסאל" והוראת המלה מחס גדולה ואולי נשתמש בה הגאון במעם קוצים). — פי' צמים כמו צמאים.
6. "כי לא יצא דבר מן העפר באון ולא יצמח מן האדמה בעמל".
7. "כי האדם לעמל בעבודת האל יולד (וכן בירגוס: למיני באורייתא) ואתה רואה אנשי האש ינביוהו עוף." — ביאור: רוצה לומר המתגאים המעוים המגדילים כאמרו לעשו אם תנביה כנשר ונו'. ורשף מן רשפיה רשפי אש.
10. ביאור: זכר האות חות מכל אותות האל כי מעשהו הוא בארבע העגולות כלומר היסודות (אש אויר מים ארץ) ועיקרו האר החות מסבוב הגלגל.
11. פי' שגבו יסע ישגבם בישועתו.
12. ביאור [מלת תושיה אשר פירשו ולא יתחכמו בו]: כלומר לא יתחכמו כזה בערמם. (הגאון תרגם מלת תושיה תמיד במ"ע "סקח").
13. ביאור: מעם חכמים כאן כמו תושיה בפסוק הקודם (ר"ל המתחכמים). — תרגם נמתרת בלדת וכן ת' נמהרי לב (ישעיה ל"ה ד') אלבלדין. ועיין ר' יונה בסת"ש בסוף שרש מהר.

18 הודא מקרביה לא יותקהם ולא למלאיכתה יצייר למעא:

יעני חתי אלמלאיכה פי מאקתהם אן ינורון. ולא יאמין עאמלה פי בקיף אלפסוק מתל ותהלתי לפסילים (ישעיה מיב ח'). ותהלה מן לא יהלו אורם (שם י"ג י').

19 פכיף סכאן ביות מן אלמין אלדין פי אלתראב אסאסהם ידכון
בחצרה אלננום:

אסתעמל אלעש עלי סאיר אלננום מתל קי' כי כוכבי השמים וכסיליהם (ישעיה י"ג י') מן כסיל (איוב ט' ט') ויריד כל אלננום.

20 אלדין מן צבאחהם אלי מסאהם יחטמון ומן גיר צירורה אלי אלנאיה יבירדון:

10 יעני אהם לס ישבעו עלי אן יעמרו אלי אלאבר.

21 אן קד רחל בפצללהם מעהם וקד ימותון בגיר חכמה אלטבע:

ליס יריר סצל אלאברה מן בר וצלאח כל סצל אלניא מן חאל ונאה כקול ירמיה (מ"ח ל"ו) על כן יתרת עשה אברו. וקי' בגיר חכמה אלטבע יעני אמא בנוע או בנרק או סוי דלך מן אנואע אלאפאת.

ה.

1 אדע יא הדא הל תגד מניכד אלי קולך ואלי מן מן אלכואיך תתגה
פיה: 2 כל אלנאהל הו אלדי יקתלה אלאם ואלמכדוע הו אלדי
ימיתה אלעקאב: 3 ואני לקד ראית נאהלא מענצרא ומרקת מאואה
נפלה: 4 פאדא עאקבתה אן יבעד בנוה מן אלנוה וינכפצון פי אלמחאל

4 O מן אלתראב | B יזכון | B 11 אלא רחלו Q אן אלרחיל.

18. ביאור: רוצה לומר אף המלאכים יוכלו לעשות עול. ומלת לא משמשת בשאר הפסוק (כאלו אמר לא ישים תהלה) כמו וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים. ותהלה מן לא יהלו אורם (וכן פירש ר"ק: ובמלאכיו ישים תהלה ונוגה ואורה. והוסיף לבאר אבל לא כדרך הגאון: אינם מגיעים להכרת עצמו ולא דעתו כפי אמתו. והרשב"ץ הזכיר פי' הגאון: מענין אורה כמו בחלו נרו ויחסר מהפסוק מלה אחת).

19. ביאור: באמרו עש הוא רוצה לומר כל הכוכבים כאמ' כי כוכבי השמים וכסיליהם מן כסיל וכיסה (עיי' פי' הראב"ע: ורובי המפרשים פירשו לפני עש [כמו] לפני שמש).

20. ביאור: ר"ל בעבור שלא הושם במכנס לחיות לנצח (הוא פי' סבלי משים).

21. ביאור: באמרו יתנם אינו רוצה לומר יתרון העולם הבא מחסר ועדקה כי אם יתרון העולם הזה ממנו וכבוד כמאמר ירמיה על כן יתרת עשה אברו. ולא בחכמה ר"ל מכלתי חכמה הפסע כלומר או ברעב או בסביעה במים או זולת זה ממיני הפנעים. (והוא פירש נסע מלשון נסיעה כלומר כאשר הסיעו עממהם יתרונם. והראב"ע פירש: והקרב אלי שהוא כמו יתרת עשה שהוא ממון וענינו שיאבד ממנום במותם).

2. פי' פותח כמו נפתח.

8. שם ענצור בל"ע הוא יסוד או שורש. תרגם ואקב "מורקת" וענינו בל"ע באתי בלילה. ואולי רוצה לומר באתי פתאום ומצאתי נוהו ארור וכן פירש ר' יונה בשרש נקב: מצאתיו מקולל ומגורף.

נתעו הו מתל מלחעות כפירים (תהלים נ"ח ז')

11 ולית האלך מן גיר פריס' ובנו לבו תתפדך פיהם:

קולה ליש אבד חתי אשד' לבו יקתל[הם] אדא כאן נאעא וכדאך ובני לביא יתפרדו אדא הי תפרקת פהי תקתל פי מואצע שהי אכתר מנהא פי מואצע ואחד.

12 ואל' כללם קד אועי פקבל סמעי מנה קבסא:

5

אלקבם פי לנ' אלערב אלשי אלקליל אלמאנוד מן אלשי אלכחיר מתל אלעלם ואלנאר ונירהא. וקולה ואל' דבר ינגב [מענאה] יסר אליה באמורה ויחי באלחקיקא פי מעאקבתהם.

18 במיף מן רויה אלליל פי וקת וקוע אלסבאת עלי אלנאם:

אלמיף ענר אלערב הו אלשנץ אלדי ירי פי אלמנאם.

10

14 לקיני מנה פוע ורעד' וכתר' אעצאי קד אעפדהא: 15 וריח

ימצי עלי וגהי יקשע' מנה שער בדני: 16 יקה ולא אתבת מנפדה והו שבה חדא עיני אסכת וצותה אסמע: 17 הל יזכו אלנאסן אכתר מן אללה או ימהר אלרגל אכתר מן צאנעה:

15 מעני בשעפים פחד קראני ורוח על פני יחלף הו צפ' מן אליפו כיף כאן יאתיה אלוחי כאן ירי שלצא פי מנאמה בפוע והול וריאח תקלקלה פלא יגר חילה אלי אן יסכת לה ויסמע כלאמה ינאדי הל יזכו אלנאסן אכתר מן רבה.

B 9 בסאיף | B 11 לקאני.

9. תרגם נשמת בלשון חרון.

10. ביאור: נתעו הוא כמו מתלעות כפירים (ולפי זה תרגם „תניב פיהם” ר"ל שני כפירים ישבו בו. ואת התרגום הזה הזכיר ר' יונה בשרש לתע והוא אומר שם פירוש אחר שמלת נתעו תואר לכפירים ר"ל שהם בעלי מלחעות ואינם קטנים וחלשים. ותראב"ע חולק על זה בפירושו לאיוב וגם בספר מאזנים שער החסרים והרי זרחיה בן יצחק בן שאלתיאל כתב בפירושו: נתעו כמו נלחעו כלומר שהתחילו מלחעותיהם לצאת וגו'). — הגאון פירש שאגת כאלו אמר בשאגת וחוסית או ר"ל אנשי און ועמל יאברו בחרון האל או בשאגת אריה וגו'.

11. ביאור: אמרו ליש אבד מבלי טרף אפילו חליש החזק שבאריות יתרגם בחיותו רעב וכן בני לביא כאשר יתפרדו יתרגו במקומות שונים הרבה ממה שיהרגו במקום אחד (וכן פירש ר' יונה בשרש תע).

12. ביאור: מלת קבס בלשון ערב (אשר תרגם בה שמץ) הוא דבר מועט לקוח מדבר מרובה כמו הדעת והאש וחולתם. ואל' דבר ינגב ר"ל בסתר נגלו אליו עניניהם ובכנאות נודע לו ענשם.

13. ביאור: מלת מיף בלשון ערב (אשר ת' בה שעפים) הוא תמונת איש נראה בחלום.

14. פי' הפחיד כמו החליש.

16, 17. ביאור: מעט בשעפים וגו' פחד וגו' ורוח וגו' הוא סיפור אליפו איך בא אליו הדבר הנגלה לו. היה רואה תמונה בתנועתו בפחד ורעד' וירחות מפעמות אותו ולא מצא כח בנפשו עד אשר דמס לו ושמע קול דבריו לאמר האנוש מאלוה יצדק וגו'. (בפסוק י"ז השתמש הגאון בספר אר"ד סוף מאמר רביעי).

3 הודא קד כנת תודב אלכתידין ואלידאן אלאכיתאן תשדדמא:
 4 וכאן בלאמך יקים אלעאמר ואלרכבתאן אלנאכיתאן תוידמא:
 5 ואלאן חין נאתך מתל תלך אלאמור קד ענות וחין וצלת אליך קד דהשת:

5 אלענו פי אלמקאל למא קד תקול כי פחד פחדתי וגו' (ג' כ"ה).

6 אלא אן תקואך הו תכלאנך ורנאך צה"ל מרקך: 7 פאדכר
 אלאן מן דא ברי באד ואי אלמסתקימין אנתחדו:

הדאן אלמסקאן אעני הלא יראתך זכר נא המא אלמברואן מן קול אליפו הלא
 חתי תכון גואבא לאיוב למא תקדם מן אדעאיה באלמאע"ה וסואלה לרבה אן יתחמה
 פקאל לה אן כנת צאלחא פמחאל אן יתחמך ואלא פאדכר אלאן מן כאן
 10 צאלחא חל בה דלך. תם קאל לה פאן קלת במא דא לקאני אללה תלך אלאסמא
 קלת לך מן ולאתך ונמאך לאנה מן אלמחאל אן תכון אנת אערל מן רבך הו קולה
 האנוש מאלוה יצדק (פ' י"ז) לא ולא אלמלאיבה אלמקרבון בקו' הן בעבדיו לא יאמין
 (פ' י"ח) פהדא גרין אליפו פי הדיה אלקצ"ה.

8 כמא שאהדנא מעתרצי אלגל וזארעי אלדגל יחצדונה: 15

חרשי און מן חרש רע בכל עת (משלי ו' י"ד) אל תחרש על רעך רעה (שם ג' כ"ט).

9 מן סכט אללה יבירון ומן רוח גצבה יפנון: 10 או בזאיר אסד
 וצות שבל ואסנאן צראנמ"ה תניב פיהם:

1 O ואלידאן אלמסתרכיתאן (ועיין רס"ג לישעיה לה ג) | 2 O וסאלמא אלרכבתאן |
 3 O ואלאן אלא | 6 B אלאי הו תכלאנך | 7 O אנהיהוא (ועיין רס"ג לשכחות טו) | 10 (אלאן)
 כ"י לנא | 15 O שאהדת | 17 כל כ"י בזאיר | 18 B אלצראנמ"ה.

לנחם ולאמר להם שישכלו ואתה כאשר נגעה הרעה אליך מה לך להיות רך לבב מדוע לא
 תנחם את נפשך ולא תאמר לה לסבול ולמה תאמר לא אוכל לעצור מלי (הראב"ע בשם יש
 אפרים: הנסה הכנסה וטעם דבר בדבר).

5. ביאור: תלאה בדבור לפי מה שאתה אומר כי פחד פחדתי וגו'.

6. ר' יונה בשי לו תרגם הלא יראתך „אלא תקואך” ואמר שזה לאמץ את איוב
 ולא להרחקה.

7. ביאור: שני הפסוקים האלה ר"ל הלא יראתך זכר נא הם היוצאים גלויים מבין דברי
 אליפו להיותם חשובה למא שאמר איוב במה שקדם שהוא חשב עצמו ירא ה' ושאל מחאל שימיתוהו
 ועל זה אמר לו אליפו אם צדיק אתה אי אפשר שימיתך ואם לא זכר נא מי היה צדיק בא
 עליו כזה. ואחר כך אמר לו ואם תאמר בעבור מה הביא האל עלי הרעה הזאת אני אומר לך ספני
 חסאיד וענותיך כי זה מן השקר הוא שתהיה אתה צדיק מאלהיך הוא אמרו האנוש מאלוה יצדק
 הלא גם המלאכים הקדושים לא יזכו כאמרו הן בעבדיו לא יאמין וזה כוונת אליפו במאמר הזה.
 8. במשלי ג' כ"ט תרגם ר"ס לא תחרש רעה „לא תתערצן אלשר” וכן שם ו' י"ד

„מתערץ אלשר” והוא בנין אחר משרש ערץ בל"ע ואולי צריך לתקן גם כאן מתערצי ושני
 הבנינים הם פעלים עומדים ור"ס השתמש בהם כעוברים בהוראת הכין חמס. ומלות עמל ואון
 תרגם תמיד במלות גל ודגל עיין לקמן ה' ו' ותהלים י' ו' והוראת שתיתן בל"ע שנהא מסתרת
 או כוונת רעה.

מדפון ליתני כנת כעביאן לם ירו אלנור: 17 הנאך אלפאלמן
 אנתהו מן אלמעאצי והנאך יסתריח אלתעבון: 18 ולמע אלסארי
 אממאנו פלם יסמעו צות גלואז: 19 אלעגיר ואלכביר הו הנאך
 ואלעבד חר מן מולאה: 20 למא דא יעמי אלנור ללשאקי ואלחיוה
 למארי אלנפוס: 21 אלמנתשרי אלמות וליס הו ויחפרון עליה אלמדאפן: 5
 22 אלפרחין פי טרבהם ויסרון אדא וגדו אלקבר: 23 לרגל קד אנחגבת
 אמורה ענה וסיג אלאלאה ענהא דונה:

ואנמא ירגב פי אלחיאא לרגל אלדי אמורה ואסבאבה מסתורא מן אלבלא וקד
 סיג אללה עליה וצאנה מן אלבלא מאל הנני שך את דרכך בסירים (הושע ב' ח').

24 אנה ענד טעאמי יקבל תנהדי וענד שראבי ינפרג זאירי: 10
 25 ואלדי פזעת מנה אתאני ואלדי חדרתה חל בי: 26 וכאני לם אסל
 ולם אקר ולם אסתרה חין חל אלבלא:

היא נדב נדב נססה עלי מא חל בה ואכתר היא אלספר עלי חיא אלמדהב.
 וצלת פי אלכלאם כאני ליואסק אלניץ אלמחקם ממא כאן פיה מן דכול אלבלא פי
 15 חאל נעמחה. [והיא] ומה סוי דלך ממא פי אלקצא פהו חשו פי אלכלאם לבעצחם.

ד.

1 פאנאב אליפו אלתימיני וקאל: 2 הל אדא אמתחנת באמר תעני
 ענה חתי תקול חבם אלכלאם מן דא יטיקה:

יעני אנך כנת תעלם מא תפעלה באלנאם מן אלתעביר ואלתסליח ענד מ
 תלחקם אלשדאיר ואלאן מא לך אנת חין נאלתך אלמציבא קד כעת ולם תעוי נפק
 20 ותצברהא וצרת תקול מא אטיק אחבם כלאמי הו קי ועצור במלין מי יוכל.

B 1 א: כעביאן | B 2 אלסארי | O 4 ללשקי | Q 5 ויפתשן | 7 (אמורה) O
 טריקה | 10 (זאירי) בכל כתבי היד ויארי | 18 בכי אלתעביר ואלתסלי.

14. פי אשר בנו הרבה מחרבותיה.
17. פי חדלו רגו: כלו מעשות פשעים.
21. פי ויחפרוהו ממממונים: ויחפרו בעבורו הקברים.
23. ביאור: אין תאווה בחיים אלא לאדם אשר דבריו וסבותיו נסתרו מן הרעה וכו'.
 שך האל עליו ושמרו מן הרעה כמו הנני שך את דרכך בסירים. (הראב"ע חזקוני הפ' הוה:
 והגאון ר"ס פ' בו להפך ואמר כי ענינו כי אין צורך החיים אלא הגבר אשר דרכו נסתרה).
24. פי כמים: בשתותי מים.
26. ביאור: זה קינה שהוא מקונן על עצמו על מה שבא עליו ורוב זה הספר על זה
 הדרך, והוספתי בראש הפסוק מלת כאלו למען יהיה מסכים לפסוקים הקדמים לפי מה שיש
 בהם מהכנס הרעה בתוך שלותו ודבור זה וחולתו ממה שיש בפרשה הם תוספת בדברים (ענין לעיל
 דף 8 שורה 2. ומלת לבעצחם = לקצתם ר"ל לקצת המפרשים אין לה טעם ואולי הוסיפה סופר מאוחר).
2. ביאור: כלומר אתה היית יודע מה לעשות בכני אדם אם באו עליהם הצרות

4 דלך אליום יכן פלאמא לא ילתמסה אלא לאה מן אלעלו ולא
תמרה עליה אלנרה: 5 ויתולאה אלפלאם ואלגבם ותסכן עליה גמאמה
ויעתריה מתל סמום אלנהאר:

כמרירי יום הו מתל וקטב מרירי (רברים ליב כיד) וריאח אלסמום קד תסמי
אינא בולך. 5

6 ודלך אלליל יאכדה אלאפל לא ינתמע פי איאם אלסנה ופי
אחצא אלשהור לא ידכל: 7 כמא כאן דלך אלליל מישומא לא
תאתי פיה רנה: 8 יסבונה דאמו דהרהם אלמסתעדן לאתארד שנוהם:
אשתקאק לויתן מן קולהם פי אלמשנה לא תעורר אשה לויתה במועד (ירושלמי
מועד קטן דף ס' ע"ד) והו לוא אלחואיני ותשבהן אחואנהן. 10

9 ותטלם כואכב סחרה פירתגי פיה אלנור ולים ולא תרא פיה
לוחאת אלפנר: 10 פאנה לו אנגלקת מצאריע אלבמן דוני לכאן אלשקא
קד אנחלב עני: 11 ליתני מת פי במן אמּי או חין כרנת מנהא תופית:
12 ומא אלנפע אד תלקתני אלרכבתאן ואד ארצעתני אלתדיאן: 13 ולו
אלאן מת לקררת ולו תופית לאסתרחת: 15

הוא אלקול נרין אלקעץ והו יסאל רבה אלתראמה ויקול קד מאת מן הו
אזיר מני.

14 מע מלוך אלארין וזוראהא אלדין עמרו כתורא מן כראבהא:
15 ומע ריסא כאן להם אלהב ומלאו ביותהם מן אלורק: 16 או כסקמ

1 B דלך אלנהאר | 2 O ויתולאה | 9 (כמועד) בכי בשבת | 10 בכי אלחואני |
11 O פירגא | 12 (אלשקא) O אלכלא (ועיין בראשית מא נא ישעיה נג יא) | 14 B ואלאן
לו מת | 18 O עמרת | 19 O רוסא.

4. פי נהרה בלשון מאור והוא השמש.
5. פי יגאלהו מלשון גואל ר"ל יקוהו להם לגואל או לקרוב והוא הפי שזכרוהו
ריק ורמיק. והרשב"ץ הזכיר תרגום הגאון ואמר שתרגמו לשון גואל כלומר יהיו גואלי וקרוביו. —
ביאור: כמרירי יום הוא כמו וקטב מרירי ורוחות חולעפות (סמום) יקראו גם כן בשם זה.
7. פי גלמוד בלשון רע מזל וכן לקמן מי ליד וליג וכן בישעיה מ"ט כ"א.
8. ביאור: לויתן נגור מאמרם בטשנה לא תעורר אשה לויתה במועד (וכן פי ר"ס
ב"י שבעים מלות פי' ניד) והוא פאר המקוננות (עיין משלי א ט לוא תרגום לוית אבל למלות
ותשבהן אחואנהן לא ידעתי פשר. "ו"י יונת במה"ש סוף ערך לוח מזכיר פירוש הגאון ומתללו
עד מאור).
9. פי נשפו שחר והוא אחרית הלילה (עיין ראבי"ע) וכן פי' עדי נשף לקמן ד' ד'.
- והרשב"ץ הביא פי' הגאון: שלסוף הלילה יש כוכבים מאירים בסוף הלילה וכוה יחשכו.
10. פי' אלו נסגרו דלתו בשני בעדי היה העסל נסתר מעיני.
11. ביאור: כמאמר הזה הוא כוונת הפרשה והוא שאל שימיתוהו ואומר כבר
סמו מוכים ממני.

הו רמי לדהרה למא אבצרה פי נפסה מן אלכלאיא ואלאלאם והיא קול ירמיה
 פי קולה ארור היום אשר ילדתי בו (ירמיה ב' י"ד) ומתל מא דים אליום כדאך דִּם
 אלהל אלדי בשר אבאה (שם ט"ז) לאן בשארתה כאן מאלהא אלי מא נאלה מן
 אלנמום ואלמצאיכ סכאן בשארתה בשארִה סו ואנמא אראד עוצא מן אלבשארִה אן
 ינעיה לה כקולה אשר לא מותתני מרחם (שם י"ז) סמלל היא קאל איוב מסתאנפא
 5 ואן כאן מנאזא ואלמנאזא אנמא יקאל עלי מא יכון מתלה חקיקִה. מתאל דלך קולנא
 ען אלארץ ותגל הארץ (תהלים צ"ו י"א) ותשמע הארץ (דברים ל"ב א') וען אלסמא
 שמעו שמים (ישעיה א' ב') ולסנא נסתעיר אלעין ללסמע ולא אלאזן ללרויא סכאן
 היא אלדעא מן איוב בעד אן ולד מתוהמא אסתקבאל אלנהאר פהו יסנע פי חלולה.
 10 ואמא קי' הרה נבר בלספ אלמצי למא כאן פי מעני אלשרט ואלשרט יחסן בעדה
 אלמצי ואלאסתקבאל נמיעא מתל אם ישכבו שנים וגו' (קהלת ד' י"א).

2 פאבתרא איוב וקאל: 3 יביד יום ולדת פיה מן אלדכר בפנאי
 ואלליל אלדי קיל פיה קד ולד רגל:

לים מסאלתה רבה אן יפני אלזמאן אלדי ולד פיה לאן דלך אליום קד תִּפְי
 15 ואנמא סאל רבִּה אן ימיתה הו סכמותה יפני דכר אליום אלדי ולד פיה לאן דלך
 אליום אִנְמֵא ידכר בחיאתה. ודעאה היא הו עלי מא ראה עלי נפסה מן שדִּה
 אלאלאם וראי אן אלמות לה אסהל וכקי' אלרסול ואם אין מחני נא מספך אשר
 כתבת (שמות ל"ב ל"ב). ופסרת הרה נבר ולארִה איצא מן קי' ען עזרה אלמראִה
 ותהר את מרים ואת שמי (דהיא ד' י"ז) אלדי הו במעני ותלד ועלי היא יגרי מא
 20 קאל פי אלנהאר ואלליל.

1. ביאור: דע כי הזמן עצמו או חלק מחלקיו לא תשיגתו קללה או גדוף אך הוא
 ריב עם זמנו על מה שהראתו בעצמו מן הרעות והיסורין וזה דוכה למה שאמר ירמיה ארור
 היום אשר ילדתי בו. וכאשר קלל ירמיה את היום אשר ילד בו כן קלל את האיש אשר בשר
 את אביו כי סוף הבשרה היה מה שקרה לו מן הצרות ותרעות ואם כן היתה בשורת רעה והוא
 רוצה כי תחת בשורת לדתו היה לו להשמיע את מותו כאמרו אשר לא מותתני מרחם. וכמו
 זה דבר איוב כלשון עתיד ואף על פי שהוא לשון העברה וההעברה לא תאמר אלא על מה
 שיש כמותו באמת. משל על זה אמרנו על הארץ ותגל הארץ ותשמע הארץ ועל השמים שמעו
 שמים ואיננו משאילים את העין לשמיעה ולא את האזן לראיה ולפי זה כאשר קלל איוב את
 יום לידתו אחרי שנולד היה מדמה בנפשו כאלו עתיד היום לבוא ובדבריו מליצה הוא מדבר
 על בואו. אבל אמרו הורה גבר כלשון עבר הוא בענין תנאי ואחר תנאי לשון עבר ולשון עתיד
 ראויים יחדו כמו אם ישכבו שנים וחס להם. (פי' הראב"ע: אף על פי שלא ישיג ליום ברכה
 או קללה וגו' ועיין פי' רמ"ק).

2. פי' ויען לשון התחלת דבור ועיין ר' יונה בסה"ש בשי' ענה וסוף שי' זמר ופי' הראב"ע.
 3. פי' יאבד ויאבד מן הזכרון באבדו. — ביאור: איננו שואל מהאל שיאבד הזמן
 אשר נולד בו כי זה היום כבר כלה אבל שאל מהאל שימית אותו ובמיתתו יאבד זכר היום
 אשר נולד בו כי היום הזה לא יזכר כי אם בחייו. והתפלל על זה בעבור שראה חוקת היסורין
 עוברת על נפשו וראה שיותר קל לו המות וכמו שאמר שליח האל ואם אין מחני נא מספדך.
 ופירשתי הרה נבר גם כן כלשון לידה כאמרו על עזרה האשה ותהר את מרים שהוא בפעם
 ותלד (עיין בפי' הראב"ע והר"ק). ועל זה הדרך הולך כל מה ששואל על היום ועל הלילה.

זָבֵרָא (?) הָם קָאָל בַּעֲדָה הַשְׁמֵר לֶךְ פֶּן תַּכְרוֹת בְּרִית (שֵׁם לִיד יִיב) וְקָאָל רַק אַתָּם שָׁמְרוּ מִן הַחֶרֶם שֶׁן תַּחֲרִימוּ (יְהוֹשֻׁעַ ו' יִיג) מַעֲנָה הַשְׁמֵרוֹ.

7 פִּלְמָא כִּרְג אִלְמַעְאָנֵד מִן בֵּין יְדֵי אֱלֹלָה צִרְב אֱלֹלָה אִיּוֹב בִּקְרַח סוּ מִן קִדְמָה אֵלִי הָאִמְתָּה:

5 אִלְפֶּעַל מִנְסֹב אֵלִי אֱלֹלָה תַעִי אִדּ לֹא פִּאֶעַל סוּאָה.

8 וְאִכְדִּי לָהּ כִּזְפָּה יַחְתֹּךְ בְּהָא וְהוּ נָאִלְם עֲלִי אִלְרִמָּאָד: 9 פִּקְאָלָת לָהּ זִוְגָתָה עֲאָדָךְ מִתְמַסֵּךְ בַּצְהֶתְךָ אַכְפֹּר בְּאֱלֹלָה וּמַת: 10 פִּקְאָל לָהּ אַכְבִּלָאָם בַּעֲץ אִלְנָאָה־לֵּאֵת תַּתְכַּלְמִין אַנְקֵבֵל אֱלִבִּיר מִן רַבְנָא וְלֹא נִקְבֵּל אִלְשֹׁר פִּי נְמִיעַ הִדָּה אִלְאִמּוֹר לֹם יִכְמִי אִיּוֹב וְלֹא בִנְטָקָה: 11 וְלִמָּא סִמַּע תִּלְאָתָהּ אַצְחָאָב אִיּוֹב בַּהֲדָה אֱלִבְלִיָּה אֱלֹתִי חֵלֶת בַּהּ אַקְבֵּל כֹּל 10 אִמֵּר מִן מוֹצָעָה אִלְיֹסוּ אֱלֹתִימִנִי וּבִלְדֵּד אִלְשׁוּחִי וְצוּפֵר אִלְנַעֲמִתִּי וְתוֹאֲעֵדוּ אֲנִימַעֲוִן אֵן יִנִּי יִתְחַזְנֹן לָהּ וְיַעֲזֹזְנָה: 12 פִּלְמָא שְׂאֵלוּ עִיּוֹנָהָ מִן בַּעֲדִי פִלְם יִתְבַּתּוּהָ רַפְעוּ אַצְוֹאֲתָהָם וּבְכוּ וּזְרַק כֹּל אִמֵּר מִמְּסֵרָה וּרְשׁוּ אֱלֹתֵרָאָב עֲלִי רוּסָהָם פִּי אֱלֹהֵא: 13 וְנִלְסוּ מַעָה עֲלִי אִלְאִרְיִן סַבְעָה אִיאָם וּסַבְעָה לִיאֵל וְלִים מִן יִכְלִמָּה בַּכְלָמָה מִמָּא רֵאוּ 15 אֵן אִלּוּגַע קִד עֲשֵׂם גִּדָּא:

ג.

1 בַּעֲד דִּלְךָ פִּתַּח אִיּוֹב פִּאָה וְלֵם דִּהֲרָה:

אֵעֵלֵם אֵן אִלּוּמָאָן נִפְסָה לֹא יִלְחָקָה אֱלֵלֶעַן וְאִלְשֶׁתָּם וְלֹא גֵאָ מִן אִלּוּאִיָּה וְאִנְמָא

O 6 פִּאֲתַכְדִּי לָהּ חִזְפָּה | B 8 כְּכִלָּאָם | B 9 יִכְמִי | B 12 יִנִּי Q יִנִּי | O 13

אֵעִינָהָ | Q 14 עֲלִי אֱלֹתֵרָאָב | 18 (אִלּוּאִיָּה) כִּי אִלּוּאִיָּה.

6. בִּיאוּר: רַצְנוּ לִסְר שְׁהִנְסִין לֹא יִפּוֹל אִלָּא בְּהִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ וְהַנֶּפֶשׁ וְהַנֶּפֶשׁ נִמְצָאִים יַחַד. וְשָׁמְרוּ כְּמוֹ הַשְׁמֵר כִּי כֵן הוּא אוֹסֵר שָׁמֵר לֶךְ אֵת אִשֶּׁר אֲנִי מַצֹּךְ וְאַחֵר כֵּן אִסֵּר הַשְׁמֵר לֶךְ פֶּן תַּכְרוֹת וְאַחֵר רַק אַתָּם שָׁמְרוּ מִן הַחֶרֶם מַעֲמֹו הַשְׁמֵרוֹ. (וְכֵן פִּי הַרִי"ק: הַשְׁמֵר פֶּן תַּדְרִב בְּנַפְשׁוֹ וְדוּמָהּ וְרַק אַתָּם שָׁמְרוּ מִן הַחֶרֶם כְּמוֹ הַשְׁמֵרוֹ).

7. בִּיאוּר: פִּעַל וִיךְ שָׁב אֶל הָאֵל יְיָ כִּי אֵין פִּעַל זִוְלָתוֹ (וְעִינִן פִּי הַרִי"ק. — וְהָרִי בְּחַיִּי מִכִּיָּא פִּי הַגָּאֹן בְּאִרְכּוּת: וְכֵה שְׁכַתָּב וִיךְ אֵת אִיּוֹב אֵינוֹ חֹדֵר אֶל הַשֶּׁטֶן כִּי בֵּן אָדָם אֵין לֹ רְשׁוֹת בּוֹה וְהִנֵּה הוּא חֹדֵר לִשְׁם יְיָ וְיִצָּא הַשֶּׁטֶן מֵאֵת פְּנֵי ה' וִיךְ ה' אֵת אִיּוֹב . . . וְכֵה שְׂאֵל בִּיאֵר וִיךְ ה' לִפִּי שְׂאֵין דֶּרֶךְ הַכְּתוּב לְהוֹכִיר הַשֶּׁם עַל הַפּוֹדֵעֲנוּת כִּי אִם בְּהַצְלָה כַּעֲנִין (מַלְכִים ב' ו' יִית) הֵךְ נָא אֵת הַגִּי הוּא כְּסוּיִדִּים וְלֹא אִמֵּר ה' הֵךְ נָא כְּמוֹ שְׂאִמֵּר בְּהַצְלָה (שֵׁם ב') ה' פִּקָּח נָא אֵת עֵינֵי אֱלֹהִים וְיִרְאוּ).

8. בְּפִירוּשׁ שְׁבַעִים מִלּוֹת סִימָן ע' כְּתַב ר"ס: לְהַתְגַּדֵּר בּוֹ אֵין מִגְדִּינִן לֹא מִנְעֵל חֲדָשׁ (וְכֵן בְּסַפֵּר לִר' יוֹנָה עֶרֶךְ גִּרֵּד אֵין מִגְדִּינִן לֹא מִנְעֵל חֲדָשׁ וְלֹא מִנְעֵל יִשָּׁן) וְהוּא בְּשַׁכְתָּ דָּף קִמְ"ב רִישׁ ע"ב וְשֵׁם גִּרְסִינִן אֵין מִגְדִּינִן אֲבָל בְּתוֹסַפְתָּא פ' ד' וְכֵן בְּרִי"ף גִּרְס' אֵין מִגְדִּינִן.

9. פִּי בִּרְךְ אֱלֹהִים כְּפּוֹר בְּאִלְהִים.

12. פִּי הַשְׁמִיטָה בְּאִוִּיר (עִינִן פִּי ר' מִשָּׁה קִמְחִי: לְמַעַלָּה בְּאִוִּיר שְׁחוּא פְּנֵי הַרְקִיעַ).

עריאן כרנת מן במן אמי ועריאן ארנע אלי אלקבר אללה אעמי ואללה
אכד יכון אסם אללה מבארכא:

שמה אלתי מתל שם פחדו פחד (תהלים י"ד ה') ישיר אלי אלארד ואיצא
כי עת לכל חסין ועל כל המעשה שם (קהלת ג' י"ג) ישיר בה אלי יום אלקיאמה.
22 בעד גמיע הדה אלאמור לם יכמי איוב ולם יקע פי רבה:

5

ב.

1 פלמא כאן יום גאו פיה אוליא אללה פאנתעבו בין ידיה
חצר אלמעאנד מעהם: 2 פקאל אללה לה מן אין תגי פאגאבה וקאל
מן אלטוף פי הדא אלבלד ואלסלוך פיה: 8 קאל אללה לה אנעלת
באלך אלי עבדי איוב אן לים מתלה פי הדא אלבלד רגל צחיה מסתקים
10 מתקי אללה זאיל ען אלשר ועאדה מתמסך בעצתה ואסתאדנתני בה
פי אן אהלכה מגאנא:

ותסיתני וסאלתני מתל ויסיתו לעלות (דה"ב י"ח ב').

4 פאגאבה וקאל כמא אן עצוא דון עצו כדאך גמיע מא ללמר
יגעלה דון נפסה:

15 כשף אללה ללנאס מא כאן פי קלוב אלמעאנרין במסאלתה להם חתי קאלו
עור בעד עור.

6 לכן מד ידך ואדן בשי מן עפמה או מן לחמה אן לם יסתקבלך
פיכפר בך: 6 פקאל אללה לה הודאה פי מראדך אמא ען נפסה
פאחרס:

20 יעני אן אלמחנה לא חקע אלא ואלנפס מע אלנפס מונוראן. ויכון שמר מתל
השמר לאנה יקול שמר לך את אשר אנכי מצוך היום (שמות ל"ד י"א) אלדי הו

B 5 פי גמיע הדה אלאמור: O בעד הדה אלאמור: B יכפ | B 7 מוסיק בסוף פסוק
א': פאנתעב בין ידיה | B פקאל אללה לה מסתחא | BD פאגאבה וקאל לה | D 10 ואסתאדנתני
פי אהלכה | OB 18 גמיע מאל למר | 17 (כשי) B חסר | B 19 אחרס.

21. ביאור: שמה הוא שאל כמו שם פחדו פחד והוא רומז אל חעולם הבא ועוד
על כל המעשה שם רומז בו אל יום התחיה (עיין פי' ראביע ור"ק).
22. פי' ולא נתן תפלה לאלהים: ולא חרף אלהיו.

3. ביאור: ותסיתני שאלת מסני כמו ויסיתו לעלות.

4. פי' כמו שיתן האדם אכר תחת אכר כן יתן כל אשר לו תחת נפשו (ועיין פי'
הראביע: ויש אומר כי מנהג האדם להסתיר עינו אם יפחד ממנה בעבור היותה נכבדת.
ופי' הרי"ק: כאשר יבוא להכות אדם בראשו יגן בעדו בזרוע). — ביאור: גלה האל לבני אדם
מה שהיה בלבות השוטנים על איוב עד שאמרו עור בעד עור.

מאשיתה: 11 לכן מד' ירך ואדן אלי שי מן מאלה אן לם יסתקבלך
פיכפר כך: 12 פקאל אללה לה הודא גמיע מא לה פי מראדך עדא
אליה לא תגעל מראדך תם כרג אלמעאנד מן בין ידי אללה:

יד מראד מלל היד יואב (שמואל ב' יד י"ט). ואלנהי ען אלסואל פי נפסה
לאנה [לם ירד] אנתראמה. 5

13 פלמא כאן יום בנודה ובנאתה אכלין מעאמא ושארבון כמרא
פי מנזל אכיהם אלכבר: 14 פאדא ברסול קד אקבל אלי איוב פקאל
לה כאנת אלכבר תחרת ואלאתן ראעיה אלי גאנבהא:
מלל על ידו החזיק עזיאל בן חרהיה (נחמיה ג' ח').

15 פוקע קום מן שבא פאכדוהא וקתלו אלגלמאן באלסיף
ותכלצת אנא וחדו לאכברך: 16 בינאה מכאמבה חתי קד אקבל אכר
פקאל קד וקעת נאר מן אלסמא פאשתעלת פי אלנגם ואלגלמאן
פאכלתהם ותכלצת אנא וחדו לאכברך: 17 בינאה מכאמבה חתי
אקבל אכר פקאל אלכסדאניון צארו תלאת פרק פאנארו עלי אלגמאל
פאכדוהא וקתלו אלגלמאן באלסיף ותכלצת אנא וחדו לאכברך: 15
שלשה ראשים מלל שלשה ראשים הראש אחד יפנה וגו' (ש"א י"ג י"ז).
ויפשמנו ונארו מלל כי פשמנו פלשתים על הארץ (שם כ"ג כ"ז).

18 בינאה מכאמבה חתי אקבל אכר פקאל בנך ובנאתך כאנו
אכלין מעאמא ושארבין כמרא פי מנזל אכיהם אלכבר: 19 פאדא בריח
עסימה אקבלת מן גאנב אלכר פוצלת אלי ארבע זואיא אלבית פוקעת
עלי אלצביאן פקתלתהם ותכלצת אני וחדו לאכברך: 20 פקאם איוב
וכרק ממטרה וגו' מן שער ראסה ווקע עלי אלארץ סאגדא: 21 פקאל

B 1 אלם יסתקבלך | 3 לא תגעל ירך | 5 ככ"י אכתר אמה בשתי חיבות וחסר „לם
ירד" | D 6 ובונה | B אכלון פיה | D 8 גאנבהן | BD 10 פאכדוהם | BD 11 חתי אקבל |
D 13 אד אקבל | B 14 פנארו | O 19 ושארבין שראבא.

11. פירש אם לא על פניך יברכך: אם לא יקדם פניך ויכפור כך. עיין פי' ר' יוסף קמחי:
לפניך היה כופר.

12. ביאור: ירך פי' רצונך כמו היד יואב בכל זאת ואמר עליו לבקש נפש איוב
כי לא חפץ להמיתו. (ור' בחיי תביא מפירוש הגאון: וחנה העדה הרעה הזאת שנאורו שנאה
גדולה וקנאו אותו על הצלתו והשם ית' השלים עליו האיש שקראו שמו ונסמר בידו להכניאו
לידי נסיון בממונו ובגופו ולא להמיתו).

14. ביאור: על ידיהם על צדס כמו על ידו החזיק.

15. פי' שבאו אנשים משבא.

17. ביאור: שלשה ראשים כמו שלשה ראשים הראש אחד יפנה וגו'. ויפשמנו כמו כי
פשמנו פלשתים על הארץ.

ילחך אלחיואן בהא אלמקראם ואלגראף ואלאנתקאם ואלחקר ואמתימא אלשוואל. ואמא קוף אלשהוף פבהא ישתאק אלחיואן אלי אלגרא ואלי אלחלקיה וסאיר אלדואעי. ותעלם מן דלך אן צפף עדל אלנאטק אן תכון אלקוואן אעני אלנצב ואלשהוף מדענף ללסכר פאדא גלב עליה אחדאמהא כאן דלך גורא ולמא פאן תנוו אן תפעל אלמלאיכף אלחסר אלדי הו אחר אנואע אלנצב לזמת תגיוו וקוע אנואע אלשהואת 5 מן אלמלאיכף מתל אלאלכל ואלשרב ואלנכאח וסאיר אלמאמור אלוסלף אלדלף אלתי קד צאן אללה תעי מלאיכתה ענהא.

7 פקאל אללה לה מפתתחא מן אין תני פאנאבה וקאל מן אלטוף פי הדיא אלבלד ואלסלוך פיה:

10 יכון אלמטאב לה כאלמטאב אלי אבימלך פי סכב אברהים (בראשית כ' ג') ו[אלי] בלעם פי סכב ישראל (במדבר כ"ב ט'). והדיא אליום מלמע ומחצר משהור ענדהם.

8 פקאל לה אנעלת באלך אלי עבדי איוב אד לים מתלה פי אלבלד רגל צחיה מסתקים מתקי אללה זאיל ען אלשר: 9 פאנאבה וקאל אמנאנא יתקי איוב רבה: 10 אלא אנך קד חנבת ענה וען אלה 15 וען גמיע מא לה וחמתה ובארכת לה פי עמל ידה ואיסר פי אלבלד פי

9 O פי הדיא אלארץ | BOG¹ ואלמסיר (ועיין רס"ג לבראשית ו ט. יז א, כד כ וכו') | G¹ 14 מתקי מן אלה | G¹ 15 (וחמתה) G¹ חסר | B פי גמיע עמל ידה.

והשנאה ורדיפת ממון. ובכח התאוה ישתוקק אל המזון ואל המשגל ושאר דברים הצריכים לו. ותדע מזה כי תואר צדקת המדבר הוא שיהיו שני הכחות רצוני לומר הכעס והתאוה משועבדים לשכל ואם גבר עליו אחד מהם יהיה זה עול וחשא. ולפי זה אם תאמר שיתכן שיעשו המלאכים בקנאה שהיא אחד ממיני הכעס מחויב אתה לומר שיתכן היות במלאכים כל מיני התאוות כמו האכילה והשתיה והוויז ושאר דברים המגונים והמכוערים אשר הרחוק מהם האל ית' את מלאכיו. (עיין תשובת דונס בן לברס על ר' סעדיה סימן ס"ו ופירושו הרמב"ע לסמוק וז' פירושו רשב"ץ לאיוב המכונה אוהב משפט. ובספר כד הקטח לר' בחיי ערך השגחה מביא פי' ר"ס באריכות ובתוך הדברים שהביא ר' בחיי נמצאו פרטים שאינם פה בביאור ובתוכם: ומה שהזכיר השטן בפרט מאחר שהיה מכללם וכמותם [שהיו אויבים לאיוב ומקנאים בו] לפי שהאיש ההוא גדול היה מכולם וכולם היו נמשכים אחרי עצתו כדמיון קרח ועדתו. גם ר' יונה בשרש בנה תרגם בני האלהים „אוליאל אללה“ ר"ל חסידיו אל).

7. חוסף בתרגומו מלת „מפתתחא“ (= „מסתתתחא“) ר"ל ששאלת האל היא להתחלת הדבור ואיננה שאלה לדעת ועיין הוספה כוז בתרגומו לבראשית ג' ט' וד' ט' ובמדבר כ"ב ט'. — ביאור: דבור האל אל השטן היה כדבורו אל אבימלך בגלל אברהם ודבורו אל בלעם בגלל ישראל. והיום ההוא היה יום אסיפה וכניסה ידוע אצלם. (ור' בחיי הביא באריכות: ובתוך אותו הקיבוץ ואותו המעמד בא דבור השם לאותו האיש המקסרג הגדול כדי שישמעו השאר וישיעו כי איוב היה צדיק גמור ושתפרסמו זכויותיו בעמים ושיודע צדקו ביניהם . . . ואע"פ שהאיש המקסרג בעל השנאה והקנאה והכעס לא היה ראוי לדבור השם יתעלה בא אליו לכבוד איוב . . . כבוא הדבור לאבימלך לכבוד אברהם או ללבן לכבוד יעקב או לבלעם לכבוד ישראל ושאלת השם לאיש המשפין הזה מאין תבוא כשאלת השם לקן אי הכל אחיך או לאדם איכה או לבלעם מי האנשים האלה ורבים ככה ופי' משוש בארץ משוש בארץ הזאת).

9. עיין מה שכתב ר"ס בספר אמונות ודעות בסוף מאמר ג': . . . היו אומרים עליהם תכופים כי אינם עובדים אלהיהם כי אם לשמירת תאונתם וכאשר ידעת שאמרו על איוב.

צואעד באחצא גמיעהם לאנה כאן יקול לעל קד אכמאו ומענו עלי
אללה פי אנפסהם כדא כאן יעמל איוב סול אלזמאן:

וכאן אלקול פי תפסירה אלצאלחא אלואחרה מן גמלה עמל איוב אלצאלח
אעני קצה אלקראבין והעלה עולות מספר כולם סנקול אן אלכתאב אמא אסדרהא
ליס לאנהא אפצל חסנאתה ולא לאנהא לס תכן לה צאלחאת סואהא [בל] אלאליק⁶
לעלמה במא סידרך בעד דלך פי אלמציבה לאן אלאולאר כאנו מנתמעין כקולה
ויהי היום (פסוק י"ג) ובעד דלך ליערפנא אן חאשיה איוב לס תכן [תצם] מן יכמי
באלפעל אללהם אלא חאדם או נאמר יכמר עלי כאלה פיסתגפר לה איוב באלקראבין
כקי וברכו אלהים. ואמא צאלח איוב פליס יחצי . . . . פיכון עדר קראבין איוב פי
אלסנה קית ראם י' רווס פי כל אסבוע . . . .

10

6 פלמא כאן יום נאו פיה אוליא אללה פאנתצבו בין ידיה חצר

מעאנר איוב מעהם:

פסרת בני האלהים אוליא אללה מתל בניס אתם לה' אלהיכם (דברים י"ד א')
בני בכורי ישראל (שמות ד' כ"ב) לא בניו מומס (דברים ל"ב ה') פכאנו ינתמעון
ללמאעה ואלעבאדה. ופסרת להתיצב פאנתצבו מתל וכי ייזד איש על רעהו להרגו¹⁵
בערמה (שמות כ"א י"ד) ומתל ובת איש כהן כי תחל לזנות (ויקרא כ"א ט'). ואמא
אלשטן פאנה עלי אלחקיקה אנסאן מתל ויקס ה' שטן לשלמה את הדר האדומי
(מ"א י"א י"ד) וכקולה ען יהושע בן יהוצדק והשטן עומד על ימינו לשטנו (זכריה
ג' א') ואלמעאנר פהו רחום בעל טעם ושמישי ספרא (עזרא ד' ה') כקולה ובמלכות
אחשוורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישיבי יהודה וירושלם (שם ד' ו'). וקד²⁰
תעלם אן ללנפס ג' קיי והי קיי אלפכר ואלנצב ואלשהוה. פאמא קיה אלפכר פבהא
ימיו אלננסאן אלצואב מן אלכמא ואלחק מן אלכמא. ואמא קיה אלנצב פהי אלתי

G¹ 1 ופענא עלי רבכם | O 2 פי קלובחם או פי אנפסהם | (יעמל) B יצנע |

10—8 מכי G¹. ובכיו O בקצור: אלאליק פי זכר הזה אלפצילה דון סאיר פצאילה ליעלמא
אן חאשיה איוב לס תכן תצם מן יכמי באלפעל אללהם אלא חאדם . . . ענה איוב באלקראבין
תם איצא לידכר אנתמאעהם ללכאינה אלתי נאלתהם | O G¹ 11 נא | G¹ 12 אלמעאנר.

6. ביאור: מה שפרט הכתוב מעשה הקרבנות אשר העלה איוב איננו בעבור שזה היה
הגדול מכל מעשיו הטובים או שלא היו לו מעשים טובים וזולתו אלא בעבור שידע מה שיקרתו בהיות
בניו ובנותיו יחדו בבית אחיהם הבכור. ועוד בא ללמדנו כי במסכת איוב לא היה חומא
בפועל כי אם על ידי חרחור או מחשבת שעלו בלב אחד מהם וכפר עליו איוב בקרבן זהו שאמר
וברכו אלהים בלבכם. אבל ליכיות איוב אין מספר. ומספר הקרבנות אשר העלה בשנת חמש
מאות בחמה עשר בכל שבוע.

6. ביאור: פירשתי בני האלהים חסדי אל כמו בניס אתם לה' אלהיכם בני בכורי ישראל
לא בניו מומס וחיו מתאספים ליראת אל ולעבודתו. ופירשתי להתיצב כאלו אמר ויתיצבו כמו להרגו
בערמה כי תחל לזנות (שהוא ספור מעשה לא ספור כוונה). והשטן הוא על דרך האמת בן אדם
כמו ויקס ה' שטן לשלמה וכאמרו על יהושע בן יהוצדק והשטן עומד על ימינו לשטנו וזה השטן
היה רחום בעל טעם ושמישי ספרא כאמרו ובמלכות אחשוורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה. והנה
ידוע כי יש לפשט שלשה כחות והם כחות השכל והכעס והתאוה. בכח השכל יכיר האדם בין
הישר והשגה ובין האמת והשקר. ובכח הכעס ישיג בעל תחיים האומץ וחזק לב והתחנקות

ואלמעיל (א' כ') וגיר דלך. וליס מנהא קול ידל רלאלה ואצחה פלדלך חזסת זכרהא ואסתגני [ען]וצף אלכסר עליה. ואנתהית סיה אלי אלנקל אנה לים מן ישראל וכדלך אצחאבה עלי מא קד בינה . . . ואמא אלעצר כאן סיה איוב ואן כאן אלניץ לס ישרחה פאן אלזבר קד בינה אנה כאן פי אלדי כאן אבאונא סיה במצר מקימין ואן משה רבנו דון כתאבה ען רסאלה עז וגל ואזרנה אלי אלאמה והיא מן אלקול אלחק. ומן זאלף עלי היא קאל אנה כאן בעד דלול אלאבא אלי אלשאם שהו אנמא עול איצא עלי שבה צעאף מתל להם לבדם נתנה הארץ (טז י"ט) רגע ימותון (ליד כ') ואשבחה דלך ולא חאנה בנא אלי אתבאת כסר אלשבה. וקאל אלכתאב ענה וסר מרע לס ירד בדלך אנה כאן אולא עלי חאל מעציה חם אקלע ענהא בל אראר בה אנה זאל מן אלשר ואלגור פי אלעאלס ולם יפעלה מן אלאצל והיא נפיר קולה הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה (כח כ"ח) ואיצא חכם ירא וסר מרע (משלי י"ד ט"ז) ואיצא סור מרע ועשה טוב (תהלים ל"ד ט"ז) ומא אשבהה.

2 פולד לה סבעה בנין ותלאת בנאת: 8 וכאנת מאשיתה סבעה
אלאף ראם מן אלגנם ותלאתה אלאף מן אלגמאל וכמם מאיה זוג מן
15 אלבקר וכמם מאיה אתאן ועבידא כתירא גרא וכאן דלך אלרגל אנל
מן גמיע בני קדם:

ואלאקרב פי תצדירה בעד אלכנין ואלבנאת ואלמלך אלדי מלך למא עלם
במא ערצה מן הלאך מאלה וולדה פתקדם פאעלמנא כתרה דלך.

4 וכאנו בנוה ימצון ויעמלון מגלסא כל יום ענד ואחד מנהם
20 פיבעתון וידעון בתלאת אכואתהם ליאכלן וישרבן מעהם: 5 וכאן אדא
אנתהת אדאם אלמגאלס יבעת איוב פיטהרהם וידלג באלגדאדא יקרב

13 (פולד) G¹ ותואלדוא | G¹ 14 גמל | (חג) פדאן | O 15 אכבר אהל אלמשרק |
18—17 מכ"ז G¹. ובכ"ז O: ואלאקרב פי תצדירה . . . ואלמלך למא עלם . . . פתקדם
באעלמנא מקראר דלך | O 19 פי בית רגל מנהם | G¹ 20 ויאכלון וישרבון | O 21 אדאם
אלמגלס | O פיטהרהם או פיעדהם (עיין תרגום רס"ג לישעיה י"ג ג לססתעד' ת' למקדשי |

לזכור הראיות האלה או התשובות אשר עליהם. והגעתי בו לדברי הקבלה שאיוב וכן חבריו
לא היו מישראל. אבל זמנו של איוב איננו מפורש בכתוב אבל בא בקבלה שהיה בזמן שהיו
אבותינו במצרים ושמשו רבינו כתב ספרו על ידי נבואה והוציאו אל האומה וזה דבר אמת.
ומי שחולק על זה אמר שאיוב היה אחר שנכנסו אבותינו אל ארץ כנען ולא סמך בזה כי אם
על ראיות חלשות כמו להם לבדם נתנה הארץ רגע ימותו והדומה לזה ואין לנו צורך להשיב
עליו. והכתוב אמר על איוב וסר מרע איננו רוצה בזה שהיה בתחלה ברע וסר ממנו אלא
רצונו לומר שלעולם סר מן הרע ומן העול ולא עשהו כל עיקר וזה דומה לאמרו וסור מרע
בינה והדומה לזה.

8. תרגם ועבדה בלשון עבדים ובבראשית כ"ז י"ד תרגמו במלת "חשם" ר"ל אנשי ביתו.
- ביאור: הקדים לזכור מספר בניו ובנותיו וכל קנינו בעבור שידע מה שיקרחו מאברן קנינו
ובניו והודיענו בתחלת כמה היו.
4. ר' יונה בספר חשרשים ב"ש איש תרגם: "ענד כל ואחד פי יומה".

א.

1 כאן רגל פי בלד עויץ אסמה איוב וכאן דלך אלרגל צחיחא
מסתקימא מתקי אללה זאילא ען אלשר:

אלחק פי קולה ארץ עויץ אן יכון הוא אלבלד הו בלד עויץ אבן אזי אברהם
(בראשית כ"ב כ"א) לזונה שתי. אלאול מנהא לאן כתירא מן אלסלף ירוון דלך ואיצא
אן אלאקרב פי אלממאתלאת הו הוא לאן אליהוא איצא יקול סיה הבוי (ל"א ב') 6
וקד נגד לנחור אזי אברהם אבנא יקאל לה בוז (בראשית שם) כמא אן לה אבנא יסמי
עויץ לקולה פי אלתורה את עויץ בכורו ונו'. ואיצא בלדד השוחי ינסב אלי שוח בן
אברהם לקי' ותלד לו את זמרן ונו' (שם כ"ה ב'). ואלאקרב פי אליפו אן יכון אבן
תימן אבן אליפו בן עשו לקי' ויהיו בני אליפו תימן ונו' (שם ל"ז י"א) ולדלך קאלו
אליפו התימני. ויכון צופר הנעמתי מן בעיץ אלאפראד אלתי לס תשרת. ובעיץ 10
אלמפסרין יסמי ארץ עויץ אלנוטה. סאן כאן לה עלי הוא דליל ואלא פאתרכהא
בחאלהא כלמה עבראניא. [ואמא מן אי' אלקבאיל הו סאן אלסלף איצא ירוון] אנה
מן אולאד הוא אלרגל אלמצדר בה אעני עויץ בן נחור . . . . . מעמא אזי אעלם
אן כתירא מן אלנאם קד לאצו פיה. מנהם מן געלה מן אלאסראילי' ומנהם מן
געלה כהן ואקול אן גמיע מא תבתה מן דליל אנמא הו מתל שבה אלקרבן (א' ה') 15

B1 רגל כאן | G1 2 מתקי מן אללה | O מן אלשר | 3 ביאור פסוק א' הוא מכו'
G1 ובכו' O נמצא קצור מסנו וזה לשונו: אקרב מא יקאל פי עויץ אן יכון בן אזי אברהם
וכדלך ירוון אכתר אלסלף ובעץ אלמפסרין יגעלה בלד אלנוטה. ואמא מן אי' אלקבאיל הו סאן
אלסלף איצא ירוון אנה מן קבילה הוא אלרגל אלמפסרין עויץ וידברון אלסלף איצא אן עצרה כאן
ואבאנא מקימון במצד ומוסי אלרסול הו אלדי דון כתאכח ען רסאלה אללה תעי ואכרגה אלי
אלאמא. — וסר מרע לס זיל כדלך ומתלה סור מרע ועשה טוב חכם ירא וסר מרע.

1. ביאור: ארץ עויץ היא ארץ עץ בן אחי אברהם מכמה פעמים. הראשון הוא
שרבים מהקדמונים שנו זה ועוד שהיא הדעת היותר קרובה בזה כי גם אליהוא נאמר עליו הבוי
וכבר נמצא לנחור אחי אברהם בן ששמו בוז כמו שיש לו בן ששמו עויץ. וגם בלדד השוחי
נתייחס אל שוח בן אברהם מקסורת. ותקרב באליפו שחוא בן תימן בן אליפו בן עשו ולפי זה
קראוהו התימני. וצופר הנעמתי היה אחד היחידים אשר לא נחפרשו שמותם. ואחד המפורשים
יקרא ארץ עויץ בשם גטא (היא בקעת דמשק) ואם היה לו ראייה על זה מוטב ואם לא הנח חמלה
העברית כמו שהיא. ועל משפחת איוב אמרו הקדמונים גם כן שהיה מבני עויץ בן נחור אשר
קדם זכרו. אבל יש אנשים הרבה שחקרו בזה יש שאמר שהיה מישראל ויש שאמר שכהן היה
ואין לו על זה ראייה אלא דברי ספק כמו העלה שהקריב ומעילו והדומה לזה ואינני צריך

אלמקדמאט אנרי כלאמה ודו [אן] אבדי מן כל מקאלא מן כלאם איוב ואצחאבה מואסיקא
 אלתי הי חשו פי אלן קצא] [ונשי אל] מעני אמא בתשביב ואמא בחשייע. ואבין כל
 גואב מן כל ואחד מנהא . . . . . צאחבה אלמחקדם חתי יכון איוב אדא קאל
 מקאלא מא תם סמע גואב אליפו ענהא לא ינו אן חבון דעוואה פי אלמקאלא אלבי
 5 הי דעוואה אלואלי אלתי תקדמת לה פי אלמקאלא אלואלי בעינהא לאן חלך אלדעוי
 כאן קאלהא קבל אן יסמע כלאם אליפו והיה אלתינה אלתי קאלהא בעד מא סמע
 גואב אליפו סינבני אן חבון דידא על קול אליפו. ונפיר הדא איצא לא ינו אן יכון
 אלמעני אלדי ירהב אליה בלדד פי כלאמה דו אלמעני אלדי דהב אליה אליפו פי
 כלאמה לאן גואב אליפו כאן הדא על כלאם איוב אלאל גואב בלדד יב אן יכון
 10 מואויא לכלאם איוב אלבי וכדלך סאיר אלמקאלא על הדא אנסקהא. וכדלך אלבי
 מקאלא אלתי קאלהא איוב [פא] מסבנה ענה אצחאבה צופר חו אלל אלמנקסעין
 אליפו ובלדד תם קאל אליהא ד' מקאלא אונבת אן אבדי מן כל מקאלא מן
 כלאם איוב אלבי אלפואסיק הי אלמקאלא וקאבלהא ססוק או מואסיק מן כלאם
 אליהא חתי יכון דלך גואבא חאמא סיכון כלאם אליהא אלאל גואבא לכלאם איוב
 15 אלאל וקולה אלבי גואבא ללחאני וקולה אלבי גואבא ללחאלת ויצייר קולה אלדי
 דידא לם ימכן ואחד מן אלדי נפר אלדד עליה. וכדלך אבין מעני אלבי. ....
 וסתרי פי הדא אלכתאב חל משכלא הדא אלספר וכשף כלאם כל ואחד מן
 האולא אלנפר חתי יכון בלדך גואבא למן תקדמה וביאן מא יתאג אלי אסתשהאר
 מן אללנה במנא מא או מן אלמעקול בחנה מא או מן נץ אד מחכם או מן אחר
 20 אלנביא אלצאדקה וכל דלך באכתצאר מן דיד לא יסול פיתקל ובאללה אסתעין.

6 (אלתאני) G¹ אלמאנין. | 20—17 (וסתרי . . . אסתעין) מכי O ודא קצור

המאמר חארוך אשר הקדמתו מכי G¹.

בתרחבה. ואבאר כל מענה אשר לכל אחד מהם כפי מענה חברו קודם לו ולפי זה כאשר אמר
 איוב מאמר מה ואחר כן שמע מענה אליפו עליו לא יתכן שתחיה מענתו במאמר השני היא
 מענתו הראשונה הקדמת לו במאמר הראשון בעצמה כי השענה הזאת היה אומר אותה קודם
 ששמע דברי אליפו וצריך שתחיה השענה השנייה אשר אמר אחרי ששמע מענה אליפו
 תוספת על מאמר אליפו. וכמו זה גם כן לא יתכן שיהיה הענין שנשנה אליו בלדד הוא
 הענין שנשנה אליו אליפו כי מענה אליפו היה מול פני דברי איוב הראשונים ומענה בלדד
 צריך שיהיה כנגד דברי איוב השניים וכן שאר המאמרים אערכם על זה הדרך. וכן בשלישה
 המאמרים אשר אמר איוב ושתקו סמנו רעיו צופר והוא הראשון אשר שבת מלענות ואליפו
 ובלדד ואחר כן אמר אליהא ארבעה מאמרים נתחייבתי לגלות מכל מאמר מדברי איוב שלשה
 הפסוקים אשר הם חזונו בו ולשית כנגדם פסוק או פסוקים מדברי אליהא עד אשר יהיה בזה
 מענה שלם ויהיה אם כן מאמר אליהא הראשון מענה למאמר איוב הראשון ומאמרו השני מענה
 לשני ומאמרו השלישי מענה לשלישי ויהיה מאמרו הרביעי תוספת לא יכול אחד מהארבעה
 אנשים לחשוב עליו. וכן אבאר ענין שלשה [מאמרי האל ית'] . . .

ואתה תראה בספר הזה חתרת קשיות זה הספר וגילוי דברי כל אחד מהאנשים האלה
 עד שיהיה בזה מענה לאשר קדמו וביאור מה שצריך להביא עדות עליו מן הלשון באיזה העברה
 או מן המושכל באיזה טענה או מן פסוק אחר שהוא ברור בעינינו או מקבלת הנביאים הנאמנת
 וכל זה בקיצור למען לא יכבד (על הקורא) באריכותו. ומהאל מבקש עזר.

קאל אלמחולי לעבארתה אן ונדת כחירא מן אלמח' ירון הוא אלכתאב בעין
מסתלק צעב [עלילה] אלחסיר ואלעבארה מן וגוה שתי. אלאול מ[עני] קצ'ה אלשמן
מן הו וקולה וכיף גרי מנראה. ואלכי אילאם איוב אלנבי מע אלשהארה לה אנה תם
וישר. ואלני כיף גרי אלנפר בין איוב ואצחאבה ואליהוא ומא כאן ידעיה כל ואחד
מנהם וכיף כאן גואב בעצהם לבעין ומעארצה בעצהם לבעין. ואלר' תחציל אליאת ⁶
אעני אלפואסיק אלתי הי גרין כל מקאלה באנה קד לפית עלי כחיר מן אלנ[אם]
באכתאר אלכלאם ואמנאב[ה] חתי נשי אלכלאם אלמעתרין מן תשביב ותשייע וחשא
אלכלאם אלדי הו [גרין] אלקצה. ואל[ה] אלפואיר[אלמנשיה] פי דרג בלאם אללה תבארך
[ותעאלי] מא הי ומא וצלה (?). קר [חאר בה] אלנאם חתי נסב כחיר מנהם אלי פנון
כחיר' מן אללשט וכאר הוא אלכתאב מן חית קצר אלחכים בה אסתללאח עבאדה ¹⁰
אן ינקלב סיצייר להם אסתספארא. וענה ללך פאלומת נפסי עבארה הוא אלכתאב
עלי אללאצול אלני אלתי בהא יעבר אלמעברון למיע כתב אללה והו אלמנרום פי חלף
אלעקל [ה] אלמסתעמל פי לנח אלקום אלדין פי מא בינהם [כתב] אלכתאב ואלאסכאב
אלתי אלארהם מתצמנאת ען קרמאיהם ען אנביא אללה גל ועו אלתב אלאול מנהא
אולא ואלתאני תאניא ואקול אן אלקרם פי כל תפסיר הו אלמשהור מן אלפאט ¹⁵
אלכתאב אלמססר אללהם אלא אן יחאל ענד אלעקל לך אלמשהור או תפסרה
אלאחארא. פאן אלמרתב בעד לך [הו] אלמנאו ואלמסתעמל בין אלמח' סינבי
ללמעבר אן ילנ אליה בעין אלפאט לך אלמעני אלדי אחאל הואן אלאמראן או
אחדהמא משהורה ויכון אכראה אלי אלמנאו באמצאף מן חית ינחה אלקום לא מן
חית ימנעונה וכמא כנת חכית כל שרחת פי צדר תפסיר אלתורה. פעלי הדה ²⁰

7, 1—8, 16 (קאל אלמחולי . . . מעני אלני) חסר O. | 19 (משחורה) G¹ משהורא.

| (ינחה) G¹ ינחה.

אמר המתעסק בבאורי. מצאתי רבים מן האומה רואים את הספר הזה בעין סתומה
וקשה עליהם חפירות והביאור מפנים שונים. תאחד ענין ספור השטן מי הוא ומח אמר
ואיך היה דרכו. ותבי' שתביא האל יסורים על איוב אף על פי שהעיד עליו שהוא תם
וישר. וחגי' איך התוכחו איוב ורעיו ואלוהוא ומח היתה דעת כל אחד מהם ואיך היה
מענה קצתם לקצתם ותשובת קצתם על קצתם. וחדי' באור ענין האותיות רצוני לומר הפסוקים
אשר הם כוננת כל מאמר באשר הם נעלמים מרוב בני אדם ברובי הדברים והארכתם עד שכמו
הדברים הבאים במקרה על ידי יפוי והרחבת ומלוי את הדברים אשר הם כוננת הפרשה. ותחי'
מה חמה תתועלות הנכללות בתוך דברי האל יתברך ויתעלה. וכבר [נבוכו בוח] האנשים עד
אשר הגיעו רבים מהם אל מינים הרבה מחשונות וכמעט נתפס זה הספר אשר כוון חכמם
לחקן בו עבדיו ויהי להם למשחית. וכאשר נפעמתי לזה חייבתי נפשי לבאר זה הספר כפי
שלושת העקרין אשר בהם יבארו המבארים כל ספרי האל והם הנמוע במענת השכל ושכחו
לשון העם אשר ביניהם נכתב הספר והמעתיקים אשר קבלוהו תחתם נתאמרו להם מקדמותם
בשם נביאי האל ית' וית' ואבארו על פי המדרגות האלה ראשון ראשון ושני שני. ואמר
שהמדרגה הראשונה בכל פירוש הוא המפורסם ממלות הספר המפורש רק אם יבוסל המפורסם
הזה אצל השכל או תכחישו הקבלה. והמדרגה שאחר זה הוא העברת לשון הנוהגת באומה
וצריך המבאר לתתיה אליה קצת מלות אותו הענין אשר מפורסמו בשל בשני הדברים
הנוכחים (ר"ל השכל והקבלה) או באחד מהם ותחתיה תוצאתו אל התעברה ביושר כפי
מה שהוא אפשר בלשון העם לא כפי מה שהוא נמנע אצלם כמו שספרתי זה אף ביארתי
בהקדמת פי' התורה. ועל פי התקדמות האלה אנהג בדברי הספר והוא שאגלה מכל מאמר
מדברי איוב וחבריו פסוקים שהם תוספת בפרשה וכמו את הענין אם ביפוי דברים או

ובלוי אמתחנה בה סצבר עליה והו אעפמהא תואבא קאל פיה להשיב נפשו מני שחת לאור באור החיים. וסאשרה היה אלמעאני סי וסס אלכתאב שרחא בלינא ואנמא קרמת האהנא דכרהא סקס: והיא מא אונבה אלסכר אלצחיה ואלדליל אלצחיה ולדלך ונב אללה תעאלי איוב בקולה [האף תפר משפטי] ונב אלסו וכלדר וצופר איצא עלי מא [קאלה בקולה: לאלסו חרה אפי] כך ובשני רעיד כי לא דברתם אלי נכונה כעבדי איוב ולם ילם אליהוא כל אכרנ כלאמה לאיוב מרנ קולה פכאן דלך תצדיקא לה ואיצא לאן אליהוא קדם פי כלאמה אנה ירד עלי אלקום אנמעין בקולה לאיוב אני אשיכך מלין ואת רעיד עמך סקאל ד' מקאלאת ולם ימכן ואחד מנהם אן ירד עלי תואבה פכרנ אלקול כמא ארארה.

פכתב אלחכים נל נלאה לנא אכבארהם ונעלהא [לנא] מתאלאת לנעתבר כהא וננצלה ללמאעה חתי אן אלאלאם ואלמצאיב אדא חלת בנא נעלם אנהא לא תעדו אחדי [אל] מנולחין אמא עלי דנוב סלפת מנא פתסמי עקובא סינבני לנא אן נפחין ענהא ונצלה אעמאלנא ונויל ונה אלחקציר ענהא וכקולה נחששה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה' ואמא אן תכון מחנה מן אלחכים לנצבר עליהא פתיבנא עלי דלך ולא ננסב סי אלחאלין נמיעא אללאלק עז ונל אלי שי מן אלנור כל נחקק מא וצף [בה נספה] פי כתאבה ה' צדיק בקרבה לא יעשה עולה ולדלך לקב היא אלכתאב בכתאב אלחעדיל.

2 (היה אלמעאני) G^2 הוא אלמעני. | (ואנמא . . . פקס) O חסר. | 3 והיא . . . איוב) G^1 פהיא . . . מן גהת אלמול והו אלמקים באלואגב לאן אלסכר אלצחיה ירל עלי דלך וסימא . . . אלנאמקין מן אלאכתאב אנמא הו לימתחנן ואיצא אן אללה תבארך ותעאלי ונב איוב. G^2 פהיא הו אלקול . . . אלמקדמה באלואגב לאן אלסכר אלצחיה ירל . . . ללנאמקין מן אלאכתאב הו לימתחנן ואיצא . . . ונב איוב. | 7 (ואיצא לאן) O ואלאן. — (בקולה) G^2 כמא קאל. | 8 (מנחם) $G^1 G^2$ מן אד. | 9 (עלי גואבת) $G^1 G^2$ עליה גואבא. | 14 (עלי דלך ולא ננסב) G^1 ולדלך אדא [קד] פחצנא ולם נגר שוא סמא יונב תק . . . בה עלמנא אנה מבתרא בה וסמינא מחנה וינכחנא עליהא בקול אלכתאב אשרי כל חוכי לו ולא ננסב.

הגדולה שבהן בענין גמול אמר בה (ל'ג ל') להשיב נפשו מני שחת לאור באור החיים. ועוד אבאר אלה הענינים בתוך הספר ביאור ברור ולא הקדמתי הנח אלא זכרם בלבד. וזה הוא מה שנתחייב מצד המחשבה הנכונה והראיה תבורה ובעבור זה חייב חאל ית' את איוב באמרו האף תפר משפטי (מ' ח') וחייב את אלסו וכלדר וצופר גם כן כפי מה שאמר במאמרו לאלסו (מ' ז') חרה אפי. כך ובשני רעיד וגו' ולא תוכיח חאל את אליהוא אבל תוציא דבריו אל איוב בדרך דברי אליהוא והיה זה להצדיקו. ועוד בעבור שאליהוא חקים בדבריו שהוא ישיב לאנשים כלם כאמרו לאיוב (ל'ה ד') אני אשיכך מלים ואת רעיד עמך ואמר אריבעה מאמרים ואף אחד מהם לא היה יכול להשיב על תשובתו ואם כן יצא הדבר כחפצו.

והחכם יתעלה כתב לנו הגדותם ושם אותם לנו למשל למען נקח מהם מוסר ונתקן עצמנו ליראה עד אשר נדע בבוא עלינו היסורים והצרות שאינם יוצאים משתי המעלות וזה שבאים בעבור עונות שקדמו ממנו ונקריאם עונש וצריכים אנחנו לחפש אחריהם ולהשיב את מעשינו למען נסיר ממנו התתרפות כאמרו נחששה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה' (איכה ג' מ') או שהם בחינה מהחכם יתעלה למען נסבול אותם והוא יגמול לנו על זה. ואין אנחנו מיחסיים אל חבורא ית' בשני הענינים האלה דבר מן העולה אבל נתאמת מה שתאר הוא בעצמו בספרו (צפניה ג' ח') ה' צדיק בקרבה לא יעשה עולה ובעבור זה קראתי שם הספר הזה ספר הצדוק.

עבדה ועלי אנה לא רנב לה [י]פעל דלך כמא שא אד הו מאלכה ולא יסמי דלך
 גרמא כמא אפצח בדלך מי קרלה זון יחתף מי ישיבנו מי יאמר אליו מה תעשה
 ואליי רעאה אלי הוא אלקול הו משאחדתה נמסה צאלחא וקד חלת בה תלך אלאחא.
 ובעכס הוא כאן ינח אן ינעס עלי אלעבר אלכאמר ותבון אלעלה מי הוא איצא
 משיחה בקולה ישליו אהלים לשודדים. וכאן אלישו ובלדד וצוסר אנמעין יקולון לא⁵
 יתלם אללה אלא כאפרא והו אלנאחד עבדתה או סאסקא והו אלמרתנב אלכבאר
 אלתי ענה נהי או מדנבא והו סאעל אלצנאיר סמן דלך קול אלישו וזכר נא מי הוא
 נקי אבד ונ' כאשר ראיתי ורשי ונ' מנשמת אלה יאבדו ונ' וקול בלדד הינאה
 נמא בלי בצח ונ' עודנו באבו לא יקספ ונ' בן אידות כל שוכחי אל ונ' וקול צוסר
 ועיני רשעים תכלינה ונ'. ואמא אן יולם אללה תע' עברא צאלחא פלם יכן ואחד¹⁰
 סנהם ית דלך עלי וזה [מן] אלזנה פכאן כלחם יקולון לאיזב לזלא אן לך דנוכא
 סלפת לס יתל אללה בך היה אלסצאיכ כמא קאל לה הלא רעתך רבה ונ' כי תחבל
 אחיך חנם ונ' לא מים עף חשקה ונ' על בן סביכותיך פחים ונ' או חשך לא
 תראה ונ' ואמתאל דלך כתיב. ואליי חמלהם עלי הוא הו אן עקולחם חצמת באן
 אלכבאיר תקדמת אפמאזה עדל לא ינור חם שאהרוא איזב מולמא סקאלוא מא הוא¹⁵
 אלא ען אסותחאקא דנב סבך שנה. ופי וקתנא הוא סן יקול בהיה אלמקאלחא וירי
 בהיה אלמזאהב ולמי ענהם גמיע[א] אלקול אלמרתנא והו אלקול אלזאלח קול
 אליהוא אן אללה תבארך ותעאלי קד יוצל עברה אלי נעימה באחד תלאחא אסכאב
 אלזל בתוכה בעד דנב תקדמהא קאל סיה להסיר אדם מעשה ונ' יחשך נפשו מני
 שחת ונ' ואלזאני בחמנא תבון ללעבר ואן קלת קאל סיהא אם יש עליו מלאך²⁰
 מליץ ונ' חם קאל סיה פדה נפשו מני שחת וחיתו באור תראה ואלזאלח במחן

1 (יפעל דלך) G^3 | יפעל בה הוא. | 2 (בדלך פי קולה) G^5 | פי אקואלה או קיל. |
 14 (דלך) G^3 הוא. | 15 (שאהרוא) O | ישאחרו. | 16 (דנב) G^5 אלזנב. | (אלמקאלחא)
 G^5 אלמקאלח. | (ירי בחרה אלמזאהב) G^5 חסר. | 17 (גמיעא) G^5 וען איזב.

זון יחתף מי ישיבנו מי יאמר אליו מה תעשה (פי י"ב). ומה שחביאו אל מאמר זה הוא ראותו
 את עצמו צדיק ובכל זאת באו עליו אלה חיסורים. ובחפץ זה יתבון לפי דעתו שהוא ישיב לאדם
 כופר ועלית זה גם כן רצונו כמאמרו (י"ב ו') ישליו אותהים לשודדים. אך אלישו ובלדד
 וצוסר כולם חיו אומרים לא יסיר האל אלא הכופר והוא המכחש בעבודתו או הרשע והוא העובר
 על החמירות אשר נזהר מהם או התושא והוא העובר עבדות קלות ומזה מאמר אלישו וזכר נא
 מי הוא נקי אבד ונ' כאשר ראיתי ונ' מנשמת אלה ונ' (ד' ו') ומאמר בלדד הינאה נמא
 בלי בצח ונ' עודנו באבו ונ' בן ארחות ונ' (ח' י"א) ומאמר צוסר ועיני רשעים תכלינה ונ'
 (י"א כ'). אבל לא היה אחר מהם אשר שיחקו על אופן מן האופנים שיוסר האל יתברך
 עבד צדיק והיו כלם אומרים לאיזב לזלא שחיו לך עונות שקדמו לא היה האל מביא עליך
 הצרות האלה כאשר אמר לו אלישו (כ"ב ח' - י"א) הלא רעתך רבה ונ' כי תחבל ונ' על בן
 סביכותיך פחים ונ' או חשך ונ' ומה שדומה לזה חריבה. ומה שהביאם לזה הוא שבשכליהם דנו
 שחבורא יתקדשו שמתיו צדיק ולא יעל ואחר כן ראו איזב ביסורים ואמרו אין זה כי אם כעבור
 שהוא ראוי לזה מפני עון שיעשה קודם זה. ובזמנו זה יש מי שאומרים מאמרים כאלה ותושבים
 כדעות אלה ונעלם מכלם המאמר הנרצה והוא המאמר השלישי אשר אמר אליהוא שחאל ית' ית'
 פעמים יגיע עבדו אל טובתו באחת משלוש הסבות. הראשונה בתשובה שעשה אחר עון שקדם לה
 אמר בה (ל"ג י"ו) להסיר אדם מעשה ונ' יחשך נפשו ונ' והשנינה בזכות שתהיינה לעבד אף על
 פי שהן מעשות ובהן אמר (ל"ג כ"ג) אם יש עליו מלאך מליץ ונ' אחר כן אמר בו פדה נפשו מני
 שחת וחיתו באור תראה והשלישית בבחינה ונסיון אשר בלגו בו האל והוא סכל אותו והוא

יפחר אן אלב קד ירע ולדה אלשרבאת אלמדה ואלאודיה אלכרהה לייל ענה
 אמראצה ויסתצלחה מן כישית מזאנה. ופי היא אלחמליל יקול תעאלי וידעת עם
 לבבך כי כאשר יסר איש את בנו ה' אליהך מוסרך וקד יפעל אלחכים מן אלנאם
 דלך. ואלמנולה אלג' חאל אלכלוי ואלמחנה דהו ארא ערף תעאלי מן עברה
 אלצאלה אנה יצבר עלי אלם יצלה אליה ויתבת עלי חאל צלחהה אלה בה ליחובה
 וינעם עליה ען צברה. והוא אלצבר איצא נוד ואחסאן או יצל אלעבר אלי נעים
 דאים כקולה אשרי הגבר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו להשקים לו מימי רע עד יכרה
 לרשע שחת. והוא אלאלם קד יכון פי אלמאל או פי אלנאם או פי אלנפס. פרך לנא
 תעאלי כבר בעץ אלצאלחך אלדי אמחנה סצבר עלי אלמחנה משכר לה ותצמן לה
 פי אלמנרה אלנעים אלדאים ועל לה פי אלדניא מא בה איד מא ירנא מנה פי
 דלך והו איוב אלנבי עליה אלמלאם.

חם לעלמה נל נלאלה אן אלכואמר אלוארדה עלי אבואל אלנאם ענד חלול
 אלאלאם עלי ד' צרוב עלי מול אלומאן כמא כמרת חניד פי עצר איוב אונב אלבאת
 דלך לנא לעתבר בה ונאנך באלראי אלמרצי מנחא ונעלה ואנבא ונצרך מא פי
 דלך. סאתבת לנא כבר מצאיב איוב ומא אמחנהה בה וכלאמה וכלאם אצחאבה ומא
 אדעאה כל ואחר מנחם ומרד אליהוא עליהם קצר אן יכשף בדלך מא פי קלוב
 אלנאם ענד קלה אלצבר עלי אלמחנה. סאמא [נסב] אלכארי אלי שי מן אלנור סלם
 ידעי ואחר מן האולא אלה נפר שיא מנה [סחם] נאסיון ענה תעי נמיע אנואעה
 סמן קול איוב אמנם ידעתי כי כן ומה יצדק אנוש עם אל וקול אלימו האנוש מאלה
 יצדק וקול בלדד האל יעות משפט ואם שדי יעות צדק וקול צופר [כי הוא ידע מתי
 שוא] וסאיר אלקצה וקול אליהוא לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע ונוי.
 ולכן כלסחם אַמא וקע פי אלג' אלוארא אלצבר סכאן איוב יקול ינו אן יולם אלחכים

יתברך (דברים ח' ה') וידעת עם לבבך כי כאשר יסר וגו' ולפעמים יעשה כן החכם מבני אדם.
 והמעלה השלישית ענין הנסיון והבחינה והוא כאשר ידע יתברך על עבדו הצדיק שהוא יהוה
 סובל את היסורים אשר ינועם אליו ועומד על ענין צדקתו אז יביא עליו את היסורים למען יגמול עליו
 וישיב לו בעבור סבלו אותם. והמין הזה מן היסורים ג' חסד והמכח כי הוא יגיע את העבר אל
 טובה קיימת כמאמרו אשרי הגבר אשר תיסרנו יה וגו' (תהלים צד י"ב וי"ג). והיסורים האלה יהיו
 או במסמן או בנזף או בנפש. והאל יתברך הכתיב לו נסיון אחד הצדיקים אשר נסה אותו והוא
 סבל את הנסיון והאל גמל עליו והבטיחו לתת לו בעולם הבא המוכתב הקיימת וסוד לתת לו בעולם
 הזה מה שיחוקתו בתקוהו סמנו בזה והוא איוב הנביא עליו השלום.

ואחר כן בעבור שידע יתברך שהמחשבות העולות בהמשך הזמנים בלבות בני אדם
 בבוא היסורים הם על ארבעה מינים כאשר עליו אז בזמן איוב צוה לכתוב לו זה למען
 נקח בו מוסר ונחזיק בדעת הנרצית בין המחשבות ההן ונשימנה לחובה עלינו ונסיר מה
 שזולתה. ותכתיב לו הגדת צדקת איוב ומה שבחגו בו האל ודבריו ודבריו רעיו ומה
 שאמר כל אחר סתם ומה שהשיב עליהם אליהוא וכוון לגלות לו בזה מה שיש בלבות
 בני אדם אם ימנע סבלם את הנסיון. אבל אין אחד מהמדות האנושיות האלה יאמר מאוסה
 שיהיה בו אל הבורא דבר מן העולה כי הם מרחיקים ממנו יתעלה כל מיני העולה. איוב
 אמר אמנם ידעתי כי כן ומה יצדק אנוש עם אל (פ' ב') ואלימו אמר האנוש מאלה יצדק
 (ר' יצ'') ובלדד אמר האל יעות משפט (ח' ג') וצופר הנעכתי אמר (י"א י"א) כי הוא ידע מתי
 שוא ושאר הפרשה ואליהוא אמר חלילה לאל מרשע (לד י'). אולם לא נפלה מחלוקתם כי אם
 על שלש הדעות האחרות והיא איוב וסוד יתכן שיוסר החכם את עבדו אף על פי שאין בו עון
 ויעשה זה כרצונו כי הוא קוננו וזה לא יקרא בשם עולה כאשר אמר זה במאמר ברור

- מלאה הארץ חקיק למדני סולך מא יערף מן באב אלכבר אלצארק ואלגמיע יסמאין חסד. חתי אן אלוצול אלי תסביחה ותמנידה וחמדה עלי מא אבתי ושכרה עלי מא אחסן יסמי אלגמיע חסד לקולה יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. ואיגדה אלאלאם ואלאמראין ואלמאצאר סי אלעאלם איצא גור ומצלחה ללנאם ליסרקון עקאבה ויתקון נקמתה כקולה והאלהים עשה שייראו מלפניו פאחםם אללה תעאלי 5 באלאלאם חתי איא ננאהם מנהא פלה אלגור ואלפצל וסיה יקול אלנבי כי חסדך גרול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה. וכאלקול סי אלאלאם אלמחסוסה ניר אלואצלה אלי אלנסם כדאך אלקול סי אלואצל אליה לא יפעל אלכארי דלך בעברה אלא לצלחה לה ואחסאן והו חנינך יגול ג' מנאול. אלמנולח אלאולי חאל אלחאריב ואלחסחים פאחמה ואן כאנא אלמאן ללנאסקין באלתעב ואלועב ואסתעמאל אלסכר 10 סאן דלך צלחה להם ופי דלך יקול אלכתאב מוסר ה' בני אל חמאם ואל חקן בתוכחתו. ואנמא מלל דלך באלאב אלדי יודב ולדה באלגור ואלצרב וכחיר מן אלאלאם לאסתצלחה לה ללמאעה וללחכמה כקולה סי מא בעדה כי את אשר יארב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. וכדלך יכרנ אלשאהר אן אלחכים [יתעב] נססה באלסרה ואלכר סי קראה אלכתב ובאסתעמאל אלזואמר ואלחמיו סי אלוקוף עלי דלך ולא יכון 15 שי מנה מנכרא וכמא קאל אלנבי מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים. ואלמנולח אלבי חאל אלעקובה ודלך איא אנגי אלעבר ננאיה יסתחק בהא אלעקובה כאן מן גור אלרחים עז וגל ונפלה לעברה אן יסכב לה אלמא מן אלאלאם ירהב בה ענה סיאתה או בעצה וחנינך יכון דלך אלאלאם מסמי תמחיצא והו ועלי אנה עקובה פמענאה מע[ני] אלפצל אי הו יזר אלעבר מן אלמעאדה ויצרף ענה מא 20 סלף וסיה יקול וסקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וחסדי לא אסיר מעמו. ואלשאהר 10 (לנאסקין) O אלנאסקין. | 12 (באלאב) O באלאב. | וכחיר O וכחירא.

חסד. ואסילו תהגעה אל שבותו וחלולו ופאורו על מה שגמל עלינו ותתודאה לו על מה שהיבט לנו הכל יקרא בשם חסד לאסרו (שם ק"ו ח') יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. וחמאנאו את היסורים ותהליים ותהזקים בעולם גם כן טובה ותקון לבני אדם למען יסתרו מעשיו וייראו מנקמתו כמאמר (קהלת ג' י"ד) והאלהים עשה שייראו מלפניו ותאל יתברך עשה שירגישו את היסורים עד שאם יצילם מהם יהיה זה משובתו וחסדו ובה אמר הנביא (תהלים פ"ז י"ג) כי חסדך גדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה. וכמאמר ביסורים המוחשים ובלתי נוגעים אל חנוף כן חמאמר במה שנוגע אל חנוף לא יעשנו חבורא בעבדו כי אם לתקן לו ולחטבה. ותחטבה הזאת באה בשלש מעלות. המעלה הראשונה ענין המוסר והלמוד ואף על פי ששניתם יסורים למדברים ביגיעה וטורח ושמוש הרעיון בכל זאת תקון הוא להם ובו יאמר הכתוב (משלי ג' י"א) מוסר ה' בני אל חמאם ואל חקן בתוכחתו ודמיו לאב אשר ייסר את בנו בגערה ותכחה וחריבה מן היסורים לתקנו אל היראה והחכמה כאמרו אחר זה כי את אשר יאחב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. וכן נרע לנו מראות העין שהחכם ייגע את נפשו בכדידת שנה מעיניו ובעמל לקרוא בספרים ובשמוש העיון והבחינה למען יעמוד על זה ואין דבר שיקרן לו וכמו שאמר הנביא (ישעיה נ"ג י"א) מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים. והמעלה השנית ענין העונש וההכרחי חמא חעבר חמא שיתחייב בו עונש היה משובת הרחם יתעלה חתברך וסחשגחתו על עבדו שישבב לו דבר מן היסורים אשר בו יסלק ממנו רעתו או מקצתה ואז יהיה חיסור הזה נקרא בשם נקיו ואף על פי שהוא עונש אין ענינו אלא ענין תחסד כי הוא יגער באדם שלא יחמא שנית ויסיר ממנו מה שעבר ובו אמר וסקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וחסדי לא אסיר מעמו (תהלים פ"ט ל"ג וליד). ובעינינו נראה שהאב יגמא את בנו המשקים חמרים וסמי רמאה הנמאסים לחסיר ממנו חליו ולחקן איכותו מזוג. וברמיון הזה הוא אמר

- שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם לאן אלהאם ואן
 שאהרת אלסמא ואלארץ כנזהמא ען קרב פי אלעין פאלעקל ירל עלי אן בינהמא
 אלבעד אלכחיר. פאמא אלממתחנן ואלמעתברון פאנהם ועמא אן אקרב גו מן אנוא
 אלפלך מן אלארץ יכון אכתר מן ייו צעף מן גמלה קשר אלארץ אלדי הו אלכש
 5 אלקאמע לראירתהא בנצפין ואמא אכר אלגוזא ממא תקע עליה אלהאם מן אלפלך
 פאנה ינאז עדר אלאלוף אלכחירה עלי היא אלמקדאר אלמרכור. פקול אלכחים
 תבארך ותעאלי אן סבילה פי אלגוד ואלכרם אעלי ואשמך מן פצל אלכלק ואחסאנהם
 בעלז אלסמאואת פוק אלארץ לא אנה קר אנתחי בבלונה אלי היא אלהד בל אנמא
 מלה בהדא אף כאנת האסתהם לא תבלנ עלוא אכתר מן דלך. ומלה איצא קולה
 10 תעאלי כי כנבוה שמים על הארץ וגו' כרחוק מזרח ממערב וגו'. וממא יבין ען דלך
 באוצה אלביאן קול אלנבי כי גדול מעל שמים חסוך ועד שחקים אמתך אעלמנא אן
 אחסאן אלבארי וגודה אעלי מן אלסמאואת קדרא וארפע מן אלשוואק במא לא
 ידרך ולא ילחק. פסבחאן אלקארר עלי אלכל מן לא מרד לאמרה וגודה ופצלה אשמך
 מן אלפלך ואוסע מן אלעאלם ולא נאיה לה.
 15 וממא רצח אן אינאדה אלכלק בעד מא לס יכן הו אלפצל אלאעפם אף כלק
 אלעאלם באסרה ואסכנה אלנאסקין לינפעהם ופיה קאל אלנבי כי אמרתי עולם חסד
 יבנה שמים תכין אמונתך בהם. וכדלך אחיאה להם וסאיר תדבירה אלחסן אלדי בה
 דבריהם וסאר בהם פהו אנמע פצל ואחסאן כמא קאל אלנבי חיים וחסד עשית עמדי
 ופקדתך שמרה רוחי. וכדלך מא אמרהם [בה] ונהאהם ענה באלתחסין פי עקולהם
 20 ואלתקביה או ב[אלסמ]ע ואלכבר פכל דלך איצא פצל ואחסאן כקולה אוהב צדקה
 ומשפט חסד ה' מלאה הארץ פהדא מא תשהד בה אלעקול חם קאל חסוך ה'
 15 (צח) O נצף. | 19 (כדלך) O ולדלך.

שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם (שם נ"ח ט') כי אף על פי שהתרחק רואה את השמים
 ואת הארץ כאלו שניהם קרובים זה לזה בכל זאת יורה השכל שיש ביניהם מרחק רב הלא
 בעלי הנסיון והחשבון אמרו כי החלק מחלקי הגלגל חיותר קרוב אל הארץ הוא יותר מאחד על
 ששה עשר מקושר הארץ אשר הוא הקו החותך סבובה לשני הצאים אבל האחרון מחלקי
 הגלגל אשר יפול עליו תחוש עובר במספר אלפים רבים על זה השיעור הנזכר. ולפי זה מאמר
 החכם ית' וית' שדרכו בחסד ובגדיבות נעלה וגבוה מחסד בני האדם והטבתם כגובה השמים
 על הארץ איננו רוצה שחסדו כלה בהגיעו אל הגבול הזה רק דמיון לגבול זה כעבור שחושש אינו
 מגיע לגובה רב סמנו. וכמורה גם כן (תתלים ק"ג י"א וי"ב) מאמרו יתברך כי כגובה שמים
 על הארץ וגו' כרחוק מזרח ממערב וגו'. וממא שיבאר זה בביאור ברור תראה מאמר הנביא (שם
 ק"ח ה') כי גדול מעל שמים חסוך ועד שחקים אמתך תודיענו שטובת חבורא וחסדו רמים
 מחשמים בשעור וגבוהים מהשחקים במה שאי אפשר לחגיוע אליו ולחשיטו. ושבה לאל היכול על
 כל ואשר אין חקר לדבריו ואשר מוכו וחסדו גבוהים מחגלגלים ורחבים מן העולם ואין להם תכלית.
 וממא שנחברו הוא שהמציאות את הנבראים אחר שלא היו הוא הגדול בחסדו כי ברא את
 העולם בכללו והושיב בו את המדברים לתועיל להם וכזה אמר הנביא (שם פ"ט ג') כי אמרתי
 עולם חסד יבנה שמים תכין אמונתך בהם. וכן תחיותו אותם ושאר הנחגות הטובה אשר
 תנחיתם בת ונחל אותם זה כלו חסד והטבה כאשר אמר הנביא חיים וחסד עשית עמדי ופקדתך
 שמרה רוחי (איוב י"ב). וכן מה שצוה אותם בו והזכירם סמנו באשר נתן בשכלם דעת
 הטוב והמנונה או בשמע והגדה כל זה גם כן חסד והטבה כמאמרו (תתלים ל"ג ה') אתב
 צדקת ומשפט חסד ה' מלאה הארץ זה מה שיעיד עליו השכל ואחר כן אמר (שם ק"ט ס"ד)
 חסוך ה' מלאה הארץ חקך למדני זה מה שיועד מצד ההגדה הנאמנת ושניהם נקראים

- מלאה הארץ חקין למדני פולך מא יערף מן באב אלכבר אלצארק ואלמיע יסמיאן חסד. חתי אן אלוצול אלי תסביחה וחמניה וחמדה עלי מא אבתי ושכרה עלי מא אחסן יסמי אלגמיע חסד לקולה יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. ואינארה אלאלאם ואלאמראין ואלמארא פי אלעאלם איצא נור ומצלחה ללנאם ליסרקון עקאבה ויתקון נקמה כקולה והאלהים עשה שייראו מלפניו פאחכהם אללה תעאלי 6
באלאלאם חתי אדא ננאהם מנהא פלה אלנור ואלפצל ופיה יקול אלנבי כי חסדך נדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה. וכאלקול פי אלאלאם אלמחסוסה ניר אלואצלה אלי אלנסם כדאך אלקול פי אלואצל אליה לא יפעל אלכארי דלך בעברה אלא לצלחה לה ואחסאן והו חנינו ינול ג' מנאול. אלמנולה אלואלי חאל אלתאדיב ואלתסהים פאחמהא ואן כאנא אלמאן ללנאסקין באלחעב ואלועב ואסתעמאל אלספר 10
פאן דלך צלחא להם ופי דלך יקול אלכתאב מוסר ה' בני אל תמאם ואל תקין בתוכחתו. ואנמא מלל דלך באלאב אלדי יורב ולדה באלנור ואלצרב וכחיר מן אלאלאם לאסתצלחהה ללמאעה וללחכמה כקולה פי מא בעדה כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. וכדלך ירג אלשאהד אן אלחכים [יתעב] נספה באלסדר ואלכד פי קראא אלכתב ובאסתעמאל אלזואמר ואלחמיו פי אלווקף עלי דלך ולא יכון 15
שי מנה מנכרא וכמא קאל אלנבי מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים. ואלמנולה אלב' חאל אלעקובה ודלך אדא אנני אלעבר ננאיה יסתחב בהא אלעקובה כאן מן נור אלרחים עז וול ונפלה לעברה אן יסבב לה אלמא מן אלאלאם ירהב בה ענה סיאתה או בעצהא וחנינו יכון דלך אלאלאם מסמי תמחיצא והו ועלי אנה עקובה סמענאה מע[ני] אלפצל אד הו יור אלעבר מן אלמעאודה ויצרף ענה מא 20
סלף ופיה יקול ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וחסדי לא אסיר מעמו. ואלשאהד 10 (ללנאסקין) O אלנאסקין. | 12 (באלאב) O באלארב. | וכחיר O וכחירא.

חסד. ואפילו התגעה אל שבותו והלולו ופאורו על מה שנבל עלינו ותחודאנו לו על מה שהטיב לנו הכל יקרא בשם חסד לאמרו (שם ק"ז ח') יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. ותמצאתו את היסורים והחללים והחוקים בעולם גם כן טובה ותקון לבני אדם למען יסתור מענשו וייראו מנקמתו כמאמרו (קהלת ג' י"ד) והאלהים עשה שייראו מלפניו וחאל יתברך עשה שירגישו את היסורים עד שאם יצילם מהם יהיה זה משובתו וחסדו ובהא אמר הנביא (תהלים פ"ו י"ג) כי חסדך גדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה. וכמאמר ביסורים המוחשים וכלתי נוגעים אל הגוף כן המאמר במה שנוגע אל הגוף לא יעשהו הבורא בעברו כי אם לתקן לו ולחסבה. והחטבה הזאת באה בשלש מעלות. המעלה הראשונה ענין המוסר והלמוד ואף על פי ששנייתם יסורים למדברים ביגיעה ושורה ושמוש העיון בכל זאת תקון הוא להם ובו יאמר הכתוב (משלי ג' י"א) מוסר ה' בני אל תמאם ואל תקין בתוכחתו ודמיו לאב אשר ייסר את בנו בנערה ותכאת וחריבה מן היסורים לתקן אל היראה והחכמה כאמרו אחר זה כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. וכן נודע לנו מראות העין שהחכם ייגע את נפשו בנדידת שנה מענינו ובעמלו לקרוא בספרים ובשמוש העיון והבחינה למען יעמוד על זה ואין דבר שיוקץ בו וכמו שאמר הנביא (ישעיה ג' י"א) מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים. והמעלה השנית ענין העונש וזה כאשר חמא העבר חמא שיתחייב בו עונש היה משובת החרום יתעלה ויתברך ומחשגתו על עבדו שיסבב לו דבר מן היסורים אשר בו יסלק ממנו רעתו או מקצתה ואז יהיה היסור הזה נקרא בשם נקיו ואף על פי שהוא עונש אין ענינו אלא ענין החסד כי הוא יגער באדם שלא יחמא שנית ויסיר ממנו מה שעבר ובו אמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וחסדי לא אסיר מעמו (תהלים פ"ט ל"ג ול"ד). ובעינינו נראה שהאב יגמיא את בנו המושקם חמרים וסמי רפואה הנמאסים להסיר ממנו חליו ולתקן איכות מזגו. וברמיון הזה הוא אומר

שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם לאן אלהאם ואן
 שאהרת אלסמא ואלארץ כנזהמא ען קרב פי אלעין פאלעקל ירל עלי אן בינהמא
 אלבעד אלכחיר. סאמא אלממתחנן ואלמעתיברון סאנהם ועמא אן אקרבו נו מן אנוא
 אלפלך מן אלארץ יכון אכתר מן ייו צעף מן נמלה קמר אלארץ אלדי הו אלכס
 אלקאמע לראירתהא בנצסין ואמא אכר אלאנוא ממא תקע עליה אלהאם מן אלפלך
 5 סאנה ינאו עדר אלאוף אלכחירה עלי היא אלמקראר אלמכור. סקול אלכחיס
 תבארך ותעאלי אן סבילה פי אלנוד ואלכרם אעלי ואשמך מן פצל אלכלק ואחסאנהם
 בעלז אלסמאואת סוק אלארץ לא אנה קר אנהי בבלונה אלי היא אלהד בל אנמא
 מלה בהיא או כאנת האסתהם לא תבלג עלוא אכתר מן דלך. ומלה איצא קולה
 10 תעאלי כי כנבוה שמים על הארץ וגו' כרחוק מורה ממערב וגו'. וממא יבין ען דלך
 באוצה אלביאן קול אלנבי כי גדול מעל שמים חסוך ועד שחקים אמתך אעלמא אן
 אחסאן אלבארי נודה אעלי מן אלסמאואת קדרא וארפע מן אלשואהק במא לא
 ידרך ולא ילחק. סמבאן אלקארר עלי אלכל מן לא מדר לאמרה נודה ופצלה אשמך
 מן אלאפלך ואוסע מן אלעאלם ולא נאיה לה.

15 וממא רצה אן אינארה אלכלק בעד מא לס יבין הו אלפצל אלאעפם או כלק
 אלעאלם באמרה ואסכנה אלנאסקין לינפעהם וסיה קאל אלנבי כי אמרתי עולם חסד
 יכנה שמים תכין אמונתך בהם. וכדלך אחיאה להם וסאיר תדבירה אלחסן אלדי בה
 דברהם וסאר בהם סרו אנמע פצל ואחסאן כמא קאל אלנבי חיים וחסד עשית עמדי
 ופקדתך שמרה רוחי. וכדלך מא אמרהם [בה] ונהאהם ענה באלתחמין פי עקולהם
 20 ואלתקביה או ב[אלסמ]ע ואלכבר סכל דלך איצא פצל ואחסאן כקולה אוהב צדקה
 ומשפט חסד ה' מלאה הארץ פהיא מא תשהד בה אלעקול תם קאל חסוך ה'

15 (וצה) O נצף. | 19 (וכדלך) O ולדלך.

שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם (שם נ"ח ט') כי אף על פי שהחוש רואה את השמים
 ואת הארץ כאלו שניהם קרובים זה לזה בכל זאת יורה השכל שיש ביניהם מרחק רב הלא
 בעלי הנסיון והחשבון אמרו כי החלק מחלקי הגלגל חיות קרוב אל הארץ הוא יותר מאחד על
 ששה עשר מקומר הארץ אשר הוא הקו תחתך סבוכה לשני חצאי אבל האחרון מחלקי
 הגלגל אשר יפול עליו החיש עובר במספר אלפים רבים על זה השיעור הנזכר. ולפי זה מאמר
 החכם ית' וית' שדרכו בחסד ובנדיבות נעלה וגבוה מחסד בני האדם והשתבס כטובה השמים
 על הארץ איננו רוצה שחסדו כלה בתגיעו אל הגבול הזה רק דמיון לגבול זה כעבור שחושם אינו
 מגיע לגובה רב מסנו. וכמותו גם כן (תהלים ק"ג י"א וי"ב) מאמרו יתברך כי כנבוה שמים
 על הארץ וגו' כרחוק מורה ממערב וגו'. וממא שיבאר זה בביאור ברור הוא מאמר הנביא (שם
 קי"ח ה') כי גדול מעל שמים חסוך ועד שחקים אמתך תודיענו שמונת חבורא וחסדו רמים
 מחשבים בשעור וגבוהים מחשחקים במה שאי אפשר להגיע אליו ולהשיגו. ושבה לאי היכול על
 כל ואשר אין חקר לדבר ואשר טובו וחסדו גבוהים מהגלגלים ורחבים מן העולם ואין להם תכלית.
 וממא שנתברר הוא שהמצאתו את הנבראים אחר שלא היו הוא הגדול בחסדיו כי ברא את
 העולם בכללו והחשיב בו את המדברים לתועיל להם וכוה אמר הנביא (שם פ"ט ג') כי אמרתי
 עולם חסד יכנה שמים תכין אמונתך בהם. וכן החיותו אותם ושאר הנהגות הטובות אשר
 הנהיגם בה ונהל אותם זה כלו חסד והטבה כאשר אמר הנביא חיים וחסד עשית עמדי ופקדתך
 שמרה רוחי (איוב י"ב). וכן מה שצוה אותם בו והוזהרים ממנו כאשר נתן בשכלם דעת
 הטוב והמנוחה או בשמע והגדה כל זה גם כן חסד והטבה כמאמרו (תהלים ל"א ה') אהב
 צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ זה מה שיעיד עליו השכל ואחר כן אמר (שם קי"ט ס"ד)
 חסוך ה' מלאה הארץ חקין למדני זה מה שיועד מצד התהגה הנאמנת ושניהם נקראים

בשםך רחמן

הזה תרגמה כתאב אלתעדיל

אלמנסוב אלי איוב

ממא תרגמה ראם אלמתיבה מרינו ורבינו סעדיה ראש ישיבה
של מחסיה ריית.

(עדר אלכתאב)

אבתרא מולסה וקאל תבארך אללה אלאה אסראיל אלקדים קבל אלאבתראאת
ואלבאקי בעד אלנהאיות אלמבדי אלמנתרע אלמעיר אלבאעז אלחקיך באלחמר
ואלשכר עלי סעלה אלעאם ואחסאנה אלשאמל.

אמא בעד סאן מעני אלגור ואלאחסאן ואן כאן לא ינקסם סי דאתה אעני אן
קלילה וכלירה חקיקאן במענאח עלי אלאנסראד סאנה יתפאצל סי וגוה אלכמיה⁵
ואלכיסיה. מן דלך אן גור אלמלוקין במקראר יקחצי סנאה בסנאהם בקול די
אלגלאל סי כתאבה קול אומר קרא ואמר מה אקרא כל הבשר חציר וכל חסדו כציץ
השדה וגור אלקדים גל ועז לא נהאיה לקדרה לאנה עליה ולא חד ואקצא לגורה
ואחסאנה. ולמא נאחי ובאלג סי אקצא מא יקע עליה חם אלנאסקין קאל כי נבחו

זה תרגום ספר הצדוק

המיוחס לאיוב

ממה שתרגם ריש מתיבתא מרינו ורבינו סעדיה ראש ישיבה של מחסיה ריית.

(פתיחת הספר)

החל סתברו ואמר. יתברך האל אלהי ישראל הקדמון לפני התחלות והקיים אחר
התכליות הבורא והמציא מאן המאויב והמחית תראוי לשבח ולתודאה על חסדו הכולל ועל
הסבתו לכל.

ואחר זה אומר כי ענין החסד וההסבת אף על פי שלא יתחלק בעצמו רצוני לומר
שהמעט והרוב סתומה כל אחד בפני עצמו ראוי לענינו ככל זאת יש בו תבדל באופני הכמות
והאיכות. ותבדל כזה הוא שחסד הנבראים הוא בשיעור אשר כלותו יחוייב בכלתם כמאמר האל
יתברך בספרו (ישעיה מ' ו') קול אומר קרא ואמר מה אקרא כל הבשר חציר וכל חסדו כציץ
השדה וחסד הקדמון ית' וית' אין תכלית לשיעורו בעבור שהוא חלו בו ולפי זה אין גבול וקצה
לחסדו ולתפלתו. ומפני שהפליג לחזכיר קצו מה שיכול עליו חוש המרברים אמר כי נבחו

על ס' יצירה ובפירושו על שבעים מלות וגם על דברים הנמצאים בספרי הבאים אחריו ומזכירים פירושו או נהגים מהם כמו תלמידו דונש בן לברט ור' יונה בן גנאח ור' אברהם אבן עזרא ור' יוסף קמחי וגם ר' בחיי והר' שמעון בן צמח. וכבר השביל המוציא לאור הראשון ר' יוחנן כהן לקבץ רוב הדברים האלה בהקדמתו אשר כתב לספרו.

ר' סעדיה גאון מזכיר ביאורו על איוב בביאורו אשר כתב אחרי כן על ספר משלי. (א) על משלי ג' י"א וי"ב הוא אומר: כבר ביארנו שני הפסוקים האלה בפתיחתנו לספר איוב (עיין חלק ששי לספרי רבנו סעדיה גאון דף 28). והוא מביא שם מאמר שלם מהפתיחה אבל לא מלה במלה כי אם מעין מה שנמצא לקמן בדפוסנו דף 3 שורה 9 עד דף 4 שורה 11. — (ב) בסוף ביאורו על משלי י"ח י"ד (דף 96) הוא אומר: „כמו שביארנו בספר איוב“. ובוה הוא רומז גם כן על הפתיחה ועל עצם המאמר שהוא אשר הזכיר בביאורו על משלי ג' י"א וי"ב. — (ג) בביאורו על משלי ל' ג' (דף 184) מזכיר הגאון מה שפירש באיוב ס' כ"ח ותוכן הדברים אשר הוא רומז עליהם נמצא לפנינו דף 85. — ועוד הזכיר הגאון את ביאורו על איוב בספרו אשר אך קצתו נגלה אלינו ע"י החכם ר"א הרכבי הוא ספר הגלוי ובהשריד מהספר הזה (דף קס"ח) אמר הגאון חז' לשוננו (כפי שהעתיקו ר"א הרכבי מלשון ערב אל להק): „ועשיתי בדי יציע במקום אל כמו שביארתי באיוב שהמלה הזאת תמצא בח' מקומות מן המקרא ואחד מהם בדי שופר“. והוא רומז בזה על ביאורו הארוך על איוב כי בקצר אשר לפנינו לא נמצא פירושו מקומות שנמצאת בהם במקרא מלת בדי במעם אל. ועיין מה שכתבתי בהערתי לביאור הגאון על איוב י"ז מ"ז (לקמן דף 58).

ועוד ראוי לדעת כי בספר תורות הנפש המיוחד לר' בחיי הקדמון בעל ספר תוכות הלבבות נזכר תרגום הגאון על איוב ה' ו' (ס' תורות הנפש מתורגם לעברי ע"י הח' ברודיע דף 87) והוא מזכיר התרגום העברי על מלות הפסוק „ובני רשף ינביוו עוף“ כמו שהוא לפנינו (דף 22): „ותרא אהל אלנאר יתשאמכון מיראנא“. כן הוא במקור הערבי בב"י פאריס כאשר ענה לי על שאלתי הח' ברודיע.

וטרם אסיים דברי אניד תודתי להחכם היקר ר' מאיר למברט אשר הואיל בחסרו לעיין כל עלי הספר הזה לפני בואן אל תחת המכש ומה שמצא עוד אחרי הגיה את העלים משניאות הדפוס הנד לי וגם האיר עיני בכמה מקומות בהבנת דברי הגאון. במקום הזה לא ארכב מאומה על דרך הגאון בתרגום ספר איוב ועל דעותיו אשר הוה בביאורו ובפתיחתו. אם לא תהיה תוחלתי נכזבה עוד אפשר רשת חקירתי על כל דרכי הגאון בפירוש המקרא כאשר יצאו לאור כל ספריו עד תמס ואז אשיב אי"ה להתעסק בספר הזה כאשר התעסקתי עתה לתקנו ולבארו.

בודאפעשט, בירח טבת התרנ"ט.

בנימין זאב בן לא"א הי"ר שמעון בכרך ז"ל

המכונה

Wilhelm Bacher.

על פי כתבי יד ושרירי כתבי יד אלה ובעזר הדפוס הראשון תקנתי את התרגום הערבי על איוב אשר לר"ם נאון. בחרתי הנוסחאות הישירות בעיני ונתתם לעיקר בנף התרגום ואת חילופי הנוסחאות הראויים לזכרם הצנתי יחד בהערות לפי סדר שורות כל דף ודף עם סימן כ"י אשר בו נמצאו. ואין להתפלא כי רבו החילופים בתרגום זה כי ידי רבים שלמו בו ולא יראו הסופרים לשנות המלות תורתן בשינויים של מה בכך. ויש חילופים אשר מירי הנאון עצמו יצאו כי אפשר ששינה בתרגומו בעשותו מהדורא שנית לספרו על איוב כאשר אבאר למטה בדברי על ביאורו. וכודאי כל כ"י חדש שיבוא לידי מעיין ימצא בו חילופים אחרים. וגם אנכי בהיותי בלונדון באוצר הספרים הגדול אשר בבירמיש מוזיום עיינתי בכ"י שמספרו בהקאמאלוט Or. 2375 ובתוך שאר ספרי הכתובים יש בו גם ספר איוב עם תרגום הנאון והעתקתי ממנו פסוקים מעטים ועיר שם ועיר שם והנה מצאתי בהם חילופים נוסחאות כאלה: ג ד במקום. אל"י קיל פיה קד ולד רגל: אל"י קיל קד ולד פיה רגל. ד נ במקום. אלראליתאן. אלרלותאן. ד יב במקום. בלאם: אלכלאם. ד כא במקום. אן קד רחל בפצללהם: אלא אן רחל באפצללהם. ז כא במקום. וסא לא תחמל: מא לא תחמל. יח א במקום. נתכלם: אתכלם. יח ב במקום. מא באלנא: וסא באל. מא ד במקום. מצאפה: מצאפסה. הפתיחה אשר כתב ר' מעדיה נאון לספר איוב והוצאת פה ראשונה לאור אינה נמצאת בשלמותה רק בכ"י O. אך מקצתה נמצא גם בכ"י G¹ G². ואולם ב"י G¹ נמצא מאמר ארוך בתוך הפתיחה שאינו O ונתתיו בנף הספר דף 7 ודף 8 עד שורה 16 והמאמר קטע כסופו וגם תוכו לקוי בחסרונות בשריד כ"י הנזכר. וב O יש במקום המאמר הזה קצרו במעט שורות שהצנתי בנסף הפתיחה (דף 8 שורה 17—20). ומההבדל הרב הזה שיש בין O ובין G¹ נראה ברור שמפתיחת הנאון לס' איוב היו שתי מהדורות ארוכה וקצרה. וכן היו שתי מהדורות מביאורו לס' איוב כי על חמשה הפסוקים הראשונים נשאר הביאור ב"י G¹ והוא ארוך ממה שיש בכ"י O כמו שתראה שם בהערות. אך גם על פסוק ו' ופס' ו' ויב וכן על פס' ב פס' ו' הביאור רכנו בחי דברים מביאור ר"ם נאון שאינם לפנינו ב O¹. ועל שהיו מביאור הנאון על איוב שתי מהדורות ראה ברורה יוצאת מכ"י G שנשאר בו הביאור על שתי עשרה פרשיות והוא גבול בחילופים אין מספר מביאור אשר בכ"י O כמו שהראיתי בהערות עיין לקמן דף 44 עד דף 79. ומה שנשאר מסוף באור פס' לו בכ"י G² הוא מסכים קצת עם G (ע' דף 50). והביאור על פס' לג שנמצא בכ"י G⁴ גם כן מובדל ממה שיש ב O (ע' דף 95). ועי' גם החילופים מכ"י F (דף 81 עד 85). בתחתית עלי הספר הזה בכל דף דף תחת הקו המסמך ימצא הקורא כל ביאורי הנאון מועתקים ממקורם הערבי כמעט מלה במלה אל לשון הקדש למען יוכל להנות בדברי הנאון גם מי שאינו מכיר לשונו הוא לשון ערב. ומלבד זה גם על כל פסוק ופסוק שאין עליו ביאור אך אמרתי כי יצא מבין מלות תרגום הנאון פירוש נכבד וראוי לשום עליו עין עשיתי פירוש קצר כלשון הקדש להניר תוכן התרגום הערבי. ויחד עם הערותי המפרשות ביאור הנאון ותרגומו העירתי על דברים הנוגעים לפירושי הנאון על פסוקי איוב והם נמצאים בספר אמונות ודעות אשר לנאון ובפירושו

⁽¹⁾ וזה מקורב הוציא לאור החכם ר"ש עפענשטיין תחלת פירוש ר' יוסף קמחי על ספר איוב החסרת בס' תקות אנוש ושם נמצאו דברים מפירוש הנאון על איוב פס' א' וב' שאינם בביאורו וגם ר' בחי אינו מביאם. עיין Revue des Études Juives, XXXVII, 88.

ב ד ג כ נ ו ד א ה ו ז ח י י ח ה ה י י מ כ ב ו ב י י ח כ כ ב ז ב מ ח נ ז ח י נ
 י ז מ י ז י מ כ כ כ כ כ ל ב י ב י א מ ו י מ י א ז מ ו י ב ב נ ה כ ר י ג י מ י ד י ב י ד
 י ז כ כ מ ו כ ו לה מ ו ז מ י נ י ח ז ו מ י ד מ ו י ח ד כ א י מ נ ו י מ כ כ כ כ כ י
 י ב כ ד כ ה כ כ א י נ י ח כ ל נ כ כ ג נ י כ ד כ א כ ה כ ה ו כ ו ד י ד
 כ ו ד כ כ ח כ כ ל א י מ ל ג י א י ב מ ו ל א ל ד ב י י ח ל ג ל ו לה ד י ב מ ו ל ו מ
 י ד ל ז ה ו י י ט כ ד ל ח ו י א י מ כ כ ל ל ל מ ד מ כ ו מ א כ ד כ ו מ ב ו ז ו י ש
 ביאורים בדפוס הראשון אשר אינם לרים נאון כי אם לר' משה הכהן ולא נתתי להם
 פה מקום הלא הם על הפסוקים האלה: ז יב (בסופו) מ ו מ כ ה י ח י ד כ כ
 כ א ב כ א ל ז כ מ.

אות Q הוא סימן כ"י אשר מספרו בקאמאלונ של ר"א נייבירער: 2484.2.
 מתוכו אסף המריל הראשון חילופי נוסחאות רבים וגם להם עשה ר"יש פונס ז"ל
 תיקונים מתוך הכ"י.

אות B הוא סימן כ"י ברלין הנזכר מספרו בקאמאלונ של הרמשיש Or.
 fol. 1203. כ"י זה היה תחת עיני ועברתי על כלו ותקנתי שגיאות הדפוס הראשון.
 והנני מזכיר פה כי בדברים אשר בסוף ספר איוב בכ"י זה וגדסו במכוא הדפוס הראשון
 צ"ל ושני נפישתא (ר"ל ושנים רבות) במקום ושני נפישתא. וחסרות שם בסוף הדברים
 המלות האלה: "וכה הכותב והנכתב לו — ר"ל האיש אשר לו נכתב הספר —
 לחיות בנועם י"י ולבקר בהיכלי".

אות D הוא סימן כ"י הנשלח אל הריי דירנבורג ז"ל מירושלם והוא נתנה לי
 כאשר הזכרתי. כ"י זה חסר בראשו ובסופו וגם באמצעו. ואלה הם הפסוקים הנשארים
 בו מספר איוב עם תרגום הערבי: א יד — ב ה ה ה — כ יב כ א — ג יא יג כו — יח
 יט ימ ד — כב כ כג י — ל י ל כו — לד יח ל ג — מ ד מ א יח — מ ב י.

אות G הוא סימן תשעה עלים באים מהנזיה והם מכתב יד אחד נשאר. בכל
 דף ודף יש כ"ה או כ"ט שורות. בכ"י זה לא נכתב התרגום הערבי שלם כי אם תרגום
 פסוקים יחידים או חלקי פסוקים או מלות יחידות. אולם אחרי כל פרשה ופרשה
 נכתב ביאורו. ונשאר בתשעה העלים: סוף ביאור פרשה יד סוף תרגום מלות פר'
 מן וביאורה פרשיות מן עד כ"ה בשלימותן תרגום מלות פר' כו עד פסוק יג.

אות G¹ הוא סימן ב' עלים נפרדים ובכל דף יש כ"ה שורות. ונמצא בהם
 חלק גדול מהפתיחה ועוד תרגום חמשה פסוקים הראשונים מסר' א עם ביאורם וגם
 תרגום א ו—י.

אות G² הוא סימן ב' עלים נפרדים ובכל דף יש כ"ה שורות. נמצא בעלים
 האלה סוף ביאור פר' מן ותרגום פ' מן עד פסוק מ"ו ועוד תרגום פר' כז מספ' ו'
 עד סופה עם תרגום פר' כ"ח עד פסוק י"ח.

אות G³ הוא סימן ב' עלים כתיבתם ממשמששת מאוד ויש כינ שורות בכל
 דף. נמצא בהם סוף הפתיחה וקצת התרגום והביאור לסר' א.

אות G⁴ הוא סי' ב' עלים ובכל דף יש כ"ו שורות. בהם נמצא סוף ביאור פר' כו.
 ותרגום פר' כז וכ"ח עד פסוק י"ח סוף ביאור פר' לג עם תרגום פר' לד עד פסוק כ"ו.

ועוד נתתי סימן F¹ לשרידי הנמצא באוצר הספרים הגדול אשר באוקספורד
 (מספרו בקאמאלונ 2523.4) והעתיקו לי בחסרו המנוח ר"יש פונס. נמצא בו קצת
 הביאור על פר' כז וכ"ח.

הקדמת המוציא לאור.

התרנום הערבי על איוב אשר לר' סעדיה גאון עם ליקוטים מביאורו כבר נדפס זה עשר שנים⁽¹⁾ על פי שלשה כתבי יד אשר באחד מהם נמצא ביאור הנאון והקדמתו על ספר איוב. אך המוציא לאור הראשון לא אסף כל מה ששמצא בכתב יד זה ולחלק גדול מהביאור ונס להקדמה לא נתן גאולת הדפוס בספרו. גם התרנום הערבי אף כי מרח לחקנו כצרכו וגם קבץ חלופי נוסחאותיו לא עלה בידו לנקותו משגיאות ולהרחיק ממנו מעיות. ולכן כאשר הואלתי להוציא מעשה ר' סעדיה גאון על איוב שנית מצאתי מקום להתגדר בו ולהשלים מה שהניח הבא לפני חסר. וכרם זכור לטוב איש חמודות אשר בא יומו לפני כלותו מלאכתו הוא ידידי המנוח ר' יוסף דירינבורג ז"ל אשר נתן לי חלקי בין העוסקים בהוצאת כל ספרי הגאון וגם עזרני עזר גדול למען אצא ידי חובתי. כי נתן לי את הדפוס הראשון הנזכר מלא על כל גליונותיו בתיוקנים הוציאם מתוך שני כתבי יד אשר באוקספורד ר' יצחק שלמה פוכס ז"ל (הנקטף אחיב באבו מתוך נן חכמת ישראל). וגם נתן לי העתק הביאורים וההקדמה אשר נשארו גנוזים בכתב יד והעתיקם בעבורו ר"ש פוכס הנזכר. ועוד נתן לי כ"י קנין כספו הנכתב בתימן ונשלח אליו מירושלים בשנת ה'תרנ"א ויש בו קצת ספר איוב עם התרנום הערבי אשר לגאון כל מסוק ופסוק עם תרגומו אחריו ומלות המקרא מנוקדים נקוד בבלי הפשוט אשר נהגו בו בארץ תימן. ועוד שלח לי ידידי ר' אברהם נייבויער נ"י צלמי אור הנעשים במצות ר"י דירינבורג מן עלים נפרדים אשר יצאו מהגניזה במצרים וכאו בשנים האחרונות אל אוצר הספרים אשר באוקספורד. והעלים האלה נשארו מכתבי יד שונים ואני הבלתיים בסימנים כאשר אוכיר למטה. — המוציא לאור הראשון השתמש גם בכ"י אחר הנמצא באוצר הספרים הגדול אשר למלך בברלין. כתב יד זה היה תחת עיני כי סקדי אוצר הספרים הנזכר שלחוהו לי אל מקום מושבי והנני מגיד להם בזה תודתי.

ואלה הם הסימנים אשר רשמתי בהם בהערותי המכילות חילופי נוסחאות לתרנום רס"ג ולביאורו על איוב את כתבי היד הנזכרים עד הנה.

אות O הוא סימן כ"י אוקספורד מספרו בקאמאלוג של ר"א נייבויער 125. והוא הכ"י אשר יש בו גם ביאורי הגאון והקדמתו ונספחו בו אל מעשה הגאון גם התרנום הערבי והביאורים אשר לר' משה הכהן בן נקטילה. וכבר השתמש בכ"י זה החכם עזראלד בהוציאו לאור ליקוטים על איוב בשנת 1844. מתוך כ"י זה עשה ר"ש פוכס ז"ל העתק כל הביאורים שהניחם המוציא האור הראשון ולא נתן להם מקום בספרו. ואלה הם הפסוקים אשר נפקד מקום ביאורם בדפוס הראשון (מלבד הפתיחה אשר לגאון אשר היא גם כן יוצאת מה לראשונה לאור): א—ו יז

⁽¹⁾ זה שם הספר: כתאב איוב אלמלכ בכתאב אלחעדיל. Das Buch Hiob über- setzt und erklärt vom Gaon Saadia. Herausgegeben und mit Anmerkungen versehen von Dr. John Cohn. Altona 1889.

תפסיר ספר איוב ושרחה

באלערביה

תאליף

רבינו סעדיא גאון בן יוסף אלפיומי

אכרנה וצחחה ובינה בחואש באלעבראניה

אלסקיר אלמפתקר אלי רחמא רבה

בנימין זאב באכער

יבאע ענד ארנסט לרו אלכתבי

במדינה בארים אלמחרוסה

סנה א' תתצ"ט.

תרגום ספר איוב וביאורו

בלשון ערבית

לרבינו סעדיה גאון בן יוסף הפיומי

הוציאו לאור וביארו בהערות עבריות

הק' בנימין זאב באכער

בבית האדון ארנסט לרו

פאריס שנת תרנ"ט לפ"ק

ברשם צבי חירש בר' יצחק איסצקאווסקי בברלין

אלנו אלכאמס

מן אלתפאסיר ואלכתב ואלרסאיל

לרכינו סעדיא גאון בן יוסף אלפיומי

אבתדא פי אכראנהא ותצחיההא צחבה גמאעה מן עלמא

יוסף דירינבורג

רחמה אללה

הם כלמאה אלסקיראן

אבנה הארמוני דירינבורג ותלמידהמא מאיר למברט

ספרי רבינו סעדיה גאון בן יוסף הפיומי

התחיל להוציאם לאור

בחברת אנשים חכמים וידועים

נפתלי המכונה יוסף דירינבורג זצ"ל

וקמו תחיו

בנו הארמוני דירינבורג ותלמידם מאיר למברט

חלק חמישי

אלנו אלכאמס

מן אלתפאסיר ואלכתב ואלרסאיל

לרכינו סעדיא נאון בן יוסף אלפיומי

אבתדא פי אכראנהא ותצחיההא צחבה נמאעה מן עלמא

יוסף דירינבורג

רחמה אללה

הם כלסאה אלסקיראן

אבנה הארמוניג דירינבורג ותלמידהמא מאיר למברט

ספרי רבינו סעדיה נאון בן יוסף הפיומי

התחיל להוציאם לאור

בחברת אנשים חכמים וידועים

נפתלי המכונה יוסף דירינבורג וציל

וקמו תחתיו

בנו הארמוניג דירינבורג ותלמידם מאיר למברט

חלק חמישי
